T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞINDA IRAK'TAKİ ABD PROPAGANDA BİLDİRİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

DOKTORA TEZİ

ÖĞRETİM ÜYESİ

Prof.Dr. Mehmet KÜÇÜKKURT

HAZIRLAYAN

İsmail AYDIN

Konya 2008

İÇİNDEKİLER 2
GİRİŞ 4

BİRİNCİ BÖLÜM
SAVAŞ VE MODERN SAVAŞ
1.1 Geçmişten Günümüze Savaş 12
1.1.1 Savaş Sanatı 12
1.1.2 Klasik Savaş 13
1.1.3 Modern Savaşa Geçiş 17
1.1.4 Modern Savaşın Ortaya Çıkışı 17
1.2 Modern Savaşlar (Milenyum Savaşları) 18
1.2.1 Bilgisayarın Askeri Sistemdeki Yeri ve Savaşlara Etkisi 21
1.2.2 Gelecekteki Modern Savaşlar 22

İKİNCİ BÖLÜM
PROPAGANDA VE MODERN PROPAGANDA
2.1 Propagandanın Tanımı ve Diğer Kavramlar 29
2.1.1 Propaganda Kavramının Anlamı ve Tanımı 30
2.1.2 Propagandanın Amacı 36
2.1.3 Propagandanın Çeşitleri 37
2.1.4 Propagandanın Kaynağı 39
2.1.5 Propaganda ve Eğitim 42
2.1.6 Propagandayı Kimler Yapar 45
2.1.7 Propagandanın Sınırları 47
2.1.8 Propagandanın Stratejisi, Taktiği ve Tekniği 49
2.1.9 Karşı Propaganda 53
2.1.10 Propaganda Stratejisi ve Taktiklerinin Nitelikleri 59
2.1.11 Propaganda Faaliyetlerinde Kamuoyu Oluşturma ve İletişim 62
2.2 Propagandanın Tarihsel Gelişimi 68
2.2.1 Propagandanın Tarihteki Yeri ve Gelişimi 68
2.2.2 Propagandanın İlk Uygulamaları 70

2.2.3 Birinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Propagandada ki Gelişmeler 74
2.2.4 İkinci Dünya Savaşında Propaganda 79
2.3 Propagandanın Savaşlarda Uygulanması 79
2.3.1 Propagandanın Analizi 79
2.3.2 Propagandanın Etkinliği 80
2.3.3 Propagandanın Olumsuz Etkilerinden Kurtulmak – Karşı Propaganda 87
2.3.4 Savaşlarda Kamuoyu Oluşturulması 89
2.4 Modern Propaganda 90
2.5 Propagandanın Davranış Bilimlerindeki Yeri 93
2.5.1 Örgütsel Davranışlar 93
2.5.2 İnanç ve Tutum 96
2.5.3 Toplum ve Moral 98
2.5.4 Yönetim ve İletişim 102
2.5.5 Kanaat ve Kamuoyu 106

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
MODERN PROPAGANDA
3.1 İkinci Körfez Savaşında Irak'taki ABD Propaganda Bildiriler (Leaflets)'nin değerlendirilmesi 109
3.2 Bildiriler (Leaflets)'in Göstergebilimsel Analizi 111

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 149
KAYNAKÇA 164
EKLER 169
EK-1 Savaşın Güncesi 169
EK-2 Gazetelerdeki Haberlerin Dağılımı 180
EK-3 Harekatın Günlerine Göre Havadan Atılan Bildirilerin Dağılımı 181
EK-4 Harekatın İlk On Gününde Havadan Atılan Bildiriler 182

GİRİŞ

Barışın devamının sağlanmasında, savaşın kazanılmasında veya kaybedilmesinde hedef kitlenin ruh hali önem taşımaktadır. İlk çağlardan günümüze kadar gelen savaşların gelişimine baktığımızda, kullanılan silahların, kabiliyet ve çeşitlilik açısından kıyas kabul edilemeyecek şekilde geliştiğini ve sonuçlarının da bu gelişime bağlı olarak değiştiğini görmekteyiz.

Bilime ve tekniğe bağlı bu değişim, onu kullanan insanda aynı ilerlemeyi gösterememiştir. İnsanın, yaradılış olarak kendinden başka varlıklarla bir arada olduğu zaman göstermiş olduğu davranış şekillerinde geçmişten günümüze kadar temelde büyük bir değişiklik olmamıştır. Güçlü olandan çekinmiş veya korkmuş, yeteneklerinin kapsadığı alanlarda veya gücünü kullanabileceğine emin olduğu durumlarda da olaylara, gelişen duruma yön veren kişi olmaya çalışmış veya vermiştir.

İnsan modernleştikçe gücünü hedef kitle üzerinde kullanırken, kaba kuvvetini kullanmadan veya en son çare olarak kullanana kadar değişik stratejiler ve taktikler denemiş ve uygulamıştır. Topluluklar birbirleri ile değişik alanlarda kapsamı ve uygulama alanı farklı konularda; bir ideolojiyi, düşünceyi, inancı veya benzeri fikri, başkalarına tanıtmak, benimsetmek ya da daha da ileri giderek, onları kazanmak amacını güden söz, yazı, simge, gösteri vb. iletişim araçlarıyla örgütlü eylemler gerçekleştirmeye başlamıştır. Propaganda adı verilen bu faaliyetleri her ortamda uygulamaya çalışmış, son yüzyıldaki savaşların ayrılmaz parçası olmuştur.

21nci yüzyılın başında geçmişe nazaran (azınlıklar, topluluklar, uluslar veya ülkeler arasındaki) savaşlar değişime uğramıştır. İlkel savaşın yerini düzenli ordulara bırakmasından sonra teknik gelişmelerin yön vermesiyle savaşların akışı ve şiddetinde, süresinde, sonucundaki bu değişmeler, propagandanın savaşın ana unsurlarından biri olduğu andan itibaren; kitlelerin ateşli silahlardan önce psikolojik etki ile tesirsiz hale getirilmeye çalışılması ve barış zamanından itibaren bu soğuk savaş sayılabilecek faaliyetlere devam edilmesini kaçınılmaz yapmıştır.

Tez konusu olarak; günümüzdei modern savaşlar da savaşan tarafların; kendi halkına, dost devlet halkına, düşman devletin halkına ve tarafsız devletlerin halklarına karşı uyguladığı, geçmişteki örneklerinden oldukça farklı olan modern propaganda uygulamalarından, savaş sırasında havadan atılan propaganda bildiriler ele alınmış ve örnek olay olarak ABD (İngiltere ve koalisyon kuvvetleri dahil) ile Irak arasındaki İkinci Körfez Savaşı'nın ilk on günlük zaman dilimi incelenmiştir. Adı geçen savaşta, harekatın başlangıç gününden itibaren izleyen on günlük sürede (19-28 Mart 2003 dahil) havadan atılan bildiri (leaflet)'lerle yapılan propaganda faaliyetleri göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenerek yorumlanmıştır.

İnsan varlık olarak karmaşık biyolojik bir yapıya sahiptir. EGO'sundan gelen ve karşı koyamadığı, sınırlamada yetersiz kaldığı fiziksel ve ruhsal ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlarını gidermek isterken yaşamını devam ettirebileceği bir ortamda, başta su ve diğer beslenme ihtiyaçları olmak üzere, barınma ve korunma ihtiyaçlarını giderme isteği gelmektedir. Tüm bunları sağladıktan sonrada sosyal ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır. Sosyal ihtiyaçlarının başında kendini güvende hissettiği, karşılıklı iletişim içinde olduğu ve ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir ortamın varlığını bilmesi, geleceğe güvenle bakabilmesi gelmektedir.

İnsanların geleceğe bakış açılarını basit olarak ele aldığımızda temelde aynı düşünceye ve eyleme sahip olduğunu görürüz; "hayatını rahat ve huzur içinde geçirmek ve geleceğine güvenle bakmak."

Kişilerin menfaatleri üzerine kurulu olan dünya düzeninde ülkeler arasındaki ilişkilerinde aynı temel üzerine kurulması kaçınılmaz olmuştur. Ülkeler gelecekle ilgili beliren risk, tehdit veya tehlikeyi olabildiğince kaynağında veya ortaya çıkışından itibaren yok etmeğe veya etkisiz hale getirmeğe çalışmaktadır.

İnceleme esnasında propagandanın davranış bilimiyle, toplumsal yapıyla, savaş stratejileri ve taktikleriyle beraber gelişimi, geçmişte ki uygulanan örneklerinin günümüzde enformasyon alanına nasıl girdiği ve değiştiği belirlenmeye çalışılmıştır. İletişim (bilgi) çağında, gelişimi ve kontrol edilemez boyutlara gelen internetin etkileri, kullanım amacı ile bilgisayar alanındaki gelişmelerin ileri teknolojiyi nasıl

kullandığı ve yönlendirdiği, tüm bu gelişmeleri tabanına alan medyanın kontrolü ve sansürün propaganda faaliyetleri içindeki yeri de dikkate alınmıştır.

Propagandanın çok kapsamlı bir tanımı yapılmak istendiğinde, bunun zıddını da göz önünde bulundurmak gerekecektir. Bir ideoloji, düşünce veya inancı yıkmak; örgütü çözmek, sempatizanlarını dağıtmak, hedef kitlenin direnme gücünü zayıflatmak veya yok etmek amacını taşıyan; söz, yazı, simge, gösteri veya benzeri iletişim araçlarıyla gerçekleştiren örgütlü eyleme de propaganda denilmektedir. Propagandanın çeşitleri, uygulama şekilleri ve diğer ilgili olduğu alanlarda ki yeri ilgili bölümlerde incelenmiştir.

Propagandanın kullandığı iletişim araçları göze ve kulağa yönelik olmakla birlikte, zaman zaman sıralanan araçların dışında "zorlama" ve "menfaat sağlama" yollarından da yararlanıyor olması, propagandayı güncel bir eylem türü olmanın ötesine de taşıyabilmektedir. Bazen de duruma veya gelişen olaylara göre bireyler "inandırılmak" yerine; "yılgınlığa düşürülmek veya menfaat sağlanarak satın alınmak" suretiyle de kazanılabilmektedir.

Tarihte çok değişik uygulamaları olan propaganda çalışmalarına; günümüz savaşlarında da kullanılan ve örnek olay incelemesinde bireylerin moral, motivasyon, inanç ve kanaatlerinin oluşumunda, propaganda faaliyetleri içinde yeri havadan atılan bildiriler olarak geçen “leaflet” incelenerek sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

Tez hazırlanırken; ön inceleme olarak belgeler taranarak elde edilen kayıtlar incelenmiş ve veriler tasnif edilerek toplanmıştır. Taranan belgeler; geçmişten günümüze kadar olan (örnek olay için 2002 yılının Eylül ayı (dahil) 2003 yılının Nisan ayının sonunu kapsayan süre) konu ile ilgili resim, olaylar esnasında, öncesinde veya sonrasında yazılmış yazılar, tutanaklar, olaylara yön veren kişilerin yaşamı ve topluma yansımalarının etkileri de kısmen yer almıştır.

Çeşitli gazetelerde yayınlanan haberlerin toplanması için planlama yapılmış ve araştırmalar yapılarak tamamlanmıştır. Ulusal basında çıkan Akşam, Cumhuriyet, Damga, Dünya Finansal Forum, Gözcü, Gözlem, Habertürk, Hürriyet, Milliyet, Ortadoğu, Posta, Radikal, Sabah, Star, Türkiye, Vatan ile Defence News ve Turkish

Daily News adlı yabancı dilde yayınlanan gazetelere ilave olarak M5 ve Tempo adlı dergiler taranmıştır. Elde edilen 7403 adet (1 Eylül 2002 ile 30 Nisan 2003 tarihleri arasında ki) haber toplanmıştır. Gazetelerden elde edilen bilgilere göre savaşın ilk on günlük güncesi kısa olarak EK-1'de, toplanan ayrıntılı bilgiler EK-2'de aylara göre tabloda bulunmaktadır.

Çalışmalar daha sonra kitaplık ve resmi internet sitelerinin araştırılması şeklinde devam etmiştir. Amaca uygun kaynaklar belirlendikten ve temin edildikten sonra değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar daha sonra harekatın başlangıcından itibaren on günlük süreyi kapsayacak şekilde havadan atılan propaganda bildirileriyle sınırlandırılmıştır.

Yapılan çalışmanın sınırlarının belirlenmesinden sonra araştırma amaçlarına uygun kullanılacak analiz türü olarak göstergebilimsel analiz metodu belirlenmiştir.

Göstergebilim, anlamların birbirine eklenerek nasıl üretildiğini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu belirtilen amaç doğrultusunda havadan atılan bildirilerin içeriğinin sürecini ortaya çıkarabilecek bir düşünce modeli olarak ele alınmıştır. Göstergebilimsel analizin, metinlerin çok anlamlı dizgeleri içinde (anlamlı bir bütün) yoruma açık olması nedeniyle "anlamı sonsuz dizge" olarak kabul edip her şeyi söyleyebilme gibi bir şansı yoktur. Bu nedenle, anlamlar içindeki tutarlı bağıntılar ve ilişkiler ağı göz önüne alınmıştır. Göstergebilimin ile her şeyi söylemeyi amaçlamaktan ziyade, derin anlam yapıları içinde "her şeyin birbiriyle bağıntı içinde bulunduğu" görüşünden hareket ederek bildirilerin analizleri yapılmıştır.

Göstergebilimsel analiz metin içinde gerekli bağıntıları kuran, bunları tutarlılık içinde çözümlemenin yaratılabileceğini öngören bir metodu savunduğu için göstergebilimsel çözümleme için bildiriler bir bütün olarak ele alınmıştır

Göstergebilimin, göstergeler sistemini çalışan, göstergelerin ne olduğu ve nasıl işlev gördüğünden söz eden ve her türlü metindeki anlamları bulmayı amaçlayan temelde üç öğesi bulunmaktadır; gösterge, gösteren ve gösterilen. Gösterge kavramının sözlük anlamına bakıldığında "anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşmasından oluşan dil bilimi, belirtke" görülür. İletişimin her türü,

genel veya kendine özgü göstergeler ve kodlar içerir. Göstergeler, kendilerinin dışında bir şeye gönderme yapan eylemler ya da yapılardır; anlamlandırma yapılarıdır (Yengin, 1996: 90). Göstergeler, maddi nesne, gösteren ve onun anlamını ifade eden gösterilenden ibarettir. Bunlar sadece analitik amaçla birbirinden ayrılmışladır; pratikle bir gösterge daima "şey"+"anlam"dır (Williamson, 2000 :15). Gösterilen, göstergeyi kullananın bundan anladığı şeydir. Gösterge, gösteren ve gösterilen olmak üzere iki bağlantısal özelliğe sahiptir. Gösteren bir aracı olma niteliği taşımaktadır. Göstergenin iki bağıntısından biri olan gösterilen, göstergeyi kullananın göstergeyi kullanmasından anladığı "şey"i ifade eder ve gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki tamamen rastlantısal olmasına rağmen, onlar yine de ayrılmaz iki bütünü oluşturur. Söz konusu ilişkideki üçüncü parça olan gösterenin en önemli özelliği ve gösterilenden farkı ise, onun anlamı oluşturma aşamasında bir aracı olmasıdır. Bir gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki nedensizdir ve metinlerdeki anlamı çözebilmek için söz konusu gösterenlerin anlamları öğrenilmelidir. İletişim sürecindeki herkes, gösteren(ler) ve gösterilen(ler) arasındaki bu çağrışımları kullanmak durumundadır.

İletişim Araştırmacısı Berger (1996:37); "Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri" adlı kitabında, uygulamalı göstergebilimsel çalışmalar için geçilmesi gereken aşamaları havadan atılan bildirileri incelemek için uyarladığımızda aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

A. Bildirideki önemli göstergeleri ayırın ve çözümleyin.

1. Önemli gösterenler nedir ve neyi göstermektedir?
2. Bu göstergelere anlam veren dizge nedir?
3. Ne gibi kodlar bulunabilir?
4. Ne gibi düşün yapısal ve toplumbilimsel konuları içermektedir?

B. Bildirideki dizimsel yapı nedir?

1. Olayların sıralanma biçimi anlamı nasıl etkilemektedir?
2. Metne (resimlerle anlatılmak istenenlerde dahil) biçim veren kurallı özellikler var mıdır?

C. Bildirideki mecrası aracı metni (resim, sembol, işaret) nasıl etkiler?

1) Ne tür resimler kullanılmıştır?

2) Bildiride fon olarak ışık ve renk, göstergelere anlam vermek için nasıl kullanılmıştır?

Bu aşamada gerek görsel, gerek sözel unsurlar düzanlam-yananlamları da ortaya çıkarırlar.

Williamson'un (2000:15-16) metinlerin birer anlam üretme araçları olduğu ve metinlerin derin anlamına ulaşılması konusundaki görüşleri, Barthes'ın (1990: 159) özellikle göstergebilimsel dizge olarak mit konusundaki katkıları düzanlam-yananlam noktasındaki ayrımı, yine burada gerçekleştirilecek olan göstergebilimsel çözümlemelerde dikkate alınmıştır.

Araştırma amaçları ve kullanılacak analiz türü belirlendikten sonra, araştırmada "bütünce" belirlemek için tüm havadan atılan bildiriler yayın sıra numarasına göre ve daha sonra ihtiyaç durumuna göre atılış tarih sırasına göre ayrı ayrı sıralanmıştır. Bunlar göstergebilimsel çözümlemesi gerçekleştirilecek bütünceler (inceleme bildirileri) olarak belirlenmiştir.

Çalışma kapsamında, göstergebilim perspektifi içerisinde temel anlatım biçimi olarak harekatın ilk on günü içinde kullanılan bildirilerin çözümlemeleri gerçekleştirilmiştir. Buna göre, bu araştırmanın temel soruları çalışmanın inceleme ve analiz safhaları olmak üzere iki aşamalı olarak aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

Çalışmaların inceleme safhasında;

1. Savaş sanatı nedir?
2. Savaşın doğuşu ve modern savaşa geçiş nasıl olmuştur?
3. Propaganda da hedef kitle seçiminde nelere dikkat edilmelidir?
4. Propaganda teknikleri nelerdir?
5. Toplum psikolojisi ile propagandanın ilişkisi nedir?
6. Motivasyonun propagandada ki yeri ve önemi nedir?
7. Toplumsal davranışları etkileyen faktörler nelerdir?

gibi soruların yanında analiz safhasında ;

1. Bildiri metinlerinde anlam genel olarak nasıl oluşmakta, nasıl düzenlenmekte ve nasıl iletilmektedir?

2. Kendine özgü bir sembolik biçim olan ve bu şekilde anlam yaratma işlevine sahip bulunan propaganda bildirilerinde göstergebilim ilkeleri doğrultusunda yan anlamların oluşumu nasıl olmaktadır? Anlamlar birbirine nasıl eklemlenmekte, anlam üretim sürecinin temel unsurları göstergebilimsel olarak neler olmaktadır?

3. Bildirilerin içindeki metinlerin dizimsel yapısı içinde ne gibi kodlar bulunabilir; metindeki görüntüsel göstergelerle birlikte çalışan düşünyapısal ve toplumbilimsel konular söz konusu mudur? sorularının yanıtları aranmış ve incelenmiştir.

Araştırmalar esnasında birtakım varsayımlar kabul edilmiştir. Bunlar:

1. İnsanlar hayal kırıklığına uğradıkları zamanlarda daha çok telkine ihtiyaç duyarlar.

2. Kısa vadeli propagandalarda hedef kitle olarak çocuklar ve gençler seçilmelidir. Telkine ve ikna edilmeğe en çok onlar uygundur.

3. Propagandada belirtilecek gerçekler, amaca uygun olanlar arasından seçilir. İlgi alanı dışında olanlar seçilmezler.

4. Her kültür kendi varlığını koruyabilmek için diğer kültürün zayıflatılması yolunda bilgi aktarması yoluyla dikkatleri başka yöne çekmek için ikna tekniklerini kullanırlar.

5. Daha iyi eğitilmiş daha fazla politik bilince sahip vatandaşlar daha az eğitilmiş ve daha az bilinçli olanlardan daha fazla yürürlükte olan rejim normlarını kabul etmektedirler.

6. Bilgili insanlar kendi norm, değer yargısı ve inançlara uygun olan bilgileri daha kolay kabul ederler.

7. Eğitim görmüş insanlar eğitim görmemiş insanlardan daha kolay ikna olurlar.

8. Bilgili insanlar cahil insanlardan daha kolay ikna olurlar.

9. Kitle iletişim araçlarının farklı kullanım türleri farklı sonuçlar üretir.

10. İletişim araçlarının yaygınlaşıp daha etkin bir şekilde kullanılmasıyla iletişim toplumuna geçilmesi modern toplumun postmodern yapıda iletişim toplumuna dönüşmesi demektir.

Yukarıda kabul edilen varsayımlar ve elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda;

Birinci bölümde savaş ve savaşın bu güne kadarki gelişimi ele alınmış, ikinci bölümde propagandanın tarihsel gelişimi içindeki yerinden ele alınarak propaganda uygulamaları esnasında daha önceden yapılmış çalışmalarla belirlenmiş sonuçların, değerlendirmelerin incelenmesi ile davranış bilimlerinde ki ilgili konulara değinilmiştir. Üçüncü bölümde örnek olay incelemesi yapılmış ve sonuç bölümü ile çalışma sonlandırılmıştır.

Çalışmalarımda yardımlarıyla başta danışmanım Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜKKURT olmak üzere tez izleme komitesinde ve tez savunma jürisinde görev alan değerli öğretim üyelerine, üniversitede görevli arkadaşlarıma, işyerimde kolaylık sağlayan büyüklerime ve küçük kalbiyle büyük manevi desteğini esirgemeden veren kızım Nilda'ya teşekkürlerimi bildirmeyi bir borç bilirim.

BİRİNCİ BÖLÜM
SAVAŞ VE MODERN SAVAŞ

1.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SAVAŞ

1.1.1 Savaş Sanatı

Savaş kelimenin gerçek anlamıyla, bir mücadeledir. Çünkü mücadele, daha geniş bir anlamda savaş dediğimiz o çok zengin ve çeşitli faaliyetin tek etkin unsurudur. Ancak mücadele, savaş aracılığı ile maddi ve manevi güçlerin yoklanmasıdır. Manevi unsurun ihmal edilemeyeceği açıktır, zira ruh hali savaşta kullanılan güçler üzerinde her zaman çok önemli bir etkendir.

Dövüşmek ihtiyacı insanları erkenden kendilerine üstünlük sağlayacak icatlara sürüklemiş, bu da dövüşme yöntemlerinde büyük dönüşümlere yol açmıştır. Fakat mücadelenin biçimi ve kapsamı ne olursa olsun, dövüşme kavramı değişmez ve savaşı oluşturan da budur.

Mücadele veya muharebe silahları ve teçhizatı belirlemiş, bunlar da mücadele veya muharebenin biçimini değiştirmişlerdir. Değişik bir ifadeyle ikisi arasında karşılıklı bir etki ve tepki bulunmakta ve doğrudan veya dolaylı olarak birbirlerini yönlendirmektedirler.

O halde, gerçek anlamıyla savaş sanatı, muharebede belirli araçlardan yararlanmasını bilmek sanatıdır ve ona "savaşın sevk ve idaresi”nden daha uygun bir ad veremeyiz. Öte yandan, savaş sanatının, daha geniş bir anlamda, savaşın yol açtığı cephe gerisi ve savaş alanındaki tüm faaliyetleri kapsadığı, dolayısıyla silahlı güçlerin yaratılması faaliyetlerini, yani askere alma, silahlanma, donatım ve eğitim, iskan, iaşe gibi savaşçı (muharip) ve destek unsurlarını içine almaktadır.

1.1.2 Klasik Savaş

Eskiden, "savaş sanatı" ya da "savaş bilimi" deyince akla sadece maddi şeylerle ilgili bilgi ve yetenekler gelirdi. Silahların yerleştirilmesi, hazırlanması ve kullanılması, istihkâm ve tahkimatların inşası, ordunun örgütlenmesi ve hareketlerinin mekanizması, bütün bunlar bu bilgi ve yeteneklerin konusunu oluştururdu ve hepsinin ortak amacı savaşa hazır bir ordu meydana getirmekti. Söz konusu olan sadece somut bir şey, tek yönlü bir faaliyetti. (Clausewitz, 1997, 135)

Savaş yönetiminin taslağı ilk kez kuşatmada meydana çıkmıştır. Ancak, savaşı yöneten fikir hareketlerinin bir kısmını yansıtan kuşatma, çok geçmeden, yarma hareketleri, siperler, püskürtme hareketleri, bataryalar, vb. gibi yeni maddi biçimlere dönüşmüştür. Bu maddi olaylar arasında o dönemlerde henüz bir bağlantı kurulamamıştır. Bu tür savaşta, düşünce ancak bu buluşlarla ifade edilebiliyor ve bu da ihtiyaçları karşılamaya yetiği kabul ediliyordu.

Daha sonra taktik, bu kombinezonların mekanizmasına, aracın özelliklerine dayanan, genel olarak geçerli bir düzenleme niteliği vermeye çalışmıştır. Bu ise konuyu muharebe alanına götürmektedir; fakat burada da zihnin serbest bir faaliyetine tanık olmaktan çok, tertibi ve savaş düzeni bakımından bir otomat haline getirilmiş bir ordu ile karşılaşılmıştır. Komutanın bir sözü ile bir saat zembereği gibi harekete geçmesi beklenilen bir ordu.

Gerçek sevk ve idare, yani belirli bir amaç için hazırlanmış araçların beliren her türlü ihtiyaçlara en uygun şekilde serbest olarak kullanılması, uzun süre teori kapsamına girmeyen bir konu sayılmış, kişinin doğal yeteneklerine bırakılmıştır. (Clausewitz, 1997, 136) Yavaş yavaş orta çağların göğüs göğüse çarpışmaları daha düzenli ve daha karmaşık bir biçime dönüştükçe, bu konu da insanları düşündürmeye başlamıştır.

Bu düşünceler çoğaldıkça ve savaş tarihi gitgide bir eleştiri niteliğine büründükçe, ilkelere ve kurallara dayanma ihtiyacı kendini iyice hissettirmeye başlamıştır. Savaş tarihinde son derece doğal olan tartışmaların ve karşılıklı çarpışan

fikirlerin aynı amaç doğrultusunda bir noktada düğümlenmesi ancak bu sayede mümkün olabilmiştir.

Geçmişten günümüze kadar gelen ve devamlı güncellenme ihtiyacı olan savaşın sevk ve idaresine ilişkin ilkeler, kurallar, hatta sistemler meydana getirmek için çaba harcanmıştır ve harcanmaktadır da.

Teori kurucuları konunun zorluklarını anlamışlar ve bunların üstesinden gelebilmek için bir kez daha ilke ve sistemlerini sadece maddi şeyler ve tek yanlı bir faaliyet üzerine kurmuşlardır. Savaş hazırlığına ilişkin bilimlerde olduğu gibi, ancak kesin ve olumlu sonuçlar elde etmek ve dolayısıyla sadece hesaba gelir verileri dikkate almak istemişlerdir. (Clausewitz, 1997, 137)

Birliklerin iaşesini, ordunun önceden saptanmış bir düzenine oturtarak, büyük çapta savaş yönetiminin en yüksek yasası haline getirmekle, diğer bir maddi unsuru teorik yoldan sistemleştirmek çabasından da geri kalınmamıştır. İskan ve iaşenin önemi bu gün için kısmen şekilsel değişiklikler olmakla birlikte halen geçerliliğini korumaktadır. Teknik gelişmeler bu konuda yeni sistemleri ortaya çıkarmıştır.

Savaşta hiç bir şey kesin değildir, aksine her şey belirsizdir ve bütün hesaplar değişken niceliklerle yapılır. Matematikteki çok fonksiyonlu problemler gibi bir değişken diğerini etkilemekte ve diğerlerinden etkilenmektedir.

Geçmişte yalnız maddi nicelikleri göz önüne almakla yetinilmiştir: oysa savaş hareketinin tümü manevi güçlerin etkisi altındadır, savaş maddi ve manevi kuvvetlerin sürekli olarak birbirini etkilediği eylemlerinin alanı olmuştur.

Psikolojik durumun olduğu alana girildiğinde her işin zorlukları büyük ölçüde artmaktadır. Yaratılan şeylerin akıl ve ruhsal yapı üzerindeki etkileri söz konusu olur olmaz, izlenimler ve duygular alanına girilir girilmez, tüm kurallar ve yasalar belirsiz fikirler ortasında erimeye başlar. Üretilen veya savunulan teoriler işlerliklerini yitirmeye başlarlar.

Savaş faaliyeti hiç bir zaman sadece maddeye yöneltilmez; o aynı zamanda bu maddeye hayat veren manevi güçlere karşı da yöneltilir ve ikisini birbirinden ayırmak imkansızdır.

Fakat manevi nicelikler ancak iç gözle görülebilir, bu da insandan insana, gruptan gruba hatta aynı insanda dahi zamana göre değişiklikler de gösterebilmektedir.

Tehlike savaşın temel unsuru, her şeyi içine alan bir ortam olduğuna göre, yargımızı değişik biçimlerde etkileyen şeylerin başında cesaret, yani kendi kuvvetimize (yeteneklerimize, bilgimize ve tecrübemize) olan güvenimiz gelir. Bunu bir bakıma kontrol noktasına benzetebiliriz, bütün düşünceler, izlenimler, görüntüler zekâya ulaşmak için adeta buradan geçer.

Klasik savaşların büyük çoğunluğunu oluşturan kutsal savaşların dinsel bir amacı vardı; özel dinsel düşüncelerin zafere ulaştırılması ve yayılması için yapılırdı. Amaçları dinsel, eylemleri Tanrı'nın koruculuğunda gerçekleştirilir ve bu savaşa katılan askerler, dinlerinin sunduğu ruhani ödülleri alırlardı. Tanrıların katılması ya da işe karışması ve ruhani ödüller (günahların bağışlanması, sonsuz yaşam gibi) savaşı kutsal savaş haline getiren iki koşuldu. (Ruelland, 2004, 9) Kutsal savaş kavramı antik çağlardan günümüze kadar uzanan sürede meydana gelmiştir.

Ruelland'ın Kitabı Mukaddes'teki ayetlere dayanan çalışmasında devletin orduyu mesleği askerlik olan paralı askerlerden oluşturduğunu belirtmektedir. Ayrıca asker seçimlerinden kriterleri ile uymaları gereken kurallarından, ordunun özelliklerinden ve komuta yapısından, temel bireysel silahtan (kılıç), kişisel donanımlardan (kuşak, kalkan, v.b.), savaş sırasında kullanılan hayvanlardan, araçlardan, bir savaşçının meziyetlerinden bahseder. Ayrıca dilin kılıçtan daha çok kötülük edebileceğine de yer verildiğini vurgulamaktadır. O yıllarda psikolojik savaş veya propaganda konusunun ortada olmadığını düşünürsek saptamanın oldukça uygun olduğunu görebiliriz.

Haçlı seferlerinin zamanında yapılan savaşlar önceleri kutsal savaş olarak anılırken daha sonra haklı savaş kavramına bırakmıştır.

Bu kavram savaşın gerçekleştiği toplumlarda savaş sebeplerinin din dışına çıkmasıyla haklı savaş sebeplerinin din dışına çıkmasıyla haklı bir dava ve dürüst niyetle hayat bulmuştur.

Günümüze gelirken iletişim araçlarındaki gelişme sonucu kutsal savaş kavramı önemini yitirmiştir. Bu değişim en son 1991 yılındaki Körfez Savaşında da gündeme gelmiştir. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle beraber Başkan Bush ve adamları Körfez Savaşını haklı savaş olarak nitelemişlerdir. (Ruelland, 2004, 50)

Üçüncü dalga milletleri dünyaya bilgiyle donatılmış yenilikleri satar. Bunlar kültür, sağlık, yazılım, eğitim ve benzeri ihtiyaçları karşılarken gelişmiş devletlerin askeri koruması olarak ta görülebilir. (Körfez Savaşlarında Kuveyt ve Suudi Arabistan gibi devletlere sağlanan başta hava savunma olmak üzere diğer askeri önlemler ve yığınakları örnek olarak gösterebiliriz.)

Sanayi devrimi ile üretim ve tüketim usulleri, kitleleşmekten uzaklaştırılmıştır. Eski tip üretim yapısı yüksek derecede bireyselleştirilmiş yeni ürünlere yerini bırakmaya başlamıştır. Verilen hizmetler toplumsal görünmekle birlikte bireyselliğe doğru nitel ve nicel olarak artmış ve yön değiştirmiştir. Bilgi, elle tutulamayan en değerli varlık konumuna yerleşmiştir. (Toffler, 1994, 21)

Günümüz modern savaşlarında bahsi geçen "haklı savaş" kavramı daha önce ki kullanım anlamından ayrılık göstermektedir. Bu savaşların dinsel değerlerle ilgisi kalmamıştır ve tehdit altındaki kardeş ülke veya dost ülkeyi kurtarmak için yapılmamakta ve meşru müdafaa ilkesine dayanmamaktadır.

Birinci ve İkinci Körfez Savaşları'nda kurulu düzeni korumak yerine petrol ve dolaylı olarak dünya ekonomisine yön verenlerin yararı için barışı uyumlu hale getirmek yönünde gelişmiştir. Bu savaşlarda meşru müdafaayı net bir şekilde belirlemek oldukça zor görünmektedir.

Hatta basında pek fazla taraftar bulmayan, ama bir o kadar da Körfez Savaşının haklı olabilmesi için devamında İsrail-Filistin-Lübnan bölgesinde kalıcı barışın da gelmesi gerektiğinden bahsedilmişti. (Ruelland, 2004, 51-52)

1.1.3 Modern Savaşa Geçiş

Savaş ile hızla değişen toplum arasındaki ilişkiye yeni bir anlayışla bakmak gerekmektedir. Daha basit bir şekilde anlatmak gerekirse; kaba güçten beyin gücü ekonomisine geçerken, "beyin gücü savaşı" çağrışımı da yeni bir savaş ortamının gerekliliğini vurgulamıştır.

Daha önceki yıllarda ağırlıklı olarak stratejinin teknolojiye yön vermesi yerini teknolojinin uygulanacak stratejiye yön verecek konuma geçmesine neden olmuştur. (Toffler, 1994, 9)

Savaş, zaman ve süresiyle, yerlere ve dönemlere bağlı olarak çok değişken özel hukuksal kurallara bağlı, örgütlü ve yöntemli bir şiddet biçimine dönüşmüştür.

Uzak mesafeden hedefe atılan ve tam isabet sağlayan silahların kullanılmasıyla modern savaş kimliğine kavuşmaya başlamıştır. Bu silahlar kullanana en az tehlikeyi, kullanılan hedefteki istenen etkiye ulaşmanın en yüksek derecesini vermeye başlamıştır. Yanlış hedefi vurma olasılığının sıfıra yakın olduğu hesaplandığı için de daha az kan dökülmesine neden olacakları kullanıcıları tarafından kabul edilmektedir.

Saldıran ülkenin hedef ülkeye sınır komşusu olmadan askeri birliklerini o ülkeye deniz veya hava yoluyla götürebilmesi, artık düşmanı ana yurttan veya kıtadan uzak mesafede askeri gücü ve saldırılara karşı dayanma azim ve iradesini yok etmek amaçların başında yer almaya başlamıştır.

1.1.4 Modern Savaşın Ortaya Çıkışı

Günümüz gelişmelerine göre savaşlarda cephe kavramı değişmeye başlamış ve cephe gerisinde savaşan birlikleri destekleyen tüm unsurları kapsayacak şekilde derinliklere doğru insan, malzeme ve teçhizat ile bilgi akışını da içine almıştır. (Toffler, 1994, 3)

Batılı ülkeler (Avrupa'daki gelişmiş ülkeler ve ABD) 2nci Dünya Savaşından günümüze kadar geçen sürede kendi aralarında savaşmamışlardır. Bu devletler savaş alanlarını kendi ülkeleri dışında ve ağırlıklı olarak ta üçüncü dünya ülkelerinde veya az gelişmiş ülkelerde seçerek yönlendirmektedirler. Bu ülkeler ise savaş alanlarını yer değiştirmesini önleyecek güçten yoksun oldukları için savaş alanlarına ev sahipliği yapmayı engelleyememektedirler.

2nci Dünya Savaşından sonra ortaya çıkan çeşitli boyutlardaki savaşlara baktığımızda en çok akılda kalanların aşağıda adı geçen savaşlar olduğunu hatırlarız;

Vietnam Savaşı, Kore Savaşı, İsrail-Filistin (İsrail'in diğer Arap devletleriyle yaptığı savaşlar dahil), Afganistan'ın işgali, Nikaragua, 11 Eylül 2001'den sonra Afganistan Harekatı ve 1991'deki Birinci Körfez Savaşı (Harekatı)'nın devamı niteliğinde sayılan 2003'teki İkinci Körfez Savaşı (Harekatı).

Başta BM (Birleşmiş Milletler) olmak üzere diğer uluslararası kuruluşlar günümüzdeki savaşları engelleyememektedirler. Yaptırım güçleri olmayan veya az olan bu kuruluşlar kağıt üzerinde önlem almakta, başta ABD olmak üzere konu üzerinde söz sahibi olan devletlerin güdümünden çıkamayarak çifte standartlar yaratmaktadır.

Modern savaş modern barışıda beraberinde getirmektedir. Dünya üzerindeki devletlerin, kültürlerin ve tüm bireylerin kendi arasında birbirlerine saygılı, duyarlı ortak bir anlayışın gelişmesiyle modern barış olabilecektir.

ABD için savaş; önce teknolojik deneme yapmak, yani silahlarını, yöntemlerini ve güçlerini test edebilecekleri devasa alan demektir. (Baudrillard, 2005, 89)

1.2. MODERN SAVAŞLAR (MİLENYUM SAVAŞLARI)

Teknolojideki gelişmelerin çoğu askeri ihtiyaçları karşılamak amacıyla ortaya çıkan ve daha sonra da günlük yaşantımıza uyarlanan sonuçlardır. Tükenmez kalemden teflon yüzeylerin çeşitli amaçlarla günlük eşyalarımızın (mutfak gereçlerinden otomobile) korunmasına kadar her alanda kullanılmaları çok küçük

sayılacak örneklerinden birkaçıdır. Gelişimin hızı her geçen gün bir önceki dönemin süresinden daha kısa zamanda kendini tamamlama ve yeniden geliştirme safhasına geçmesi savaş sanayisinde de kendini göstermiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde savaşta kullanılacak veya kullanılması planlanmış ama o güne kadar gerçek ortamda kullanılmamış silahların yetenekleri ve kapasiteleri, ilgili araç ve gereçlerin bazı kesimlerde (sivil ve askeri) korku dolu sözlerle karşılanmasına, savaşta olumlu gelişmelere sebep olamayacağı kanılarının hakim olmasına neden olmuştur.

Hatta bazı kesimler Irak'ın son dönemde sekiz yıllık savaş tecrübesinin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. (Toffler, 1994, 64)

1991 yılının başında başlayan Birinci Körfez Savaşı'nda modern savaştan postmodern savaşa geçiş olduğu ancak savaş bittikten sonraki yıllarda dünya devletleri tarafından anlaşılmaya başlamıştı. Bu savaş ta büyük bir kesim İkinci Dünya Savaşı filmlerinden görmeye alışık olduğumuz klasik şekildeki yüksek irtifadan yapılan halı bombardımanlarına bakarak klasik bombaların (250 ile 2000 libre – 115 ile 910 kg'a kadar değişik ağırlıktaki serbest düşüş yapan bombalar) ve cephe gerisindeki askeri birliklerle beraber sivil halkın morali üzerindeki olumsuz etkilerini tartışmışlardır. Olayları ve vurulan hedefleri izleyen, çok az sayıdaki yeterli teknolojik bilgisiyle yorum yapacak durumdaki kişiler ise bilgi çağı savaşının başladığını hissetmişler ve farklı yorumlar yapmışlardır. Hedef bilgilerinin ve uçuş yolunun (profilinin) daha önceden hafızalarına yüklenmiş Tomahawk füzelerinin kendi hedeflerini bularak nokta vuruşu yaparken hata paylarının neredeyse yok sayılacak olması, lazerle aydınlatılan (veya işaretlenen) hedeflere yönlendirilen bombaların etkileri gelecekte olacak savaşlara yön vermeye devam edecektir.

Birinci Körfez Savaşı'nda F–117 Nighthawk Stealth uçakları (adı radara yakalanmayan hayalet uçak olarak geçen) toplam sortilerin sadece % 2'sini yapmalarına karşılık stratejik hedeflerin % 40'ını devre dışı bırakmıştır. Bu görevleri esnasında da herhangi bir kayıp ta vermemişlerdir. (Toffler, 1994, 65)

İlk kez savaş alanından canlı yayın yapan CNN oturma odalarımıza kopan kol, bacak veya diğer kanlı görüntülerden arındırılmış, modern silahların monitörlerinden elde edilen genelde yeşil-siyah veya grinin tonlarındaki siyah-beyaz donuk ve bir o

kadarda kansız görüntüleri izlememizi sağlamıştır. İşte bu, modern savaşın modern silahları aracılığıyla odalarımıza kadar gelmiş görüntüleriydi.

Peter Arnett, Aralık 1989 ayında ABD'nin Panama istilasını medyatik olaya dönüşen ilk savaş olduğunu belirtmiştir. (Arnett, 1999, 429)

Postmodern savaşın ana hatları; (C4ISR - Command, Control, Communication, Computer, Intelligent, Search, Rescue)

* Düşmanın komuta tesislerini imha et,
* Bilginin cepheye ulaşmaması için haberleşme sistemini yok et,
* İnisiyatifi ele al,
* Derinliğine vur,
* Düşmanın geri kademelerindeki birliklerinin savaşa girmesini engelle,
* Müşterek harekât yap (hava, kara ve deniz kuvvetlerinin ortaklaşa harekât yapması),
* Müşterek harekâtı koordine et,
* Düşmanın kuvvetli olduğu noktalara saldırmadan zayıf noktalarına saldır,
* Düşmanın harekâtını öğren, kendi harekâtın konusunda bilgi sakla, (Toffler, 1994, 66)

Kosova Harekatı sırasında Mayıs ayının başlarında NATO uçakları grafit bombalarıyla Yugoslav elektrik şebekelerini vurdular. 8 ile 24 saat arasında elektrik kesintilerine neden olan bu saldırılar, Sırpların arızayı tamir etmesinden sonra tekrarlanmıştı. (Ignatief, 2000, 105)

Sonuç; tüm hava savunma ve komuta sistemlerinin, bilgisayar ağının, çevre ve şehir aydınlatma ve elektrik ihtiyacını temin eden elektrik şebekesini ve trafo arızaları halkın ve siyasilerin NATO'nun Yugoslavya'daki rejimin merkezi sisteminin üzerinde kontrolü ele geçirdiğini anlamışlar ve olumsuz etki yaratmıştı.

Elektrik şebekesine bağlı hastaneler, bebek kuvözleri, su şebekesi de etkileniyor ve sivil alt yapıdaki sarsıntı Belgrat'taki sivil kalk desteğinin azalmasına neden olmuştu.

1.2.1 Bilgisayarın Askeri Sistemdeki Yeri ve Savaşlara Etkisi

Bilgiyi savaşın merkezine oturtmak, silahın üretiminden seçilen hedefte arzu edilen etkiyi elde edene kadar geçen işlemlerde ve zamanda bilginin kullanılması diğer girdileri azalmış ve sonucu daha da istenene yaklaştırmıştır.

Bilginin savaştaki öneminin artmasını en güzel örneği askeri alanda tekdüze işlerden en karmaşık işlemlere/projeye kadar bilgisayarların ağırlıklı olarak kullanılmasını verebiliriz.

Hava kuvvetleri bünyesinde uçakların harekata hazır olabilmeleri için yapılan bakımlarda parça istekleri üçüncü nesil savaş uçaklarının hizmete girmesiyle değişmiş ve bilgisayarlar arasındaki iletişime ve kontrole dayalı COMO-COSO sistemi oluşturulmuştur.

Diğer taraftan komuta ve kontrol ekibine ihtiyaç duydukları bilgileri sağlayarak gerçek zamana uygun konuşlanmaları ve harekat ortamını veren bilgisayar destekli ağlar sayesinde emirler daha uygun ve doğru şekilde en uç noktaya kadar en kısa sürede iletilebilmektedir.

Birinci ve İkinci Körfez Savaşlarında (harekatlarında) başarıyla görev yapan havadan erken ihbar ve kontrol uçağı AWACS (Airborn Early Warning and Control System) ile bulunduğu yere göre yaklaşık 200 NM'lik (370 km; NM; Nautical Miles – Deniz Mili, 1 NM=1852 m) bir yarıçap içinde yerden itibaren havalanan her türlü hava aracını izleyen, kimlik belirleyebilen, gerekirse av uçakları ile önlenmesini sağlayan, diğer AWACS veya yer radarlarına (kontrol ihbar merkezleri, kontrol ihbar postası, v.b.) bilgi aktarabilen veya alabilen sistemi ile gerçek hava sahasının kontrolünü göstermiştir. Bu uçağın satıh birlikleri için gerekli bilgileri sağlayan tipine de J-STARS adı verilmiş ve o da görevini iyi şekilde yapmıştır.

Mikro elektronikteki gelişmeler akıllı silahları ortaya çıkarmıştır. Bunlar sesi, ısıyı elektromanyetik salınımları, radyo frekans enerjisini seçebilir ve daha önceden yüklenmiş bilgilerle karşılaştırarak veya GPS yardımıyla hassas koordinatlara doğru giderek/uçarak hedefini vurabilmektedir. Yani güncel teknolojiye sahip her bir silah bir hedef anlamı taşımaktadır. Yakın bir gelecekte ise daha da gelişerek bir silah

birden fazla hedef anlamı taşıyacaktır. Daha önceleri olasılık ve pilotun yapabileceği hataları da hesaplayarak vuruş yüzdeleri hesaplanmaktaydı. Şimdi ise pilottan veya füzenin / silahın kendisinden dolayı ortaya çıkan hedefi vuruş hataları bilgisayarlar yardımıyla sıfırlanmaya başlamıştır.

1.2.2 Gelecekteki Modern Savaşlar

İnsanoğlu yeryüzünde var olduğu günden bu yana sürekli olarak bir arayış içindedir. Geçmiş çağlarda avcılıktan tarıma geçilmesi ile yerleşik toplumların ilk örnekleri görülmeye başlanmıştır. Toplum yaşamını belirli ölçüde etkileyen bu gelişmeler yüzyıllar boyunca devam etmiş, Batı'daki sanayi veya mekanik tabanlı teknoloji devrimi sayesinde ortaya çıkan makineleşme, toplum yaşamını derinden etkilemiş ve sosyal patlamalara yol açmıştır. Günlük yaşamın her alanını etkileyen ve kolaylaştıran sanayi devrimi ile yaşamın rengi daha önceleri görülmemiş bir şekilde farklılık göstermeye başlamıştır. Endüstri devrimi de denilen bu gelişmeler, özellikle 20nci yüzyılın ikinci yarısından itibaren konu ile yakından ilgilenen kişilerin bile takip etmede zorluk çektiği bir hıza ulaşmıştır.

Bu gelişmelerin tam aksine insanlığın ilk günü ile birlikte ortaya çıkan "iyi" ve "kötü" kavramları hiç değişmeden günümüze kadar gelmiştir. Sanayi devrimi ile ortaya çıkan teknolojik gelişmeler özellikle savaş sanayisindeki buluşlar, "iyilere" olduğu kadar "kötülere" de geniş ve bir o kadar da ürkütücü boyutlarda yeni olanaklar sunmuş, insanlığın yok olmasına neden olabilecek yeni silahlarıda ortaya çıkarmıştır.

Dünya 1970'li yıllarda yeni bir teknoloji devrimi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu yeni devrimin adı "Bilişim Devrimi"dir. Özellikle 1990 sonrası gelişen ağı sayesinde tüm dünyayı saran internet, devletlerin ulusal güvenliklerini her yönü ile tehdit etmeye başlamıştır. Uluslararası alışveriş şirketleri yüzünden gümrük sistemleri, "Hacker"lar tarafından en gizli devlet sırları, her gün mantar gibi artan korsan siteler yüzünden gerçek hayatın sanal dünyaya da taşınması gereken hukuk sistemlerinin uygulanamamasından dolayı devletleri tehdit altına almaya başlamıştır.

Özellikle büyük kentlerin altyapı ve iletişim alanları gün geçtikçe büyük bir tehdit altına girmektedir.

Bilgisayarın uzay çağını geride bırakarak, bilgi toplumunu oluşturmadaki önemi yadsınamayacak kadar büyüktür. Bugün hayatımızın her alanına girmiş olan bilgisayarlar, bankalardan marketlere, evlerden karakollara, polisten suç örgütlerine, eğitimden eğlenceye kadar, yaşamımızın her alanına girmiş ve artık yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

İnternetin dünya çapında yaygınlık kazanması ile mekan kavramı bir anlamda ortadan kalkmış, kıtalararası iletişim ve bilgi aktarımı bir tuşa basmaktan ibaret hale gelmiştir. Teknolojideki bu gelişmelerden toplumlar pozitif anlamda yararlandıkları gibi, organize suç örgütleri ve terör örgütleri de, gelişen bu teknolojiyi yakından takip ederek, hem kazançlarını katlamakta, hem de geleneksel suç türlerinin dışında yeni suç türlerini geliştirmektedirler.

Devletlerin iç ve dış güvenliğini tehdit eden ve hedefine ulaşmada hiçbir sınır tanımayan suç örgütleri, bilgisayar teknolojisi yardımıyla tahminlerin ötesinde bir hareketlilik (mobilite) kazanarak uluslararası suç trafiğine yeni bir boyut kazandırmıştır. Küreselleşmenin (globalleşme) karanlık yüzü olarak adlandırabileceğimiz bu gelişme toplumsal huzur ile barışı ve devamında ulusal güvenliğimizi ciddi şekilde tehdit etmektedir.

Bu gelişmelerin sonucu çağımızda iletişim hatlarının fiziksel olarak kesilmesi yerine enformasyon savaşı olarak adlandırılan saldırılarla da etkisiz hale getirilebilmektedir. Bunlara örnek olarak elektronik karıştırıcılardan gelen aldatıcı sinyaller (tekrarlayıcı, gürültü, karıştırıcı, v.b.), bilgisayar ortamına gönderilen virüsler veya trojanlar (bilgisayar solucanları) ve hepsinden daha da önemlisi çeşitli amaçlara uygun propaganda (yanlış bilgi, hatalı değerlere sahip doğruluğundan ayrılmış bilgi,) amaçlı kullanımları verebiliriz.

Elektronik ortamdaki yapılan çalışmaların ve propagandanın etkileri sonucu, savaşı yöneten siyasi ve askeri yetkililerin ellerindeki bilgilerin ve sonuçların güvenilirliğini ve doğruluğunu bozmak, günümüzde silahlı kuvvetlere mensup

bireyleri (askerleri) veya sivil halkı zorda bırakacak şekilde etkisi artmaya başlamıştır.

Bu da beraberinde bilgisayarlarla donatılmış radar ve gözetleme uyduları ile desteklenmiş, hava, kara ve deniz kuvvetleri arasındaki haberleşme ve koordineli harekat ve bunlara ait her türlü iletişim sistemi (telli, telsiz, faks, data, on/off line iletişim, emniyetli/şifreli gizli devreler) ve bunları besleyen ortak veya ayrı güç kaynaklarını yok etmek veya en azından harekat sırasında etkisiz hale getirmek diğer riskleri almak açısından daha mantıklı görülmektedir. (Ignatief, 2000, 165)

Sanayi devriminden sonra savaşların temel ilkeleri de değişmeye başlamıştır. Kitlesel üretim yapılan bir dönemde ki savaşın hedefleri de kendiliğinden kitlesel boyutlara geçmeye başlamıştır. Daha etkili ve daha fazla insanın canına mal olacak etkideki silahların yapımı hız kazanmıştır. Geçmişe göre daha modern yapıdaki devletlerin oluşturdukları ordular, devletinden parasını alan ve devletinin verdiği emirleri yerine getiren askerlerden oluşan kitle ordularını ortaya çıkarmıştır.

Savaş, değişebilir parçalar ilkesini yaygınlaştırarak sanayileşme sürecini hızlandırmıştır. Bu temel sanayi yeniliği, tabancadan yelkenli geminin makaralarına kadar her alanda hemen kullanıma geçmiştir.

Diğer önemli sanayi ilkesi olan standardizasyon da çok geçmeden sadece silahlara değil, askeri eğitimde, organizasyonda ve doktrinde de kullanılmaya başlanmıştır. (Toffler, 1994, 37)

Günümüz gelişmelerine göre savaşlarda cephe kavramı değişmeye başlamış ve cephe gerisinde savaşan birlikleri destekleyen tüm unsurları kapsayacak şekilde derinliklere doğru insan, malzeme ve teçhizat ile bilgi akışını da içine almıştır. Bu düşünceden yola çıkıldığı zaman hava kuvvetlerinin desteği olmadan ne kara nede deniz kuvvetleri savaşı kazanamayacak veya savaş alanındaki üstünlüklerini koruyamayacaklardır. Hava sahasının kontrolü ve yönetimi savaşlarda ana komuta ve kontrol merkezlerinden idare edilmeye, dolayısıyla konunun uzmanı olan hava kuvvetlerine koordinasyon ve kontrol sorumluğu vermiştir. Kosova Savaşında da görüldüğü gibi tamamen hava kuvvetlerinin kullanıldığı durumda veya Birinci

Körfez Savaşı'nda olduğu gibi günlerce süren hava saldırıları sonrası satıh birliklerinin gazetecilere bile teslim olacak şekilde savaş kazanılabilmektedir.

Alvin ve Heidi TOFFLER'ın yazdıkları, Savaş ve Savaş Karşıtı Mücadele adlı kitaplarında 1 Ağustos 1991'de resmileşen doktrinin gelişen durumlara uygun olarak 14 Haziran 1993'te yeniden düzenlenerek; bilgi savaşının başında olunduğu belirtilmiştir. (Toffler, 1994, 53) Bu yeni görüş orduların çok yönlü olarak bir çatışma türünden diğerine hızla dönebilme yeteneği kazanmalarını vurgulamaktadır.

Yeni teknolojinin kültür, ideoloji, semboller, bilgi (veri), imaj gibi değerleri daha önceki toprak, sermaye, ham madde ve emeğin yerini almıştır.

Soğuk savaş döneminde kontrolden çıkma noktasına gelen, başını iki süper devletin çektiği nükleer silahlanmanın boyutu siyasi üstünlük taslamanın ötesine geçtikten sonra, ilgili devletler ve tüm dünya için gerçek bir tehdit durumuna gelmiştir.

Fakat silahlanma NBC dışında ki konvansiyonel silahlarda devam etmiştir. Bu silahların nükleer silahlara göre en büyük avantajı ise her ortamda kullanılabilen silah olmaları idi. Bu alanda ki yarış ise bu silahların vuruş hassasiyetlerinin artırılmasına doğru kaymaya başlamıştır. Birinci Körfez Savaşında görsel ve yazılı basından izlediğimiz gibi kullanılan silahların hassasiyetinin artması, bu silahları kullananları da karşı tehlike ve tehditlerden uzaklaştırmasıyla olası etkilerinin azalmasında doğrudan bağının yeni oluşturulması ile devam etmiştir.

Bu gelişmeler yeni savaşların olabildiği kadar kansız ve tehlikeden uzak ve yapılabildiği kadar kusursuz olmasına doğru yön değiştirmesine neden olmaya başlamıştır.(Ignatief, 2000, 160)

Bilgi iyi kullanıldıkça sisteme giren diğer girdilerin en değerlisi olmuştur. Bilginin sınırsız ve tükenmez oluşu ise daha önceki tükenebilir kaynakların hızla yerini almasına neden olmuştur. Aynı anda birden fazla kişi veya topluluk tarafından kullanılabilmesi ise ek olarak değer kazanmasına yol açmıştır. Çalışan insanların fikirleri, görüşleri ve önerileri fiziksel güçleriyle yaptıkları katkıdan daha değerli konuma gelmiştir. Toplumun artan ihtiyaçları karşısında üretim ve hizmet çeşitliliği

değişerek seri üretimi, yerini daha fazla sayıda alanda üretimi, daha çok sayıdaki talebe göre ayarlayan bir düzene sokmuştur. Organizasyonlar hızla değişen ihtiyaçları karşılayacak bilgi akışı ve düzenleme gereksinimlerini karşılamak zorunda kalmışlar ve küçülerek veya diğerleriyle birleşerek yeniden yapılanmışlardır. Yenilenme hızı neredeyse yetişilemeyecek boyuta ulaşmıştır. (Toffler, 1994, 55–61)

Soğuk savaşın bitmesi ve İkinci Dünya Savaşı'na göre elde tutulan askeri birliklerin ateş gücü ve hareket kabiliyetlerinin gelişen teknolojiye ayak uyduramaması sonucu hantallıkları belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır. (Ignatief, 2000, 167)

Bu hantal yapı en çok kara kuvvetlerinde ve onu izleyen deniz kuvvetlerinde göze çarpmaya başlamıştır. Hava kuvvetlerinin doğasında olan hız ve süratli karar verebilme özelliği çağı yakalama konusunda dünya devletleri içinde gelişen teknolojinin olumsuzluklarından en az etkilenen kuvvet komutanlığı olmasının ana nedeni olmuş ve genellikle de teknolojik gelişmelere önderlik etmiştir, özellikle uzay çalışmaları ve hassas silah çalışmalarında.

Ekonomik gücü uygun olan devletler hava ve uzay konusundaki teknik ve bilgisayarlı gelişmeleri zamanında izleyebilmiş ve kendi hava kuvvetlerinin yapısını bu konularda çağdaş düzenin uyumunu sağlamaya çalışmışlardır.

Kara ve deniz kuvvetlerinde bu hızlı değişime ayak uyduramamalarındaki direnç 20nci yüzyıldaki iki dünya savaşı sırasındaki topyekûn savaş çağının kapandığını görememeleri veya fanatik düşünce yapılarından dolayı görmek istememelerinden kaynaklandığı şeklinde değerlendirilmektedir.

Yeni gelişen teknoloji; askeri birliklerin sayısal olarak azalmasına neden olan yüksek ateş gücüne sahip isabetli vuruş yeteneğine sahip silahların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Fiziksel boyutları devamlı küçülen ve ters orantılı olarakta maliyetleri ucuzlayan bilgisayar teknolojisi askeri alanda her kesime girmiş ve sistemin ayrılmaz bir parçası durumuna gelmiştir.

Buna küçük bir örnek olarak Tomahawk Füzesini verebiliriz. Tomahawk füzesinin; uydulardan önceden belirlenen askeri veya stratejik hedef olarak

değerlendirilen noktaya, atış yapılacak rampadan itibaren vurması istenen hedefe kadar geçen sürede ve mesafede yer engebelerine, sosyal toplulukların konumuna (büyük-küçük yerleşim yerlerinin dikkate alınmasına) göre uçuş rotasını (profili) planlanmakta, uydudan alacağı hassas koordinatlarla (GPS destekli) kendi uçuşunu yapabilmekte, hedef topluluğu içinde verilen bilgilere uygun hedefi ayırabilmekte ve en sonunda kendi hedefine en uygun vuruş şekliyle hedefini imha etmektedir. Daha ileri düzeyde yapılacak bir saldırı planında ise adı geçen füzelerin belirli bir bölgede veya rota da eş zamanlı olarak veya istenilen zamanlarda hedeflere ulaşması sağlanmaktadır (en son 2nci Körfez Savaşında ABD bu tip füze atışları yapmıştır).

Bu gelişmelerin sonucu yüksek sayıda asker barındıran birlikler yerini günümüzde hareket kabiliyeti ve etkinliği daha çok artırılmış özel araçlı/makineli (mekanize) birliklere bırakmaya başlamıştır. Önümüzdeki on yıldan sonra 2020 yılına doğru siber askerler savaş alanlarında boy gösterecektir. Bu askerlerin özellikleri sahip oldukları teçhizatından ve eğitimlerinden kaynaklanacaktır.

Hava Kuvvetleri hassas güdümlü füzeler ve insansız uçakların pilotlu uçakların görevini devralmasına, klasik donanma düşünceden kurtulamayan Deniz Kuvvetleri daha az insan gücüyle kullanılan sualtından ve su üstünden saldırı yeteneğine sahip denizaltı ve daha hareketli (artırılmış kabiliyet ve süratli) savaş gemilerine (boyutları klasik donanma gemilerine göre daha küçük olan), insanlığın gelişiminden günümüze kadar değişik boyutlarda süregelen karadaki savaşlar olmadan kalıcı bir zaferin kazanılamayacağı düşüncesinde olan, fakat günümüz şartlarında her hangi bir yere yığınak yapabilmek için lojistik açıdan yeni gelişmelere ihtiyaç duyan Kara Kuvvetleri, kendi yapılarına göre bu gelişimler sırasında değişik açılardan karşı çıkmışlardır.

Bu gelişmelere ayak uydurmaya karşı çıkmalara, siyasi otoritenin sözcüleri veya askeri hiyerarşik düzende yer alan yüksek rütbeli subaylar (generaller/amiraller) tarafından ekonomik nedenler gösterilmeye çalışılmıştır.

Tüm bu gelişmeler akıllara şu soruyu getirmeye başladı; “gelecekteki savaşlar hava ve uzaydan mı olacak? Hava kuvvetleri savaşın yönlendirilmesinde ana kuvvet mi olacak?”

Daha önceleri "zafer süngünün ucundadır" sözü yerini "zafer pitonun ucundadır"'a bırakacaktır. [1]

1991 yılındaki körfez savaşı bu soruya kısmen doğru yönde yanıt verdi. 100.000'den fazla uçak sortisi ve çoğunluğu uçaktan atılan sayılamayacak kadar çok bomba ve patlayıcı maddeye karşılık sadece 100 saatlik, herhangi bir direnişle karşılaşmayan bir kara harekâtı yapılmıştı.

Geleceğin savaşlarında İkinci Körfez Savaşı (Harekatı)'nda da kısmen uygulandığı (izlediğimiz ve gördüğümüz) gibi, ateşli saldırı güçleri savaş alanlarına yayılmış şekilde değil de uzakta konuşlanmış şekilde görevlerini en az tehlike ve en az sıcak temas riski ile yapacak duruma geleceklerdir. Uzaklık kavramı göreceli olmakla birlikte kullanılan silahın özelliklerine göre daha da artacaktır ve atmosferin üst katmanları kullanılarak uzayında savaş alanına dâhil olmasına neden olacaktır. Kara kuvvetlerinin kullanacağı silahların, deniz kuvvetlerinin denizaltından veya su üstü gemilerinden atacağı füzelerin, hava kuvvetlerinin hava ve yer hedeflerine karşı kullandığı füzelerin menzilleri şimdiden yüksek değerlere ulaşmış durumdadır. Teknikteki gelişmeler hem vuruş hassasiyetini hem de maliyetleri olumlu yönde desteklemektedir.

Yıldız savaşları projesi şu anda maliyet ve tehdit değerlendirmeleri açısından gündemde olmaması öneminin azaldığı anlamına gelmemektedir.

Sonuç olarak kısaca modern savaştan beklenenler şu şekilde olduğunu belirtebiliriz;

* Kesin isabet oranına sahip silahların kullanılması,
* Önceden planlanmış etkilerin en kısa sürede elde edilmesi (savaşın sonlanması),
* En az seviyede çevreye zarar verilmesi,
* Doğal kaynakların korunması,
* Tarih ve kültür miraslarının korunması.

[1] Pito; uçağın havadaki hızını ölçen dinamik-statik basınç farkına göre çalışan sistemin ana parçası olup genellikle uçağın en önünde hava akışının durağan olduğu yere koyulan bir iki karış uzunluğundaki tüp benzeri bir boruya denir.

İKİNCİ BÖLÜM
PROPAGANDA VE MODERN PROPAGANDA

2.1. PROPAGANDANIN TANIMI VE DİĞER KAVRAMLAR

Tarihe baktığımızda insanların sosyal varlık durumuna gelmesinden itibaren yaşantılarını yönlendiren veya etkileyen sayılamayacak kadar iç ve dış etken görebilmekteyiz. Birçok bilim dalı ilk insandan günümüze kadar olan süre içindeki gelişmeleri kendi ilgi alanı içindeki bilinmeyenleri incelemiş ve yanıtını bulmaya çalışmıştır. Yanıtını bulamadıklarını veya doğruluğundan şüpheye düştüğü konuları araştırmaya devam ederken yeni gelişmelerle de daha önce doğru olarak kabul edilmiş sonuçları da tekrar kontrol etmekten de geri kalmamıştır.

Propagandanın 20nci yüzyılda önemi anlaşıldıktan sonra, özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bilimsel araştırma ve inceleme konusu olarak defalarca ele alınmış ve bu olgunun analizinin tekrarı, birçok bilim adamı veya devletler tarafından desteklenen özel birimler içinde araştırmalar yapılarak çalışmalar yoğunlaştırılmıştır.

Birçok ülkede, özellikle de gelişmiş batılı ülkelerde, propaganda ile ilgili özel teşkilatlar kurulmuş ve bütçelerinden büyük kaynaklar ayrılmıştır. Çünkü "karar merkezleri", ne zaman yeni bir planlama için kolları sıvayacak olsalar, ne zaman yeni bir karar oluşturma arifesine gelseler, bilginin (enformasyonun) kontrolü, ulusal politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak karşılarına çıkmıştır. Bu gibi durumlarda karar merkezleri, ya halkın desteğini yanlarına almanın propagandasını yapmakta, ya da ilgisiz kalmasını sağlamanın yollarını araştırmaktadır. (Özsoy, 1998, VI, Dip Not1) Hedef kitle kazanılamıyorsa, en azından ikinci öncelikli amaç olan, tarafsız kalmalarını sağlamak, hedef kitlenin karşı tarafa geçmesini önlemek bakımından önemli olmaktadır.

Propagandanın tarihsel gelişimi içindeki uygulamaları ve sonuçları incelenirken; siyaset bilimi propagandayı ideolojik bir silah olarak kamuoyu

üzerindeki etkilerini, sosyoloji toplumsal etkileri ile karşı-propaganda konularını ve psikoloji propagandanın bireyler üzerindeki etkilerini ele almışlar ve incelemişlerdir. Gelişen teknolojinin gelişmiş toplumlarda ki etkilerinden biri olarak doğru orantılı olarak ortaya çıkan, bireysellikle bencilliğin iyice karışarak, sosyal ilişkileri azaltması ve yüzeyselleştirmesi, propagandanın bireyler üzerinde ki etkilerinin incelenmesinde ağırlık kazanan diğer noktalardan biri olmuştur.

Bilişim çağında ceplerimizdeki telefondan evimizdeki veya iş yerimizdeki bilgisayara kadar her an ulaşabileceğimiz sınırsız, bir o kadarda güvenilirliğine tam olarak emin olamadığımız internet ortamı, propagandaya yeni bir boyut getirerek son yıllarda iletişim ve modern propaganda arasındaki ilişkilerin incelenmesine ve bu konuda geniş araştırmalar yapılmasına neden olmuştur.

Propagandanın etkisi amacına göre süresi kısa vadeli veya anlık olabilmektedir. Propagandayla karşı karşıya olan kişi o ana kadar sahip olduğu bilgi birikimi (özellikle tarihsel) ve eleştirel düşünce yeteneğini kullanmada zorlanmakta, kendini propagandaya karşı korumada genel anlamda etkisiz olmaktadır. Bu durumdaki bireylerden ve onların oluşturduğu gruplardan veya halktan faydalanmak propagandacının vazgeçemediği hedef kitle olmaktadır.

2.1.1 Propaganda Kavramının Anlamı ve Tanımı

Propaganda bir inancın, bir düşünüşün yayılması için yapılan fiil ve hareketler anlamında ki Latince "**Propagare**" kökünden gelmektedir. (Webster's New Dictionary & Thesaurus'da aşağıdaki şekilde açıklanmıştır;) (Webster's New Dictionary & Thesaurus, version 1.0-1997)

> ***Prop.a.gan.da*** ***n.****5ModL, short for congregatio de propaganda fide, congregation for propagating the faith: see* ***PROPAGATE***
>
> ***1*** ***[P3]*** *R.C.Ch. a committee of cardinals, the Congregation for the Propagation of the Faith, in charge of the foreign missions*
>
> ***2*** *any systematic, widespread dissemination or promotion of particular ideas, doctrines, practices, etc. to further one's own cause or to damage an opposing one*

3 *ideas, doctrines, or allegations so spread: now often used disparagingly to connote deception or distortion*

Prop.a.gate *prp! gat* ***vt. 3 gated***, ***3 gating*** *5 L propagatus, pp. of* ***propagare****, to peg down, set propago, slip for transplanting pro, before pag, base of pangere, to fasten*

1 *to cause (a plant or animal) to reproduce itself; raise or breed*

2 *to reproduce (itself); multiply: said of a plant or animal*

3 *to transmit (hereditary characteristics) by reproduction*

4 *to spread (ideas, customs, etc.) from one person or place to another*

5 *to transmit (esp. sound waves or electromagnetic radiation) through a medium*

Ansiklopedik sözlük Dictionaire Larousse'da propaganda; bir düşünceyi, bir inancı, bir öğretiyi yaymak, başkalarına benimsetmek, tanıtmak amacıyla söz, yazı v.b. yollarla gerçekleştirilen çalışma şeklinde tanımlanmıştır. (Dictionnaire Larousse, 1994, s 1966)

Propaganda, 1600'lü yıllara gelene kadar adı tam olarak bilinmeden, daha sonrada 18 inci yüzyılın başına kadar da genel anlamda kilisenin faaliyetleri içinde kullanılmıştır.

Daha sonra batı medeniyetindeki ekonomik, siyasi ve kültürel gelişmeler sonucunda siyasal anlamda devrimlerin ayrılmaz parçası olarak, Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren de savaşların ayrılmaz bir parçası olarak propaganda kullanılmaya başlamıştır.

Zamanın kitle haberleşme araçlarının gelişmesiyle beraber kamuoyunu etkilemek için yaratılan simge ve sloganlar ile insanları etkileme sanat ve bilimini, kültürün ayrılmaz parçası yapmıştır.

Propagandayı genel anlamda tanımlamak istersek; toplumda bireylerin veya grupların önceden ortaya çıkan veya belirledikleri ve sonraki gelişmelere göre yönlendirdikleri çıkarlarını, başkalarının veya hedef olarak tanımladıkları kitlenin (ki bu başka bir ülke veya birden fazla ülke de olabilmektedir) davranışlarını ve kanaatlerini etkilemek amacıyla, önceden ayrıntılı olarak planladıkları, genelde ikna ve telkin yoluyla yaptıkları her türlü faaliyete propaganda diyebiliriz. Zaman zaman

propagandayı silahlı propaganda gibi farklı alanlarda kullanan topluluklar da olabilmektedir.

Propaganda konusunda ilk bilimsel detaylı ve kapsamlı çalışmalardan birine 20nci yüzyılın başında Laswell'in yaptığı çalışmasını örnek verebiliriz. O zamanlar ikincisi olmadığı için birinci olarak adlandıramadığı "Dünya Savaşı'nda Propaganda Teknikleri" isimli eserini yazmıştır. Daha sonra yazdığı eserlerde dahil olmak üzere yaptığı tanımlarda, önce "Anlamlı semboller, ya da öyküler, söylentiler, haberler, resimler ve toplumsal iletişimin diğer biçimleriyle düşüncelerin denetimini ifade eder" derken daha sonra "Sunumların yönlendirilmesiyle insan eylemini etkileme tekniğidir. Söz konusu sunumlar sözlü, yazılı, resimsel ya da müziksel biçimde olabilir" (Bektaş, 2002, 20) şeklinde daha önce yaptığı tanımını kısmen değiştirmiştir.

Lasweel'den günümüze kadar propagandanın tanımı ve anlamı birçok yazar, bilim adamı tarafından değişik bakış açılarıyla yapılmıştır. Bu tip tanımlara ilgili yayınların içinde rastlanabilmektedir. Tanımlar tanımı yapanlara ve amaçlarına, vurgulamak istedikleri konularına göre kısmen farklılıklar gösterebilmektedir.

Propagandanın anlamı üzerine yoğunlaşan son araştırmalarda propaganda terimini kötü çağrışımlardan ayırmaya ve eski anlamına kavuşturmaya çalışılmaktadırlar. Yani bir anlamda propagandayı düşüncelerin yayılması, ikna ve etkileme çabaları olarak tanımlama gayreti söz konusu olmaktadır.

Yapılan çalışmalar, belli çıkarları olan bireylerin ya da grupların, başkalarının kanılarını ve davranışlarını etkilemek amacıyla, önceden tasarlanmış, ikna ve telkin tekniklerini kullanarak yaptıkları eylemin propaganda olarak tanımlanması üzerinde görüş birliği sağlamaktadırlar.

Uluslararası ilişkiler sözlüğünde propaganda; bir düşünce, tutum ve davranışı başkalarına tanıtma ve benimsetme amacıyla, bilinçli olarak seçilmiş bilgi, olgu ve savları sistemli bir şekilde ve çeşitli araçları kullanarak yayma etkinlikleri olarak tanımlamıştır. (Sönmezoğlu, 1996, 367-368) (Ayrıca bir propagandayı diğer iletişim

faaliyetlerinden ayıran bazı özelliklerin söz konusu olduğu ve bunlardan bazılarının; bir propaganda yapımcısının olduğu, sembollerin kullanıldığı, hedef kitlenin etkilenmesinin amaçlandığı, propagandanın inandırıcı olması gibi.)

Propagandayı psikolojik açıdan açıklayan Doob "propaganda bir toplumda belirli bir zamanda kişileri etkilemeye ve bireylerin bilimsel olmayan ya da şüpheli değerler olarak kabul edilen amaçlara yönelik davranışlarının kontrol edilmesi için yapılan girişim" olarak tanımlayarak "maksatlı" (intentional) ve "maksatsız" (unintentional) olmak üzere iki tür propagandanın söz konusu olduğunu belirtmektedir. (Bektaş, 2000, 150-151)

Maksatlı propaganda, ilgili birey veya bireyler aracılığıyla ve ikna yoluyla diğer bireylerin tavır ve hareketlerini kontrol etmek ya da etkilemek isteğiyle sistematik bir girişimde bulunmaktır. Bu tür propagandada, propagandacı yaptığının farkındadır. Yani bilerek, isteyerek ve aynı zamanda her tür tekniği deneyerek hedef kitleyi veya kamuoyunu etkilemeye çalışmaktadır. Maksatsız propaganda ise, sırf ikna yolu ile bir gruptaki bireylerin tavır ve hareketlerini kontrol etmektir. Propagandacı girişmiş olduğu hareketlerin toplumsal etkilerinin bilincinde değildir. Doob, çalışmasında işaret ettiği pek çok örnek olayda bireylerin bir sonuç elde etmeyi amaçlamaksızın ya da bir propaganda sürecinin oluşturulduğunun dahi farkında olmaksızın kanaatler yaymak yoluyla diğerlerini ikna ettiklerini belirlenmiştir.

İletişim sözlüğünde propaganda; örgütlü inandırma etkinliği; çeşitli inandırıcı araçlarla fikirlerin ve değerlerin yayılması olarak tanımlanmıştır. (Mutlu, 1998, 283)

Sosyal psikologların propagandayı tanımlarken yaptıkları gibi, en geniş anlamıyla kullanıldığında, yalın olarak tüm iletişim, eğitim ve tanıtımı kapsayan fikir ve kanaatleri etkilemek amacıyla yapılan bir girişimi, dar anlamıyla ise propaganda, toplumu etkilemek amacıyla simgeler ve semboller aracılığıyla bireylerin ve grupların inançlarını, tutumlarını ya da eylemlerini etkileme yönündeki sistemli gayretlerin tümüne verilen ad olmaktadır.

Tönnies ise propagandayı “bir fikri, doğruluk veya kesinliğiyle bağlantısız olarak, yaymak amacıyla kamuoyunun etkin biçimde uyarılması” olarak nitelendirmektedir.

Lumley’e göre propaganda; belli bir fikir ve davranışın kökenini, bununla ilgili çıkarı, kullandığı yöntemleri, yaymak istediği içeriği ve benimseyenlerin karşılaşacağı sonuçları göz önünde tutarak, bu hususlardan birini, birkaçını veya hepsini gözetmek suretiyle onu yayma ve kabul ettirme gayretidir. (Bektaş, 2000, S.151)

Ogle propagandanın tanımını en kısa şekliyle "en yalın ve en kapsayıcı biçimiyle ikna etme için yapılan girişim" olarak vermektedir.

Albig' e göre ise "propaganda, diğer her yerde basit olarak 'belirli bir veya bir dizi doktrini yaymak için gerçekleştirilen herhangi bir örgütlü ya da düzenli grup çabası'na atıfta bulunurken, çağdaş demokrasilerde suçlayıcı bir biçimde muhalefet grupları ve görüşlerine itibar kırıcı sıfat yakıştırma biçimi kazanmıştır. Bundan dolayı, en basit ve kapsayıcı anlamıyla propaganda süreci bir ikna etme girişimidir. (Bektaş, 2000, 152)

Albig, aynı zamanda, propagandanın kanaatlerin şiddet yoluyla ya da diğer davranış biçimleriyle kontrolünün aksine iletişim süreci içinde oluştuğuna işaret eder. Laswell’in aktardığı şekilde “ propaganda bir toplumsal kontrol yöntemi ya da bir toplumsal hareket türü olarak tanımlanabilir. Yöntem olarak, şiddet, rüşvet, boykot gibi davranışlardan ziyade kolektif davranışların anlamlı sembollerle (kelimeler, resimler, yayıncılık) kullanılarak yönlendirilmesidir.” Dolayısıyla, “propaganda tüm iletişim kanalları aracılığıyla yayılır.”

Propagandayı bu şekilde açıklamaya çalışmalarına rağmen, ne yazık ki sosyal bilimciler, propaganda teriminin hoş olmayan bir anlam taşıdığı üzerinde birleşmişlerdir. Genel kullanımda propagandaya gerçek olmayan hususların yayılması ya da çeşitli kamuları anlamsız, tehlikeli ya da toplumsal olmayan

inançlara inanmalarının gerekli olduğuna ikna etmeye çalışma bağlamında atıfta bulunulmaktır.

Aslında propaganda bir yerde kamuoyunun denetlenmesi amacıyla kullanılan bir tekniktir; tıpkı aynı amaçla, klişelerin, resimlerin ve şarkıların kullanılması gibi. Bir teknik olduğu için de ahlaki yönü olamaz; kendi başına ne iyi, ne de kötüdür. Childs bu noktayı şöyle ifade etmektedir: (Bektaş, 2000, 153)

> *"Kim tam bir güvenle neyin doğru ve neyin yanlış olduğunu söyleyebilir? Biz çatışan ideolojiler ve felsefî sistemler dünyasında yaşıyoruz. Bunların hepsi kat'î deliller sunamayan belirli varsayımlar, belirli öncüllerle yola çıkarlar. Kesin olan tek şey her insani değerler listesinin bizi derhal bir öncüle, bir varsayıma, bir yalın kanaate götürdüğüdür. Saf bir propaganda bilimi için başlangıç noktası ahlakî değerlerin bir tanımı olmayıp bir çalışma nesnesinin seçimidir. Çalışma tamamlandıktan sonra, önce değil, zaman manevî, ahlâkî ve toplumsal ölçütlerin takdiri için uygun bir hale gelir."*

Propagandanın toplumsal sonuçlarının değerlendirilmesi, içinde gerçekleştiği ortamın insanlarının değer yargılarına ve yerleşik davranış biçimlerine bağlıdır. Propagandanın amaçları gizli olabildiği kadar açık, ya da toplumun çıkarları açısından yararlı veya zararlı olabilir. Propaganda uygulaması sadece bir tekniktir ve bu bakımdan amacına ulaşıp ulaşmamasına göre değerlendirilebilir.

Sonuç olarak propagandanın tanımı ile ilgili gelişmeler ve aynı zamanda propagandanın yayılması teknikleri modern sanayi toplumunun gelişmesi ve bilgi toplumundaki ilerlemeyle orantılı olarak yoğun bir gelişme göstermiştir.

Bu nedenle günümüzde propaganda, kısaca, kamuoyunu etkilemek için gerçek, yarı gerçek, ya da yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla bireylerin, grupların inançlarını, tutumlarını ya da eylemlerini etkileme yönünde sistemli faaliyetlerin bütününe verileni isim olarak tanımlanabilir. (Bektaş, 2000,153)

2.1.2 Propagandanın Amacı

Propagandanın amacı propagandayı uygulayanlara göre değişebilmekle birlikte hedef kitleyi (kendi istekleri doğrultusunda) ikna edebilmek ana amaçtır. Ama amacın yanında o andaki değerlere göre; kışkırtmak, hedef kitleyi yönlendirmek veya önemli değişiklikler yapmak, hedef kitleyi bütünleştirmek veya pasif, kabullenici ve başkaldırmayan, karşı çıkmayan bir topluluk haline getirmekte amaçlanabilir. Amaca bağlı olarak süre saptanır. Süre planlaması yapılırken birden fazla etken göz önüne alınmalıdır.

Propagandanın belli bir amacı vardır. Bu amacı kitlelere kabul ettirmek ister. Bu nedenle de; "önceden seçilmiş, ayıklanmış bilgileri sunar. En etkili, en kalıcı olacağına inandığı, araştırmalarla geliştirdiği simgeleri kullanır." Dolayısıyla, amacına ters düşecek, dikkati dağıtabilecek gerçeklerden hiç söz etmez. (Bektaş, 2000, 159)

Bununla birlikte, modern propagandanın amacı; "sadece bireylerin bir öğreti veya düşünceyi benimsemelerini sağlamak değil, onları aktif olarak bu sürece katılmaya yöneltmektir." Bir anlamda propaganda bireye bir seçenek sunmaktan ziyade, aksine bu seçimi ortadan kaldırmayı, gerçek tepkiler ve inançlar yaratmayı amaçlamaktadır. Yani bireyin aklına ve mantığına hitap etmek söz konusu değildir. Bireye kendi seçimini yapıyormuş gibi bir ortam yaratarak kendi seçimine yönlendirmek ve amacına uygun seçimi yapmasını sağlamaktır.

Propagandanın amacı farklı olabilir. Propaganda bir süreçtir ve amaca varana kadar sürer. Bazı propagandalar ise amaçları gereği süreklidir. Örneğin dünya liderliğini kaptırmak istemeyen bir ülkenin uluslararası propagandası genelde böyledir.

Doob propaganda analizi sürecini bir slogan biçiminde ifade etmektedir: "kim neyi, hangi iletişim kanalları (medya) aracılığıyla kime söylemektedir ve ne gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır?

Görüldüğü gibi bu süreç üç etkenden oluşmaktadır: propagandacı ve ilettiği mesaj; kullanılan iletişim araçları ve teknikleri; etkilenmeye çalışılan özne (kişiler ya da gruplar). Propagandacı bir mesajı olan, kişilerin kanılarını ve tutumlarını etkilemekle kendi çıkarlarını sağlayacak olan herhangi bir kişi, örgüt, dernek ya da kurum olabilir. Teknik, belirlenmiş hedeflerin elde edilmesi için seçilen uygun yöntemler ve araçlar (özellikle kitle iletişim araçları) demektir. Özne ise belirli bir durumda tutumları ve kanıları etkilenecek olan herhangi olan herhangi bir kişi ya da topluluk olabilir. (Bektaş, 2000, 160)

2.1.3 Propagandanın Çeşitleri

Propagandanın çeşitliliği veya sınıflandırılması uygulandığı ortama ve inceleyenlere göre değişmekle birlikte genelde beyaz, gri ve siyah propaganda olarak adlandırılmakta veya sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflandırmada kaynağın açıklığı ve güvenilirliği en önemli unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kriterlere göre;

2.1.3.1. Beyaz Propaganda

Kaynak resmi ve güvenilirdir. Verilen veya iletilmek istenen mesajlar oldukça açık ve kolaylıkla kimden çıktığı anlaşılır. Bu tip mesajlar genelde hükümet veya siyasi iradenin kontrolünde olduğu için çoğunluk tarafından resmi mesaj olarak ta algılanır. (Örnek olarak çeşitli ülkelerin ağırlıklı olarak kısa dalgadan yaptıkları radyo yayınlarını verebiliriz.) Bu propaganda uygulaması hedef kitlenin verilen mesajı hemen yorumsuz olarak kabul edeceği bir ortamı yaratır. Yalnız burada dikkat edilmesi gereken önemli bir konu verilen mesajlarda yanlış bilgiye yer verilmemesidir. Eğer yanlış veya doğruluğundan şüpheye düşülecek bilgi varsa hedef kitle yeni güvenilir kaynak arayışına girer ki bu da karşı-propaganda yapanlar veya uygulamak için ortam bekleyenlere propagandanın etkilerini tersine çevirebilmek için uygun durumlardan birini yaratır.(Bektaş, 2000, 174; Tarhan, 2003, 37; Ellul, 1973, 16)

2.1.3.2. Siyah Propaganda

Verilen isimden de anlaşılacağı gibi beyaz propagandanın tam karşıtıdır. Kaynak belirsiz veya asılsız, verilen bilgiler güvenilmezdir. Gerçek kaynak gizlenerek mesajın herhangi bir kaynaktan geldiği izlenimi yaratılmaya çalışılır. Kaynağın gizliliğindeki başarı, yapılan propagandanın başarısı ile paralellik gösterir. Siyah propaganda hedef kitlede ruhsal çöküntüye sebep olmak için her türlü yanıltıcı veya gerçekleri saptırıcı yasal olmayan yollara başvurabilir. Yalan, hile, aldatmaca, karalama, inançları sarsıcı açıklama, ortamı karıştıracak veya olayları saptıracak açıklamalarda bulunmayı yasal olmayan yollara örnek verebiliriz. (Bektaş, 2000, 36; Tarhan, 2003, 41; Ellul, 1973, 15)

İkinci Dünya Savaşı esnasında ve devamında ki soğuk savaş döneminde çok sayıda siyah propaganda uygulamalarını görebilmekteyiz. Hasım devletin ana dilinde kendi halkına yönelik radyo yayınları yaparak düşman üzerinde başta moral değerler olmak üzere yıkıcı, yanıltıcı veya saptırıcı etkiler yapmak; hasım devlete karşı olan direniş gruplarına destek verici yayınlarla tüm dünyanın dikkatini istenilen olay bölgesine abartılı şekilde çekmek veya acıma ve merhamet hisleri ile hedef ülkenin dünya kamuoyu önünde aciz veya utanacak durumda bırakılmasını sağlamak gibi amaçlar ortaya çıkabilmektedir. (örnek olarak 1956 yılında Hür Macaristan Radyosu'nun ABD'ye yönelttiği yardım çağrılarının ve Rusların yaptığı eziyetleri anlatan ve tüm dünyanın sempatisini kazanan yayınlarının altından KGB'nin çıkması gibi.)

2.1.3.3. Gri Propaganda

Gri propaganda beyaz ve siyah propagandanın tam olarak uygulanamadığı veya uygulanması istenmediği durumlarda kullanılmaktadır. Haberin kaynağı bazen tam açık bazen de belirsiz bırakılarak gizlenir. Kaynağın durumuna göre hedef kitleye iletilen mesaj bazı durumlarda güvenilirlik açısından alıcı tarafından sorgulanma ihtiyacını ortaya çıkarabilir. Verilen bilgiler gerçekle yalan arasında olan ve çoğunlukla da çarpıtılarak ya çok abartılı büyütülerek ya da bilginin önemi

azaltılarak verilebilmektedir. Bu tip uygulama genelde gündem saptırmada veya değiştirmede kullanılmaktadır.

Gri propaganda uygulamalarında düzmece bilgilerin haber kaynağının açık olması haberin güvenilir olarak algılanmasında büyük etken olabilmektedir.

Bu uygulamalarda ki yanlış bilgilendirme (dezenformasyon) zaman zaman siyah propaganda ile de karıştırılabilmekte veya siyah propagandanın içindeki uygulamalara da örnek verilebilmektedir. Yanlış bilgilendirme; hedef olarak seçilen birey, kitle veya ülkeye iletilen eksik, asılsız veya yanlış anlaşılacak bilgileri içermektedir. (Arsev, 2002, 37; Tahran, 20003, 38)

2.1.4 Propagandanın Kaynağı

Belirli bir konuda kamuoyu oluşturmak ya da kamuoyunu etkilemek isteyenler çeşitli propaganda yollarına başvururlar. Propagandacı amacına ulaşmak için yüz yüze, kulaktan kulağa kişisel etkileşimden, yazılı, sözlü ve görüntülü kitle iletişim araçlarına kadar çeşitli araçlar bu amaçla kullanmalıdır. (Ellul, 1973, 9-10.) Çıkar grupları, siyasal partiler veya bireyler bu işi kendileri yapabilecekleri gibi, uzmanlaşmış kuruluşlardan da yararlanabilirler. Genelde propaganda uzmanlık gerektirdiği için planlama ve uygulama uzmanlaşmış kuruluşlara bırakılmalıdır. Propagandanın etkinliği ile kaynakların niteliği yakın ilişki içindedir.

Yepyeni fikirler yaratması, bunları değiştirmesi ya da doğrulamaya çalışması ve bir dereceye kadar da ondan aldığı yollara başvurması ile propaganda günümüzde reklama çok yaklaşmıştır. Bununla birlikte bir anlamda propaganda ticari değil, siyasi bir amaç gütmesiyle reklamdan yolunu ayırır. Reklam özel bir ürünü pazarlamaya yöneliktir**, p**ropaganda ise çoğu zaman davranışlarda, ruhsal durumlarda, hatta din ya da siyaset ile ilgili kanılarda değişikliğe yol açan inançları etkilemeye ve bunları ikna yoluyla benimsetmeye çalışır.

Domenach'a göre reklam ile propaganda birbirine yardımcıdır. Evrimleri birbirine koşuttur. Hem propagandada, hem reklamda kullanılan benzer yöntemler oldukça fazladır: Reklamın karşılığı "inanç açıklaması", fabrika markasının karşılığı "simge", ürüne ait sloganının karşılığı "siyasi slogan"dır. Propagandanın daha çok reklamın buluşlarından ve başarılarından yararlandığı, halkın hoşuna gideceğini umduğu bir biçimde kopya ettiğini düşünmek yanlış değildir. (Domenach, 2003, 24)

Propaganda bir bakıma ticari reklamcılığın siyasete uygulanmasıdır. Bu nedenle de genellikle Batı demokrasilerinde siyasal reklamcılık deyimi ile ifade edilir. Günümüzde reklamcılık, mal ve hizmet tanıtımının yanı sıra ideolojik bir tanıtıma da yönelmiştir. Yani propaganda ve reklam tanımlarının özel bir anlamda birleşimi bütün dünyada "siyasal reklam" kavramının ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. Propaganda ile siyasal reklamın bu birlikteliğini Domenach şöyle ifade etmiştir:

> *İnsanı şu yada bu ürüne, şu ya da bu markaya yöneltmek elimizde, yalnızca bir ürünü başka bir ürün yerine benimsetmek değil, onda, bu ürüne bir gereksinim yaratmak bile elimizde. Yeni propaganda mühendisleri için etkisi kesin ve korkunç bir buluş bu: orta insan özünden etkilenebilir bir varlık; ona kendi görüşleri sayacağı görüşler esinlemek, tam anlamıyla düşüncelerini değiştirmek olanaklı duruma geldi. Tecim alanında olanaklı olanın politika alanında da gerçekleştirilmesine niçin çalışılmasın? Bütün bir politik propaganda kolu reklamla ortak yaşamasını hep sürdürmekte: örneğin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki seçim kampanyaları reklam kampanyalarından pek farklı değil; orkestralı, genç kızlı, pankartlı gösteriler, gürültülü bir reklamdan başka bir şey değil. (Domenach, 2003, 25)*

Siyasal propaganda gerçek anlamıyla Fransız Devrimi'nden sonra başlamıştır. 1791'den itibaren, savaşların yürütülüşünde ülkü (ideoloji) silahlarla birleşmiş, propaganda da stratejinin yardımcısı olmuştur. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ile propaganda savaşa o kadar bağlanmıştır ki, daha sonra rahatlıkla onun yerini de alabilmiştir. Örneğin, 1947'den sonraki "soğuk savaş" gibi. (Bektaş, 2000, 156)

Soğuk savaş döneminde her blok propaganda ile kendi sistemini haklı göstermeye yönelik hikayeler ve klişelerden yararlanmıştır. Batılılar Berlin ablukasını kaldırtan (1948-1949) hava köprüsünü öne çıkarmaya çalışmışlardı. Halk demokrasilerinde ise çoğunlukla komünist iktidara destek veren gösteriler düzenlenmişti. ABD ve SSCB propaganda afişlerini de kullanmışlardı. 1950-1956 yılları arasında Amerikalılar tarafından finanse edilen Barış ve Özgürlük Örgütü'ne göre SSCB gezegeni ateşe veriyor, Sovyetler ise, dağıttığı dolarlara rağmen sürekli kaybeden emperyalizmi lanetliyordu. (Thema Larousse, 1994, 271)

Hitler ve Goebbels çağdaş propagandaya çok büyük katkılarda bulundular. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu tür propagandayı onlar bulmamışlardır, ama, onu kusursuz duruma getirdikleri söylenemese bile, değiştirip geliştirdiklerini ifade etmek mümkündür. Hitler, Leninci propaganda anlayışını değiştirmiş ve onu her olgu için kullanılabilen, kendi başına bir silah yapmıştır. Domenach'ın da belirttiği gibi "propaganda bundan böyle taktik bir ilerlemeye bağlı değildir artık, kendi başına bir taktik, kendine özgü yasaları bulunan, tıpkı diplomasi ve ordu gibi kullanılan, özel bir sanat olmuştur. Kendi öz gücü açısından ele alınınca 'psikolojik topçuluk'tur: vurucu değeri bulunan her şey kullanılır bu sanatta, söz ereğine ulaştıktan sonra, düşüncenin hiçbir önemi yoktur." (Domenach, 2003, 41)

Faşist diktatörler, günümüzde kitlelerin yoğunlaşmalarının bu alanda kendilerine uçsuz bucaksız olanaklar sağladığını çok iyi anlamışlar ve bundan geniş ölçüde yararlanmışlardır. Mussolini "yeni insan şaşılacak kadar çabuk kanıyor" derken, Hitler'de kitlenin yoğunlaştıkça daha duygulu, daha kadınsı bir nitelik kazandığını anlamış ve "Halkın büyük çoğunluğu o derece kadınsı bir eğilim, bir ruh durumu içinde ki, kanılarına ve eylemlerine salt düşünceden çok, duyuları üzerinde yaratılan izlenimler yön veriyor" demiştir. Nazi propagandasının Alman halkı üzerindeki başarı nedeni budur işte; imgenin açıklamaya kabaca duyulabilir olanın akılsal olana üstünlüğü.

Hitlerci propaganda, saf ırkı (saf kan), öldürme ve yıkma konusunda en ilkel içgüdüleri göklere çıkararak, hatta, gamalı haç aracılığı ile en eski güneş

söylemleriyle bağ kurarak, köklerini kitlesel bilinçaltının en karanlık bölgelerine daldırmıştır.(Domenach, 2003, 42)

Faşist ve Nazi Devlet örgütü, bütün haber alma kaynakları üzerinde mutlak bir kontrol hakimiyeti kumuştu. Şiddetli sansür uygulanmakta ve gereğinde gerçeklerin tahrif edinilmesinden kaçınmamaktaydı. Hitler sırf bu maksatla 'Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığı' (Ministerium für Volksaufklarung und Propaganda) kurmuştu. Dr.Goebbels'in liderliği altında kurulan bakanlık kısa zamanda bir yalan makinesi haline gelmişti. Bütün eleştirilere rağmen Hitler propagandasının yöntemleri ve hızı hiç şüphesiz günümüzde de uygulama sahası bulabilmektedir.

2.1.5 Propaganda ve Eğitim

Propaganda ile eğitim arasında yakın birliktelik olmakla beraber belirgin bir fark vardır. Bu fark ulaşılmak istenen amaçlarda ortaya çıkmaktadır. Eğitim gerçekle ilgilenir ve gerçeğin açığa çıkmasını sağlamaya çalışır, propaganda ise gerçeği istediği şekilde ve arzu ettiği anlamı yükleyerek ortaya çıkarır. Bazı durumlarda ise gerçekten yola çıkarak gerçek olmayana varabilmektedir.

Eğitimde yargıya yer verilmezken propagandada yargı ve bireyin varması istenen kanı önem taşımaktadır.(Bektaş, 2002, 45)

Eğitimde çoğunluk tarafından doğru kabul edilmiş, fikir veya düşünce ile bilgiler tarafsız olarak aktarılırken, propagandada önceden belirlenmiş amaca uygun seçilmiş ve yönlendirilmiş fikir veya doktrinlerin aşılanması, kabul ettirilmesi hedeflenmektedir.

Eğitimde kanaatler serbestken propagandada önceden hazırlanmış kanaatler sunulur.

Eğitimin hızı yavaş ve sonuçları uzun vadeye yayılmasına karşılık, propagandada hızlı ve kısa vadede sonuç elde etmeğe çalışır.

Bir başka dikkat edilmesi gereken konu ise sorunların çözümünde propagandanın tek çözüm yolu getirmesine karşılık eğitim birden fazla çözüm yolu önererek kararı bireye bırakır.

Son olarak eğitim, muhakeme yeteneği kazandırılmış bireyin sorumluluğunu geliştirilirken, propaganda icraat ve hareket oluşumuna sebebiyet vererek kitlesel etki yaratmayı amaçlar.

Propagandada hedef alınan kitlenin eğitim ve bilgi seviyesi propagandanın stratejisinin ana hatlarını oluşturmakta ve uygulanmasında izlenecek taktik ve tekniği doğrudan etkilemektedir. Hedef kitlenin algılama seviyesi gönderilecek mesaj için taban oluşturmaktadır.

1947 yılında Atom bombası ve dünya meseleleri hakkında yapılan bir çalışmada konu hakkında bilgi kaynaklarının nasıl belirlendiği araştırılmış ve şu sonuçlara varılmış;

- Bir şahıs sahip olduğu bilgi kaynaklarının miktarı, onun tahsil durumu ve geliri ile yakından ilgilidir.
- Orta bir tahsil ve gelirin üstündeki insanlar dergileri en güvenilir kaynak olarak kabul etme eğilimindedirler.
- Az bilgili olan kimseler radyoya gazetelerden daha çok güveniyorlar; iyi bilgi almış insanlar ise her ikisine de eşit olarak güveniyorlar.
- Radyo, haberleri süratle, dergiler de ayrıntılarıyla verdiği için güvenilir birer kaynak oluyorlar. (Krech, Crutchfild, 1980, 279)

1947 yılında yapılan bir araştırmayı günümüz bilgilerine göre yeni çıkan Nano Teknoloji konusunu ve radyo yerine de televizyon yayıncılığını örnek alarak düşünürsek insan yapısındaki düşünce sisteminin değişmediğini göreceğiz.

Propaganda ve eğitim arasında kesin bir ayrılık söz konusudur. Lumley'in ifade ettiği gibi "eğitim hakikat aşkı uğruna gerçeği arar, propaganda ise gerçeği tahrif edilmiş şekilde sunar." Laswell de eğitim ile propaganda arasında önemli bir fark gözetmektedir. O'na göre, eğitim kabul edilmiş tavır ve hareketlerle bilgilerin aktarılması; propaganda ise maksatlı olarak fikir ve doktrinlerin aşılanması girişimidir. (Bektaş, 2000, 157)

Propagandanın eğitiminin farkını en iyi açıklayan araştırmacılardan birisi de Charles W. Smith'dir. O'na göre: "Propaganda eğitimden temel olarak farklıdır. Eğitimin amacı verilerin tamamına vakıf olamadan yargıda bulunmayan bir birey geliştirmek ve ona zihnindeki görünümü geliştirecek bir dizi bilgi aktarmaktır. Propagandanın amacı ise veriler kısmî ya da tamam olsun bir bireyin belirli bir yargıya varmasını temin etmek veyahut O'nu, verilere fazlaca dikkat göstermeksizin, belirli sonuçlara balıklama atlamaya yöneltecek tutumlar oluşturmaktır. (Bektaş, 2000, 158)

Görüldüğü gibi propaganda ile eğitimin farklılığını göstermeye çalışan ve böylece aynı zamanda propagandanın içeriğini de kuramsal yoldan açıklamaya çalışan kuramcılar bu yönde çeşitli yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Yukarıda belirttiklerimizin dışında birçok düşünür de bu konuda çeşitli fikirler ileri sürmüşlerdir. Bu çalışmaların üzerinde birleştikleri noktalar özetle şöyle ifade edilebilir: Eğitimin amacı kanaat serbestliği kazandırmaktır. Propaganda ise hazır kanaatleri sunar. Eğitimle propaganda hem amaç ve hem de metot yönünden birbirinin zıddıdır. Eğitim, yavaş bir gelişim sağlamaya çalıştığı halde, propaganda çabuk neticeler elde etmeğe bakar. Eğitim halka nasıl, propaganda ise neler düşünmesi gerektiğini söyler. Eğitimci şahsî sorumluluğu geliştirmeye uğraşır, propagandacı kitlesel etki yaratmaya gayret eder. Eğitimci muhakeme ister, propagandacı icraat ve hareket oluşumuna çalışır. Propagandanın, muhakeme kabiliyetine başvurmaksızın, öğretmeden ve yetiştirmeden, sırf ikna yoluyla inandırıp bir fikri kabul ettirmek istemesi onu bir bakıma eğitimin karşıtı durumuna sokar.

Belli bir eğilimle kamuoyu oluşturmak için etkili bir araç olan eğitimin amacı sorunları çeşitli yönleriyle ve bilimsel verilerle ortaya koymak, aynı zamanda sorunların çözümleri için çeşitli seçenekler sunmaktır. Yani bir ölçüde kişinin bilgi edinme yeteneğini geliştirerek gelişmesini sağlamaktır. Halbuki propaganda için böyle bir durum söz konusu bile değildir. Tam tersine sorun tek yanıyla ortaya konduğu gibi gösterilen çözüm yolu da tektir. Bireyin, kaynaklara inerek kendi kendine geçerli çözümü bulmasına da izin verilmez. Bireye hazır çözüm reçeteleri sunulur.

2.1.6 Propagandayı Kimler Yapar ?

Propagandayı kendi amacına ulaşmada araç olarak gören bireyden gruba, gruptan devlete kadar olan büyük bir kesim içinde ihtiyaç duyanlar kendi hedef kitlesine propagandayı uygularlar ve kendilerine göre uyarlarlar. Propagandaya ihtiyaç duyanlar için örnek olarak; baskı gruplarını, siyasi partileri (iktidardaki veya muhalefetteki partiler olabilir), azınlıkları, anavatanından ayrı bırakılmışları/sürgünleri, ülke içindeki veya dışındaki ayrılıkçıları/bölücüleri, başka devletin güdümünde yaratılmış toplulukları verebiliriz. Örnek verilenlerin, propaganda yapmaları veya yapmamaları konusunda ki haklılıkları için değişik fikirlere sahip olanlar olabilir, burada vurgulanmak istenen potansiyel olarak propaganda ihtiyacı olanlara örnek verebilmektir.

Propaganda, kültürel ve geleneksel derinlemesine kök salmış toplumsal ve ekonomik çatışmaların yüzeydeki görüntüsüdür. Bireyler, başka üyelerle ortak çıkarları söz konusu olduğunda çeşitli gruplara katılırlar. Grup örgütlenmesinin temelinde yatan çıkarlar çok farklı olduğu için, toplumun "çok gruplu" bir yapısı vardır. Bu tip gruplar çıkarlarını elde edene kadar veya çıkarlarının devamlılığı sürdüğü sürece grubu devam ettiriler.

Kişisel çıkarlardan bazıları, belirli bir dereceye kadar, toplumun bütün üyeleri için ortaktır. Genel olarak sanat, kültür ve bilim için bu böyledir. Buna karşılık

ekonomik çıkarlar gibi bazı çıkarlar daha özeldir ve farklılıklar gösterir. Toplumdaki çıkar gruplarının birçok konuda birden çok ortak amaçları olabilir. Bu bakımdan grupları çıkar esasına göre değil, etkiledikleri insan sayısına göre sınıflandırmak daha doğru bir değerlendirme olacaktır.

Belirli bir konuda kamuoyu oluşturmak ya da kamuoyunu etkilemek isteyenler çeşitli propaganda yollarına başvururlar. Yüz yüze, kulaktan kulağa kişisel etkileşimden, yazılı, sözlü ve görüntülü kitle iletişim araçlarına kadar çeşitli araçlar bu amaçla kullanılabilir. Ellul propagandanın toplam olarak ele alınmasını ve propagandacının elindeki tüm olanakları amacı için kullanması gerektiğini belirtir. (Ellul, 1973, 9–17) Çıkar grupları, siyasal partiler ve bireyler bu işi kendileri yapabilecekleri gibi, uzmanlaşmış kuruluşlardan da yararlanabilirler. Genellikle propaganda uzmanlık işidir ve bu iş de uzmanlaşmış kuruluşlara bırakılır. (Bektaş, 2000, 170)

Çıkar grupları çok çeşitli şekiller altında görülürler. Bunlardan kamu siyaseti ile ilgilenenler, siyasal çıkar gruplarıdır ve baskı grubu olarak ifade edilirler. Çıkar grupları, özellikle siyasal propagandanın başlıca oluşturucuları arasındadır. Bu gruplar taleplerini elde edebilmek için hükümete baskı yaparlar ve bu baskılar sonuç vermediği takdirde ise seçmenler arasında etki kazanmaya ve hedeflerine bu yoldan ulaşmaya çalışırlar.

Toplumlar genişledikçe, büyüdükçe ve kültürleri daha karmaşık hale geldikçe çıkar gruplarının sayısı artar. Büyük ve gelişmiş toplumun çıkar gruplarının pek çok faaliyetleri gazeteler, çeşitli yayınlar, radyo, televizyon, film ve diğer iletişim yöntemleri ile dolaylı ilişkilerle icra edilirler. Böylece çeşitli şekillerde farklı kamular doğar.

Çıkar gruplarının yanı sıra, siyasal partiler de en önemli propagandacılar arasındadır. Parti propagandası bir ölçüde sınırlı bir çerçeve içinde olsa da her siyasal parti, seçim kampanyası dışında kalan devrede bile kamuoyunu etkilemeye çalışırlar. Bunun için de geleneksel propaganda yöntemlerini kullanır: basın, radyo, televizyon, kitap, söylev, duvar afişleri, filmler ve bunlarla birlikte istatistiki bilgiler.

Kitle iletişim araçlarının siyasal reklamcılıkta kullanılmaya başlanılması siyasal iletişimin gelişmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Kitle iletişim araçlarının kamuoyunu etkileme gücü diğer usullere göre daha yüksektir. Her siyasal parti iletişim kanallarını ele geçirerek düşünceleri yönlendirmek ve kamuoyunun oluşumunu etkilemek ister. İktidardaki partiler iktidarın kendilerine sağladığı gücüde kullanarak her türlü ortamı kendi propagandalarını yapmak için kullanırlar. Kamuoyu üzerinde etkili olabilmek için kullanılan yöntemler propaganda ve reklam başlıkları altında toplanabilirler. Siyasetçilerin ve siyasal partilerin amaçlarına ulaşmak için kullandıkları en önemli araç olan propaganda, kamuoyunu ve toplumu belirli yönde etkilemek, onlara belirli bir düşünceyi benimsetmek ve belirli bir yönde harekete geçirmek amacına yönelik iletişim faaliyetidir. Reklam ise daha dar anlamda mal ve hizmetlerin tanıtımıdır.

Çıkar partileri ve siyasal partiler birer kurumdurlar. Oysa propaganda, başka bireylere yöneltilmek amacıyla bireyler tarafından da oluşturulabilir ve iletilebilir. Örneğin, gazete sahibi, sinema yapımcısı, reklamcı, hükümet üyesi, öğretim üyesi yeri geldiğinde birer özel propagandacı kimliği ile karşımıza çıkabilirler. Her birinin etki alanı farklıdır ve kurumsal propaganda araçlarına nazaran etki alanları daha sınırlıdır. Bunların arasında en ilginç propagandacılar ise hiç kuşkusuz profesyonel siyasal propagandacılardır.

2.1.7 Propagandanın Sınırları

Propagandaya karşı direnerek propagandanın olumsuz etkilerinden kurtulmanın çeşitli yolları söz konusudur. Freedman, Carlsmith ve Sears propagandaya karşı direnmenin beş yolu olduğunu işaret etmişlerdir: (Bektaş, 2000, 186–187)

2.1.7.1 Propagandanın görüşünü bir karşı görüşle çürütmek

Hedef, propagandada ileri sürülen görüşe, akılcı bir yaklaşımla direnir. Kişinin propaganda saldırısına karşı en iyi silahı, uyanık, araştırıcı bir zihin ve iyi bir eğitimdir.

2.1.7.2 Propagandacıyı reddetmek

Bu durumda propagandanın içeriği değil kimin tarafından yapıldığı önemli olmaktadır. Hedef kitle propagandacıyı olumsuz olarak tanır ve onun görüşlerine inanmaz.

2.1.7.3 Propagandanın görüşünü kabul etmemek

Duyulana inanmama durumu söz konusudur. "Hayır, asla inanmam" gibi ifadelerle propaganda reddedilir.

2.1.7.4 Propagandada verilen bilgiyi esas amacından saptırarak bozmak, yozlaştırmak

Burada bir yorum sorunu söz konusu olmaktadır. Kişi kendisine iletilenin işine gelen tarafına önem verip diğerlerini dikkate almayabilir. Böylece kendi görüşünü değiştirmemiş hatta pekiştirmiş ve propagandanın etkisine karşı bir ölçüde direnmiş olur.

2.1.7.5 Mantığa bürünmek ve diğer savunma mekanizmalarına başvurmak

Kişiler propagandanın etkisinden kurtulmak ve genellikle de kendi görüşlerinin doğruluğunu avunmak için çeşitli yollara başvurabilirler. Örneğin, fikir özgürlüğüne taraftar olduğunu ileri süren bir kişi, kendi görüşüne karşıt görüşü savunan kitapların sansüre tabi olmasını savunabilir ve bu tutarsızlığı da "ülke çıkarları" bahanesi ile mantığa büründürebilir. Kişi ömrünün büyük bir bölümü, yaşadığı zihinsel ve fiziksel ortamın yorumlanmasıyla geçtiği için, okuduğu,

duyduğu ve gördüğü şeylerin dikkatli bir değerlendirmesi, onun toplumsal yaşam içinde yönünü bulmasınıda kolaylaştırır. Bu nedenle pek çok araştırmacı propagandaya karşı eğitimi savunmuştur. Kişi tercihlerini kısmen kendi kendisini eğiterek, kısmende aldığı eğitimin olanaklarıyla yapar. Eğitimin, toplumsal yaşamın temel dinamikleri, insan davranışlarının altında yatan güdüler, özel çıkarlar, özel çıkarların kamu siyaseti üzerindeki etkileri konusunda kişileri aydınlatacağı varsayılabilir. Böylece iyi bir eğitim sonucu kişi kendi değer yargılarına ve amaçlarına göre istediği kanıtları seçebilme yeteneğine ve olumsuz propagandaya karşı direnebilme imkanına kavuşur.

2.1.8 Propagandanın Stratejisi, Taktiği ve Tekniği

Ünlü Alman General Ludendorf, Birinci Dünya Savaşı'nda şöyle demiştir;

> *"Bugün kelimeler muharebe etmektedir ve etkili kelimeler savaş kazanmaktadır, yanlış kelimeler ise yenilmektedir." (Avşar 2004,182)*

Propagandanın önceden belirlenmiş amacına ulaşması için stratejisi oluşturulur. Daha sonra stratejinin uygulanabilmesi için de taktik planlama yapılır. Tüm bu üst seviyedeki planlamalardan sonra propagandanın uygulama seviyesinde hedef kitlenin yapısına ve diğer değerlere göre tekniği oluşturulur. Stratejiyi oluşturacak ilkeler çoğunlukla uygulama programlarında yer alır. Propagandanın temel simgelerini topluma kabul ettirmek propaganda stratejisinin temelindedir.

Genel strateji çerçevesinde güncel propaganda taktikleri saptanır. Taktikler propagandanın amacı belirlendikten sonra zaman, mekan ve toplumsal değerler başta olmak üzere, propagandanın stratejisinin belirlenmesinde hedef kitlenin yapısal özellikleri kullanılır. Önceden belirlenmiş ve kabul görmüş propaganda stratejilerinden uygun olan seçilir veya o anki duruma göre karma bir çözümde bulunabilir. Daha önceden belirlenmiş olan stratejilere örnek verecek olursak;

2.1.8.1 Childs'a göre propaganda stratejisinin dört temel yaklaşımı vardır

(a) Alenilik Stratejisi (Strategy of Publicity): Propagandanın tüm iletişim medyasında yapılması.

(b) Organizasyon Stratejisi (Strategy of Organization): Propagandacıya uygulayacağı kampanya sırasında yardımcı olan örgütlenme.

(c) Tez Stratejisi (Strategy of Argument): Propaganda konusunu ve amaçlarının, izleyici kitlesini meşruluğu konusunda mantıksal tartışma yoluyla ikna edilmesi.

(ç) İkna Stratejisi (Strategy of Persuasion): Propagandacının tezini veya fikrini savunurken duygulara hitap etmesinin sağlanmasıdır. (Bektaş, 2002, 207)

2.1.8.2 Strateji belirlendikten sonra hedef topluma uygulanacak uygun taktik ve teknik belirlenir. Buna da örnek olarak Doob'un tasnifini verebiliriz;

Doob'a göre propaganda üçe ayrılmaktadır;

(a) Açığa Vurucu Propaganda (Revealed Propaganda);

Propagandacının ya da destekleyenin kimliğinin ve propagandacının maksat ve amaçlarının izleyici kitleye açıkça belirtilmesidir. (Beyaz propagandaya eşdeğer sayılabilir.)

(b) Örtülü Propaganda (Concealed Propaganda):

Propagandacının amaç, kimlik ve destekleyenin izleyici kitleye açıklanmamasıdır. (Siyah propagandaya eşdeğer sayılabilir.)

(c) Gecikmiş Açığa Vurucu Propaganda (Delayed Revealed Propaganda):

Propagandacının kimlik ve amacını, kendisi ya da destekleyenleri toplumsal saygınlık kazanana kadar açıklama yapılmamasıdır. (Bektaş, 2002, 208) (Kısmen gri propagandaya benzemektedir.)

Propaganda faaliyetlerinde ilk önce önder olarak seçilen kişinin karizması yaratılır. Çevrelerinde olumlu bir efsaneler oluşturulur. Propagandada kullanılacak simgeler, sloganlar, kalıplaşmış tutumlar (stereotipler) saptanır. Alay ve gülmece,

karşı taraftaki lideri gülünç durumda gösterecek silahlar olarak kullanılır. Karşı propaganda kaynakları hakkında güvensizlik yaygınlaştırılır.

Taraftarların övülüp karşı tarafın hangi seviyeye kadar yerileceği, eleştirileceği de önemli bir taktik sorunudur. Bu tip çalışmaların süresi ve yoğunluğu toplumun değişen ruh yapısına uygun olmalıdır. Ancak bu tip propagandanın fazla yoğun olması tepki doğurabilir. Kendilerini haklı, karşı tarafı haksız gösterme yaygın bir taktiktir. Kendi haklılıklarını ve başarılarını, ilerlemeyi vurgularken karşı tarafın haksızlıklarından ve başarısızlıklardan, rüşvetten, özgürlüklerin sınırlı tutulmasından, uygulanan baskıdan bahsedilebilir.

Kısa ve uzun vadede taraftar bir kitle oluşturulmaya gayret gösterilir. Uzun vadeli propagandada bilimsel yayınlar, kitaplar, dergiler, eğitim programları etkili olur. Kısa vadede en çok izleyici kitlesine en etkili ve çarpıcı biçimde mesajları ulaştıracak kitle iletişim araçları (örneğin, radyo, televizyon, gazete) seçilir. Dolayısıyla propagandada her türlü iletişim araçları elden geldiğince kullanılması söz konusudur.

Diğer taraftan, propagandacının sahip olduğu nitelikler de propaganda stratejisinin belirlenmesi ve uygulanması açısından önem taşımaktadır. Örneğin propagandayı yapan grubun veya elemanın sayısı, mali kaynakları, iş bütünlüğü, itibarı ve iletişim araçlarını kullanma kapasitesi, niteliği gibi etkileyen bir çok etken vardır. Bir anlamda propagandacı için üye sayısı, güç, itibar, gelir kaynağı ve en önemlisi etki kanallarını kullanma olanakları demektir, bununla birlikte mali kaynaklar üye sayısından da önemli olabilir. Para ise radyo, televizyon, gazete ve internette yayın yapabilme ve broşürler, kitaplar çıkarabilme kolaylığı sağlar.

Bir grubun itibarıyla, iletişim kanallarına ulaşmada ve programını kabul ettirmede karşılaştığı güçlükler, birbirleriyle ters orantılıdır. Örneğin meslek grupları çoğu zaman itibar gören gruplardır. Bu nedenle de iletişim araçlarından kolaylıkla yararlanabilirler. Eğer bir çıkar grubu veya propagandacı propagandasını halkın tartışmasız olarak kabul ettiği semboller ve mitlerle donatmışsa, propagandacının

çıkarlarının genel çıkarlarla özdeş olduğu kanısı hedef kitle üzerinde güç kazanacak ve hedef olarak seçtiği toplumdaki itibarı da artacaktır.

Propagandacının en büyük sorunu, çalıştığı ortamın çoğu zaman kendi kontrolü dışında olmasıdır. Propagandacı hem hedefin dikkatini çekmeye çalışacak, hem de bunu rakip propagandacılara karşı yapacaktır. Üstelik her zaman dinamik ve çok yönlü bir siyasal ortam içinde çalışmak zorundadır. Bugün etkili olan propaganda yarın hiçbir şey ifade etmeyebilecektir. (Bektaş, 2000, 162)

Üzerinde durulması gereken önemli bir nokta ise hedef kitlenin propaganda karşısındaki duyarlılıklarının belirlenmesidir. Bu duyarlılık, hedef kitlenin algı yeteneğine, alışkanlıklarına, eğilimlerine, düşünsel kapasitesine ve propagandanın yapıldığı ortama bağlıdır. Eğer propagandacı hedef kitlenin belli bir düşüncesini ya da arzusunu belirleyebilmişse, hedef kitlenin propagandaya karşı direnci iyice azaltılabilir. Belirlenen eğilim propaganda için en uygun şekilde kullanılmalıdır.

Duyguların ve tutkuların söz konusu olduğu durumlarda, bilgilerdeki sapma bu duygu ve tutkuları güçlendirici yönde gerçekleşir. İnsanlar yapılarına uygun şekilde duymak veya görmek istediklerinin gerçekleştiğini düşünürler ve inanırlar.

Propaganda kampanyasının stratejileri üzerinde genellemelerde bulunmak güçtür. Çünkü farklı ortamlarda farklı etkenler söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte geçmişte yaşanan tecrübeler ve bazı örnekler uygulanacak taktiklerin belirlenmesi için bir temel sağlayabilirler. Örneğin, propaganda ve savaş birbirine sıkıca bağlı faaliyetler olduğu için, bir anlamda Lasswell' in Birinci Dünya Savaşı'ndaki propagandayı inceledikten sonra çıkardığı strateji bu konuda bir başlangıç noktası olabilir.

Modern toplumlarda propaganda işlevi kaçınılmaz olmuştur. Bir propaganda çalışması muhalefet doğurabildiği gibi bir karşı-propaganda hareketinide beraberinde yaratabilir. Eğer karşı-propaganda hareketi yaygın ve güncel olarak değer verilen önyargıları harekete geçirebilirse propagandacı geniş olanaklara sahip olsa bile çeşitli iletişim araçları için oluşturulmuş kurallar tarafından da engellenebilir. Yayın konusu

olan malzemenin gazeteler, filmler, radyo, televizyon, internet ve diğer iletişim araçlarıyla tanıtımını kısıtlayacak yasal sınırlamalar propagandacı için de söz konusu olabilir.

Doob yapılan propaganda ile hedef kitlenin fikrinin düzenlenebileceğini, endişe ve korkuların azaltılarak er geç (istenen şekilde) toplumsal fikrin oluşturulabileceğini belirtmiştir. (Ellul, 1973, 203) Ayrıca Doob, bir bireyin diğerlerini etkilemek için harcadığı çabaya bazen karşı propaganda olarak atıfta bulunmanın yararlı olacağına dikkat çekmiştir. O'na göre bu terim kişilerin yaptığı veya bir karşıt tarafından verilmesi arzulanan cevapların ortaya çıkması ya da gündeme gelmesinin engellendiği, geleneksel cevapların zayıflatılması şeklindeki olumsuz amacı vurgular. Ancak bir anlamda, tüm propagandalar karşı propaganda içerirler. (Bektaş, 2000, 165)

Sonuçta, propaganda ister çıkar grupları, ister siyasal partiler tarafından, isterse de bireysel olarak yapılsın, yukarıdaki açıklamalarımızın özeti olarak bir propaganda stratejisi şunları içermek zorundadır:

* Grubun, partinin ya da kişinin kamuoyunda iyi bir izlenim bırakması için çalışmak;
* Grubun, partinin ya da kişinin çalışma ve davranışlarını kamuyu tatmin edecek bir şekilde açıklamak;
* Rakipleri sevimsiz, kötü, ya da yararsız göstermek;
* Rakip grupların davranışlarını sürekli eleştirmek. (Bektaş, 2000,170–174)

2.1.9 Karşı Propaganda

Her propagandanın kendisiyle orantılı olan bir karşı propagandası bulunur. Kendi görüşlerini yaymak isteyenler, bir yandan da karşıdakilere ait görüşlerin çürütülmesine çalışır. Karşı tarafın propagandasının zayıf tarafları ön plana çıkartılarak, öncelikle o noktalar çürütülür. Karşı propaganda taktiklerinden en

önemlisi ise karşı görüşü çürütmekten ziyade o görüşü savunan kişi veya kişileri yıpratmaya çalışmaktır. Örneğin, bir siyasal partinin ya da hükümetin önde gelen üyelerinin özel yaşamlarındaki hoş olmayan, toplum tarafından tasvip edilemeyecek bazı tutum ve davranışları, geçmişte başka düşünceleri savunmuş olmaları, ya da karanlık ilişkiler içindeymiş gibi görünmeleri karşı propagandaya yeterince malzeme sağlayabilir. (Bektaş, 1996, 165) Bu nedenle, karşı propagandanın uygulanması durumunda, en iyi plana sahip propagandalar bile başarısızlığa uğrayabilirler. Otoriter rejimlerdeki resmi propagandanın etkisinin yüksekliği, bir anlamda, karşı propaganda olanaklarının büyük ölçüde sansür veya kısıtlanmış uygulamalarından dolayı yetersiz kalmasından dolayı serbest ortamı kendisi için yaratmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Propagandanın yöntemleri ve teknikleri her zaman yeni olmasalar da genel ilkeler bakımından çok büyük değişkenlik taşımadıkları için en azından uygulamada yenilik getirmelidirler. 1936'dan 1942'ye kadar yayınları okullara yaygın olarak dağıtılan Propaganda Analiz Enstitüsü'nün (Instıtute of Propaganda Analysis) yayınları böyle bir formülü dile getirmiştir. Propaganda Analiz Enstitüsü tarafından yayınlanan The Fine Art of Propaganda isimli kitap, yedi propaganda aracının anlaşılması ve farkına varılmasının eğitilen öğrenciyi propagandayı keşfedip ve reddetmesine muktedir kılacağını vurguluyordu. En çok kullanılan yedi propaganda aracı ise şunlardı: (Bektaş, 2000, 165)

2.1.9.1 Ad Takma (Name Calling)

Genel olarak sevilmeyen bir etiketin propaganda faaliyetlerinde kullanımıdır. Bu etiket savaş sırasında ortaya çıkarılan yeni silahlara, komuta kademesinde veya siyasi otorite içinde yer alan yetkililere veya sorumlulara takılabilir. Örnek olarak Körfez Savaşında "Mother of the Bombs" adlı büyük ölçekli ve yüksek tahrip gücüne sahip bombaya verilen ismi verebiliriz. Rekabet edilen bir markadan söz etme gönülsüzlüğü nedeniyle ad takmaya reklamcılıkta çok fazla rastlanmaz. Ad takma kullanımı günümüzde politikada ve kamu konuşmalarının diğer alanlarında daha yaygındır. Örneğin ad takmanın diğer iki güncel ifadesi 'terörist ve

terörizm'dir. 11 Eylül olaylarından sonra bu ifadelere "teröre destek veren ülkeler" ifadesi de eklenmiştir.

1991 Körfez Savaşı döneminden başka örnekleri de verebiliriz;

1991 Körfez Savaşı öncesinde ABD Hava Kuvvetleri akıllı bombalar kullanacağını belirtmiştir. Bunlarla belirli askeri hedefleri vuracaklarını, başkentin tamamının bombalanmayacağını sadece askeri hedeflerin bombalanacağına dair yayınlar yapmıştı. (Arnett, 1999, 451)

Savaş esnasında CNN, verdiği haberlerinden rahatsız olduğu Peter Arnett'i karalayacak şekilde demeçler vermiş; Pensilvanya temsilcisi Lawrence Couglin "Saddam Hüseyin'in Hitlervari rejiminin Joseph Goebbels'idir" diyecek kadar ileri varan Peter Arnett hakkında açıklamalarda bulunmuştu. (Arnett, 1999, 508)

2.1.9.2 Gösterişli Genelleme (Glittering Generality)

Genel olarak "iyi" kabul edilen bir deyimi propaganda amaçlı kullanmaktır. Bu tür genelleme kullanımı o kadar yaygındır ki, bu nedenle bireyler tarafından güçlükle farkına varılır. Günümüzde propaganda ve reklamcılıkta kullanımı en fazla uygulama şekillerinin başında gelmektedir. Genelde ürünlere kişileri etkileyecek isimler verilir. Birinci Körfez Savaşında SCUD füzelerine karşı geliştirilen füzesavar silahı "Patriot" (Vatansever) adının takılması veya F–117 uçağına radarlara yakalanmadan uçabilme yeteneğinden dolayı "hayalet" adının takılmasını verebiliriz. Gösterişli genelleme politikada da kolaylıkla kullanılabilir. Örneğin, bir yasa tasarısını "çalışma hakkı" yasası olarak nitelemek bunu kanun haline getirtmenin etkin yolu olabilmektedir. Siyasi veya askeri alanda konunun saptırılarak ilgi gösterilen alandan çıkarılması amaçlanabilir. Akıllı bomba adının kullanılması bombanın iyi olduğu anlamında vurgu yapmaktadır. Bombanın iyisi olmaz sadece iyi tahrip gücüne sahip olabilir, bu ise insanlar için iyi değildir, sadece kullanana istediği sonucu sağladığı ölçüde iyi olarak nitelenebilir.

2.1.9.3 Transfer

Propaganda da genel olarak saygı duyulan sembollerin kullanılarak olumlu anlamda çağrışım yapılması sağlanması usulüne denir. Transfer çağrışım süreciyle işler. Yani "çağrışım yoluyla hayranlık" duyurmayı amaçlar. Transfer bazen iki insanın yalnızca birlikte görünmesiyle de meydana gelebildiği gibi petrole bulanmış martıya ait bir karelik fotoğraf da olabilir. Önemli bir kişiyle birlikte çektirilen bir resim, film ya da videobandı aracılığıyla büyük kitlelere kolayca ulaşılabilir ve etkinlik sağlanabilir.

Peter Arnett, Savaş Alanından Canlı Yayın kitabında; Vietnam savaşı esnasında ABD'ne ait A–113 Müfrezesi olarak adlandırılan özel olarak yetiştirilmiş "yeşil bereliler" birliğinin Bon Me Thust'a getirilerek yerleştirilip, Rhade halkına köy savunması için tüfek dağıttıklarından ve ABD tarafından askeri eğitim verdiklerinden bahsetmektedir. ABD tarafından programın başarısının devamı için bölgenin basın mensupları tarafından gezilmesinin sağlandığını, bu arada dinlenme molasında yerel halk gibi sıcak bira içen ABD'lilerin her zamanki gibi yerel adetlerle ters düşmemek, sempati kazanmak ve propaganda yapmak için uyguladıkları yöntemleri vurgulamaktadır. (Arnett, 1999, 120)

Ayrıca CIA'nin karşı ayaklanma programı uygulamasında Rhade aşiretini seçme nedeninin, o bölgenin Laos ve Kamboçya arasındaki stratejik konumunun ana sebep olarak değil, adı geçen aşiretin Vietnamlılar tarafından ihmal edilmiş, kötü davranılmış, vahşi muamelesi görmüş bir topluluk konumunda olmasından dolayı seçtiklerini yazmıştır. Rhade ve diğer dağ aşiretlerinin politik eğilimleri ne olursa olsun tüm Vietnamlılara kötü bir düşmanlık beslemelerinden ve bu açıdan esen rüzgara göre tutum almalarından faydalanmışlardı. O ortamda en iyi rüzgarı Amerikalılar estirdiği için Rhade aşireti ABD için "onlar buraya herhangi bir tarihsel önyargıyla değil, elleri dolu olarak geldiler." şeklinde bahsetmişlerdi.

Halkı en basit fakat en etkili yöntemlerle tedavi etmişlerdi.

2.1.9.4 Tanıklık (Testimonial)

Saygın kişilerin desteğinin propaganda da kullanma şekline denir. Tanıklık reklamcılık ve politik kampanyalarda en çok kullanılan propaganda araçlarından birisidir. Ünlü ve saygın kişilerin desteği propagandaya etkinlik sağlar. Bilim adamı, tanınmış sanatçı veya sporcular, askerler en çok kullanılan kişilerin başında gelmektedir.

2.1.9.5 Halktan Biri (Plain Folks)

Propaganda da kullanılacak kişi seçiminde izleyicilerle aynı gruptan olan bir bireyin ortalama bir kişi olduğunu vurgulamak için kullanılır. Özellikle politikada sık sık propagandası yapılan kişilerin de aslında "halktan biri" olduğu ve birçok şeyi ortalama insanlarla paylaştıkları yaklaşımını ifade etmek için kullanılır. Seçim ve savaş dönemlerinde çok sık rastlanan bir uygulamadır. Örneğin, siyasette ailesi ile birlikte yemek yiyen veya çocuklarıyla balık tutan adam imajı aile erkeği olmayı vurgularken vatanına ve milletine de sahip çıkacak mesajı vermesi, cephede nöbet tutan askerin yanında dini veya milli bayram gününde ziyarette bulunan başbakan veya devlet başkanı tehlikeleri hep beraber göğüsledikleri mesajını iletmesi gibi.

2.1.9.6 Kağıt Derme (Card Stacking)

Tamamen inandırıcı bir tezi ortaya çıkartmak için bir takım olgu ve yanlış fikirleri seçerek ortaya yeni bir yapı çıkartmaktır. Bir anlamda kağıt derme, bir düşünce, program, kişi ya da bir ürünün en iyisi ya da en kötüsü olduğunu ortaya koymak amacıyla gerçeklerin ya da yalanların, mantıklı veya mantıksız ifadelerin belirli bir sıra ile seçimi ve kullanımını kapsar. Örneğin, İsrail 1978'de Lübnan'daki Filistin gerilla kamplarına saldırdığında, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün lideri Yaser Arafat'ın kardeşi Dr. Fethi Arafat, Associated Press muhabirine bu saldırı sırasında öldürülen iki çocuğun vücutlarının bulunduğu torbaları göstermiştir. Şüphesiz verilebilecek pek çok bilgi arasından Arafat, İsrail'i dünya kamuoyuna en kötü gösterecek bilgilerden birini seçmiştir.

Peter Arnett kitabında; Budizm dininin merkezi olan Tu Dam Pagodası 8 Mayıs günü Budistlerin Buda'nın doğum gününü kutlamak istediği yürüyüşünden bahseder. Hükümet Budistlerin yürüyüşte beş renkli bayraklarını açmalarını yasaklarken Roma Katolik kilisesinin bayraklarını çektirmiş, Budist rahip ve rahibelerin liderliğinde binden fazla göstericiye askerler müdahale ettirmiş, bazılarını küçük çocuk olmak üzere onbir kişi müdahale esnasında ölmüştü. (Arnett, 1999, 128)

Daha sonra hükümet kaynaklı ilk haberlerde olayın komünist kışkırtıcılar tarafından yaratıldığı ve teröristlerin attığı bir el bombasının ölümlere neden olduğu bildirilmiştir. Birkaç gün sonra olayın görgü tanıklarının yabancı basın mensuplarına gelerek bilgi vermelerinden sonra hükümet tarafından yalan haberlerin verildiği anlaşılmıştı. Bu sorunun doğrusu anlaşıldıktan sonra konu insan hakları ihlali olarak ele alınmış, Budizmin bayrağı, bir gece içinde rejime, her türden muhalefetin toplumsal protestosunun "simge"si haline gelmişti. Arkadan gelen günlerde bir rahibin kendini yakması ve bunun fotoğrafları tüm dünyayı yerinden oynatmıştı.

Bahsi geçen bu olayda da kağıt dermenin nasıl yapıldığını rahatlıkla ortaya çıkarabiliriz. Burada haberin eksik verilmesinin yanında, dezenformasyon uygulanmış bir haber olarak da bahsedebiliriz.

2.1.9.7 Herkes Yapıyor (Band Wagon)

Propaganda faaliyetlerinde evrensel destek temasının vurgulanmasına yönelik uygulamaları kapsar. Genel olarak bir şeyi herkesin yaptığının ifade edilmesidir. Propagandacı herkesin kabul ettiği bir şeyi kalabalığı izlemek için hedefin de kabul etmesi gerektiğini vurgular. Örneğin, "herkes yapıyor" taktiği savaş sırasında insanları, herkesin savaş için birtakım fedakârlıklarda bulunduğuna ve yaşamlarını dahi feda etmeye hazır olduklarına inandırmak için sık sık kullanılır.

2.1.10 Propaganda Stratejisi Ve Taktiklerinin Nitelikleri

Propaganda stratejisi ve taktiklerinin bazı önemli nitelikleri üzerinde aşağıdaki yorumlar yapılmaktadır: (Bektaş, 2000,167)

2.1.10.1 Kuşkusuz yapılabilecek ilk genelleme propagandanın sınırlı etkisinin asla unutulmamasının gerektiğidir. Propaganda temel nesnel gerçekleri değiştiremez ve kesinlikle siyasetteki amaç ve kararların yerine geçemez. Bir ülkenin toplumsal gerçeklerinden kaynaklanan talepler diğer toplumsal çerçevelerde gerçekleşen olgu ve değerlerin propagandası ile anlatılamaz.

2.1.10.2 Siyasal demokrasiler ile baskıcı yönetimlerde propagandanın başarısı farklılıklar gösterir. Siyasal demokrasilerde propagandanın, baskıcı yönetimlerce ve propaganda bakanlıkları aracılığıyla yapıldığı ülkelerde olduğu kadar başarılı olduğunu savunmak güçtür. Örneğin, önemli propaganda başarılarına rağmen iki dünya savaşı arası dönemde Amerika Birleşik Devletleri kamuoyu bu ülkenin uluslararası propagandasının zayıf olduğunu düşünmüştü. Propagandalarının çok başarılı olduğunu iddia eden Nazi Almanyası ve Faşist İtalya propaganda bakanlıkları ise bu açıklamalarıyla uluslararası değil ancak ulusal hedefleri etkilemeye çalışıyorlardı.

2.1.10.3 Propaganda mesajlarının alınması kamunun ruh haliyle yakından ilişkilidir. Bu ruhsal durumu ise alıcıların baskın kişisel niteliklerine dayanır. Örneğin bilgili, tecrübeli, iyi eğitim almış kitlelere uygulanan propagandalar ile eğitim seviyesi düşük kültürel açıdan kısır olan bir hedef kitleye farklı propaganda yapılması gibi.

2.1.10.4 Çağdaş fikirlerin karmaşıklığı nedeniyle propagandalar gizli kalmış hislerin açığa vurulması ve bu nedenle rahatlamayı sağlama (catharsis) (= Redhouse Dictionary, Catharsis; rahatsız edici duyguları dışa vurarak onlardan kurtulmak) ve yeni durumlara uydurma gibi iki fonksiyonu bir arada yerine getirirler.

2.1.10.5 Propagandacılar belirgin bir şekilde hedefleri olan kişilerin hislerine hitap ederler. Kitlesel propagandacıların çoğu duygulara yönelen faaliyetlere ağırlık verirler. Propagandacı düşmana duyulan nefreti, hükümetin uyguladığı siyasetten kaynaklanabilecek kargaşadan duyulan korkuyu veya belirsizliğin ortaya çıkardığı huzursuzluğu harekete geçirerek amacına ulaşmaya çalışabilir.

2.1.10.6 Propagandacı bir yalancı haline gelebilir. Hedef kitlenin liderleri hakkında çeşitli hikayeler yaratabilir, mantıki olayları ve istatistikleri rakamları oynayarak saptırabilir, dedikodular üretebilir ve tartışma süreci esnasında yalan haberler ortaya atabilir. Özellikle savaş dönemlerinde bir ülkenin ulusal propagandası esnasında sık görülen bir durumdur.

2.1.10.7 Gerçekten sapmalar, uydurulan hikayelerin başarısı bunların alıcıları üzerinde yarattığı doğruluk ve olabilirlik imajına dayanır. Tıpkı bireylerin yüz yüze konuşmalarında hikaye ve dedikoduları daha etkili olmaları için abartmaları gibi propagandacı da bunları kendi amacı için abartır.

2.1.10.8 Propagandacı seçim yoluyla gerçeği daha da bozar. Tarafsız veriler toplamakla ilgilenmez. O'nun bir amacı vardır ve buna uygun gördüğü verileri toplamaya çalışır. Kullanabileceği bilgilerle ilgilenir. Amacına uygun bilgiyi bulduğunda o bilgi üzerinde propaganda faaliyetlerinde yoğunlaşır.

1991 yılındaki Birinci Körfez Savaşında; ABD'li Müttefik Kuvvetler Komutanı medyaya başarılı hava saldırılarının kamera görüntülerini dağıtmasıyla yok edilen hedeflerinin listesini açıklayarak, Iraklıların ise sivil kesim üstündeki masum kurbanlarla ilgili haberlerin kendilerine propaganda kanalından elde edeceklerinden daha fazlasını sağlayacağını değerlendirmişlerdi. (Arnett, 1999, 491)

Aynı günlerde CNN muhabiri büyük bir gizlilik ve emniyet önlemleri içinde Saddam ile röportaj yapmaya götürülmüş ve röportajdan sonra Saddam'ın performansından memnun kaldığını, sorulan sorulardan bazılarına anlamsız cevaplar vererek anlamazlığa gelerek kendi propagandasını yapma fırsatı yakalamış olarak değerlendirdi. (Arnett, 2000, 501)

2.1.10.9 Kamuoyunu yönlendirebilecek en eski araçlardan biri de "lafı çevirmektir". Bu propagandacı için çok değerli bir araçtır. Yüz yüze konuşma sırasında tartışılan bir kimseye karşı başarı kazanmanın basit yollarından birisi de konuyu başka bir tarafa çekmek, amacından saptırmak veya istenen amaca doğru yönlendirmektir. Saddam Hüseyin Başkan Bush'a televizyon da canlı yayına çıkması için meydan okumuş olmasına karşın Başkan Bush önerisini kabul etmeyerek farklı mesajlar vermeye çalışmıştır.

2.1.10.10 Propagandacı tezlerini sonsuz kere tekrar eder. Bu durum ise tezinin algılanması ve kabulü konusunda hedef kitle üzerinde etkili olur.

2.1.10.11 Tartışmadan kaçınma propagandacının uyması gereken kurallardan biridir. Hitler'in ünlü propaganda bakanı Goebbels'in de belirttiği gibi "*sokaktaki adam iki yanlılıktan nefret eder. Kitleler basit ve ilkel düşünürler ve genelleme yapmaya bayılırlar.*"

2.1.10.12 Propagandacı konuya ilgi çekebilmek için bilimsel yöntemler kullanabilirler. Örneğin, toplantılarda sinevizyon da veya televizyon yayınlarında konuya vurgu yaparken ani görüntüler, renkler ve yayınlanan materyallerin boyutları ile ilgili birçok malzeme kullanabilir.

2.1.10.13 Propagandacı hedeflediği kişilere veya kitleye hakim tavırları bilmek ve mümkün olan her yolla bu baskın tavırlar ile propagandasını yaptığı fikirleri birbiriyle bağdaştırmak zorundadır. Kendisine ait konulara temas edildiğinde birey veya kitle daha farklı olarak konuyu algılayabilir.

2.1.10.14 Propagandanın tekniği semboller aracılığıyla yönlendirme olduğunda, propagandacı tavırları ifadelendiren sembolleri çok iyi bilmek zorundadır. Bu sorun propagandacı özellikle kendisine yabancı bir kitleyi hedeflediği zaman daha da önemli bir hale gelir. Her toplumda kabul gören veya onaylanmayan davranışlar, hareketler veya ifadeler vardır. Bu gibi başkalarına küçük ayrıntı gelen konuları propagandacı gözden kaçırmamalıdır.

2.1.10.15 Propagandacı basit, açık ve net olmak zorundadır. Anlatımı ve ifade ederken kullandığı kelimeler ve cümle yapısı karışıklığa meydan vermemesi gerekmektedir.

2.1.10.16 Yukarıda sıralanan genellemeler propagandacı veya propaganda sürecini anlayabilecek kimseler için, sınırsız sayıda özel durum söz konusu olduğundan, ancak sınırlı ölçüde fayda sağlayabilir. Goebbels bu konuda şunları söylemiştir: "*Bizzat propagandanın bir temel yöntemi yoktur. Onun tek bir amacı vardır kitleleri fethetmek. Bu amaca hizmet eden her araç iyidir.*"

2.1.11 Propaganda Faaliyetlerinde Kamuoyu Oluşturma ve İletişim

Bilişim çağı olarak adlandırılan günümüzde geçmişe göre çok farklı bir ortamda yaşamaktayız. Bu ise bireylere, kitlelere; doğruyu ve yanlışı ayırt etmenin hem kolay hem de bir o kadar zor olduğu bir ortamda; gördüklerinin, izlediklerinin (izlettirildiklerin) ne kadarının haber, ne kadarının da propaganda olduğunu ayırt etmede zorlandıkları bir ortamı da beraberinde getirmektedir. Gelişen teknoloji ile internet dünyayı bilgisayar ortamında cebimizde, elimizde, çalışma ortamımızda veya evimizde dinlenirken inceleyebileceğimiz bir konuma getirmiştir. (Özsoy, 1998,1)

İletişim araçları geniş kitlelere kontrolsüz sayılabilecek şekilde çok kısa sürede gereğinden fazla bilgiyi iletebilmektedir. Belirli bir konuda kamuoyu yaratmada kullanılan iletişim araçlarının birçoğunu sağladığı için internet (yazı, söz, simge, sabit veya hareketli görüntü, ses veya video kaydı), propagandacıların vazgeçemediği bir konuma yükselmiştir. Bu ortamı, siyasal reklâm alanında propagandanın iletimi ve aracı olarak en çok reklâmcılar kullanmaktadır.

İletişim savaşında haberlerin saptırılması ve sansürün uygulanması propagandanın karanlık yüzünün yayılmasına ve anlayışsızlığın artmasına neden olabilmektedir. (Bilgi düzeyi az toplumlarda daha etkili olabilmektedir).

Yaşadığımız bu karışık dünyada hiç kimsenin tek başına ve birinci elden belli bir konuya ait bütün bilgileri elde etmesine olanak yoktur. Büyük bir olasılıkla uzmanların görüşlerine bağlı kalırlar. (Krech, Crutchfild, 1980, 278)

Bu durumda bireyin sağlam kaynaklardan (genellikle resmi olan) elde edeceği bilgi azalınca belirli bir görüş edinmesi oldukça zorlaşmaktadır. Yapısı gereği kendi çabaları ile kendine özgü bir karara varması oldukça az rastlanan bir durumdur. Bu ise propagandacının hedef kitle üzerinde istediği etkiyi yaratmada kullanacağı ana konularından biri durumuna gelmektedir.

Günümüzde, kitle iletişim olanaklarının son derece artmasıyla birlikte, propaganda iletişimden geniş ölçüde etkilenmektedir. İletişim bilimcilerine göre propaganda iletişim ve toplumsal etkileşim süreci içerisinde oluşmaktadır. Kanaatlerin oluşmasını belirleyen ya da etkileyen temel unsurlar bireylerin gördükleri, işittikleri veya okudukları şeylerdir. Bir gösteri seyretmek, bir siyasal konuşmayı dinlemek ya da oy kullanmak bir kanaatin oluşmasını, ifadelendirilmesini ve yönlendirilmesini sağlayabilir.

Bu anlamda propaganda etkileyici iletişimdir. Etkileyici iletişim, propagandadan daha geniş bir kavram olarak kullanılmaktadır ve her türlü etki amacını içerir. Propaganda ise günlük konuşmalarda daha ziyade olumsuz bir anlam taşımakta ve genellikle kamuoyunu kandırmak ya da saptırmak şeklinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla, propaganda değişik bir açıdan kişi ya da grupların fikirlerini, kanaatlerini ya da davranışlarını etkilemek amacına yönelik iletişim olarak da tanımlanabilir.

Belirli bir konuda kamuoyu oluşturmak ya da kamuoyunu etkilemek isteyenler çeşitli yollara başvururlar. Bu yollardan birisi ve de en önemlisi propagandadır. Yüz yüze, kulaktan kulağa ve kişisel etkileşimden yazılı, sözlü ve görüntülü kitle iletişim araçlarına kadar çeşitli vasıtalar bu amaçla kullanılırlar. (Ellul, 1973, 9-12) Bütün kişisel temasların bir propaganda potansiyeli vardır ve ne kadar iletişim yolu varsa o kadar iletişim kanalı var anlamına gelmektedir. Günümüz kitle iletişim araçlarının gelişmesi, propagandacıya milyonlarca kişi ile kolaylıkla ve

hızlı bir şekilde temasa geçebilme olanağı sağlamıştır. Günümüz şartlarında her eve girmeyi başaran internet ise yakın gelecekte diğer iletişim kanallarının yerini tamamen alacak gibi görünmektedir. Uydu yayınları ve kablolu TV gibi diğer eğlence ağları da bu amaç için kullanılacaktır.

19uncu yüzyılda önemi artan ve doğrudan hitap tarzına dayanan propaganda, en uzun mesafeleri kısa zamanda aşan yeni teknolojiler sayesinde bambaşka bir rol kazanmıştır. (Bektaş, 2000, 180) Uzak mesafelerdeki geniş insan yığınlarına ulaşma ve onları etkileme olanağı özellikle radyo yayınlarıyla belirli bir dönemin tutkusu olmuştur. İletişimde kitlelere ulaşılmasından sonra "Kitle ve iletişim" kelimeleri artık bir araya gelerek beraberce anılmaya başlamış ve yeni anlamlar yüklenmiştir. Yeni geliştirilen teknolojiler ancak "kitle" kavramı sayesinde bir anlam kazanmaya başlamıştır. Medya aynı zamanda, kitleleri fiziksel olarak bir araya getirmeden kitleleri fikir ve düşünce yapısı olarak bir arada tutmanın en kolay yolu olarak ön plana çıkmıştır. Propaganda mesajı radyoyla, gazeteyle, televizyonla, hatta sinemayla anında kitleleri iletilebilmekte, dolayısıyla kitleler istendiğinde kolaylıkla yoğun bir propaganda ile karşı karşıya bırakabilecek olanaklar elde edilmiştir. Daha sonraki yıllarda televizyon yayınlarının görüntü ve ses desteği ile daha etkili kullanılması ve her evdeki radyonun yanına televizyonların yerleştirilmesi diğer iletişim araçlarının ikinci plana itilmesine neden olmuştur. 2000'li yıllarda ise hepsi bir arada (TV, internet, müzik, radyo) olan sistemler evlerimize girmeye başlamış ve bu yayınlar içinde ayırt edilmesi çok zor olan propaganda faaliyetlerinin her an ve her yerde karşımıza çıkmaya başlamıştır.

Bununla birlikte, kitle iletişim kanalları halka, sahiplerine ve bunları kiralayanlara çok farklı şeyler ifade etmektedirler. Halk için iletişim araçları bilgi kaynakları olduğu kadar eğlence araçları; sahipleri için ise kar getirecek sermaye yatırımları; reklamcılar ve propagandacılar içinse, kitleleri önceden tasarlanmış bir biçimde düşünmeye ve davranmaya yöneltecek etkileme ve ikna etme araçları konumuna yükselmiştir.

Kitle iletişim araçlarının propaganda açısından yararı ve üstünlüğü, belirli bir mesajın sürekli olarak ve hiç değiştirilmeden çok geniş bir kitleye anında iletilme

olanağını sağlamalarında yatmaktadır. Bu nedenle, kitle iletişiminin büyük ölçüde kitleleri etkileme ve kanaatlerine yön verebilme gücüne sahip olduğu fikrinden yola çıkılarak kitle iletişiminin etkileriyle ilgili birçok kuramın oluşturulduğunu görmekteyiz. Savaş yıllarında dünyada propagandanın halk üzerinde etkili olması, devam eden savaşın yanında adeta bir propaganda savaşı verilmesi, daha sonra da bu derece önemli hale gelen bu sosyal olgunun üzerine araştırmacıların eğilmesine ve bu konuda bilimsel araştırmaların sayısının hızla artmasına neden olmuştur.

Örneğin Kosova harekatı sırasında Miloseviç rejimi NATO uçaklarının yüksek irtifadan yapmış olduğu saldırıları karşısında Batılı medya mensuplarına kapılarını açarak; Sırp TV istasyonunun, Sırp Sosyalist Parti merkez binasının, köprüdeki konvoyun bombalanması olaylarını olduğu gibi yansıtmalarını ve batılı destekçi devletlerin kamuoylarının desteklerinin azalmasını sağlamıştır.

Saddam Hüseyin'de bunun benzerini ABD'nin ağır bombardıman uçaklarıyla (13 Şubat 1991'de) Amiriyeh Sığınağını bombalar bombalamaz kendi ifadesi ile katliama inanmayan batılı medya mensuplarını olay yerine davet etmiş, röportaj yapmalarına ve sansürsüz yayın yapmalarına izin vermişti. (Ignatief, 2000, 186–187)

Öncü araştırmalardan sonra propagandanın, politikadan reklamcılığa kadar her alanda gittikçe artan önemi ile paralel olarak gelişen etkileyici iletişim araçları da günümüze kadar devam etmiştir. Bununla birlikte son yarım yüzyılda sunulan sayısız kuram veya yapılan araştırmalar, kitle iletişiminin etkilerinin derecesi sorusuna cevap aramaktadırlar ve değişik yaklaşımlarda bulunmalarına rağmen henüz üzerinde birleşilmiş kabul edilebilir bir kuram söz konusu değildir. Kitlesel etki hakkındaki araştırmalar yerine sınırlı etkinin incelenmesine bırakacak şekilde çalışmalar yön değiştirmeye başlamıştır.

Kitle iletişim araçları toplumun kültürel yapısının belirlenmesinde çok önemli rol oynamaktadırlar. Propagandacı için bir toplumun içinde değişik kamuları oluşturan bireylerin özel çıkarlarının ötesinde ve üzerinde bağımsız bir "kamu çıkarı" yoktur. Eğer bireyin bu planlı ve iyice hesaplanmış kültürel saldırıyı göğüsleyecek gücü yoksa davranışlarında onun etkisi altına girmesi kaçınılmaz

olmaktadır. Çoğu zamanda birey bu etkiyi fark edememektedir. Kişi ekonomik, siyasal ve toplumsal yaşamda çok deneyimli ve bilgili ya da tam tersine acemi; zeki ya da aptal; çevresine karşı ilgili ya da ilgisiz veya dikkatli veya dikkatsiz olabilir; fakat bunlardan bağımsız olarak kültürel hayatı önemli ölçüde propagandacının insafına kalmıştır. (Bektaş, 2000, 183)

Kamuoyunun oluşumunda ilk aşama eldeki bilgilerin iletilmesidir. İkinci aşama ise iletilen bilgilerin alınmasını ve algılanmasın kapsar. Özellikle bu ikinci aşamada propaganda önemli rol oynamaktadır. Gerek kamuoyu, gerekse o kamuoyunun oluşumunda rol oynayan propaganda, siyasal çatışma ve uzlaşma süreçlerinde büyük önem taşır.

Birinci Dünya Savaşından sonra günümüze kadar savaş haberciliği inanılması zor olan boyutlarda ilerlemiş ve şeffaflıkla beraber (ki tartışılabilecek bir konu) odalarımızdaki TV alıcılarının içinde yerini almıştır.

Bu yeni tip haberleşmede medya mensuplarına büyük bir görev ve sorumluluk yüklenmiş oluyor. Çünkü düşman (veya dost) tarafın izin verdiği ölçüde veya göstermek istediği olayları/yerleri medya mensuplarına gezdiriliyor ve kendilerine sunulan propaganda yüklü bilgileri alıyorlardı. Bu ise karşı tarafın yalanlarına veya dezenformasyonuna (bilginin çarpıtılması) aracılık yapmakla suçlanmalarına neden olabiliyor.

Örneğin Peter Arnett'in canlı yayınları ile ilgili anılarında bahsetmesinde kendi yayın kuruluşunda bile bu konudaki görüş ayrılıklarının çok büyük olduğunu belirtmiştir. (Ignatief, 2000, 186)

Propaganda kamuoyunun oluşumu sürecinde özellikle kararsız kesimler üzerinde etkili olmaktadır. Büyük bunalım dönemlerinde ortaya çıkan kararsızlık ortamlarında, propagandanın etkisi ile kamuoyunun bir uçtan öteki uca doğru kısa zaman dilimleri içinde kayması söz konusu olabilmektedir. Genelde, kararsızların ilgisiz olduğu ender görülür. Bunlar bölünmüş bir görüşü olan, bağlı oldukları değişik kesimlerin baskısına göre, bir o yana, bir bu yana kayan kişilerdir.

Propaganda bir yandan kararsızları etkilemeye çalışırken, öte yandan da aynı görüşü paylaşanlar arasındaki dayanışmayı artırmaya çalışır. (Bektaş, 2000,184)

Bireylerinin tümünün ilgisiz veya kararsız olması çok zor rastlanılacak bir durumdur. Toplumda kararsızlık yaratan donuklaşmış veya uykuda bir görüş her zaman vardır. Bu görüşleri bulup tetiklemek propaganda çalışmalarında planlara alınması gereken bir konudur. (Domenach, 2003, 112)

Bu kararsız kitle, aynı görüş ortaklığını benimsemiş bir kitle olmakla nitelenmesine rağmen, nitelikli bir kesimi oluşturmaz. Propagandanın rolü, onu etken bir kesimin etkisi altına sokmaktır. Bu etki değişik derecelerde olabilir. Genellikle bir kamuoyu kampanyasını başlatma işlevini yukarıda belirttiğimiz gibi çıkar grupları üstlenirler. Burada, kalabalığın daha sert olan eylemlerini de kullanılabilirler. Kalabalık, değişik kesimlerin üyelerinin toplandığı, yapay bir kesim oluşturur. Gene basit bir ifadeyle: halk propagandanın propaganda da halkın belirlenmesine yardımcı olur. (Bektaş, 2000, 185-186)

Ayrıca medya mensuplarından faydalanma isteği Körfez Savaşlarında her iki taraf içinde geçerli olmuş ve batılı gazetecilerin yorumları ve görüntüleriyle savaşın haklılığı veya haksızlığı kamuoyu desteğinin azalması/artırılması için çabalamışlardı.

Tüm bunların sonucunda evinde çayını veya kahvesini yudumlarken normal TV dizilerinden çok az farklı olarak olayları ve gelişmeleri izleyen sivil halk kesimi verilen bilgiler ve görüntüler içinde çıkmaza girebilmiş, doğruyu kendi bilgileri yardımıyla bulmaya çalışırken de, propaganda faaliyetleri bireylerin bilinç düzeylerinde hissettirmeden başarılı bir şekilde uygulanmıştır. Bireyler (özellikle ABD'de yaşayan ABD vatandaşları) hükümetlerinin düşünceleri benliklerine hakim bir şekilde TV düğmesini kapatmaya devam etmişlerdir….!(Ignatief, 2000, 186–188)

2.2 PROPAGANDANIN TARİHSEL GELİŞİMİ

Psikolojik savaşın ilk kez planlı bir şekilde uygulandığı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra propaganda çalışmaları başta askeri kesim olmak üzere siyasetle uğraşan sivillerin dikkatini çekmiş ve 20nci yüzyılın ilk yarısında bu konuda oldukça fazla ilerlemeler kaydedilmiştir. Kitle iletişim araçlarındaki hızlı gelişmenin propaganda uygulamalarına yaptığı olumlu etki sonucu propaganda konusunda incelemeleri hızlandırarak daha planlı bir şekilde çalışmaların yapılmasına neden olmuştur.

Birey bir başka şahısla iletişim kurarken kendisine daha önceden hazırlanmış tuzaklara düşebilir ve propagandacının kendisine çarpıtılarak sunduğu gerçekleri yalın ve tarafsız bir gözle göremeyebilir. Tüm bu psikolojik etkileri en az zararla atlatabilmek için propagandayı ve propagandacıyı iyi tanımak, uyguladığı teknikleri, taktikleri ve verdiği mesajları çözümlemek önem kazanmaktadır.

2.2.1 Propagandanın Tarihteki Yeri ve Gelişimi

Propaganda terimi tarihte ilk olarak 1622 yılında Katolik Kilisesi tarafından oluşturulan **İtikadı Yayma Cemiyeti**'nde (Congragatio De Propaganda Fide) kullanılmıştır. (Bektaş, 2000, 144) Protestan hareketlerini engellemek, Katolikliği yaymak ve kendi toplumlarını etki altında bulundurmak için fikirlerini sistemli bir şekilde yayma çabalarını ifade ederken propaganda kelimesini kullanmışlardır.

Roma Katolik Kilisesi'nden önce de propaganda olarak kabul edebileceğimiz yazılı olan bilgilere rastlamaktayız. Büyük bir çoğunluk tarafından bilinen Sun Tzu, kitabında istihbarat bilgilerinin savaşı sevk ve idare eden komutan için ne kadar önemli olduğundan ve bu bilgileri elde edebilmek için de casusların ordunun yararına en iyi şekilde çalışması gerektiğinden bahsetmiştir. Kutsal Ağ'ı anlatırken haber almanın beş kullanım alanını olduğunu, bunların; yerel haber lama, içi haber alma, karşı haber alma, öldürücü haber alma ve güvenlik haber alma olarak biraya

geldiğini, yöneticinin en büyük hazinesi olduğunu vurgulamıştır. (Wing, 1995, 191) Ayrıca önce düşmanını sonrada kendini tart ve tanı diyerek, savaştan önce yapılacak çalışmaların yenilgiyi engelleyeceğine, düşmana hissettirmeden gizlice plan yapmanın, düşmanın yapacağı hileleri bozmanın savaşı kan akıtmadan da kazanılabileceğine değinmiştir.

Roma Katolik Kilisesi, kendi toplumuna dini metinleri öğretirken müziği kullanması da dikkat çekici konulardan biridir.

Bu tarihten önce de örneklerini Antik Yunan ve Roma'da günümüz şartlarında anladığımız propagandaya benzer etkinliklerini görebiliriz. Halk arasındaki sınıfların farklılığını gösteren giyimi, yaşam şekli, iş alanları ve törenleri, savaşa giden orduların uğurlanma ve zaferle dönüşlerindeki karşılanma merasimleri, kralların veya hükümdarların büyük heykellerinin halkın her zaman rahatça görebileceği yerlere dikilmesi, savaştan önce halk arasında korku salacak şekilde söylentilerin yayılması için abartılı hikayeleri anlatan halk ozanlarının savaşılacak bölgeye önceden gönderilmesini bir kaç örnek olarak verebiliriz.

Genel olarak propaganda uygulamalarında ki değişim, propagandanın uygulama zamanında kullanılan araçların teknolojik gelişimine ve kullanım seviyesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Bu değişiklik daha çok etki alanının coğrafi olarak genişlemesi ve buna bağlı etki alanına giren birey, grup veya toplum sayısında ki artış olarak göze çarpmaktadır. Önceleri insanın yürüme mesafesine bağlı çok küçük bir alanda kabile içi veya kabileler arası etkili olan propaganda faaliyetleri daha sonra atlı habercilerle veya güvercinlerle haberin ulaştırılabildiği komşu bölgelere ve topluluklara kadar uzanmıştır. Elektrik ve beraberindeki gelişmelerle telgraf ve radyonun devreye girmesi ile ülkeler arasında ve hemen arkasından da insana olan bağımlılığını ortadan kaldırarak kıtalararası hızla yayılmasına devam etmiştir. Günümüzde tamamen küresel nitelik taşıyan propaganda her yerde her an karşımıza çıkabilmekte ve çoğu zaman belirli bir eğitim seviyesinin altında kalan bireye kendini hissettirmeden işlevini yerine getirebilmektedir.

Propaganda da bireyler hedef olarak alındığı gibi aynı anda toplumun belirli bir kesimi veya tamamı da aynı plan ve program içinde hedef olarak alınabilmektedir.

Günümüzde propaganda kendini ortaya net olarak çıkarmadan her alanda bazen reklâm, bazen tanıtım etkinlikleri veya verilen bir hediyedeki sembol olarak karşımıza masumane çıkabilmektedir.

2.2.2 Propagandanın İlk Uygulamaları

Doğal olarak propagandanın net olarak ortaya çıktığı19 ve 20nci yüzyıllarda çok önceleri örneğin, Antik Yunan ve Roma'da da propaganda diyebileceğimiz etkinlikler söz konusuydu. Özgür bireylerin giyim kuşamları, bedenlerini temiz ve sağlıklı tutma konusundaki özenleri, şiir ve felsefe ile uğraşmaları öncelikle, bu özgür kesimin üyelerinin kendi farklılıklarının meşruluğuna kendilerini inandırmayı amaçlayan merasimlerdi. Bununla birlikte, esasında, bu merasimler, özgür olmayan Atinalı ve Romalıların gözünde, efendi konumundaki özgür insanların ayrıcalıklı konumlarını meşrulaştırmaya yarıyordu. (Bektaş, 2000, 145)

Roma' da lejyonların Galya'ya ya da İllirya'ya isyan bastırmaya giderken törenlerle uğurlanmaları, aynı lejyonların Roma'ya dönüşte zafer alaylarıyla karşılanmaları da propaganda sözcüğü ile adlandırılmasalar da birer propaganda etkinliğiydiler. Aynı şekilde, Roma'da egemen kesimin ve onun elinde tuttuğu devlet iktidarının halka benimsetilmesi için kentleri anıtsal mimari kurallarına göre inşa etmeleri de bir propaganda biçimiydi.

Roma'nın mirasçıları sayabileceğimiz Roma Katolik Kilisesi Devleti, propaganda etkinliklerine tarihte ilk kez "propaganda" sözcüğünü kullanarak, ona ad koyan devlettir. (Domenach, 2003, 8)

Kilisenin, ayinlerde cemaate kutsal metinleri öğretirken, işin heyecanını arttırmak için, müzikten yararlanmayı akıl etmesi de bir propaganda etkinliğidir. Kilisedeki ayin sırasındaki iletişimin, yalnızca sözlerle değil, inanan insanların aynı yerde birbirleriyle karşılaşmasıyla, kilisedeki dekorla ve merasimlerin biçimsel öğeleriyle, birlikte duyulan heyecanlarla, birlikte dökülen gözyaşlarıyla tamamlanan bir propaganda olgusu olduğunu ifade edebilmek mümkündür. (Bektaş, 2000,145)

Böylece, toplumda zümreler arasındaki mesafenin sıkı sıkıya korunduğu feodal orta çağda, gündelik hayatın horlayıcı ve ezici baskılarından bunalan insana hiç olmazsa, aldatıcı da olsa, bir sözde eşitlik tattırılmak istenmiştir. (Domenach, 2003, 10)

Propaganda sözü, 18inci yüzyılda genel kullanıma girinceye kadar hep kilise tarafından kullanılmıştır. Siyasal propaganda gerçek anlamıyla Fransız Devrimi'nden sonra başlamıştır. İlk propaganda söylevleri, ilk propaganda görevlileri, Domenach'ın işaret ettiği gibi devrim komitelerinden, devrim kulüplerinden ve devrim meclislerinden başlanmıştır. İlk propaganda savaşına ve ilk savaş propagandasına bunlar girişmiştir. (Domenach, 2003, 26)

Çağdaş Batı medeniyeti geliştikçe, ekonomik ve siyasal iktidar savaşındaki rakiplerin yaydıkları görüşleri eleştirme ve kendi görüşlerini yayma çalışmaları toplumsal çatışma sürecinin bir parçası haline gelmiştir. 17nci yüzyılın sonunda ve 18inci yüzyılda meydana gelen devrimlerde ise yoğun bir propaganda çalışması gözlemlenmiştir.

Kamuoyunu etkilemek için yaratılan simge ve sloganların halk tarafından benimsenmesi ve kitle haberleşme araçlarının gelişmesi, insanları etkileme sanat ve bilimini çağdaş kültürün önemli bir parçası haline getirmiştir.

Birinci Dünya Savaşı sırasında propaganda etkinlikleri kamuoyunu önemli ölçüde meşgul etmiştir. Savaşan ülkelerin askerlerinin ve sargılar içindeki yaralıların konuşturulduğu mitingler, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sinemalarda "dört dakikalık insanlar" yapılan konuşmalarda işlenen acımasızlık öyküleri bu tür

etkinliklere örnek sayılabilirler. Bu dört dakikalık konuşmacılar bu süreye kesinlikle uymakta ve düşman ülkeye karşı nefret uyandırmak amacına hizmet etmekteydiler. Örneğin, müttefikler, tamamen uydurma olan ancak yaygın olarak söylenen, Alman askerlerinin Belçika'da Belçikalı çocukların ellerini kestikleri öyküsüyle Almanlara karşı nefret uyandırılmasında büyük başarı sağlamışlardı. (Bektaş, 2000, 146)

Bu tür acımasızlık öykülerinin çoğu uydurmaydı, fakat, insanların onlara inanması nedeniyle, savaş sırasındaki propagandayı etkin kılmada etkili oldular. Bu nedenle, savaş propagandası gerçek yerini daha önce görülmemiş derecede etkin olarak kullanıldığı Birinci Dünya Savaşı sırasında bulmuştur. Çünkü o zamana kadar insanlar gerçek anlamda propaganda hakkında bilgisizdiler. Encyclopaedia Britannica'nın 1913 baskısında "propaganda" maddesinin bile bulunmadığına araştırmacılar tarafından dikkat çekilmektedir.

Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda propaganda teknikleri ile ilgili çalışmalara duyulan ilgi aynı zamanda bu alandaki gelişmelere karşı korku da yaratmıştır. Bu gergin, şiddetli psikolojik savaş içinde, "propaganda" sözcüğü eski anlamıyla ilişkisiz bir şekilde algılanmaya başlanmıştır. İki dünya savaşı arasında çeşitli siyasal akımlar tarafından propaganda teknikleri daha da geliştirilmiştir. (Bektaş, 2000,147)

Özellikle propaganda eğitimi İkinci Dünya Savaşı öncesi dönemde hız kazanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Birinci Dünya Savaşı sırasında son derece etkin olarak kullandığı propaganda tekniklerinin kendilerine karşı da kullanılacağı konusunda endişe duymuştur. 1937 yılında Hadley Cantril'in başkanlığında Propaganda Analiz Enstitüsü (Institute of Propagand Analysis) kurulmuştur. Enstitünün danışma kurulunda Edgar Dale ve Leonard Doob gibi daha sonra etkileyici iletişim kuramına önemli katkılarda bulunan isimler de bulunuyordu. Enstitü özellikle Almanya' da Nazilerin doğuşu ve Nazi Propagandasının Birleşik Devletlerdeki olası etkileriyle ilgilenmiştir. O dönemlerde Adolf Hitler ve propaganda bakanı Joseph Goebbels propagandayla Almanya'da büyük başarılar elde etmişlerdi. Enstitü, Amerika Birleşik Devletlerinde güçlenen bir Hitler Figürü olasılığından kaygı duymuştu. Bu Enstitünün en ünlü yayını Alfred McClung Lee ve

Elizabeth Briant Lee tarafından derlenen The Fine Art of Propaganda (Propaganda Güzel Sanatı) isimli eserdir. (Bektaş, 2000, 148)

İkinci Dünya Savaşı esnasında da propaganda, müttefik kazanmak, tarafsız ülkelerle iyi ilişkiler kurmak, düşmanın itibarını azaltmak ve onu zayıf düşürmek amacıyla yoğun biçimde kullanılmıştır. Savaş sırasında propaganda, daha önce olduğu gibi, ordulara eşlik etmiş ve çoğu zaman savaş stratejilerinde savaştan önce gelmiştir.

Görüldüğü gibi politik propaganda 20nci Yüzyılın ilk yarısından itibaren büyük önem kazanan olgularından biri olmuştur. Her halde, propaganda söz konusu olmasa, çağımızın büyük ideolojik hareketlerini, örneğin 1917 ihtilali ve sonrası ile faşizmin yükselişini tasarlamak bile mümkün olamazdı. Lenin, Bolşevizmi yerleştirebilmesini büyük ölçüde propagandaya borçludur. Hitler de iktidara gelişinden 1940 yılına kadar, bütün emellerini her şeyden önce propaganda ile sağlamıştır. Çok farklı biçimlerde bile olsa, yakın tarihimizi derinden etkileyen bu iki kişi, birer devlet adamı olmadan önce, propaganda dehasıydılar. Her ikisi de bu yeni silahın üstünlüğünü sık sık belirtmiştir. Lenin "önemli olan bütün toplum katmanlarında kargaşa çıkarmak, propaganda yapmaktır" derken, Hitler de "propaganda iktidarı elimizde tutmamızı sağladığı, dünyayı fethetme olanağını da bize gene propaganda verecek" şeklinde bir ifade kullanmıştır. (Domenach, 2003, 15) Kısaca, çağdaş totalitarizmin güçlerinin sıralanışında, ilk sırayı şüphesiz siyasal propaganda almaktadır. Yani, propaganda polis ve ordudan önde gelmektedir.

Tüm çağlarda, siyaset adamları, devlet adamları, diktatörler, kişilerin kendilerine ve yönetim düzenlerine bağlılığını arttırmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte Domenach'ın da işaret ettiği gibi, Agora'daki söylevlerle Nünberg'deki söylevler arasında; Pompei'de duvarlara çiziktirilmiş seçim yazılarıyla günümüzün bir propaganda kampanyası arasında hiç bir ortak ölçü yoktur. (Domenach, 2003, 16-17)

Değişim özellikle kitle iletişim araçlarının gelişimi ile başlamıştır. Radyo, fotoğraf, sinema, yüksek tirajlı basın, kocaman afişler ve yeni baskı yöntemlerinin

tümü, propaganda dalgalarını dünyanın dört bir yanına hızla ulaşmalarını sağlamıştır. Bütün çağlarda siyaset adamlarınca savlarını başarıya ulaştırmak için kullanılan ve güzel konuşmaya, şiire, müziğe, heykelciliğe kısaca güzel sanatların geleneksel biçimlerine dayanan araçların hepsinin yerini alan bu bütüncül, tutarlı yeni teknik, yani propaganda, kitleleri bir yandan inandırırken, bir yandan da onları yönetmek için, bilimin sağladığı tüm yollardan yararlanmış, özellikle kitle iletişim araçlarının gelişimi ile birlikte kitleye yönelik bir dil haline gelmiş ve kitleleri etkilemek için bütün siyasetçiler ve devlet adamları tarafından olumlu ya da olumsuz biçimlerde kullanılmaya başlanmıştır. (Bektaş, 2000, 149)

2.2.3. Birinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Propagandada ki Gelişmeler

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya yeni siyasi yapılanmaya ve siyasi akımlara sahne olmuş ve beraberinde yeni yönetim şekillerini ortaya çıkarmıştır.

Bu döneme ait en önemli gelişmelerden biri Bolşevik Devrimi sonucu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulması, ikincisi ise Nazi yönetiminin başa geçtiği Almanya'dır. Savaş sonrası içine kapanan ABD de incelenmesi gereken diğer önemli ülkelerden biridir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra devletlerin çoğu propagandanın gücünü fark etmişler ve siyasi, ekonomik ve askeri faaliyetlerinde propagandayı kullanmaya başlamışlardır.

Sovyetler Birliği, Lenin'in liderliğinde Bolşevik Devrimini dünyaya ve ülkenin tümüne anlatmak ve SSCB içindeki kırsal kesimin sanayi toplumu haline getirilebilmesi için her türlü iletişim ve eğlence aracını kullanmıştır. Basın, eğitim kurumları, sanat ve hatta bilim dahi komünist devletin yaratılmasında temel rol oynayacağı düşünülen propagandanın araçları haline gelmişlerdir. (Bektaş, 2002, 139)

"Ekmek, Barış ve Özgürlük", "Toprak ve Barış" ile "İktidar Sovyetlerdedir" gibi sloganlar o dönemdeki propaganda sloganlarının en ünlülerinden bir kaçı olmuştur.

Ayrıca yerel alanların büyüklüğü nedeniyle bünyesindeki topluluklara, hatta meslek gruplarına kadar hitap eden, her biri için ayrı ayrı gazeteler yayınlanarak veya Troçki'nin yaptığı gibi radyo ile "acı çeken kitlelere" seslenilerek işçi, köylü ve askerler arasında o ana kadar görülmemiş güçte propaganda ve kışkırtma faaliyetleri yapılmıştır. (Domenach, 1961, 36) Bolşevik kontrolünün başlamasıyla beraber eğitim devlet tekeline alınmış ve kitlesel propaganda amacıyla kullanılmıştır. (Bektaş, 2002, 142)

Çin'de ise aynı dönemlerde Mao-tse-Tung, ordunun savaşa atılmış kitlenin en hareketli ucu olması gerektiği ilkesinden hareket ederek, Lenin'in parti ile işçi sınıfı arasında kurduğu bağı, ordu ile halk arasında ki ilişkilere uygulamış, meslek dernekleri, spor kurumları, bölgesel örgütler ve parti örgütleri gibi politik eğitimleri gerçekleştiren "koşut hiyerarşisi"ni kurarak kıskacını genişletmiştir. (Domenach, 1961, 38)

Bu arada Avrupa da Hitler ve Goebbels, Lenin ve Mao'nun faaliyetlerinden aşağı kalmayan uygulamaları ile çağdaş propagandaya büyük katkılar sağlamışlardır.

Hitler'in Ocak 1933'te Alman Şansölyeliğine getirilmesinden sonra Nazi Partisi propagandayı siyasal iktidarlarını sağlamlaştırmak, kendilerine karşı olan siyasal ve toplumsal odakları tecrit etmek ve Alman toplumunu ırkçı ve milliyetçi bir topluluk haline getirilmesi için kullanmıştır. (Bektaş, 2002, 152)

Domenach'ın bahsettiği gibi Hitler her amaç için rahatlıkla kullandığı ve kendi başına bir silah yaptığı propagandayı, taktik ilerlemeye bağlı olmaksızın kendine özgü yasaları içinde özel bir sanat haline getirmiştir. Kendi öz gücü açısından ele alındığında; psikolojik topçuluk olarak adlandırılan; vurucu değeri bulunan her şey bu sanatta kullanılır, söz amacına, hedefine ulaştıktan sonra, düşüncenin hiç bir önemi yoktur şeklinde tarif yapmıştır. (Domenach, 1961, 41)

Hitler ve Goebbels İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar tüm faaliyetlerinde rastlantıya ve hataya yer vermemek için her türlü gösteriyi, konuşmayı veya töreni özenle hazırlamışlar ve uygulamaya çalışmışlardır.

Nazi yönetimi tasarladıkları propagandayı uygulamaları için üç kurumdan faydalanmışlardır.

- *Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığı,*
- *Nazi Partisi Merkez Propaganda Şubesi,*
- *Devlet Kültür Dairesi.*

1938 yılında Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığı beş şubeye ayrılmıştır.

- *İdare,*
- *Propaganda,*
- *Radyo Yayınları,*
- *Basın,*
- *Erişkinler Eğitimi.*

1942'den sonra ise sayı on dört'e ulaşmıştır. O yıllarda Almanya ev başına düşen radyo sayısı bakımından dünyanın en önde gelen devleti olmuştur. Nazi propagandası ve Hitler'in verdiği mesajlar, her Alman evine ve hatta işgal altına aldıkları ülkelere dahi kolaylıkla ulaşabilmiştir. (Bektaş, 2002, 155)

Bir başka kaynağa göre de Propaganda ve Halkı Aydınlatma Bakanlığı (the Reich Ministry of Public Enlightenment and Propaganda) Joseph GOEBBELS'in kontrolü altında kurulduktan sonra yedi şubeye ayrılmıştır. (Road, 2005, 93)

- *İdare ve Organizasyon,*
- *Propaganda,*
- *Radyo Yayınları,*
- *Basın,*
- *Film,*
- *Tiyatro,*
- *Erişkinler Eğitimi.*

Bu kuruluş insanlara karşı uyguladığı manipülasyonlarda milli, tatil ve bayram günlerinde kutlamalarda özellikle Üçüncü Reich'a özel önem verirlerdi. Kutlama günlerinden birkaç örnek aşağıda verilmiştir;

- *30 Ocak Day of the Seizure of Power (Machergreifung)*
- *24 Şubat Foundation Day of the NSDAP – National Socialist German Worker's Party- (Parteigründungsfeier),*
- *16 Mart National Day of Mourning (Heldengedenktag), (daha sonra Heroes' Remembrance Day olarak kutlanmaya başlandı),*
- *20 Nisan Hitler' Birthday (Führergeburtstag),*
- *1 Mayıs National Labor Day (Nationaler Feiertag des Deutschen Volkes),*
- *Mayıs'ın ikinci Pazar günü Mothering Sunday (Muttertag),*
- *21 Haziran Summer Solstice (Sommersonnenwende),*
- *Eylül Reich Party Rally (Reichsparteitage);* (Not*;* Bu kutlama en önemli toplu kutlamaların başında gelen ve üç gün süren bir halk bayramı niteliğindedir. Kutlamalar her yıl Nürnberg şehrinde büyük halk kesiminin katılımıyla yapılırdı. İlk önce Führer'in milli heyecan dolu konuşmasından sonra halk, bayram ve kutlama için çok sayıda tören alanının hazırlandığı yerlere yönlendirilirdi. Burada bayraklarla, flamalarla ve çok büyük resimlerle süslenmiş, kulakları dolduran yüksek sesli ritmik müziğin doldurduğu alanda, halk korolarının vatanseverlik duygularını ve yurt sevgisini aşılayan şarkıları arasında Nazilerin en büyük düşmanı olan Yahudilere Alman halkını nefretlerini yoğunlaştırdıkları bir ortam yaratılırdı.)
- *Sonbahar Harvest Thanksgiving Day (Erntedanktag),*
- *9 Kasım Anniversary of the Beer-Hall Putsch (Gedenktag für die Gefallenen der Bewegung),*
- *21 Aralık Day of the Winter Solstice (Wintersonnenwende),*
- *24 Aralık Christmas (Volksweinnacht). (Road, 2005, 95-97)*

Bu esnada ABD Birinci Dünya Savaşından sonra kurulan yenidünya düzeninden hoşnut olmayıp iç sorunlarını da giderebilmek için içe kapanmıştır. 1930'larda Franklin D.Roosvelt'in öncülük ettiği "New Deal" programı ile hükümetin devlet yönetimine müdahalesi daha belirgin hale gelmiştir. (Bektaş, 2002, 144)

ABD anayasasının bireylere sağladığı özgürlük ortamı sonucu, propagandacılar reklâmcılık, film, radyo yayınları, gösteriler gibi her türlü olanağı propaganda faaliyetlerinde kullanmışlardır. Savaş sonrası kitle iletişim araçlarının (radyo ve gazetenin) kullanılmasıyla ticaret önemli derecede artmış ve her şeye ticari gözle bakılmasına neden olmuştur.

1920'li yılların ortasından itibaren ABD'de ortalama olarak her üç evden birinde radyo olması ve radyo programları arasında ki reklâmların o zamanın şartlarına göre fazlalığı tüketici toplumu olma yolunda hızla ilerlemelerine uygun zemin hazırlamıştır.

Karmaşık bir topluma sahip olan ABD'de, yeni çıkan ve yayılmak için her ortamı deneyen siyasal akımların etkileri, solcu ve sağcı örgütlerin grev, işi yavaşlatma, kitapçık ve dergi yoluyla fikirlerini yayma, gazete çıkarma gibi her geçen gün bir diğerinden farklı ve daha fazla dikkat çekici propaganda faaliyetlerine girişmişlerine neden olmuştur.

Hatta radyonun ilk kez seçim kampanyalarında kullanılması 1928 yılında ABD de seçim kampanyaları esnasında gerçekleştirilmiştir.

Radyonun halk üstündeki etkisi kısa zamanda fark edilince 1927 yılında yasal düzenlemelere gidilerek frekans dağılımından programların kontrolüne kadar bir dizi önlemler hayata geçirilmiştir. (Bektaş, 2002, 147)

ABD daha da ileri giderek kendisinin Birinci Dünya Savaşı esnasında uyguladığı propaganda faaliyetlerinin savaş sonrası kendisine uygulanmasını engellemek ve karşı koyabilmek için 1937 yılında Propaganda Analizi Enstitüsü'nü

kurmuş ve İkinci Dünya Savaşına kadar yoğun bir şekilde faaliyetlerini sürdürmüştür.

2.2.4. İkinci Dünya Savaşında Propaganda

İkinci Dünya Savaşında devletler propagandalarını;

a. Müttefik kazanmak,

b. Tarafsız ülkelerle ilişkiler kurmak, (düşman olmalarını engellemek veya daha önceden tavırlarını belirlemek),

c. Düşmanın itibarını azaltmak,

ç. Düşmanı zayıf düşürmek, moralini bozmak,

d. İşgal edilen ülke halkını kontrol altına almak,

e. Savaşa katılanların nihai zafere olan inançlarını tazelemek, amacıyla yoğun bir şekilde uygulamışlardır. Bir önceki savaştan farkı ise orduların stratejik planlarında propagandayı ön sıralara yerleştirmeleriydi.

Toplumların kendine özgü kültürel yapıları başta olmak üzere çok sayıda psikolog araştırmalar yapmış, elde ettikleri bilgileri kullanarak ulusal ve uluslararası propaganda faaliyetlerinde kullanmışlardır. Bu dönem başlı başına detaylı incelenmesi gereken bir süreçtir, bu sebeple savaş dönemine daha fazla değinmeden propagandanın savaşlarda uygulanması incelenecektir.

2.3 PROPAGANDANIN SAVAŞLARDA UYGULANMASI

2.3.1 Propagandanın Analizi

Propagandanın oluşumu ve kullanımı insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte günümüzde anlam olarak halen olumsuz bir yapıya sahiptir. Propagandanın olumsuz kullanımı, tüm insani değerleri bir tarafa iterek kendine uymayanları ortadan silerek

veya saf dışı bırakarak yoluna devam etmesinden kaynaklanmaktadır. Bazen de tam anlamıyla "beyin yıkama" metodu olarak da kullanılabilen stratejik propaganda faaliyetleri çok iyi planlanmalı ve uzun vadeye titizce ayrıntılı bir şekilde yayılmalıdır.

Psikolojik savaş ile iç içe olan propagandanın analizi yapılırken;

* Propaganda kaynağının tahlili,
* Propaganda konusunun tahlili,
* Hedef kitlenin tahlili,
* Propaganda etkisinin tahlili,
* Kendi propagandamızın tahlili ve
* Sonuçların değerlendirilmesine dikkat edilmelidir. (Tahran, 2003, 57) Hedef kitle arasında dikkat çekmeden anketler yapmak, örnek gruplar incelemek doğru kararı uygun zamanda verebilmek için çok önemlidir.

2.3.2 Propagandanın Etkinliği

Kitlelerin içinde bulunduğu ortam, bekleyiş, yapısındaki değişmenin gerektireceği eylem yönünde harekete geçmeye elverişli olmalıdır. Kamuoyunun oluşumunu etkilemek amacıyla birtakım kurallar ortaya çıkarılmıştır. Bunların içinde en kapsamlı olanlardan biri Domenach tarafından ifade edilmiştir.

2.3.2.1 Kamuoyunun oluşumunu etkilemek amacıyla yapılan propagandanın ise belli kuralları vardır. Domenach bu kuralları şöyle sıralamaktadır; (Domenach, 2003, 50-79)

2.3.2.1.1 Yalınlık ve tek düşman kuralı

Propaganda da her şeyden önce konu basitleştirilerek, herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilecek hale sokulmaya çalışılır. Böylece de etkinlik daha fazla sağlanır. Yalınlaştırmanın devamında elden geldiğince kısa ve oturmuş olan parola ile slogan gelmelidir. Parola erişilmesi gereken amacı, slogan ise politik tutkuyu,

coşkuyu ve kini ön plana çıkarmalıdır. En uç noktada da bir öğreti veya bir yönetim biçimi olarak simge ile propaganda özetlenmelidir. Simge yazısal, görüntüsel, plastik ve müziksel simgeler arasından seçilebilmektedir. Öte yandan, iyi bir propaganda tek bir hedef üstünde yoğunlaştığında daha da etkin olur. Kendi tarafının umutlarını ya da karşı tarafa duyulan kini bir tek kişide yoğunlaştırmak en ilkel ve en kazançlı basitleştirme biçimidir. Hitlerciler bu yoğunlaştırma yöntemini çok iyi uygulamışlardır. (Domenach, 2003, 57)

2.3.2.1.2 Büyütme ve Bozma Kuralı

Haberlerin büyütülmesi, kendi işlerine gelen tüm haberlere aşırı önem veren büyük siyasi partilerin kendilerine yakın yayın organlarının sürekli olarak başvurdukları bir yöntemdir. Bir politikacının ağzından kaçan bir sözcük veya cümle içinden seçilmiş sözler büyütme veya şişirme ile etkin birer kanıt durumuna getirilebilirler. Büyütme ve şişirme ve bu yolla etkinlik sağlama Hitlerci propagandacıların değişmez kaygısıdır. Hitler, eseri Kavgam (Mein Kampf)'da şöyle demektedir: "Her türlü propaganda, düşünce düzeyini, seslendiği kişilerin en kalın kafalısının anlama yeteneğine göre ayarlamalıdır. Düşünce düzeyine ne kadar aşağı olursa, inandıracağı insan kitlesi o kadar geniş olur." (Domenach, 2003, 60-61)

2.3.2.1.3 Düzenleme (Tekrar) Kuralı:

İyi bir propagandanın ilk koşulu, belli başlı olguları bıkıp usanmadan tekrarlamaktır. İzlenecek yoldan ayrılmadan ana tema değişik görüntüler, ifadeler ve simgelerle tekrarlanmalıdır. Bu uygulama propagandaya üstünlük sağlayacaktır.

Goebbels "Katolik kilisesi iki bin yıldır hep aynı şeyi yinelediği için ayakta duruyor. Nasyonal Sosyalist devlet de tıpkı onun gibi davranmalıdır." demiştir. Bir anlamda, propagandanın etkin olması az sayıda düşünceyle sınırlanmasına ve bunların bıkıp usanmadan yinelenmesine bağlıdır. Kitleler en basit düşünceleri bile ancak kendisine yüzlerce kez yineledikten sonra anımsar. Parola, değişik görünüşler altında sunulmalı, ama her zaman, değişmez bir kalıp biçiminde yoğunlaştırılmış

olarak belirtilmelidir. Değişik biçimlerde sunulan ana olgu her türlü propaganda kampanyasının üstün niteliklerinden biridir.

Bir propaganda çalışmasının sürdürülüp geliştirilmesi, ilerlemenin yakından izlenmesini, yeni haber ve sloganlarla sürekli olarak beslenmesini, sırası geldiği zaman değişik bir biçimde ve elden geldiğince özgün bir biçimde (büyük boyutlu toplantı ve mitinglerle, oylamalar, imza toplamalar, kitle gösterileri, v.b.) yeniden hızlandırılmasını gerekebilir. Her propaganda çalışmasının kendine özgü süresi ve uyumu vardır; başlangıcı önemli bir olaya bağlanmalı, elden geldiğince geliştirilmeli ve büyük bir kitlesel gösteriyle son bulmalıdır. (Domenach, 2003, 61-66)

2.3.2.1.4 Aşılama Kuralı

Genel olarak propaganda daha önceden varolan toplumsal temellerden seçtiği konu(lar) üstünde çalışır. Topluma hitap ederken ona ters düşmeyecek şekilde ve aynı fikirleri paylaştığını vurgulayarak konuşmaya başlamak, iyi bilinen ilkelerdendir. Sıfırdan başlayarak bir topluma herhangi bir düşünceyi veya sistemi istenildiği anda kabul ettirme olanağı yoktur. Ancak toplumun daha önce benimsemiş olduğu değerlerden hareketle propaganda yeni bir düşünceyi yerleştirebilir ve etkin olabilir.

Halkın ruhunda bilinçli ya da bilinçsiz birtakım duygular vardır, propaganda da bunların bulunup ortaya çıkarılarak kullanılması uygundur. Propagandayı kitleleri gönlünün istediği doğrultuda yöneltebilen, çok güçlü bir araç olarak görmek doğru değildir. İnandırmak, kitleleri sürüklemek isteyen bir propagandanın başarıya ulaşabilmesi için kızgınlık veya tehditlerle dolu bir dilden uzak durması gerekir. (Domenach, 2003, 67-69)

2.3.2.1.5 Birlik ve Bulaşma Kuralı

Birey sosyal yaşamı boyunca üyesi olduğu bir ya da birden çok grubun etkisi altında kalır. Genellikle birey o gruptaki egemen düşünceye ters düşmemeye çalışarak üyeliğini devam ettirir. Genellikle kararsız olan kişiler bir düşünceleri

olmadığından değil, ama farklı çevrelerin etkisi altında kaldıklarından dolayı bu durumdadırlar. Genel kanıların çoğu töreye uymadan başka bir şey değildir. Propagandanın amacı belirli yöndeki etkileri güçlendirmek ve toplumun önemli kesiminin de o görüşü benimsediği inancını yaratmak böylece savunduğu görüşü daha etkin hale getirmektir. Öte yandan büyük politik inançlar her şeyden çok ilişki ve kişisel sürükleme yoluyla yayılırlar. Aldatıcı bir birlik görüntüsü yaratmak için propagandanın ve propagandacının elinde çok değişik kaynaklar vardır.

Gerginlik veya savaş zamanında toplumda birlik ruhunu geliştirmek için; her zaman kararlı bir biçimde, düzen içinde yürüyen, disiplinli, üniformalı bir insan topluluğu, halk üzerinde güçlü bir etki yaratır. Aldatıcı bir birlik görüntüsü yaratmak için propagandanın ve propagandacının elinde çok değişik kaynaklar vardır.

Fikirlerin yayılması için toplum tarafından benimsenmiş kişilerin kullanılması onlara lider, önder veya kılavuz kişi rolünü yükler. Yazarlar, sporcular, sanatçılar, bilim adamları sırası geldiğinde bu tip kişi olarak kullanılabilirler. Toplum tarafından bilgili ve aydın olarak tanınan bireylerin katılışı propagandanın gözde yollarından birisidir, bu şekilde yapılan propagandaya güvence sağlanır.

Hiç şüphesiz en yaygın bulaşma yolu ise kitle gösterileri, mitingler ya da yürüyüşlerdir. (Geçmiş dönemlerde Türkiye'de belirli günlerde toplulukların nasıl kışkırtıldığını, galeyana getirildiğini halen hatırlamaktayız.) Bu alanda kalabalığın tek bir varlık duruma getirmek için; bayraklar ve sancaklarla etkileyici bir dekor yaratılır, amblemler, işaretler ve simgeler duvarlara, flamalara yerleştirilerek, toplantıda görev alanların yakalarına semboller/rozetler takılarak, hem dolaysız bir büyüleme, hem de dinsel tören atmosferi oluşturulur, yazılar ve dövizlerle sloganlar yoğunlaştırılır, üniformalarla kahramanlık havası yaratılır. En son vurmalı çalgıların ön plana çıktığı müzikle kitle uyumu sağlanarak coşturucu ve kaynaştırıcı etki daha da artırılır. Birlikte şarkı söylemek, bir kalabalığın tek bir kitle durumuna getirmenin, anda tek bir varlık oluşturduğu duygusunu uyandırmanın en güvenilir yoludur. Borularla çalınan askeri müzikler, marşlar, şarkılar, kesik kesik ve düzenli bir şekilde haykırmalar (Hitler'in çok kullandığı), kısacası tüm bu sesli zehirler kalabalığa

taşkınlık vermek için kullanılan ana ilaçlardır. Propagandacının propaganda planını tam olarak uygulayacağı ortam yaratılmış olur.

Eğer bu düzenlemeler gece yapılıyorsa ek olarak ışıldak (projektörler), lazer gösterileriyle, meşalelerle büyülü bir hava yaratılır. Ateş insanı değişik ve derin düşlemlere sürüklerken aynı zamanda hem coşku verici, hem de dehşet etkisi uyandırır.

Her toplu gösteride; yürütenlerle yürütülenler, etkenlerle edilgenler vardır. Propagandanın bütün işi, uç evreleri olan toplu gösterilerde olduğu gibi, günlük çalışmasında da, edilgenleri fethetmek, canlandırmak onları da yavaş yavaş etkenlerin ardından gitmeye yöneltmektir. Dikkat edilmesi gereken bir konuda kalabalığı kendinden geçirme konusunda süre ve uyumun büyük önem taşımasıdır. (Domenach, 2003, 70–79)

Bir propagandanın etkinliği, hitap edilen kitlenin eğitim seviyesi ve konuya karşı başlangıç tutumu gibi bireyin mesaj alma özelliklerine de bağlıdır. Bu faktörler aynı zamanda bireyin görüşünden farklı bir görüşe sahip olan grup içinde ittifakın olup olmadığı gibi durumsal özellikleri de içerir. Diğer taraftan, propagandanın ikna etme gücünü etkileyen önemli bir etken de hedefin görüşünden ne kadar farklı bir görüş ileri sürdüğüdür. Propagandanın iddiası ile hedefin tutumu arasındaki fark ne kadar büyükse, ortaya çıkan tutarsızlık da o kadar büyük olacaktır. Bu durum ise propagandanın etkisini oldukça azaltacaktır.

Diğer bir önemli nokta ise iletişimin tek ya da çift yönlü oluşudur. Tek yönlü iletişimde sadece ileri sürülen tez (görüş) açıklanır, ters bir görüşe yer verilmez. Çift yönlü iletişimde ise, karşıt tezin görüşünden de söz edilir ve daha önce de belirttiğimiz gibi, çoğunlukla bu karşıt tez kendi tezimizin başarıya ulaşması için çürütülür.

Bu konuda yapılan pek çok araştırma çift yönlü propagandanın daha etkin olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar karşıt görüşlerin iddialarına yer veren bir etkileyici iletişimin daha az "propaganda" gibi görüneceğini ileri sürerler. Burada

önemli olan hedef kitlenin zeka ve eğitim düzeyidir. Propagandaya maruz kalanların zekâ ve eğitim seviyeleri ne kadar yüksekse, çift yönlü propagandanın etkisi, tek yönlü propagandaya oranla o ölçüde artacaktır. Bununla birlikte, tek yönlü propagandanın bazı hallerde çift yönlü propagandaya nazaran daha etkili olduğu da gözlenmiştir. Eğer hedef kitle baştan itibaren propaganda ile az çok aynı fikirde ise, karşı tezin görüşünden söz etmenin gereği yoktur. Aynı zamanda, çok saygın ve güvenilir bir kaynaktan gelen tek yönlü propaganda da çift yönlü propagandaya nazaran etkin olmaktadır.

Propagandanın duygusal ya da mantısal oluşu propagandanın etkinliği açısından önem taşımaktadır. Aslında tek başına sadece duygusal ya da mantısal propaganda fazla görülen bir durum değildir. Genelde ikisi bir arada görülmektedir. O nedenle burada önemli olan, propagandanın hedefe ne kadar yakın olduğu ve onu ne kadar ilgilendirdiğidir. Kişiler ancak kendilerini ilgilendiren konularda duygusal olabilirler. Bunun dışında hedefin zekâ ve eğitim seviyesi de önemlidir. Ancak eğitim düzeyi yüksek kişiler için mantısal propaganda daha fazla önem taşıyabilir. Tersi durumda ise duygusal yanı (özellikle korku yaratıcı veya tehdit edici yanı) ağır basan propagandalar daha etkin olurlar.

Sonuç olarak, önemli olan nokta, propagandacının kendi söylediği şeyin doğruluğuna hedefini ikna etmesidir. Bir anlamda etkin bir propaganda kitleyi, propagandacının kitleden yapmasını istediği şeyi yapmak konusunda istekli hale getiren propagandadır.

2.3.2.3 Propaganda Kaynağının (*Propagandacının*) Nitelikleri

Propagandanın etkinliği ile doğrudan ilişkili önemli noktalardan biri ise propaganda kaynağının (*propagandacının*) nitelikleridir: (Bektaş, 2000, 176–179)

2.3.2.3.1 İnanırlılık

İnanılır olmak için propagandacının bir takım etkileyici özelliklere sahip olması gerekir. Saygınlık genel bir özellik sayılabilir. Daha ziyade, propagandacının

propaganda konusunda uzman olup olmadığı ve hedefin propagandacı hakkındaki hürmet, saygı derecesi ile ilgilidir. Bu nedenle, yüksek saygınlığı olan bir kaynaktan gelen iletişim hedef kitle tarafından daha kolaylıkla kabul edilebilmektedir.

Propaganda kaynağının uzmanlığının ötesinde, güvenilir olması da hedefi etkileyebilmesi açısından çok önemlidir. Bir propagandacı, konusunda ne derece uzman olursa olsun, o propagandayı yapmaktaki maksadı hedefi kandırmak olarak yorumlanırsa, o hedef üzerinde fazla etkisi de olmayacaktır.

2.3.2.3.2 Sevilmek

Propagandacının sevilen, hoş, çekici, cazibeli ve dikkat çekici bir kimse olması da propagandanın etkinliğinin artmasını sağlayabilir. Öyle ki, propagandacının kişileri etkilemeye uğraştığı ve propaganda yaptığı açıkça belli olmasına rağmen, sevilen, beğenilen bir kimse olması hedefleri bu etkiyi severek kabul etmeye ve hatta belki de onu memnun etmek ister gibi davranmaya yöneltebilir.

2.3.2.4 Propagandanın Etkinliği

Bir propagandanın etkin olup olmadığını anlayabilmek için ise Lerner dört gerekliliğin bulunmasına dikkat çeker:

* Tepkide bulunucu eylem: Yapılan propaganda sonucu hedef kitlenin propagandacının istediği doğrultuda tepki göstermesini sağlayan eylemlerdir.

* Katılanların verdikleri raporlar: Propaganda ile yapılan uyarıya tabi tutulan kitlenin içinde yer alanların anlattıklarını, yaptıkları yorumları kapsayan elde edilen sonuç niteliğindeki raporlardır.

* Gözlemcilerin yorumları: İncelenen uyarı-tepki durumuna bizzat şahit olmuş kimselerden gelen yorumlardır. Olayların içinde olanların ilk ağızdan anlattıkları ve ifade ettikleri yorumlar, kanaatlerdir.

* Dolaylı göstergeler: Bazen propagandanın etkinliğini gösteren bu üç göstergenin dışında, belli bir propagandanın dinleyicilerindeki artış ile, dinleyicilerin

diğer bilgi kanallarında bu propagandanın kaynağının isminin sık sık geçmeye başlamış olması arasındaki yüksek bir ilişkinin ortaya çıktığını gösteren bulgular söz konusu olabilir.

2.3.3 Propagandanın Olumsuz Etkilerinden Kurtulmak – Karşı Propaganda

Propagandaya karşı direnerek propagandanın olumsuz etkilerinden kurtulmanın çeşitli yolları söz konusudur. Freedman, Carlsmith ve Sears propagandaya karşı direnmenin beş yolu olduğunu işaret etmişlerdir: (Bektaş, 2000,186)

2.3.3.1 Propagandanın görüşünü karşı bir görüşle çürütmek

Amaç, propagandada ileri sürülen görüşe, akılcı bir yaklaşımla direnmek ve propagandaya maruz kalan bireyin uygulanan etkinliklere karşı, bilinçli, araştırıcı bir zihin ve iyi bir eğitimle karşılık verebilmesinin sağlanmasıdır.

2.3.3.2 Propagandacıyı reddetmek

Bu durumda propagandanın içeriğinden ziyade kimin tarafından yapıldığı öne çıkarılarak propagandacıyı olumsuz olarak tanıtıp, onun görüşlerine olan inancın sarsılmasını sağlamak amaçlanır.

2.3.3.3 Propagandanın görüşünü kabul etmemek

Duyulana inanmama durumu ile bahse konu propagandanın kabul edilmesi engellenmeye çalışılır veya reddedilir.

2.3.3.4 Propagandada verilen bilgiyi esas amacından saptırarak bozmak, yozlaştırmak

Daha önce bahsedilen "büyütme ve bozma" kuralı ile "düzenleme" kuralının beraberce uygulandığı, bireyin veya grubun kendine ait yorumunun söz konusu olduğu bir durumdur. Propaganda ile iletilen mesajın belirli bölümüne (yani kendi açılarından uygun olan tarafına) önem verilerek, diğer bölümlerinin dikkate alınmadığı veya önemsiz gösterildiği uygulama şeklindedir.

2.3.3.5 Mantığa bürünmek ve diğer savunma mekanizmalarına başvurmak

Kişiler propagandanın etkisinden kurtulmak ve genellikle de kendi görüşlerinin doğruluğunu savunmak için çeşitli yollara başvurabilirler. Birey, hayatının büyük bir bölümünü, yaşadığı kültürel ve fiziksel ortamın etkisinde kalarak, gördüğü, duyduğu ve okuduğu bilgilerin dikkatli bir değerlendirmesiyle toplumsal yaşamı içinde ihtiyaç duyduğu yorumları yapar. Bu nedenle pek çok araştırmacı propagandaya karşı yeterli seviyedeki eğitimi savunmuştur. Birey, kısmen kendi kendisine öğrendiklerinden, kısmen de aldığı eğitimin kazandırdığı yetenekleri kullanarak tercihlerini yapar. Eğitimin, toplumsal yaşamın temel dinamikleri, insan davranışlarının altında yatan güdüler, özel çıkarların kamu siyaseti üzerindeki etkileri konusunda kişileri aydınlatacağı varsayılabilir. Böylece iyi bir eğitim sonucu kişi kendi değer yargılarına ve amaçlarına göre istediği kanıtları seçebilme yeteneğine ve olumsuz propagandaya karşı direnebilme imkanına kavuşur. (Bektaş, 2000,186)

2.3.3.6 Olguların yaratılması veya icat edilmesi

Bir konu ile ilgili önemli gerçeklerin bilinmemesi ve çeşitli otoritelerden gelen bilgilerin de ekseriya birbirine zıt olması, çok defa, gerçek durumla bir ilgisi bulunmayan bilgilerin yaratılmasına veya icadına yol açar. Uygun bilgi bulunmadığı zaman, inançları meydana getiren baskılar ortaya çıkar ve bunlar inançları destekleyen, onlara uygun düşen olguların çıkışına sebep olur. (Krech, Crutchfild, 1980, 280) Karşı-propaganda faaliyetleri içinde uygun durumlarda kullanılabilmektedir.

2.3.4 Savaşlarda Kamuoyu Oluşturulması

2.3.4.1 Propaganda ve Psikolojik Savaş

Psikolojik savaş, insanın doğasında olan çevresine hakim olma arzusu sonucu ortaya çıkan ve etkilemek istediği kitlenin kontrolünü elinde tutmak isteyen kişi veya grupların iktidarı elde etmek veya devam ettirmek için uyguladıkları yollardan biridir.

Klasik anlamda psikolojik savaş; savaşın kazanılması veya kaybedilmesinde; savaştan sonra da üstünlüğün devamının sağlanmasında yahut sorunların çözülmesinde insanların ruh haline etki ederek sonuç almak olarak tanımlanır. (Tarhan, 2003, 15)

Psikolojik savaşta karşı tarafı ve kendi tarafını iyi tanımak, baskı ve ikna yöntemlerini çok iyi tanımak gerekmektedir. Psikolojik savaşta psikolojik hedefler vardır, bunlarla; düşmanın savaşma azim ve iradesini kırma ve kendi yurdunu koruma isteğini, cesaretini yok etmek için düşmanda korku, dehşet, ümitsizlik duygularını ortaya çıkarmak, devam eden faaliyetler de gelecek korkusu ve kaygısı uyandırarak psikolojik savaş uygulayanın etki alanına girmesini sağlamak amaçlanır.

Propaganda yapan devletin, düşmanı mümkün olduğu kadar insanlık dışı olarak göstermesinin, hedef kitle üzerinde ki uyandırmak istedikleri amaçlarına ulaşmadaki önemi büyüktür. Çünkü, dış politika gerçeklerinin açıklanamadığı yada açıklansa bile sade vatandaşa anlamsız veya oldukça karmaşık olarak algılayacağı bir durumda propaganda faaliyetlerini yürüten devletler, mesajlarını halkın anlayacağı ve benimseyeceği basit ifadelerle vermesi önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, düşmanın her türlü ahlaki ve insani değerlerden yoksun bir yaratık olarak şekillendirilmesi, psikolojik etkide başarı sağlayacaktır. Böylelikle halk, düşmanı propaganda yapan devletin hayallerini ve ideallerini gerçekleşmesini engelleyecek karanlık bir güç olarak tanıyacaktır. Bu şekilde bir psikolojik savaş uygulayan devlet, hem kendi halkını kazanacak hem de müttefiki olan ülkelerde ve tarafsız ülkelerde sempati duyulan devlet konumuna gelecektir. Tüm bunların ötesinde, düşman

devletin vatandaşları kendi devletlerinin haksız amaçlar peşinde koştuğuna ikna olursa, o zaman onlarda savaşmak için istek ve azim olmayacak ve kendi hükümetlerinden desteklerini çekeceklerdir. İşte bu beklenti, düşmanın sosyo-kültürel beraberliğini bozma gayretleriyle birleşince, psikolojik savaşı uygulayan devletlerin şiddete başvurmadan amacına ulaşması yolu açılacaktır. (Avşar, 2004, 184)

Gelecek savaşlarda psikolojik savaş yöntemi olarak propagandanın kullanımı kurşunun yerini bilginin ve kelimelerin almasıyla daha da önem kazanacaktır.

2.3.4.2 Sansür

Propagandacılar güvenlikle ilgili kaygıları bulunduğunda veya belirledikleri bir tehdit olduğunda bilgiyi saklama ve verdikleri veya duyulmasını istemedikleri bilgilere karşı oluşabilecek tepkileri belirli sınırlar içinde tutmak için sansür sayılabilecek şekilde bilgiyi azaltma veya engelleme yollarına başvurabilirler. Günümüz şartlarında iletişimin küreselleştiğini düşünürsek eskiye oranla sansür uygulamaları ve etkileri yok denecek düzeye inmiştir. Ancak dikta benzeri yönetimlerin olduğu ortamlarda haberleşmenin kısıtlanması veya kontrollü bir şekilde sağlanması geçici olarak sansür etkisi yaratabilmektedir. (Uydu antenlerinin veya kameralı cep telefonlarının yasaklanması gibi alınan önlemler.)

2.4 MODERN PROPAGANDA

İkinci Dünya Savaşından sonra dünya iki bölüme ayrılmış, komünizm ile kapitalizm arasındaki ideolojik ağırlıklı olarak soğuk savaş devam etmiştir. Bilindiği gibi 1950-1953 Kore Savaşı ve hemen arkasından 1954 yılında başlayarak 1975 yılına kadar devam eden Vietnam Savaşı süresince Birleşmiş Milletler (BM)'in en küçük toplantısından taraflar arası esir değişimine kadar her alanda ve her fırsatta propaganda teknikleri kullanılmış ve her geçen gün farklı boyutlara taşınmıştır. Kore

Savaşından sonra beyin yıkama kavramı zaman zaman propaganda veya stratejik propaganda ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır.

1965 yılından itibaren ABD Vietnam savaşı esnasında o güne kadar yapılan faaliyetlerin en yoğununa başlamış, buna karşılık Sovyetler Birliği, Çin ile Kuzey ve Güney Vietnam kendi açılarından önlemler almaya başlamışlardır. ABD'nin yayılmacı (emperyalist) tutumundan, hava bombardımanları sonucu evsiz kalanlara kadar olan durum görsel yayın organları da kullanılarak savaşa sebep olanların etkileri anlatılmak istenmiştir.

Aynı dönemde ABD askeri üzerinde ciddi boyutlarda moral sorunları yaşanmış ve daha sonrada Vietnam Sendromu olarak adlandırılan etkileri günümüze kadar devam eden izleri kalmıştır.

2 Ağustos 1990 tarihinde Irak Silahlı Kuvvetlerinin Kuveyt'i işgal etmesi tüm dünyada şaşkınlıkla karşılanmıştı. Saddam Hüseyin'in gerçek niyetinin tam olarak bilinmemesi bölgede ki Arap ülkelerinde tedirginlik yaratmıştı.

ABD Başkanı George Bush, Suudi Arabistan Kralı Fahd'a askeri yardım önermiş ve devamında ABD Çöl Kalkanı adı verilen ve İkinci Dünya Savaşından sonraki en büyük askeri konuşlanmayı gerçekleştirmiştir. Çöl Kalkanı en az askeri ölçülerinde olmak üzere büyük bir propaganda savaşına sahne olmuş ve yeni uygulamalarıyla tüm dünyada dikkatleri çekmiştir.

a. Bu dönemde;

(1) ABD tarafından;

Savaşın Irak halkına karşı olmadığı, Saddam'ın diktatörlüğüne karşı olduğu, bu savaşta Irak halkına, baskıcı Irak yönetiminin serbest seçimlerle başa gelen bir yönetimi devirdiği, savaş sonunda bireylerin temel haklarına kavuşturulmasının amaçlandığı belirtilmiştir.

(2) Buna karşılık Irak yönetimi ise;

Tarihsel temellere inerek Arap Birliği temasını işlemiş, bölgedeki batı etkilerini ortadan kaldıracağını belirtmiştir. Saddam Hüseyin medyanın dikkatini çekebilmek için de her türlü fırsatı kullanmaya çalışmıştır.

CNN televizyonu tarafından savaşın ilk gününden itibaren Irak'tan yapılan canlı yayınlar, savaş haberlerinin sunumunda medyada önemli değişikliklere neden olmuş ve devletlerin uygulayacağı propaganda alanına farklı boyutlar getirmiştir.

b. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa;

* Saddam Hüseyin'in televizyon yayınlarını iyi kullanamadığı değerlendirilmiştir.

* Savaşın başlamasıyla beraber ülkede yaşayan yabancıların çıkışı konusundaki tutumu Irak açısından ABD ve batılı devletler tarafından olumsuz propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır. (Ülkede kalan yabancılarla beraber olan küçük bir çocuğun yüz ifadesi bir çok TV programı tarafından Irak ve Saddam Hüseyin'in aleyhine kullanılmıştır.)

* ABD Vietnam da olduğu gibi halka yanlış bilgi vermekten kaçınarak devamlı ve geniş çaplı basını bilgilendirme toplantıları yapmış, Çöl Kalkanı Harekatı'nı daha iyi anlatabilmek için halkın anlayacağı basit hedefler göstermiştir. Bu hedefler sürekli tekrarlanarak ABD'ye verilen ülke içi ve dışı destek en üst seviyede tutulmaya çalışılmıştır.

* Müttefiklerin basit bir amacı olduğunun devamlı olarak vurgulanması, Kuveyt'in bağımsızlığının korunması, yapılan propagandanın etkisini artırmıştır.

c. ABD Irak'a karşı yürüttüğü propaganda faaliyetlerini 2003 yılına kadar günün koşullarına uygun olarak değişik yoğunluklarda uygulamaya devam etmiştir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen ikiz kuleler ve beraberindeki olaylardan sonra tüm dünyada terör ve tehdit algılamalarında köklü değişikliklere neden olmuş ve asimetrik güç kullanımı ön plana çıkmıştır. Bu çerçevedeki değerlendirmeler sonucunda ABD tarafından şer ekseni ülkeler açıklanmış, Afganistan ve daha sonra ki Irak harekatında kendine destek olmayan batılı ülkeleri çekinmeden şer ekseni ülkelerle beraber anarak kendisine destek olmaları yolunda baskılar yapmıştır.

Halen dünya kamuoyunda ABD'nin Irak'a 2003 yılında neden müdahale ettiği tartışılmaktadır. Bu konuyu propaganda açısından ele alacak olursak;

2003 Körfez Savaşında ABD liderliğindeki koalisyon güçleri, sahip oldukları iletişim üstünlüğünü çok iyi kullanarak, 1991 yılındaki savaşa oranla propaganda savaşını daha hızlı ve etkili gerçekleştirmiştir. Irak yönetimi de bu savaş sırasında bir öncekine nazaran daha başarılı şeklide karşı propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur. Ancak Irak propagandasının yeterliliği bakış açılarına göre değişmektedir.

CNN TV kanalına alternatif olarak El Cezire kanalının da bu savaşta ortaya çıkması medya da farklı bakış açısının ortaya çıkması açısından ayrı renk katmıştır.

2.5 PROPAGANDANIN DAVRANIŞ BİLİMLERİNDEKİ YERİ

2.5.1 Örgütsel Davranışlar

Davranış bilimleri içinde örgütsel psikolojinin kökenini oluşturan psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji gibi ilim dalları kısaca değinilerek örgütsel davranışlarla ilişkisi ve örgütsel psikoloji konusunun yönetim bilimleri içindeki yeri ve bilim dallarıyla ilişkisi devamlı araştırma konularının içinde gelmektedir.

Örgüt Kültürü; bir çeşit kutsallık yüklenen, moralite veya değer olarak adlandırılan ve bireyleri sosyalleşmeyle bütünleştirmeye yardımcı olan bir

davranışsal rehber sağlayan, insana ilişkin rasyonel olmayan boyutlara sahip bir olgu olarak nitelendirilmektedir.

Grup ve çalışma psikolojisinde iletişimin kendine özgü bir yeri vardır. Amaçları ne olursa olsun, toplumsal yapının bir parçası olan gruplar (siyasi gruplar, işletmeler, sosyal topluluklar, spor taraftarları, v.b.) yaşamlarını içte ve dışta kurulan bir ilişkiler düzeni içinde sürdürürler. Bu düzen bireylerin birey olarak davranışlarını ve tutumlarını da yakından etkiler.

2.5.1.1 Davranışları Etkileyen Etmenler

Davranışları etkileyen nedenlerin birçoğu geçmişte meydana gelmiş köklü olaylara ilişkindir. Bu etkilerin bazıları bilinçli, bazıları bilinçsiz, bazıları da mantıklı veya mantıksız olabilir. Bütün davranışların özünde iki etken ağır olarak kendini göstermektedir. Bunlar; (Eren, 1979, 120)

* Davranışta bulunan kişinin veya organizmanın yapısına (kişiliğine) ve

* Onun içinde bulunduğu durum ve bu durumun özelliklerine ait etkenlerdir.

Davranışlar bir çevresel etkiden sonra ortaya çıkan bireyin verdiği olumlu veya olumsuz karşı tutum veya durumdur. Bir bireyin davranışı, tüm yaşamı boyunca kendisi ile birlikte olan etmenlerin miktarı ve dinamikliğidir. Bu nedenlerle bireyler birbirlerinden davranışlar açısından ayrılırlar. Fakat bu tamamen ayrı olacakları anlamına gelmez, ortak noktalarda bir araya gelebilirler. Bu benzeşmeler, biyolojik, psikolojik ve hatta ortak tecrübelerden ortaya çıkabilmektedir.

2.5.1.2 Topluluk ve Davranış Özellikleri

Bireyler ve örgütler çevreyle sürekli ilişki içinde bulunan açık sistemlerdir. Bu nedenle kendilerini sürekli olarak değişken koşullara uydurmak zorundadırlar. Değişme her insan toplumunun temel özelliğidir. Gruplar açısından önemli olan değişiminin ne zaman ve nasıl yapılacağıdır. Değişim ortamının hazırlanması gruptan gruba değişebilmektedir. Propaganda esnasında değişimle ilgili ayrıntılara

dikkat edildiğinde hedef kitle (grup, halk,..) üzerinde arzu edilen değişikliklerin yapılan planla başarıya ulaşma şansı daha da artar.

2.5.1.3 Grup Dinamiğinin Tanımı ve Özellikleri

Sosyal varlık olan bireyin yaşamını daha anlamlı ve ilginç kılma isteği, bireysel yeteneklerinin bileşimi ile üstün başarı elde etme inancı, bireyleri birlikte yaşamaya ve çeşitli gruplara üye olmaya zorlamıştır. İş yaşamına geçişte, aile ve eğitim kurumlarından sonra yeni bir ortamın koşullarına ve kendisinden önce oluşan bir grubun üyeliğine alışması, özgür davranışlarını sınırlayarak grup gelenekleri içinde davranmaya zorlanmaya başlar. Böylelikle bir grup dinamiği bireyler arasında (gruba üye olan) karşılıklı etkileşim ile oluşmaya başlar.

2.5.1.4 Sosyal Psikoloji

Sosyal psikolojinin çok ilginç ve aynı zamanda sorunlu yönlerinden biri, herkesin bu konuda kendi yaşantıları yoluyla çok şey bilmesidir. Sosyal psikolojinin konuları hepimizin bildiği, tanıdığı günlük yaşamı kapsayan davranışların bütünüdür.

Sosyal psikoloji nedir?

Sosyal psikoloji bir bireyin davranış, duygu ve düşüncelerinin diğer kimselerin davranış ve özelliklerinden nasıl etkilendiğini ya da belirlendiğini inceleyen bir bilim dalıdır.

Davranış, duygu ve düşüncelerin, başkalarının davranış duygu ve düşüncelerinden nasıl etkilenmekte olduğunu gösteren tutumlara örnek olarak, yeni çıkan bir kişinin diğer iki arkadaşının şarkıyı çok beğenmesi karşısında olumlu yönde fikir açıklamasını verebiliriz.

Psikoloji, insan davranışlarını konu edinen bir bilim dalıdır. Çoğu psikolojik olayların temelinde toplumsal öğeler mevcuttur. Öğrenme, kişilik, algı ve davranışların şekillenmesinde sosyal öğeler mevcuttur. Bu yönüyle psikoloji, sosyolojinin verilerinden yararlanmak zorunda kalır. Diğer taraftan da bireylerin psikolojik durumlarını dikkate almadan, grup ve toplum ilişkilerinin doyurucu bir

açıklamaya kavuşması güçtür. Sosyal psikoloji, insanın sosyal bir ortamdaki davranışlarını konu alan sosyoloji - psikoloji arası bir alt bilim dalıdır.

2.5.2 İnaç ve Tutum

İnanç terimi, psikolojik literatürde, insanın, herhangi bir nesneye ilişkin kognitif bilgisini ifade etmektedir. Bu anlamda inanç, bir şeyin varlığına veya doğruluğuna inanma olgusu ya da bu inanışın ifadesidir. Daha kısa bir deyişle inanç, belirli bir tutum objesi hakkındaki kanaattir.

İnanç terimi, literatürde, asgari tanımlama tekniğiyle şu şekilde tanımlanmıştır: İnanç, biri diğerini tanımlamayan iki kognitif kategori arasındaki ilişki ya da her biri kendi öz anlamına sahip iki uyaran arasındaki özel ilişkidir. Örneğin “kedinin miyavladığına inanıyorum” denmez, ama “kara kedilerin uğursuzluk getirdiğine inanıyorum” denir. İlk cümlede, “miyavlama”, “kedi” kategorisini tanımlayan bir özelliktir, ama “uğursuzluk getirme” böyle değildir.

2.5.2.1 İnanç ve Tutumların Tanımı, Oluşması

İnanç (belief), bir dinin, hareketin veya bir grubun söylemine itibar gösterme, inanma olgusudur. İnanç, çoğu kez kanaat, kanı, iman gibi terimlerle karışmaktadır. P.Ricoeur'e göre, bu tür terimleri birbirinden ayıran şey, bunların temelindeki yargının sübjektif olup olmamasıdır:

"Kanaat, hem sübjektif, hem de objektif olarak yeterli olmadığının bilincinde olan inançtır; inanç, sübjektif olarak yeterli, objektif olarak yetersiz olduğunda imandır; inanç, her iki açıdan da yeterli olduğunda, bilimdir. Sübjektif yeterlilik, bizzat kişinin kendisinin kani olmasını, objektif yeterlilik, yani diğerlerinin gözünde yeterlilik ise kesinliği ifade eder".

Kanaat	Sübjektif	Objektif
İnanç	Az	Az
İman	Yeterli	Yetersiz
Bilim	Yeterli	Yeterli
Kesinlik	Tam	Tam

Tutum nedir?

Tutum bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir. Tutumların temelinde iki önemli özellik yatar:

* Uzun sürelidirler; bilişsel, duygusal ve davranışsal biçimleri içerirler. Bu özelliklerin gücü kendi aralarında ve tutumdan tutuma farklılık gösterir. Bunun dışında, tutumlar şiddet derecesi, karmaşıklık, diğer tutumlarla ilişki, birimler arası tutarlılık ve tutumlar arası tutarlılık gibi özelliklere de sahiptir.

* Tutum davranışa tek başına ve doğrudan değil, ortamsal etkenlerle birlikte etki eder. Ortamsal engel kavramı, belirli bir tutumun ne zaman davranışa dönüşüp ne zaman dönüşmeyeceğini anlamamıza yardımcı olur. Belirli bir davranışın görülmesi o davranışın altında yatan tutumun güç derecesiyle, ortam engelinin gücü arasındaki etkileşimin bir sonucu olup aynı zamanda alışkanlık ve beklenti gibi etkenlerin de etkisindedir.

2.5.2.2 İnanç ve Tutumların İşlevi

İnançlar insan psikolojisinin vazgeçilmez unsurları arasındadır. Yaşamın temel taşları arasında olan inanç sayesinde insanların psikolojik dünyaları devamlılık arz eder. İnançlar tutumların devamlılığında ve kararların uygulanmasında dayanak noktasıdır. Kişisel amaçlara ulaşmak için var olan değişkenler arasından kendine en uygun olanı seçmesine yardımcı olur.

Propaganda ile ilgili çalışmalarda tutumların sağlıklı olarak ölçülmesi ve gerçekçi olarak değerlendirilmesi propagandanın hedeflerine kısa sürede varılmasına yardımcı olur. Tutumları etkileyen ortamın daha önceden istenilen sonuçları elde edilmesini sağlayacak şekilde planlanması uzun vadeli çalışmaları gerektirdiği gibi ani gelişen durumlar karşısında propagandacı değişen duruma göre elindeki verileri çok kısa sürede değerlendirerek sonuca ulaşacak yeteneğe ve bilgi birikimine ihtiyacı vardır. Propaganda planlarında kontrol edilemeyen ortama etkisi olacak

değişkenlerin çok iyi bir şekilde analizinin yapılmalıdır. Ortama etki edecek değişken sayısı ne kadar azaltılırsa o oranda, propaganda uygulamaları yapılmış olan plana uygun olarak devam eder.

2.5.3 Toplum ve Moral

Toplum ve moral iç içe geçmiş birbirine bağlı bir yapı oluşturmuştur. Moral seviyesinin bireysel sonuçlar kadar toplumsal sonuçlarda da oldukça fazla etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Moralin yüksek ve olumlu bölgede tutulması toplumdan beklenen davranışları veya sonuçları bireyleri etkilediği kadar etkiler.

2.5.3.1 Moralin Tanımı ve Gruba Etkileri

Moral tanımlanması ve ölçülmesi zor olan sosyal ve psikolojik kavramlardan biridir. Tek birey için kullanıldığı gibi bir grup içinde, milyonlarla ifade edilen halk içinde kullanılabilir. Kısaca tanımlamak gerekirse, bir insana veya insan gurubuna hâkim olan iklim, ortam veya atmosfer diyebiliriz. Moral dinamik bir kavramdır. Yani, devamlı değişiklikler, yükselip alçalmalar gösterdiğinden, onu yükseltmek için devamlı özen gereklidir. Bu nedenle, her an beslenip desteklenmeye ihtiyacı olan bir duygudur. (Eren, 1979. 97) Moralin olumlu veya olumsuz yönde değiştirilmesi doğrudan grup dinamiğini ve grup davranışlarını etkileyeceğinden propaganda faaliyetlerinde basitten karmaşığa doğru morali etkileyen etmenlerin göz önünde bulundurulması bir zorunluluktur. Bu etkenleri dikkate aldığımızda; bireye sürekli moral sağlayacak koşulları, morali etkileyen grup koşullarını ve genel olarak grup moralinin bileşkelerinin ön plana çıktığını görürüz.

Grup üzerinde hangi taraf bileşen fazla ise matematiksel bir ifadeyle grup üzerindeki moral durumunun oluşumu hakkında gerçeğe yakın fikir edinebiliriz.

Olumlu bir moralin ortamının elemanları	Olumsuz bir moralin ortamının elemanları
Yüksek derecede birlik ve beraberlik ruhu,	İşbirliği ruhunun yokluğu,
Yılgınlığa yer verme, dirençli olma, vazgeçmeme,	Kavga ve çekişmeleri çokluğu,
Canlılık ve hayranlık	Duygusuzluk ve gevşeklik,
Tatminsizliğe ve hayal kırıklığına karşı koyma,	Kıskançlık ve çekememezlik,
İyimserlik.	Kötümserlik.

Propaganda faaliyetlerinde hedef kitleye ait kuvvetli ve zayıf moral duygularının analizi yapılırken üzerinde durulabilecek bireylere ait başlıca unsurlar;

Kişisel mutluluk, tatmin olma seviyesi ve ortamı ile çevreye rahatça uyabilme gibi kişisel değerlerin durumu dikkate alınmalıdır. İçinde bulunduğu kitlenin amaçlarını gerçekleştirmeye çalışan bireylere kendi kişisel amaçlarını da gerçekleştirme olanağı verilirse bireylerin yüksek moral duygusu kazanmalarına yardımcı olunur. Propagandacının uygulama planlarında bu şekli ile grupsal (örgütsel) bir kavram niteliğine bürünmüş olan grup moralini oluşturan öğelerle arzu ettiği oranda etki etme fırsatını verebilir.

İyi bir moral duygusunun elde edilmesinde birlik ve beraberlik ruhuna gerek vardır. Bu duygu; grup üyelerinin kendilerinden önce grubu düşünmesiyle, yarışma ve yardımlaşma havasında birinin başarısının hepsinin sağlamış olduğu başarı olduğunu varsayarak elde edilir. Aynı zamanda, grup, gerçekleştirmek istediği arzuları için toplu direnişler yapar ve bunlardan kolayca vazgeçmez. Grup içinde grup üyelerinin her birinin amaca götüren çalışmaları hayranlıkla izlenir ve takdir edilir. Böylece, elde edilen her arzu tatmin edilme duygusu ile beraber kabul ve hayranlık duygularını da beraberce kazanır. Böylece grup birliği ve bağlılığı ortaya çok kolay sayılabilecek şekilde çıkarılır.

2.5.3.2 Moralin Etkileri

Moral kazanmak ya da kazandırmakla varılan sonuçlarda ki değişiklikleri belirlemek oldukça zordur. Moral grup üzerinde bazen dolaylı bazen de dolaysız etki yapmaktadır. Grup üyelerinin grupça elde ettiği sonuçtaki payı büyük olduğu zaman elde edilen sonucun grubun moraline olumlu etkisi fazla olmaktadır. Fakat alınan sonuç grup dışındaki etkenler veya lider tarafından elde edilmişse grup üyelerinin bilgi ve yeteneklerinin sonuca yansımamışsa elde edilen sonucun grubun moral seviyesindeki değişimi grubun adına elde edilen sonuçlar arasında ilişki kurmak mümkün olanaksızlaşır. Moralin grup üzerinde ki etkilerinin yanında bireylerin yaşama güçleri üzerinde ki etkileri dikkate alınmalıdır. Çünkü insanlar düşük moral duyguları altında çalıştıkları sürece vücutlarının dış etkenlere, hastalıklara ve özellikle psikolojik etkilere karşı dirençleri azalacaktır. Böylece bireyler grup yararına verimli olacakları bir durumda grup içinde sorun çıkaran veya yapılacak eylemlerde istenilen sonuca ulaşmayı engelleyen bir konumda bulunacaktır. Bu bakış açısından hareketle propaganda faaliyetlerinde moralin seçilen hedef kitle üzerinde önemli bir rol alacağı rahatlıkla görülecektir. Grup ortamına etki eden etkenlerin lider tarafından düzenlemesiyle moral olumlu bir yönde gelişme gösterirken propaganda etkisiyle bu durum farklı bir yön alabilecek konuma da getirilebilecektir. Bu etkenler; çalışma yöntemlerinde ki değişiklikler, yöneticiler veya yönetim felsefesinde değişiklikler, ödüllendirme ve cezalandırma sistemi, grup yapısında ki değişiklikler, yani grubu oluşturan bireylerin arasına yenileri almak veya bir kısmını çıkarmak/atmak gibi etkenlerdir. Gruptan atılan, dışlanan veya faal görevinden alınan üyelerin (bireylerin) gruba karşı olumsuz davranışlara yatkın olmaları, hüsranlarının veya beklentilerinin olmamasından sonra ortaya çıkan ruhsal yapıları propagandacı tarafından propaganda yararına eyleme dönüştürülmesi olasılığı ortaya çıkmaktadır.

Düşük moral düzeyi grup başarısını dolaylı yollardan da olumsuz etkiler. Bu dolaylı yollardan birkaçına örnek verecek olursak, toplu halde direnmeler veya liderin fikirlerine karşı çıkma, verilen işi yavaşlatma veya istenen amaca uygun olarak bitirmemek gibi eylemleri verebiliriz.

2.5.3.3 Moralin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi

Moral ve manevi gücün tam olarak ölçülmesine olanak yoktur çünkü ölçmeyi yapan insanın dışında kalan başka insanların zihinsel durumu ve davranışlarıyla ilgili bir konu olduğundan moral ölçümü çok zordur. Moral ölçümünde; istatistik ve görüşme yöntemi, soru dizini hazırlama yöntemi ve sosyometrik yöntem kullanılabilir. (Eren, 1979, 104–111) Çalışma ortamındaki bazı özellikler moral üzerinde oldukça önemli etkide bulunurlar.

2.5.3.4 Morali Yüksek Düzeyde Tutmak İçin Alınacak Önlemler; Motivasyon

Yüksek moral düzeyi küçük, günlük tatminlerinden ileri gelen genel bir memnuniyetin sonucudur. Yönlendirilecek insanların moral düzeyini yüksek tutmayı sağlayacak hareket yöntemlerden propagandacı gerektiği yerde olumlu veya olumsuz yönde yararlanmayı bilmesi gerekir.

Hedef kitlede belirgin bir komuta ve kontrol yapısı bulunmadığı sürece örgütlenmiş faaliyetler dağıtılabilir. Propagandacı bu ortamı iyi kullanabilirse hedef kitlenin moral seviyesi düşürülerek gerekenden fazla yükselmesi engellenebilir. Morali yıkan ve karışıklıklara neden olan diğer bir şeyde komuta ve kontrol yapısı içinde bulunan iki üst düzey yöneticinin (siyasi liderlerin, komuta yapısındaki askerlerin) grup üyelerine bir görevi yerine getirmek üzere birbirine zıt düşen kararlar vererek uyuşmazlık içine düşmeleridir. Bu konuda çok titiz davranılması gerekmektedir, propaganda faaliyetlerinde bu gibi durumlar karşı taraf için bulunmaz fırsatlar yakalamalarına neden olur. Hangi karar propaganda faaliyetlerine uyuyorsa o karar veya yorum üzerinde yoğunlaştırılarak içlerinden gelen ve yükselen sese yönlendirilebilirler.

Bu gibi durumlarda hedef kitlenin motivasyonu dahada önem kazanır. En basit anlamıyla motivasyon (isteklendirme); bir kimsenin amacı hakkında karşısındakilerin düşünceleri veya yaptıkları zihinsel değerlendirmeleridir. Bu bakımdan servet, mevki, güven gibi insan tutum ve davranışlarının nedeni olarak kabul edilen çeşitli amaçlar aslında herhangi bir bireyin nihai amacını yani kendisi olabilmesini gerçekleştirebilmesinde bir araçtan başka bir şey değildir. Nihai

motivasyon insanın kendisi için uygun bulduğu şekilde yaşayabilmesi, özlemini duyduğu düzeye erişebilmesidir. Bu bakımdan, her insan hakkı olduğuna inandığı bir durumun peşinden koşar; kendisiyle ilgili subjektif fikirleri objektif gerçekler haline getirebilmek için sürekli olarak çaba harcar. Atılan bildirilerin içeriğinde resim, yazı, sembol gibi propaganda amaçlı ifadelere yer verilerek bireylerin kişisel düşünceleri ön plana çıkarılarak propagandacı amaçlarını gizlemelidir.

2.5.4 Yönetim ve İletişim

2.5.4.1 İletişim, Süreci ve Öğeleri

İletişimin tanımını yapacak olursak;

* İletişim, bir kişinin bir bilgiyi anlaşılır şekilde başkalarına aktarabilmesidir.

* İletişim, bireyler arasında bilgi alıp vermek amacıyla oluşturulan bir ilişkiler sistemidir.

* İletişim, anlam alış verişi ile sonuçlanan herhangi bir davranıştır.

* İletişim, kişileri birbirine bağlayan bir süreçtir, şeklinde ki değişik görünmekle beraber ana hatlarıyla aynı olan ifadelerle açıklanabilmektedir.

İnsanlar arasındaki iletişimi de genel hatlarıyla iki grupta toplayabiliriz; kişisel iletişim ve toplumsal iletişim.

* Kişisel iletişim, kişinin iç dünyasını ilgilendiren psikolojik bir olay olup kendi kendini anlama ve çeşitli duyu organları arasında gerekli ilişkileri kurabilmesiyle ilgilidir. Diğer bir ifadeyle düşünme eylemidir.

* Toplumsal iletişim ise kişisel iletişimin ileri boyutu olarak kişi, grup veya örgütsel yapılar arasındaki iletişimi kapsayan bir biriyle etkileşim halindeki iletişim şeklidir.

Kişilerarası iletişim için koşullar;

* Kişiler arasında bir ilişkinin kurulmak istenmesi,
* Bir amacın bulunması,
* Belirli kuralların bulunması,
* Rol ilişkilerinin varlığı ve
* Ortak bir dilin varlığıdır.

İletişim Ortamı; iletişim sürecini etkileyebilecek nitelikleri olan ve iletişim durumu içinde bulunan kişi, nesne ve olayların tümüne "iletişim ortamı" adı verilir. İletişim ortamının özellikler aşağıdaki gibidir;

* İletişimde bulunan kişilere bağlı özellikler,
* İletişimin içinde oluştuğu ortamın sosyal özellikleri,
* İletişimin içinde oluştuğu ortamın fiziksel özellikleridir.

2.5.4.2 Alıcı; Hedef Kitle

İletişim modeli iknada 4 ana öğeyi ön plana çıkarmaktadır bunlar mesajın kaynağı, mesajın kendisi (Mutlu, 1998, 245), mesajı iletme yolları ve mesajın iletileceği kişinin (Mutlu, 1998, 31), özellikleridir. Mesajın kaynağı o mesajı sunan yazar yada sunucudur. Bu öğede güvenirlilik son derece önemlidir. İletilen mesaj hedef kitlenin ilgi alanıyla ilgili olmalıdır. Aksi taktirde konuya karşı ilgisizlik olacağından iknada etki oluşmayabilir. Kaynağı iletme yolları iletilen mesaj kadar önemlidir. Konunun özünü bilen bir kitleye ulaşmada görsel medya veya video kullanılabilir. Fakat en etkili iletme yolu yüz yüze konuşmadır. Tutumu değiştirmede en önemli ve kontrol edilmesi en zor faktör ise mesajın iletileceği izleyicinin özellikleridir. Eğer kişinin o konudaki tutumu çok güçlüyse bu tutumları değiştirmek oldukça zordur. Kişilik tutarlılıklarına göre kimi insanlar tutumlarını daha çabuk değiştirebiliyorken özellikle daha zeki insanlar hemen karşı fikir üretebildiklerinden tutumları daha zor değişebilmektedir.

2.5.4.3 Savunucu ve Açık İletişim Arasındaki Farklar

İletişim sürecini anlamanın bir yolu da onu bir mesaj alış verişi görmekten de öte insanlar arası ilişkilerin gerçekleştiği bir süreç olarak değerlendirilmesidir.

İletişimde taraf olan kişiler benlik anlayışları, özel yaşam deneyimleri, duyguları, amaç ve beklentileriyle, toplumdaki kurumlarıyla (grubuyla, iş arkadaşlarıyla) bütünleşen veya ayrılan kişiliklerdir. Hiç bir insan bir diğerinin aynısı değildir. Ancak kültürel ve bireysel açıdan daha çok ortak konuyu paylaşanlar olduğu gibi daha az ortak yönü olanlar da vardır. İlişkiler ve iletişim bu bağlamda kurulur ve devam ettirilmeye çalışır. İnsanlar arası ilişki ve iletişimde en önemli psikolojik engellerden biri savunucu iletişimdir. Savunucu ve açık iletişimin temelinde yatan tutumlar aşağıdaki tablo kısaca bir fikir vermektedir. (Cüceloğlu, 1996, 155)

Savunucu İletişim	Açık iletişim
Yargılayıcı tutum	Tanıtıcı tutum
Denetlemeye yönelik tutum	Soruna yönelik tutum
Belli bir strateji izleyen planlı tutum	Plansız, kendiliğinden oluşan tutum
Aldırmaz, umursamaz tutum	Anlayış, duygusal yakınlık gösteren tutum
Üstünlük belirten tutum	Eşitlik belirten tutum
Kesin tutum	Denemeci tutum

Propaganda faaliyetlerinde iletişim tipi olarak hedef kitlenin değerlendirilmesi yapılarak o ana en uygun olan savunucu veya açık iletişim modellerinden biri seçimi dikkate alınmalıdır.

2.5.4.4 Beden Dilinin Propagandada Kullanımı

İnsanlar konuşarak anlaşmayı geliştirmeden önce, beden dilleriyle anlaşmayla başlamışlardır. Beden dili insanların ilk anlaşma aracı ve ilk dili olmuştur. Bedenleri dili aracılığıyla insanlar duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşmışlardır.

Sosyal statü ve bir grup içindeki hiyerarşi; bireyin kendisini bir grup içinde algılayışı, grubun yapısı ve insanlara toplumsal konumlarını beden dilleri ile yansıtmalarından kolayca anlaşılır. Beden dilinin kelimelerden çok daha kolay anlaşılma özelliği ise hiçbir zaman ana hatlarıyla değişmez. Ancak kültürel

farklılıklardan dolayı mimik ve jestlerin anlamları farklılaşabilir. İnsan hayat boyunca çoğunlukla farkında olmaksızın günlük beden dilini son derece etkili olarak kullanır. Ancak bedenini, kelimeleri kontrol ettiği gibi kontrol edemez. Bedenimiz olaylara veya durumlara karşı çok daha fazla kendiliğinden tepkiler verir. Gerçek duygu ve düşüncelerimizi kelimelerin arkasına gizlemek belki mümkündür, ama beden dilimizi gizlememiz çok kere mümkün değildir, beden dili esastır. Çoğunlukla otonom sinir sistemi ve bilinçaltı ile bedensel davranışlar şekillenir. Birey iradesiyle beden dilinin çok az kısmını tam kontrol altına alabilmekte olup daha çok mikro hareketlere karşı önlem alamamaktadır. Örnek olarak henüz yeterliliği tam olarak kabul edilmeyen yalan makinesinde bireyin sözcükleri çok dikkatli kullanması durumunda dahi sesindeki değişikliklerinden dolayı yalan söyleyip söylemediği uzmanlar tarafından anlaşılabilmektedir.

Karşı karşıya gelen iki kişi arasındaki ilk etkileşim, iletişim sürecinin önemli bir belirleyicisidir. Bu etkiyi yaratan faktörler, karşılaşan kişinin beden dilinden kullandığı kelimelere ve kişinin taşıdığı bütün aksesuarlardan içinde bulunduğu fiziki ortam nesnelerine kadar geniş bir bölümü kapsar. İşte bütün bu etkenlerin bileşkesi "algılayan kişinin" değerlerinde bir yer bulur ve o kalıplar içerisinde yorumlanır. Algılayan bireyin kişisel özellikleri ve toplumsal normları ile kalıplaşmış olan yargıları, etkileşim verilerine bağlı olarak iletişimin ilk anında bir "karar" vermesini sağlar ve insan karşısındaki kişiye zihninde bir etiket yapıştırır. Bu karar olumlu veya olumsuz olabilir.

Farklı kültür gruplarına girildikçe sözsüz iletişim mesajlarının ayrıntılarını değerlendirmek zorlaşır. Grupların sessiz dillerini anlamak için önemli ölçüde bilgilenmeye ihtiyaç vardır. Bunun için propaganda planlarında hedef kitle olarak seçilen gruba ait insanların kültürünü, ilişkilerini, iletişimlerini ve dünyaya bakışlarını tanımak gerekir. Kültür, tarih boyunca insanın doğayla ve insanla ortaya çıkan problemlerinin ve zorlanmalarının çözüm biçimidir. Propaganda esnasında yapılacak bir hata yanlış anlamalara yol açacağı gibi tam ters yönde de propagandanın yön değiştirmesine neden olabilir.

Kullanılacak afişlerde, resimlerde, hareketli görüntülerde veya televizyondan yapılacak yayınlarda hedef kitlenin toplumsal yapısına uygun vücut hareketlerinde bulunmak propagandanın amacına daha fazla olumlu katkıda bulunacaktır.

2.5.5 Kanaat ve Kamuoyu

Sosyal Psikoloji ile birlikte "Davranış Bilimleri" arasında kalan kamuoyu, siyasal karar alma sürecini etkilediğinden dolayı, çağdaş politika biliminin üzerinde önemle durduğu bir alandır. (Mutlu, 2003, 25) Kitle iletişim araçlarında ki baş döndürücü hızdaki gelişmeler uzak yakın kavramı ile gelişmiş gelişmemiş veya köyde şehirde kavramlarının anlamları daraltmaya başlamış, insanlar arasındaki fiziksel olan uzak mesafeleri bilgisayar ortamındaki bir "tık" kadar sanal olarak kapatmışlardır (yakınlaştırmışlardır).

Bilişim çağı olarak adlandırılan günümüzde geçmişe göre çok farklı bir ortamda yaşamaktayız. Bu ise doğruyu ve yanlışı ayırt etmenin hem kolay aynı zamanda da bir o kadar zor olduğu, gördüklerimizin, izlediklerimizin (izlettirilenlerin) ne kadarının haber ne kadarının da propaganda olduğunu ayırt etmede zorlukları da beraberinde getirmektedir. Gelişen teknoloji ile internet dünyayı bilgisayar ortamında ekrandan inceleyebileceğimiz bir konuma getirmiştir. (Özsoy, 1998, 1)

Kamuoyu bir konuda belirli bir gruba veya gruplara hakim olan kanaattir. Bazen çoğunluğun fikrini belirtiyor olsa da azınlıkta kalanlarında fikrini de belirtebilmektedir. Kamuoyu kelime anlam açısından;

"Halkın kamusal ilgi konularına ilişkin kanılarının toplamı",

"Genel kamunun üyelerinin siyasal konular ya da güncel olaylar hakkındaki tutumların anlatımları" şeklinde açıklanmaktadır. (Mutlu, 1998, 194)

Kamuoyu oluşturulurken yapılan propaganda ise "insanlara her türlü konuyu anlatmada, savaşta ve barışta milli yapının gücünü korumada çağın her türlü teknik

olanaklarını kullanarak yapılan bir girişimdir." (Özsoy, 1998, 1) şeklinde ifade edilebilir.

Kitle iletişim araçları toplumun günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Kitle iletişim araçlarının başında en yaygın olarak gazete, radyo ve televizyon gelmektedir. Bu araçlar, toplumsallaşmada önemli rol oynarlar.

Televizyon radyo gibi haber ve bilgi edinme kaynağı olarak en sık kullanılan kitle iletişim aracıdır. Televizyondaki haberler, diziler ve reklamlar günlük yaşamımızdaki sohbetlerin konusu olmuştur. Radyolar müzik, haber, sohbet ve bilgi açısından bireyin günlük yaşamını etkilemeye devam ederken, gazeteler de kendi görüşleri yönünden kendi okuyucu kitlesini radyo kadar etkilemeye çalışmaktadır. Gazeteler siyasal olayların oluşmasında, verilen haberin birden fazla okunabilmesine veya resimlerin daha iyi incelenebilmesine olanak tanımasından dolayı televizyon ve radyolardan daha fazla etkiye sahip olarak önemli bir rol oynadığını görebiliriz.

Kitle iletişim araçları bireyleri ve bireylerin oluşturduğu toplumları kuşatmış bir şekildedir. Onlara en önemli haber ve bilgi kaynağı olan, eğitimlerine olumlu katkı sağlayan, toplumu yönetmek üzere seçimle göreve gelenleri ve diğer toplumsal kurumları halk adına denetleyen; adeta toplumun gören gözü, işiten kulağı ve toplum adına konuşan ağzı olabilen kitle iletişim araçları, sağlıklı bir kamuoyu ve beraberinde olaylar karşısında tutumların oluşmasında da sorumluğu bulunmaktadır.

Sosyal varlık olan birey davranışları içsel psikolojisini ilgilendirdiği kadar toplum içindeki konumuna da bağlı olarak sosyal açıdan psikolojini de etkilemektedir. Kitle iletişim araçları bireyin bulunduğu sosyal ortamda ki ortama bağlı olarak farklı seviyelerde etkili olabilmektedir. Verilen bir haberin toplumda infial uyandırabildiği gibi sükûnetin sağlanmasına da katkı sağladığını rahatlıkla belirtebiliriz.

Sosyal Psikoloji, bireyin, diğer insanlarla ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını inceler. Yükleme süreci, bireyin içinde yer alan ve o bireyin diğer bireyler hakkında bir izlenim oluşturmasını etkileyen temel bir psikolojik durumdur. Yükleme süreci, davranışın temelinde yatan nedenleri anlamaya yöneliktir.

Genellikle davranışın altında yatan nedeni, kişinin özelliğinde aranır. Bireylerin davranışlarının altında yatan nedenlerle ilgili karar verirken görüş birliği, tutarlılık, ayırt edicilik davranışları söz konusudur.

Tutumlar, bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik obje ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarının düzenli bir biçimde oluşturan eğilimlerdir. Tutumlar uzun süreli bilişsel, duygusal, davranışsal biçimleri içerir.

Bir başka ifadeyle iletişim araçları toplum üyeleriyle olaylar arasında bir bağ kurarak, belli bir görünümün oluşturulmasına ve bireyin toplumsallaşmasına hizmet ederken; diğer yandan da sürekli değime ve gelişme içerisinde olan toplumsal çevreden de etkilenmektedir. (Işık, 2002, 4)

Propaganda faaliyetlerinde propagandacı; hedef kitledeki davranışların temelinde yatan yüklenmiş veya yüklenmesi gereken nedenleri belirleyerek, tutumların en uygun şekilde kullanılması (bazende kullanılmamasını) esnasında iletişim araçlarından hangisi(leri)ni kullanacağını çok dikkatli karar vermelidir. Yapacağı hatalı bir değerlendirme propaganda faaliyetlerinin başarısını doğrudan etkileyecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MODERN PROPAGANDA

3.1 İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞINDA IRAK'TAKİ ABD PROPAGANDA BİLDİRİLERİNİN (LEAFLETs) DEĞERLENDİRİLMESİ

Başkan Bush 19 Mart 2003 tarihinde Saddam ve oğullarının Irak'ı terk etmesi için tanıdığı sürenin dolmasından tam 105 dakika sonra İkinci Körfez Savaşının başladığını tüm dünyaya televizyon ekranlarından duyurmuştu. İlk saldırılar istihbarat raporlarına göre Bağdat'ta ki askeri heyeti ile toplantı yapan Saddam'a karşı yapılmıştı. Bu toplantı Irak liderinin ortadan kaldırılması için yakalanmış bir fırsat olarak değerlendirilmişti. Bağdat'a karşı yapılan ilk yaylım ateşi şeklindeki hava bombardımanında Basra Körfezinde ve Kızıl Denizde konuşlu bulunan altı adet deniz kuvvetlerine ait gemiden atılan 40 adet Tomahawk füzesi ve iki adet F-117 Nighthawk Stealth uçağından bırakılan birer ton ağırlığındaki bombalar kullanılmıştı. Hava saldırısının başlamasından üç saat sonra Saddam Hüseyin Irak ulusal televizyonunun karşısına, askeri elbiselerini giymiş ve oldukça cüretkar bir durumda geçerek, ülkesinin savunulması konusunda halkına hitaben konuşma yapmıştı. Bu arada Irak Kuveyt'te bulunan ABD birliklerine misilleme olarak füze saldırısında bulunmuştu.

20 Mart tarihinde ilk kez saat 21.00'de deniz kuvvetlerine ait birlikleri sınırı geçerek zayıf Irak savunmasını etkisiz hale getirerek ilerlemeye başlamışlardı. Kobra saldırı helikopterleri ile birlikte 155 mm'lik top atışlarıyla Kuveyt sınırından atışlar uzun süre devam etmişti. Saat 23:00'te ABD kara kuvvetlerine ait üçüncü piyade birliği topçu ve **Ç**ok **N**amlulu **R**oket **A**tar (**ÇNRA - M**ultiple **L**aunch **R**ocket **S**ystems-MLRS) şemsiyesi altında Irak'a girmişti.

TBMM Türk Hava Sahası'nın kullanımı konusunda ABD ve koalisyon uçaklarına ve hava araçlarına iki hava koridorunu kullanacak şekilde üst geçiş iznini

verdiği gün ABD deniz piyadeleri Umm Kasr kasabasının limanını işgal etmişti. Koalisyon kuvvetlerine ait uçaklar ve füzeler harekatın ikinci gününde de Bağdat'a saldırılarına devam etmişlerdi. Planlama Bakanlığı ve Cumhuriyet Muhafızlarına ait birçok binaya darbe indirilmişti. Birinci Körfez Savaşından sonra geliştirilen Patriot füzesinin yeni modeli olan PAC-3 (Patriot Advanced Capacity) füzesi iki adet Irak taktik balistik füzesini imha etmişti. Savunma bakanı Donald RUMSFELD Basra yakınlarındaki dört adet petrol kuyusunu yakıldığı haberini aldığında bu kuyuları yakan Irak askerlerinin meydan okumalarına karşı uyardı "*Bunlar ölmek üzere olan ve son nefesini vermekte olan Saddam rejiminin son ümitsiz çırpınışlarıdır.*"

Kesin olmayan hava saldırılarının başladığı gün olarak kabul edilen A-günü (Hürriyet, 22 Mart 2003, 15) savaşın başladığı üçüncü gününe rastlamış ve 1500 den fazla bomba ve füze Bağdat'a, Musul'a, Basra'ya, Tikrit'e ve Kerkük'e karşı kullanılmıştı. Koalisyon kuvvetleri Irak'ın güneyindeki Safvan şehrini ele geçirmişti. Koalisyon kuvvetlerini dünya genelinde 45'ten fazla ülke desteklemekteydi. Aynı gün Irak'ın 51nci Piyade Tümeni komutanı birliğiyle beraber teslim olmuştu. Yaklaşık 30 km uzunluğunu bulan koalisyon kuvvetlerine ait tank ve diğer araçlardan oluşmuş konvoy yaklaşık güneyden 100 km kadar Irak'ın içine Bağdat'a 2-3 günlük mesafeye kadar girmişti. Associated Press'in haberinde Irak üzerine bildiri (leaflet) atıldığı ve radyodan yapılan yayınlarda acil duyuru olarak sivil halkın evlerinde kalmaları ve askeri birliklerden uzak durmaları konusunda devamlı uyarıldığı dünyaya duyuruluyordu.

Iraka Özgürlük Harekatı (IÖH-OIF-Operation Iraq Freedom)'na katılan hava kuvvetlerine ait uçaklar tarafından Irak halkının üstüne (askeri ve sivil hedeflerin üzerine) sayıları milyonlarla ifade edilen havadan bildiriler (leaflets) atmışlardır. Atılan bildiriler günlere göre sayıda ve miktarda değişiklikler göstermiştir.

Savaşın herhangi bir anında ve yerinde havadan yere uçuşan bu bildiriler incelenmek için örnek olarak seçilmiştir. Bu bildiriler alfabetik sırayla göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Başlangıç tarihi olarak harekatın başladığı gün kabul edilmiş ve devam eden on günlük süre örneklem süresi olarak belirlenmiştir.

3.2 BİLDİRİLER (LEAFLETs)'İN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

On günlük sürede atılan bildirilerin sayısı (harekat başlamadan önce koalisyon kuvvetleri tarafından kullanılmış olan bildirilerde dahil olmak üzere) toplamda 36 adettir. Bu bildirilerin tam listesi harekatın başlangıç gününe göre Ek-3'de belirtilmiştir. Harekatın başladığı gün ve ertesi gün yoğun uçuşlar ve bombardımanlardan dolayı bildiri atımı üçüncü günde yoğunluk kazanmıştır. Harekat sırasında çeşitlilik ve sayıca en fazla (11 adeti daha önce kullanılmış bildirilerden olmak üzere beş adet yeni bildiri ile toplamda on yedi adet değişik ve günlük toplamda 2.000.000 adetten fazla) bildirinin atıldığı gün 3üncü gün olmuştur. Devam eden günlerde atılan bildirinin sayı ve miktarı değişmekle birlikte on günlük süre içinde yeni kullanılan on yedisinin de dahil olduğu toplam otuz altı değişik konulu/içerikli bildiri propaganda amaçlı kullanılmıştır.

İkinci Körfez Harekatı sırasında havadan atılan bildirilerin metinlerinde hedef kitle üzerinde ne gibi etki bıraktığı veya neler amaçlanarak atıldığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bildirilerin içerikleri, kimlere karşı kullanıldığı veya hangi davranışların beklendiği sorularına yanıt aranmıştır.

Anlam oluşumu sürecinin ve metinlerdeki yan anlamın, atılan bildirilerde nasıl gerçekleştiğini görmek açısından, göstergebilim prensipleri ve buna uygun olarak gerçekleştirilen göstergebilimsel çözümlemeler önemli bir araç konumundadır. Buraya kadar ifade edilenler paralelinde araştırmada ilk olarak, atılan bildirilerden değerlendirmeye alınanlarda anlam yaratma fonksiyonu aracılığıyla şekillendirilen ifadeler, birer "gösterge" olarak söz konusu edilmiş ve sonrasında birer "anlam levhası" olarak nitelendirilerek bildirilerin anlam yaratma özelliği ele alınmıştır. Göstergebilimsel analiz yöntemiyle atılan bildirilerde varılmak istenen noktaları açığa çıkarmak amaçlanmıştır. Ayrıca sembolik biçim olan ve bu şekilde anlam yaratma işlevine sahip bulunan bildirilerin (leaflets) hedef kitleyi ne kadar ve nasıl

etkilediği, gücünün ne kadar olduğu incelenmemiştir. Çalışma kapsamında amacımız, kitle iletişimiyle ilgili koalisyon kuvvetlerinin, sosyal, askeri ve ekonomik ilişkileri destekleyen birer araç olan bildirilerin sembolik kod içinde anlam yaratma özelliğini göstergebilimsel bir yöntemle irdelemek ve bu kâğıt parçası olarak sunulan ifadelerde neyin görülebileceğini çözümleyip, onların derin anlamlarına inmek olmuştur.

Göstergebilim, anlamların birbirine eklenerek nasıl üretildiğini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu belirtilen amaç doğrultusunda konumuz itibariyle havadan atılan bildirilerin içeriğinin sürecini ortaya çıkarabilecek bir düşünce modeli olarak ele alınmıştır. Göstergebilimsel analizin, metinlerin çok anlamlı dizgeleri içinde (anlamlı bir bütün) yoruma açık olması nedeniyle "anlamı sonsuz dizge" olarak kabul edip her şeyi söyleyebilme gibi bir şansı yoktur. Bu nedenle, anlamlar içindeki tutarlı bağıntılar ve ilişkiler ağı göz önüne alınmıştır. Göstergebilim ile her şeyi söylemeyi amaçlamaktan ziyade, derin anlam yapıları içinde "her şeyin birbiriyle bağıntı içinde bulunduğu" görüşünden hareket ederek bildirilerin analizleri yapılmıştır.

Göstergebilimsel analiz; metin içinde gerekli bağıntıları kuran, bunları tutarlılık içinde çözümlemenin yaratılabileceğini öngören bir metodu savunduğu için göstergebilimsel çözümleme için bildiriler bir bütün olarak ele alınmıştır. (yazı, resim, renkler, simgeler, v.b.)

Göstergebilimin, göstergeler sistemini çalışan, göstergelerin ne olduğu ve nasıl işlev gördüğünden söz eden ve her türlü metindeki anlamları bulmayı amaçlayan temelde üç öğesi bulunmaktadır; gösterge, gösteren ve gösterilen. Gösterge kavramının sözlük anlamına bakıldığında "anlamla biçimin, gösterenle gösterilenin kaynaşmasından oluşan dil bilimi, belirtke" karşılığını aldığı görülür. İletişimin her türü gibi bildirilerde göstergeler ve kodlar içerir. Göstergeler, kendilerinin dışında bir şeye gönderme yapan eylemler ya da yapılardır; anlamlandırma yapılarıdır. (Yengin, 1996: 90) Göstergeler, maddi nesne, gösteren ve onun anlamını ifade eden gösterilenden ibarettir. Bunlar sadece analitik amaçla birbirinden ayrılmışladır; pratikle bir gösterge daima "şey"+"anlam"dır. (Williamson, 2000:15) Gösterilen, göstergeyi kullananın bundan anladığı şeydir. Gösterge, gösteren ve gösterilen olmak

üzere iki bağlantısal özelliğe sahiptir. Gösteren bir aracı olma niteliği taşımaktadır. Göstergenin iki bağıntısından biri olan gösterilen, göstergeyi kullananın göstergeyi kullanmasından anladığı "şey"i ifade eder ve gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki tamamen rastlantısal olmasına rağmen, onlar yine de ayrılmaz iki bütünü oluşturur. Söz konusu ilişkideki üçüncü parça olan gösterenin en önemli özelliği ve gösterilenden farkı ise, onun anlamı oluşturma aşamasında bir aracı olmasıdır. Bir gösteren ile gösterilen arasındaki ilişki nedensizdir ve metinlerdeki anlamı çözebilmek için söz konusu gösterenlerin anlamları öğrenilmelidir. İletişim sürecindeki herkes, gösteren(ler) ve gösterilen(ler) arasındaki bu çağrışımları kullanmak durumundadır. Propagandacı kullandığı bildiride okuyucuya gösterileni bulmasını sağlaması varacağı hedefe göre değişmektedir.

Tahsin Yücel Yapısalcılık adlı eserinde göstereni; "anlamın algılama düzeyinde belirmesini sağlayan öğeler ya da öğe toplulukları," gösterileni ise; "gösterenin kapsadığı ve ortaya çıkmalarını sağlayan anlam veya anlamlardır." şeklinde açıklamıştır. (Yücel, 2005, 130-131)

İletişim Araştırmacısı Berger (1996. 37); "Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri" adlı kitabında, uygulamalı göstergebilimsel çalışmalar için geçilmesi gereken aşamaları, havadan atılan bildirileri incelemek için uyarladığımızda aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

A. Bildirideki önemli göstergeleri ayırın ve çözümleyin.

1. Önemli gösterenler nedir ve neyi göstermektedir?

2. Bu göstergelere anlam veren dizge nedir?

3. Ne gibi kodlar bulunabilir?

4. Ne gibi düşün yapısal ve toplumbilimsel konuları içermektedir?

B.Bildirideki dizimsel yapı nedir?

1. Olayların sıralanma biçimi anlamı nasıl etkilemektedir?

2. Metne (resimlerle anlatılmak istenenlerde dahil) biçim veren kurallı özellikler var mıdır?

C. Bildirideki mecrası aracı metni (resim, sembol, işaret) nasıl etkiler?

1. Ne tür resimler kullanılmıştır?

2. Bildiride fon olarak ışık ve renk, göstergelere anlam vermek için nasıl kullanılmıştır?

Bu aşamada gerek görsel, gerek sözel unsurlar düzanlam-yananlamları da ortaya çıkarır.

Williamson'un (2000, 15-16) metinlerin birer anlam üretme araçları olduğu ve metinlerin derin anlamına ulaşılması konusundaki görüşleri, Barthes'ın (1990, 159) özellikle göstergebilimsel dizge olarak mit konusundaki katkıları düzanlam-yananlam noktasındaki ayrımı, yine burada gerçekleştirilecek olan göstergebilimsel çözümlemelerde dikkate alınmıştır. Sırasıyla IZD serisi olarak kullanılan bildirileri inceleyeceğiz. IZD serisi havadan atılan bildiriler daha büyük ebatlarda EK-4'dir.

IZD-001 ve IZD-001c nolu bildiriler;

Leaflet Number: IZD-001

"Bilgi Radyosu,

Saat 18:00-23:00 arası

756 KHZ AM,

693 KHZ AM,

9715 KHZ SW,

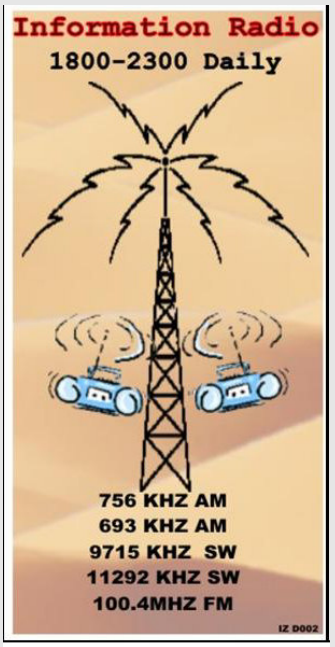
11292 KHZ SW,

100.4 MHZ FM."

Not: IZD-001c IZD-001 de bulunan bilgilerle aynı olup sadece yayın saatlerinde değişiklik bulunmaktadır.

GÖSTERGE	Nesne	Resim	Yazı
GÖSTEREN	Radyo verici anteni ve yayın işareti	Irak haritası	Radyo yayın frekansları ve saatleri (*günlük saatler aynı*) (2 Orta Dalga, 2 Kısa Dalga, 1 FM Dalga)
GÖSTERİLEN	Ülkenin her yeri kapsama alanına alınmış, yayınlara her yerden ulaşılabilinir	Irak diğer çevre ülkelerden daha önemli, ülkenize önem veriyoruz	Kendinize uygun olan saatte ve frekansta sahip olduğunuz radyonuzla dinleyebilirsiniz

IZD-002, IZD-002a ve IZD-002c nolu bildiriler;

Leaflet Number: IZD-002

Üzerinde yine radyo yayınlarına ait IZD-001 ve IZD-001c'deki sadece radyo yayın bilgileri bulunmaktadır. Irak haritası yerine iki adet çanta tipi radyo resmi bulunmaktadır.

"Bilgi Radyosu,

her gün 1800-2300 arası;

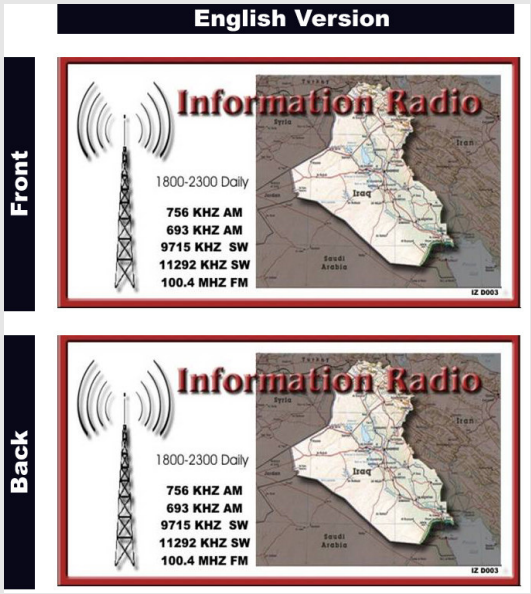
756 KHZ AM,
693 KHZ AM,
9715 KHZ SW,
11292 KHZ SW,
100.4 MHZ FM."

Not: Bu yayınlar radyo yayın yeteneği kazandırılmış C-130 tipi nakliye uçağı ile her gün **havadan** radyo yayınları yapılmıştır.

GÖSTERGE	Nesne	Resim	Yazı
GÖSTEREN	Radyo verici anteni ve yayın işareti	Portatif taşınabilir radyo.	Radyo yayın frekansları ve saatleri (*günlük saatler aynı*) (2 Orta Dalga, 2 Kısa Dalga, 1 FM Dalga)
GÖSTERİLEN	Her yeri kapsama alanına alan şemsiye benzeri, hareketli istasyondan yapılan yayınlara ulaşılabilinir	Daha küçük radyolarla yapılan yayınları daha rahat ortamda dinleyebilirsiniz	Kendinize uygun olan saatte ve frekansta sahip olduğunuz radyonuzla dinleyebilirsiniz

Not: IZD-002a ve IZD-002c nolu bildiriler IZD-002'nin benzeri bir bildiri olup, üzerinde yine radyo yayınlarına ait bilgiler bulunmaktadır. Değerlendirme aynı şekildedir.

IZD-003 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-003

"Bilgi Radyosu,

her gün 1800-2300 arası;

756 KHZ AM,
693 KHZ AM,
9715 KHZ SW,
11292 KHZ SW,
100.4 MHZ FM."

GÖSTERGE	Nesne	Resim	Yazı
GÖSTEREN	Radyo verici anteni ve yayın işareti	Irak haritası	Radyo yayın frekansları ve saatleri (*günlük saatler aynı*) (2 Orta Dalga, 2 Kısa Dalga, 1 FM Dalga)
GÖSTERİLEN	Ülkenin her yeri kapsama alanına alınmış, yayınlara her yerden ulaşılabilinir	Irak diğer çevre ülkelerden daha ön plana çıkarılarak, ülkenize daha fazla önem veriyoruz vurgulanmakta	Kendinize uygun olan saatte ve frekansta, sahip olduğunuz herhangi bir radyonuzla yayınlarımızı dinleyebilirsiniz

IZD-017d nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-017d

"Uçaksavar mevziileri imha edilmek için vurulmuştur." ifadesi bulunmaktadır.

Arka sayfada

"EMNİYETİNİZ İÇİN.

Silah sistemlerinizi terk edin. İnsanlı veya insansız bu sistemler yok edilecektir."

GÖSTERGE	**Hava savunma sistemi**	**Taarruz silahı**	**Askerler ve yerdeki şahsi teçhizatlar**	**Yazı (ön sayfa)**	**Yazı (arka sayfa)**
GÖSTEREN	Uçaksavar mevzii	Uçaklar	Uçaksavar mevziindeki askerlerin yerlerini terk etmeleri	Hedefe atış yapan uçaksavarın vurulduğu ifade edilmektedir.	EMNİYETİNİZ İÇİN Silah sistemlerini terk edin. Bu sistemler yok edilecektir.
GÖSTERİLEN	Görevini yapan uçaksavarların sonu imha edilmektir.	Sadece hedeflere kilitlenen veya atış yapan silah sistemleri vurulacaktır	Yaşamak için silahlarınızı bırakın ve bölgenizi teslim olmak için terk edin	Eğer atış yapmasalardı uçaksavar mevzii imha edilmezdi, yaşamak için ateş etme, uçakları izleme	Silah sistemleri nerede olursa olsun ve kullanan insanlara dikkat edilmeden yok edilmek için vurulacaktır. Emniyetiniz ve yaşamanız için silahlar(ınız)dan ve hava savunma mevziiler(iniz)den uzak durun.

IZD-017e nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-017e

"Medine Cumhuriyet Muhafız Kuvvetleri imha edilmek için vurulmuştur." ifadesi bulunmaktadır.

Arka sayfada

"EMNİYETİNİZ İÇİN. – Silah sistemlerinizi terk edin. İnsanlı veya insansız bu sistemler yok edilecektir."

NOT: IZD-017d nolu bildiriden tek farkı uçaksavar mevzii yerine Irak da saygın yeri olan ve Saddam'ın en çok güvendiği birliklerden biri olan ***Medine Cumhuriyet Muhafız Kuvvetleri*** askeri birliğinin adı verilmiştir. Vurulmuş olarak gösterilen silah yerine zırhlı savaş aracı tank resmi koyulmuştur.

IZD-019 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-019

Ön sayfada;

"Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanma."

Arka sayfada;

"Herhangi bir birim Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanmayı seçerse koalisyon kuvvetleri tarafından en kısa sürede hak ettiği cezası verilecektir. Eğer Kitle İmha Silahları kullanılırsa, kullanan birliğin komutanı sorumlu tutulacaktır." yazısı bulunmaktadır.

GÖSTERGE	İşaret	Patlama	Fon	İnsanlar	Yazı	Yazı (arka sayfa)
GÖSTEREN	Uluslararası biyolojik silah işareti	Büyük, yeni ve yükselen alev topu	Gri-siyah gökyüzü	NBC teçhizatlı koalisyon kuvvetlerine ait askerler	Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanma	Herhangi bir birim Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanmayı seçerse koalisyon kuvvetleri tarafından en kısa sürede hak ettiği cezası verilecektir. Eğer KİS kullanılırsa, kullanan birliğin komutanı sorumlu tutulacaktır.
GÖSTERİLEN	Gözle görülemeyen ve insanlar üzerinde ölümcül sonuçlara ulaşan biyolojik silah ve kullanımının tehlikelerini vurgulamak	SCUD SSM (yerden yere füze) ile atılmış biyolojik silah kullanımı sonucu ortaya çıkan ölümcül etkileri	Fonda sonsuzluk ve otoriteyi simgeleyen lacivert ile hüznü ve matemi simgeleyen siyah kullanılarak KİS kullanımı sonucu acı ve üzüntünün hakim olacağının vurgulaması	Biyolojik silahın kullanımından sonra koalisyon askerleri sahip oldukları NBC teçhizatı sayesinde halen hayatta ve görevlerini yapacak durumda olacaktır. Irak halkı ve askerleri ne durumda olacaktır?	Kitle imha silahlarını kullanmanız koalisyon kuvvetlerini etkilemez, etkilenen sonuçta Irak halkı ve askerleri olacaktır. NBC teçhizatınız tam değil, korunamayacak sınız	Kitle imha silahını hiçbir zaman için kullanmayı düşünmeyin, kullanmanız halinde mutlaka cezalandırılacaksınız ve zararlarını Irak halkı ve askerleri çekecektir. (KİS'nın sahip oldukları savaş başlıkları içinde nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar koyulabilmektedir. Atıldığı hedefe çarpınca bu başlıktaki silah etkisini göstermektedir)

IZD-019a nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-019a

Ön sayfada;

"Hiç kimse Kitle İmha Silahları (KİS)'nın kullanımından fayda sağlayamaz."

Arka sayfada;

"Herhangi bir birim Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanmayı seçerse koalisyon kuvvetleri tarafından en kısa sürede hak ettiği cezası verilecektir. Eğer Kitle İmha Silahları kullanılırsa, kullanan birliğin komutanı sorumlu tutulacaktır." yazısı bulunmaktadır.

GÖSTERGE	İşaret	Patlama	Fon	İnsanlar	Yazı	Yazı (arka sayfa)
GÖSTEREN	Uluslararası nükleer silah işareti	Mantar şeklindeki tipik büyük yükselen nükleer toz bulutu (2 adet)	Gri-siyah kahverengi tozlu dumanlı karışık gökyüzü	NBC teçhizatlı koalisyon kuvvetlerine ait askerler ve hayatını kaybetmiş çocuklar	Hiç kimse Kitle İmha Silahları (KİS)'nın kullanımından fayda sağlayamaz	Herhangi bir birim Kitle İmha Silahları (KİS)'nı kullanmayı seçerse koalisyon kuvvetleri tarafından en kısa sürede hak ettiği cezası verilecektir. Eğer KİS kullanılırsa, kullanan birliğin komutanı sorumlu tutulacaktır.
GÖSTERİLEN	Gözle görülemeyen ve insanlar üzerinde ölümcül sonuçlara ulaşan radyoaktif serpintiye sebep olan nükleer silah ve kullanımının tehlikelerini vurgulamak	SCUD SSM (yerden yere füze) ile atılmış nükleer silahtan ortaya çıkan ölümcül etkileri hemen görülen radyoaktif bulut	Fonda bir önceki bildiride kullanılan renklere ilave olarak kahverengi kullanılarak KİS kullanımı sonucu kargaşa,belir sizlik ortamı, acı ve üzüntünün hakim olacağının vurgulaması	Nükleer silahın kullanımından sonra koalisyon askerleri sahip oldukları NBC teçhizatı sayesinde halen hayatta ve görevlerini yapacak durumda olacaktır. Irak halkı ve özellikle masum çocukların hayatları kaybolacaktır	Kitle imha silahlarını kullanmanız koalisyon kuvvetlerinden çok Irak halkı ve askerlerine zarar verecektir. NBC teçhizatınız tam değil, kendinizi ve çocuklarınızı nasıl koruyacaksınız?	Kitle imha silahını hiçbir zaman için kullanmayı düşünme, kullanman halinde mutlaka cezalandırılacaksınız ve zararlarını başta çocuklar olmak üzere Irak halkı ve askerleri çekecektir.

IZD-022 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-022

"***EMNİYETİNİZ İÇİN;***

Evinizde kalın ve gece araçlarınızı kullanmayın.

Silahlı binaların yakınında bulunmayın.

EMNİYETİNİZ İÇİN""

"***Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin.***

Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir."

GÖSTERGE (ön sayfa)	Yasaklar	Serbestlik	Askeri bölge	Yazı
GÖSTEREN		Aile ortamı	Silahlar (tank, top, zırhlı personel taşıyıcı, v.b.) ve askeri binalar	EMNİYETİNİZ İÇİN; Evinizde kalın ve gece araçlarınızı kullanmayın. Silahlı binaların yakınında bulunmayın. EMNİYETİNİZ İÇİN
GÖSTERİLEN	Askeri bölgeler, gece araç kullanımı	Ailenizle birlikte evde kalın, savaşmayın, emniyetli bir hayat sürün	Bulunulmaması istenen yerler, askerlerden, silahlardan ve askerlikten uzak durun	Askeri birliklerden ve binalardan uzak durmanız, gece araç kullanmamanız sizin ve ailenizin geleceği ve EMNİYETİNİZ İÇİN gereklidir

GÖSTERGE (arka sayfa)	Yasaklar	Silahlar	Niyet
GÖSTEREN	Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin.	Helikopter, Zırhlı personel taşıyıcı, tank, silahlı birlik	Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir
GÖSTERİLEN	Koalisyona ait askeri bölgelere yaklaşmayın görevlerini yapmalarını engellemeyin	Koalisyon kuvvetleri her yerde her şartta 24 saat görevinin başındadır	Hedefimiz sivil halk kesimi değildir, sadece askerler ve silahlı personeldir, katılmadığınız sürece zarar görmeyeceksiniz, her an savaşmaya hazırız

IZD-022a nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-022a

Ön tarafı IZD-022 ile aynıdır. Sadece arka tarafında resimlerde değişiklik mevcuttur.

"***EMNİYETİNİZ İÇİN;***

evinizde kalın ve gece araçlarınızı kullanmayın.

Silahlı binaların yakınında bulunmayın.

EMNİYETİNİZ İÇİN""

"***Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin.***

Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir."

IZD-022b nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-022b

Ön tarafı IZD-022 ve IZD-0022a ile aynıdır. Sadece arka tarafında resimlerde değişiklik mevcuttur.

"***EMNİYETİNİZ İÇİN;***

evinizde kalın ve gece araçlarınızı kullanmayın.

Silahlı binaların yakınında bulunmayın.

EMNİYETİNİZ İÇİN""

"***Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin.***

Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir."

NOT: IZD-022a ve IZD-0022b'nin incelenmesi IZD-022 ile aynıdır. Sadece arka planda kullanılan resimler değişiktir.

IZD-023 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-023

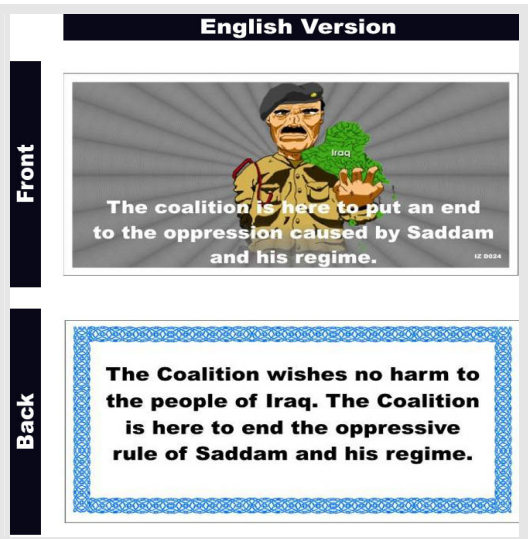
"Ailenizle birlikte evinizde emniyetle kalın."

"Irak halkı lütfen emniyetli olan evinizde kalın. Gece araç kullanmayın veya çalışmayın. Koalisyon kuvvetleri yanlışlıkla aracınızı askeri hedef olarak değerlendirebilir. Lütfen koalisyon kuvvetlerine müdahale etmeyin yoksa hedef olacaksınız. Çocuklarınızın dışarıda oynamasına izin vermeyin. Koalisyon kuvvetleri insani yardım dağıtacağı zaman sizlere özel talimatlar verecektir."

GÖSTERGE (ön sayfa)	İnsan	Nesne	Ortam	Renk	Işık	Yazının rengi ve fonu
GÖSTEREN	Baba ve çocukları (6 adet)	Öğlen yemeği	Rahat, temiz ve düzgün sofra	Kırmızı zemin, beyaz yastıklar	Parlak, iç açıcı	Mavi zemin üzerine beyaz harfler
GÖSTERİLEN	Savaşa gitmemiş ve evinde kalan ailesiyle mutlu şekilde sorunsuz olarak yaşamını devam ettiren babanın ve dolaylı olarak ailenin varlığının koruması için temel kuralın sağlanması	Savaş ortamına göre oldukça fazla yemek çeşidi	Savaş ortamına göre oldukça fazla lüks sayılacak porselen tabaklarda ayrı ayrı yemek servisi ve temiz sofra örtüsü, düzgün ev ortamı.	Kırmızı; canlılığı, mutluluğu ve iştah açıcılığı ile ev yemeğine özlemi, beyaz renk ile istikrarı, saflığı, temizliği ve dürüstlüğü ifade etmektedir	Savaş ortamına göre evin içi aydınlık ve huzur veren şekilde gösterilerek, savaş ortamına tezat oluşturulmuş bir atmosfer yaratılmıştır. Savaşın etkileri evde yoktur	Arapların kan akışını yavaşlattığına inandıkları mavi aynı zamanda da huzuru ve sakinliği, yazının beyaz olması da ifadeye olan inanç oluşumunda dürüstlüğü ifade etmektedir.

GÖSTERGE (arka sayfa)	Yasaklar	Tehdit	Niyet
GÖSTEREN	Gece araç kullanmayın veya çalışmayın. Lütfen koalisyon kuvvetlerine müdahale etmeyin, Çocuklarınızın dışarıda oynamasına izin vermeyin	Koalisyon kuvvetleri yanlışlıkla aracınızı askeri hedef olarak değerlendirebilir. Hedef olabilirsiniz (eğer koalisyon kuvvetlerine müdahale ederseniz)	Irak halkı lütfen emniyetli olan evinizde kalın, Koalisyon kuvvetleri insani yardım dağıtacağı zaman sizlere özel talimatlar verecektir.
GÖSTERİLEN	Gece yapacağınız herhangi bir faaliyet düşmanca kabul edilecek ve sonucundan zarar göreceksiniz. Koalisyon kuvvetleri kendilerine karşı koyacak her kişiye düşman muamelesi yapacaktır, Çocukların askeri eylemlerde bulunmalarının önlenebilmesi için alınmış bir önlem olup insani duygularla ifade edilmiş gibi gösterilmiştir.	Araç kullanmanız halinde canlı bomba gibi eylemlerde bulunulacağı değerlendirilip imha edileceksiniz, Koalisyon kuvvetleri kendilerine karşı koyacak her kişiyi üzerinde üniforma olmasa da asker gibi değerlendirip öldürecektir.	Evinizde kalırsanız hem yaşarsınız hem de koalisyon kuvvetlerine tehdit oluşturmazsınız, Evinizde kalıp beklemeniz halinde sizlerin yaşamınız için gerekli insanı yardım ödül olarak dağıtılacaktır, silahlı eylemde bulunursanız ailenizin geçimi için insani yardımdan faydalanmalarını engelleyebileceğiniz gibi yaşamınız da son bulacaktır.

IZD-024 nolu bildiri;

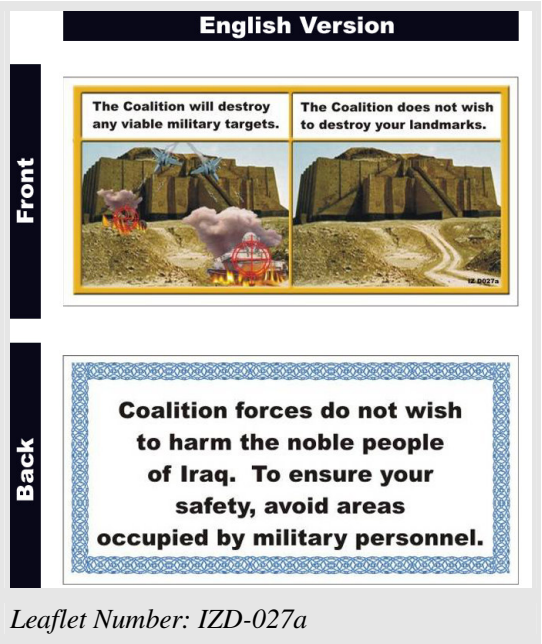
Leaflet Number: IZD-024

"***Koalisyon kuvvetleri Saddam ve onun yönetiminin sebep olduğu zulmüne son vermek için buradadır. "***

"***Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir. Koalisyon Kuvvetleri Saddam ve onun yönetiminin sebep olduğu bunaltıcı kurallarına ve uygulamalarına son vermek için burada bulunmaktadır."***

GÖSTERGE	İnsan	Resim	Fon	Yazılı ifadeler		
GÖSTEREN	Saddam	Irak haritası	Konik mor renkli çizgiler	Koalisyon kuvvetleri Saddam ve onun yönetiminin sebep olduğu zulmüne son vermek için buradadır	Koalisyon Kuvvetleri Irak halkına zarar vermeyecektir	Koalisyon Kuvvetleri Saddam ve onun yönetiminin sebep olduğu bunaltıcı kurallarına ve uygulamalarına son vermek için burada bulunmaktadır
GÖSTERİLEN	Sorunların kaynağında ve büyüyen sorunlara yol açan diktatörce sert bakışları ile Irak'ı elinde yönetimiyle parçalayan Saddam	Saddam'ın elinde sıkılarak parçaları kopan suçsuz Irak toprakları. Ayrıca Irak haritasının renginin yeşil olması bayraklarındaki renkle çağrışım yapması için koyulmuştur	İhtişam ve lüksü açığa çıkaran aynı zamanda da nevrotik ifadeye sahip mor renkli gittikçe büyüyen sorunları ifade etmekte	Koalisyon kuvvetleri Saddam yönetimi sonlandırmak için görev yapmaktadır, sivil halkı kötü yönetimden kurtaracak, halkın özgürlük ve refah düzeyini artıracaktır	Herhangi bir sebeple koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayanlar gündelik hayatlarına devam edecekler	Koalisyon kuvvetleri Saddam yönetimi sonlandırmak için görev yapmaktadır, sivil halka zarar vermeyecek, yönetimi elinde tutmayacaktır

IZD-027a nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-027a

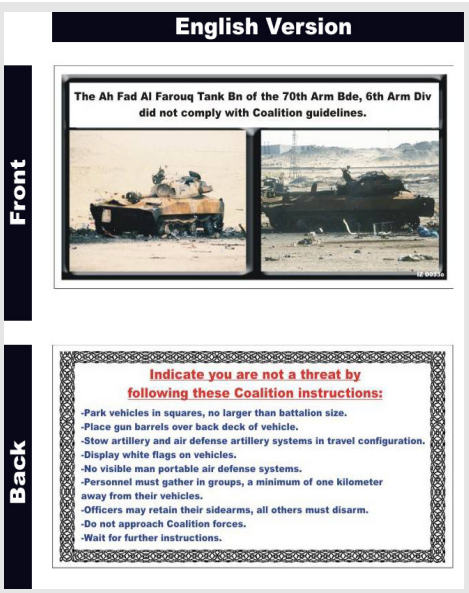
"Koalisyon kuvvetleri canlı askeri hedefleri imha edecektir."

"Koalisyon kuvvetleri tarihi eserlere zarar vermeyecektir."

"Koalisyon kuvvetleri seçkin Irak halkına zarar vermeyecektir. Emniyetinizi sağlamak için askeri personel tarafından işgal edilen bölgelerden uzak durunuz.".

GÖSTERGE	Silah	Hedef	Nesne	Yasak	Niyet
GÖSTEREN	Koalisyona ait taarruz uçağı	Irak tankları	Koalisyon kuvvetleri tarihi eserlere zarar vermeyecektir	Koalisyon kuvvetleri canlı (hareketli) askeri hedefleri imha edecektir Emniyetinizi sağlamak için askeri personel tarafından işgal edilen bölgelerden uzak durunuz	Koalisyon kuvvetleri seçkin Irak halkına zarar vermeyecektir
GÖSTERİLEN	İstediği yeri vurabilen silah	Irak'a ait her türlü askeri araç ve silah	Sivil halkın yaşam alanına zarar verilmeyecek	Irak'a ait her türlü askeri silahlı veya hareketli aracın kullanılması durumunda imha edileceği, Sivil kesimin askeri bölgelerden uzak durması halinde herhangi bir zarara uğramayacaktır.	Irak halkına zarar vermek amacında değiliz, sizler seçkin insanlarsınız zararımız kurallara uymayanlara olacaktır

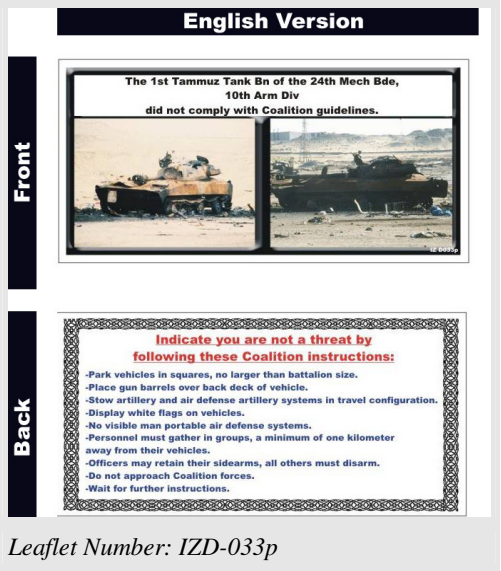
IZD-033o ve IZD-033p nolu bildiriler;

Leaflet Number: IZD-033o

"70nci Zırhlı Tümene AhFad Faruk Tank Taburu koalisyon kuvvetlerinin talimatlarına uymadı."

"Koalisyon kuvvetlerinin talimatlarını izlemenin size herhangi bir tehdit olmadığı görülmektedir.
- Tabur seviyesinden daha büyük olmayacak şekilde araçlarınızı park edin.
- Ateşli silahlarınızı araçların üstünde arka tarafa koyun.
- Uçaksavar ve hava savunma sistemlerinizi taşınabilir şekilde yan yana sıralayın.
- Araçlardaki beyaz bayraklar görünebilecek şekilde olsun.
- Taşınabilir hava savunma sistemlerini taşıyan personel olmasın.
- Teslim olacak personel araçlarından bir kilometre mesafede gruplar halinde toplanmalıdır.
- Subaylar kemerlerindeki silahlarını taşıyabilirler fakat diğerleri taşıyamazlar.
- Koalisyon kuvvetlerine yaklaşmayın. Daha sonra verilecek talimatları bekleyin."

Leaflet Number: IZD-033p

IZD-033p nolu bildiri IZD-033o ile hemen hemen aynıdır. Tek fark birlik adı değişikliğidir.

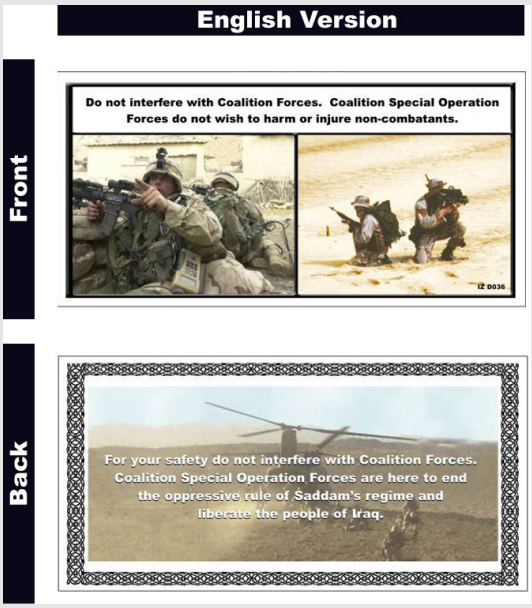
"10ncu Zırhlı Tümene 24ncü Mekanize Tugay 1 Temmuz Tank Taburu koalisyon kuvvetlerinin talimatlarına uymadı."

Ön sayfada bulunan resim ve arka sayfa da yazanlar tamamen IZD-033o ile aynıdır.

GÖSTERGE	Silah	Yazı	Yazı (arka sayfa)
GÖSTEREN	Tank (2 adet)	70nci Zırhlı Tümene ait AhFad Faruk Tank Taburu koalisyon kuvvetlerinin talimatlarına uymadı	Koalisyon kuvvetlerinin talimatlarını izlemenin size herhangi bir tehdit olmadığı görülmektedir. Tabur seviyesinden daha büyük olmayacak şekilde araçlarınızı park edin. Ateşli silahlarınızı araçların üstünde arka tarafa koyun. Uçaksavar ve hava savunma sistemlerinizi taşınabilir şekilde yan yana sıralayın. Araçlardaki beyaz bayraklar görünebilecek şekilde olsun. Taşınabilir hava savunma sistemlerini taşıyan personel olmasın. Teslim olacak personel araçlarından bir kilometre mesafede gruplar halinde toplanmalıdır. -Subaylar kemerlerindeki silahlarını taşıyabilirler fakat diğerleri taşıyamazlar. -Koalisyon kuvvetlerine yaklaşmayın. Daha sonra verilecek talimatları bekleyin.
GÖSTERİLEN	Muhtemelen içindekilerin de beraberce yok edildiği imha edilmiş ve yanmış tanklar, diğerlerinin de sonunun bu şekilde olduğunu ifade ediyor	Irak silahlı kuvvetlerinin en iyi birliklerinden biri koalisyon kuvvetlerinin talimatlarına uymadığı için yok edilmiştir, bu birliğin ayarında olmayan diğer birlikler durumdan vazife çıkarmalıdır	Koalisyon talimatlarına uyun ve silahlarınızı bırakın, bıraktığınız silahlar kullanıma hazır olmasın, verilecek diğer talimatlara uyduğuz sürece hayatta kalacak ve askeri hedef olarak değerlendirilmeyeceksiniz, talimatlara uymanın sizlere hiçbir zararı olmayacaktır.

NOT: IZD-033p nolu bildirinin içeriği IZD-033o ile aynıdır. Sadece adı geçen birlik 70nci Zırhlı Tümen AhFad Faruk Tank Taburu yerine 10ncu Zırhlı Tümene 24ncü Mekanize Tugay 1 Temmuz Tank Taburu olarak geçmektedir. Diğer değerlendirmeler aynıdır.

IZD-036 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-036

"Koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayın. Özel harekat kuvvetleri askerleri, savaşmayanları yaralamayacak veya zarar vermeyecektir."

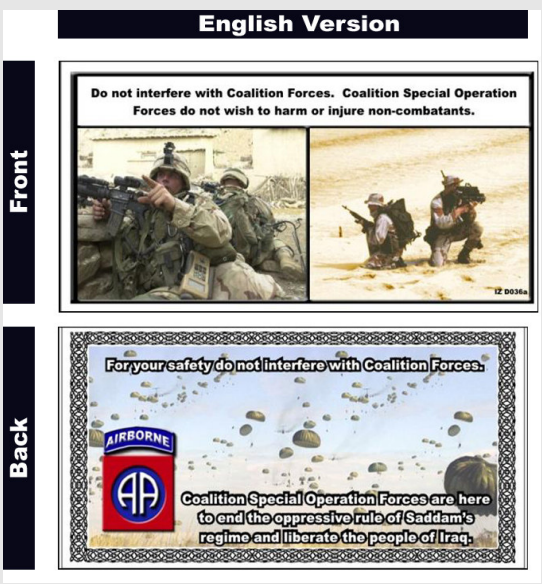
"Emniyetiniz için koalisyon kuvvetlerine müdahale etmeyin. Koalisyon özel harekat kuvvetleri Saddam yönetiminin bunaltıcı kurallarını sonlandırmak ve Irak halkına özgürlüklerini vermek için buradadır."

GÖSTERGE	Resim		Yazılı ifadeler			
GÖSTEREN	Tam teçhizatlı görevi başındaki askerler, havadan indirme ve uçarbirlik harekatı	Koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayın	Özel harekat kuvvetleri askerleri, savaşmayanları yaralamayacak veya zarar vermeyecektir.	Emniyetiniz için koalisyon kuvvetlerine müdahale etmeyin	Koalisyon özel harekat kuvvetleri Saddam yönetiminin bunaltıcı kurallarını sonlandırmak için buradadır	Koalisyon özel harekat kuvvetleri Irak halkına özgürlüklerini vermek için buradadır
GÖSTERİLEN	Her an ateş edecek şekilde mevzilenmiş askerler ve bu birlikleri destekleyen hava / kara harekatıyla her yerde her zaman varız	Herhangi bir sebeple karşı koyanlar yaşatılmayacak koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayanlar gündelik hayatlarına devam edecekler	Askeri görev yapmayın aksi takdirde yaralanabilir veya hayatınızı kaybedebilirsiniz	Herhangi bir sebeple karşı koyanlar yaşatılmayacak koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayanlar gündelik hayatlarına devam edecekler	Koalisyon özel harekat kuvvetleri Saddam yönetimi sonlandırmak için görev yapmaktadır, sivil halka zarar vermeyecektir	Koalisyon özel harekat kuvvetleri Irak halkına Saddam yönetimini ortadan kaldırarak özgürlüklerini verecektir

NOT: IZD-036a nolu bildiri IZD-036 nolu bildiri ile tamamen aynıdır, sadece arka sayfadaki resim farklıdır. Uçarbirlik harekatı yerine havadan indirme harekatı ile ilgili resim bulunmaktadır. Diğer değerlendirmeler aynıdır.

IZD-036a nolu bildiri;

Bu bildirinin ön yüzündeki resim ve yazılı ibare IZD-036 ile aynıdır.

Leaflet Number: IZD-036a

"Koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayın. Özel harekat kuvvetleri askerleri, savaşmayanları yaralamayacak veya zarar vermeyecektir."

Arka tarafta ise, 82nci Hava İndirme Tugayına ait forsu yer almaktadır.

"Emniyetiniz için koalisyon kuvvetlerine müdahale etmeyin. Koalisyon özel harekat kuvvetleri Saddam yönetiminin bunaltıcı kurallarını sonlandırmak ve Irak halkına özgürlüklerini vermek için buradadır." ifadesi yer almaktadır.

IZD-038 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-038

"Her şeyi görebiliyoruz. Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal (NBC) silahları kullanmayın."

"Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal (NBC) silahları kullanma girişiminde bulunmayınız. Koalisyon kuvvetleri nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların hazırlanmasını ve taşınmasını belirleyen ve gösteren süper uydu teknolojisine sahiptir. Bu konuya itaat etmeyenlerin birlik komutanı sorumlu tutulacaktır.".

GÖSTERGE	Silah	Nesne	Resim	Yazı	Yazı (arka taraf)
GÖSTEREN	NBC silahı SCUD ve üretim hazırlıkları	Uydu	Irak haritası	Her şeyi görebiliyoruz. Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal (NBC) silahları kullanmayın	Nükleer, Biyolojik ve Kimyasal (NBC) silahları kullanma girişiminde bulunmayınız. Koalisyon kuvvetleri nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların hazırlanmasını ve taşınmasını belirleyen ve gösteren süper uydu teknolojisine sahiptir. Bu konuya itaat etmeyenlerin birlik komutanı sorumlu tutulacaktır
GÖSTERİLEN	NBC silahı olarak kabul edilen her türlü hazırlık ve silah bu kapsamda yer alacaktır ve bu duruma göre imha edilecektir	Her an her hazırlığı görebilen ileri teknolojiye sahip olduğumuz dünyaca kabul edilmiştir	Irak haritasının belirli bir bölümünü aydınlatılmış olması o bölgenin uydular tarafından incelendiğini ifade etmektedir, sonuç; her yeri görürüz.	Ülkenizde neresi olursa olsun istediğimiz zaman inceler ve karar verdiğimiz de taarruz ederek yok ederiz	NBC silahlarından ve yapımından uzak durun, aksi halde sahip olduğumuz uydu ve diğer teknolojik imkânlarımızla belirledikten sonra yok ederiz, ayrıca bu birliklerin komutanları da bu silahların kullanılmasından kullanımında olduğu kadar sorumludur. Yakalandıklarında gereği yapılacaktır.

IZD-047 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-047

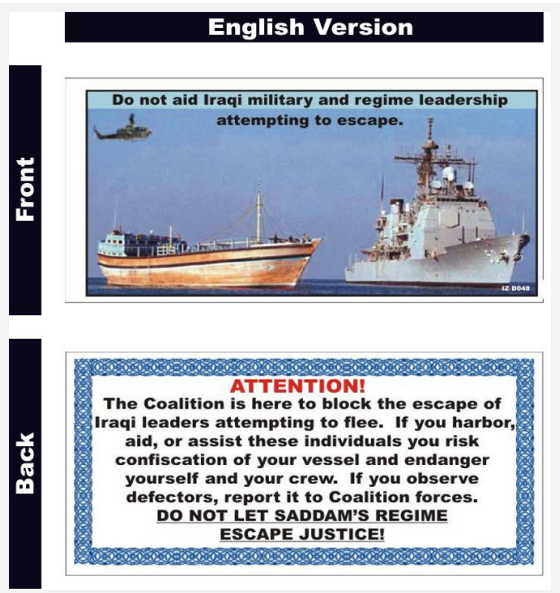
"***Irakın sahil kesimindeki askeri harekattan emniyetiniz için uzak durun.***"

"***Koalisyon Kuvvetleri masum sivil halka zarar vermeyecektir. Saddam rejimi mağlup edilince sahil kesimi tekrar Irak halkına verilecektir.***" ibaresi bulunmaktadır.

GÖSTERGE (ön sayfa)	Silah	Hedef	Ortam	Yazı
GÖSTEREN	Uçak, helikopter, howercraft, savaş gemisi	Tanklar	Sahil kenarı çıkarma bölgesi	Irak'ın sahil kesimindeki askeri harekattan emniyetiniz için uzak durun.
GÖSTERİLEN	Her ortamda savaş kabiliyetine sahip koalisyon kuvvetleri, her yerde ve her zaman görevde	Az sayıda ki Irak tankı tamamen uçaklar tarafından vurulmuş ve yanar durumda, savunma görevini yapamaz	Karışık ve çok hareketli bir ortam, sivillerin olmaması gereken yer	Sahildeki çıkarma yapılan yerden veya askeri harekatın devam ettiği yerlerden emniyetiniz için uzak durun, aksi halde bu karışık ortamda vurulacaksınız

GÖSTERGE (arka sayfa)	Silah	Hedef	Ortam	Yazı
GÖSTEREN	Yok	Yok	Barış	Koalisyon Kuvvetleri masum sivil halka zarar vermeyecektir. Saddam rejimi mağlup edilince sahil kesimi tekrar Irak halkına verilecektir
GÖSTERİLEN	Tehdit yok	Savaş ortamı yok	Kuşların uçtuğu sakin bir deniz kıyısı sivil halkın kullanımına hazır	Sahildeki çıkarma yapılan yerler veya askeri harekatın devam ettiği yerler Saddam rejiminin sona ermesinden sonra sivil halkın kullanımına açılacak,

IZD-048 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-048

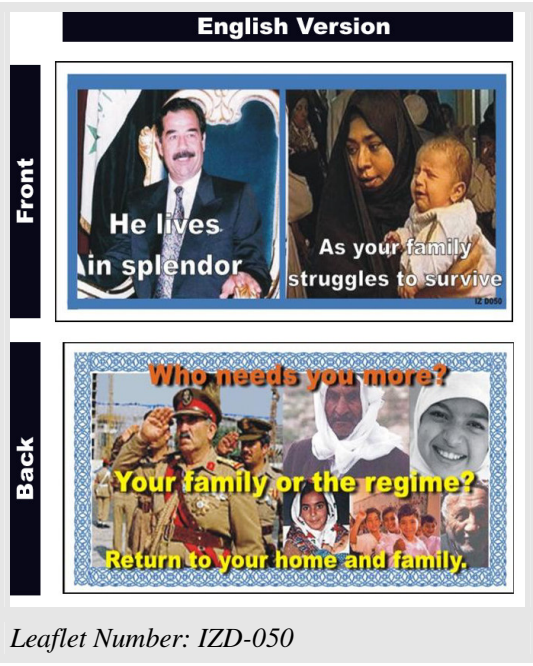
"Irak'ın askeri ve rejimin liderlerinin kaçış girişimine yardım etmeyin."

"DİKKAT! Koalisyon kuvvetleri Irak liderlerinin kaçma girişimlerini engellemek amacıyla buradadır. Eğer ferdi olarak onların saklanmasına veya sığınmasına yardım veya destek verecek olursanız araçlarınıza el koyulacak ve ekibinizin geleceği riske girecektir. Kaçan birini görürseniz onu koalisyon kuvvetlerine rapor edin.

SADDAM REJİMİNİN ADALETTEN KAÇMASINA İZİN VERMEYİN !"

GÖSTERGE	Sivil gemi	Savaş gemisi	Hava aracı	Yazı	Yazı
GÖSTEREN	Irak yük gemisi	Koalisyon kuvvetleri savaş gemisi	Koalisyon kuvvetleri ne ait helikopter	Irak'ın askeri ve rejimin liderlerinin kaçış girişimine yardım etmeyin	DİKKAT! Koalisyon kuvvetleri Irak liderlerinin kaçma girişimlerini engellemek amacıyla buradadır. Eğer ferdi olarak onların saklanmasına veya sığınmasına yardım veya destek verecek olursanız araçlarınıza el koyulacak ve ekibinizin geleceği riske girecektir. Kaçan birini görürseniz onu koalisyon kuvvetlerine rapor edin SADDAM REJİMİNİN ADALETTEN KAÇMASINA İZİN VERMEYİN
GÖSTERİLEN	Kaçmaktan ve saklanmaktan aciz durumda bir gemi	Heybetli ve otoriter bir konumda kontrol eden ve gerekirse ilgili gemiye zarar verebilen	Havadan devamlı kontrol ve izleme olanağı mevcut	Irak liderine gereken cezasının verilebilmesi için yakalamak uğruna her şey yapılabilir, zarara uğramayın	Koalisyon kuvvetleri Irak liderlerinin kaçışını her yerde engelleyebilecek kuvvete ve yeteneğe sahiptir, yardım eden olursa gerekenler yapılacak ve çevresinde ki diğer yardımcıları da zarara uğrayacaktır,

IZD-050 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-050

"Aileniz yaşam savaşı verirken Saddam parlak rahat bir yaşama devam ediyor."

"Kimin size daha fazla ihtiyacı var?

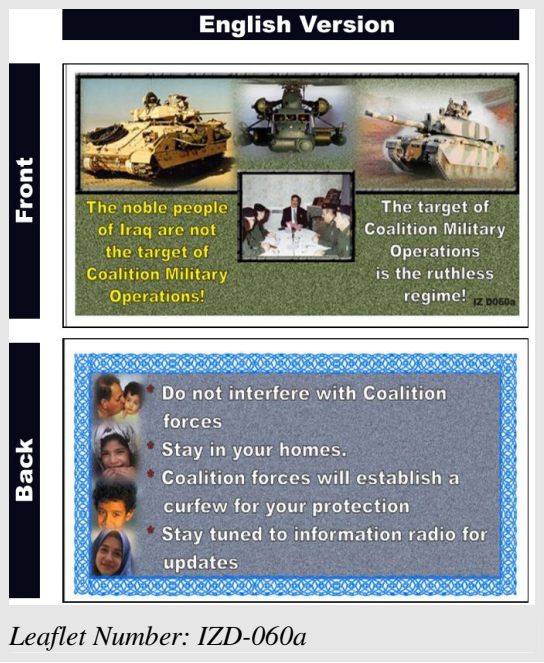
Ailenizin mi, yoksa rejimin mi?

Evinize ve ailenize dönün."

ifadesi bulunmaktadır.

GÖSTERGE	Resim 1 (ön sol)	Resim 2 (ön sağ)	Resim 3 (arka sol)	Resim 4 (arka sağ)	Yazı
GÖSTEREN	Başkanlık koltuğunda oturan Saddam	Kucağında küçük çocuğu olan anne	Tören selamı veren askeri üst düzey rütbeli	Halkın içinden resimcikler	Kimin size daha fazla ihtiyacı var? Ailenizin mi, yoksa rejimin mi?
GÖSTERİLEN	Savaşın ve kötü yönetime rağmen hayatını lüks ortamda devam ettiren bir devlet başkanı	Kocasını bekleyen karnı aç ve geçim derdinde, açlık ve sefalet içindeki yalnız kadın ve geleceği bilinmeyen çocuğu	İktidara yakın üst düzey askeri şahsın sadece konumuna göre hareket ettiği, halkı düşünmediği	Kucağında çocuğunu emziren ve cephedeki kocasın bekleyen genç anne, babasını bekleyen çocuklar ve oğlunu bekleyen savaşa gidememiş yaşlılar,	Halkı düşünmeyen rejime hizmet etmektense kendi ailenin geleceği hakkında doğru kararı ver derken savaşma azim ve iradesinin halkın kafasından yok edilmesi

IZD-060a nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-060a

"Irakın soylu insanları koalisyon askeri harekatının hedefi değildir. Koalisyon askeri harekatının hedefi zalim yönetimdir."

"- Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin.
- Evinizde kalın.
- Koalisyon Kuvvetleri sizin korunmanız için sokağa çıkma yasağı uygulayacaktır.
- Bilgilerinizi güncellemek için 'Bilgi Radyosu' frekansında kalın." bulunmaktadır.

GÖSTERGE	Resim 1 (ön üst)	Resim 2 (ön sağ)	Yazı (ön)	Resim 3 (arka sol)	Yazı (arka)
GÖSTEREN	Koalisyon kuvvetlerine ait iki adet tank ve bir adet taarruz helikopteri	Başkanlık koltuğunda oturan Saddam ve beraberindeki toplantı halinde bakanları	Irak'ın soylu insanları koalisyon askeri harekatının hedefi değildir. Koalisyon askeri harekatının hedefi zalim yönetimdir	Çocuğunu seven baba ve halkın içinden çocuk resimleri	Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeyin. Evinizde kalın. Koalisyon Kuvvetleri sizin korunmanız için sokağa çıkma yasağı uygulayacaktır. Bilgilerinizi güncellemek için 'Bilgi Radyosu' frekansında kalın
GÖSTERİLEN	Halk için savaşmaya gelmiş koalisyon kuvvetleri	Halen temiz ve rahat bir ortamda bulunan Saddam ve yöneticileri	Tabandan tavana olan desteğin azaltılması veya tamamen kesilmesi	Evde kalan çocuklara özlemin artırılarak cephedeki askerlerin savaşma azim ve iradesini zayıflatmak	Özellikle sokağa çıkma yasağı uygulanırken bilgi radyosu ile güncel bilgilere ulaşabilirsiniz, koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayın.

IZD-061 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-061

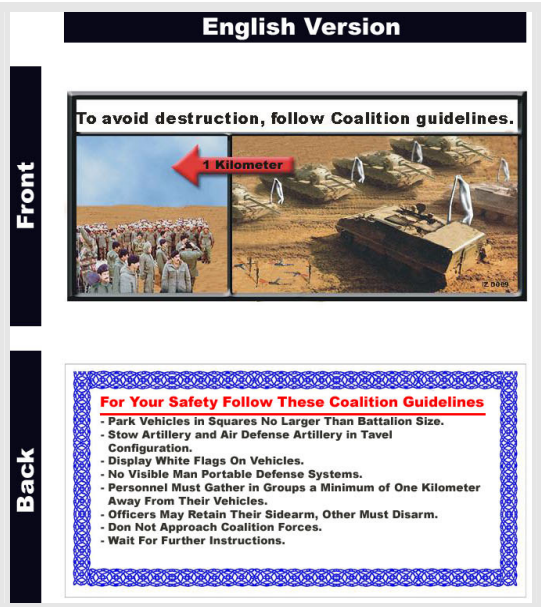
"!DİKKAT! Kriz zamanında, önemli haber ve bilgi için Bilgi Radyosu'nu ayarlayın.

756 KHZ AM,
690 KHZ AM,
100.4 MHZ FM,
9715 KHZ SW,
11292 KHZ SW."

"Koalisyon kuvvetleri Irak halkını Saddam ve yönetiminden kurtulma isteklerini desteklemektedir. Koalisyon kuvvetleri suçsuz Irak halkına zarar vermeyecektir."

GÖSTERGE	Nesne	Yazı (ön taraf)	Resim	Yazı (arka taraf)
GÖSTEREN	Radyo antenleri (4 adet)	DİKKAT! Kriz zamanında, önemli haber ve bilgi için Bilgi Radyosu'nu ayarlayın	Tokalaşan iki farklı ırka ait el	Koalisyon kuvvetleri Irak halkını Saddam ve yönetiminden kurtulma isteklerini desteklemektedir. Koalisyon kuvvetleri suçsuz Irak halkına zarar vermeyecektir
GÖSTERİLEN	Yurdun her kesimine ulaşan radyo yayınını rahatlıkla dinleyebilirsiniz	Kriz zamanı halkın işine yarayacak bilgilerin frekansları verilen bu radyo yayınlarında verileceği, başka kaynaklardan elde edilen haberlere itibar edilmemesi	Farklı ırklarda olsa burada dostça geldik ve amacımız Irak halkına yardımdır	Tokalaşan Irak ve koalisyon gücünü temsil eden dostluk ortamında Saddam rejiminden halkı kurtarmaktan başka düşünceleri olmadığını pekiştirmek

IZD-069 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-069

"1 kilometre"

"Yıkımdan sakınmak için koalisyon kuvvetlerinin talimatlarını izleyin."

"- Emniyetiniz için koalisyon kuvvetlerinin talimatlarını izleyin.
- Tabur seviyesinden daha büyük olmayacak şekilde araçlarınızı park edin.
- Uçaksavar ve hava savunma sistemlerinizi taşınabilir şekilde yan yana sıralayın.
- Araçlardaki beyaz bayraklar görünebilecek şekilde olsun.
- Taşınabilir hava savunma sistemlerini taşıyan personel olmasın. Teslim olacak personel araçlarından bir kilometre mesafede gruplar halinde toplanmalıdır.
- Subaylar kemerlerindeki silahlarını taşıyabilirler fakat diğerleri taşıyamazlar.
- Koalisyon kuvvetlerine yaklaşmayın. Daha sonra verilecek talimatları bekleyin."

GÖSTERGE	İşaret	Silah	İnsanlar	Yazı	Yazı (arka sayfa)
GÖSTEREN	Kırmızı ok (1 Km)	Terk edilmiş zırhlı araçlar (tank ve ZPT)	Bekleyen silahsız Irak askerleri	Yıkımdan sakınmak için koalisyon kuvvetlerinin talimatlarını izleyin.	
GÖSTERİLEN	İki resim arasında okuma yazma bilmeyenleri dahi rahatça anlayacağı, tehlikeyi ve zorunluluğu simgeleyen kırmızı fonda 1 Km silahlardan uzaklaşılmasını ifade ediyor	Silahların tehdit oluşturmayacak biçimde park edilmesi ve beyaz bayraklarla işaretlenerek hedef durumundan çıkarılması,	Birliklerini terk etmiş silahsız Irak askerlerinin şaşkınlık ve korku içinde bekleyişlerinin gelecek koalisyon talimatlarıyla son bulacağı	Açık olarak arka sayfadaki talimatlara uyanların hayatta kalacağı, aksi takdirde yaşamlarının son bulacağını belirtiyor	Çok açık bir şekilde talimatlar verilmiş ve uyulması otoriter bir tavırla istenmekte, kontrol koalisyon kuvvetlerindedir

IZD-070 nolu bildiri;

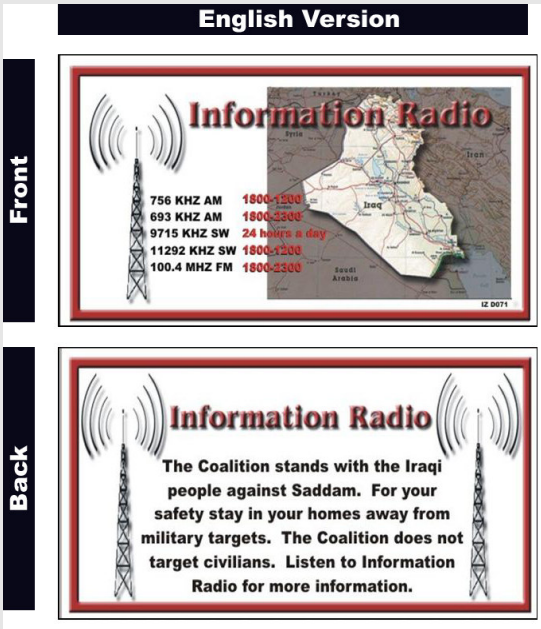
Leaflet Number: IZD-070

"Petrol endüstrisi sizin geçim kaynağınızdır! Aileniz sizin geçim kaynağınıza bağlıdır."

"Eğer petrol endüstrisi İMHA edilirse, geçim kaynağınız da yıkılmış olacaktır. Irak petrol endüstrisinin sabotajını önlemeye yardım et! Aileniz ona bağlıdır!"

GÖSTERGE	Resim (Ön)	Tesis (ön)	Yazı (ön)	Resim (arka)	Fon (arka)	Yazı (arka)
GÖSTEREN	Çocuğunu seven baba	Petrol rafinerisi	Petrol endüstrisi sizin geçim kaynağınızdır! Aileniz sizin geçim kaynağınıza bağlıdır	Yangın seyreden aile	Petrol rafineri yangını	Eğer petrol endüstrisi İMHA edilirse, geçim kaynağınız da yıkılmış olacaktır. Irak petrol endüstrisinin sabotajını önlemeye yardım et! Aileniz ona
GÖSTERİLEN	Sivil elbiseler içindeki babaya ev özlemini hatırlatmak	Iraklı ailelerin ve ülkenin geçim kaynağı olarak rafineriyi öncelikli hale getirmek	Ülke olarak petrole dayalı ekonomi nedeniyle savaş sonrası için petrol rafinerilerinin sağlam ve çalışır olarak korunmasına ihtiyacı şahsi çıkarlarla ilişkilendirmek	Yangını önlemeden yoksun bir şekilde gelecek korkusu ve endişesiyle güvencesiz kalmak	Ülkenin geçim kaynaklarının yok olması, dışa bağımlılığın ve sefaletin artması	Petrol tesislerine yapılabilecek sabotajların önüne şahsi nedenleri çıkararak daha önemli hale gelmesini sağlamak

IZD-071 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-071

"Bilgi Radyosu"

756 KHZ AM,	***18:00-12:00***
693 KHZ AM,	***18:00-23:00***
9715 KHZ SW,	***24 saat***
11292 KHZ SW,	***18:00-12:00***
100.4 MHZ FM.	***18:00-23:00***

"Koalisyon kuvvetleri Saddam'a karşı Irak halkıyla beraber olacaktır. Emniyetiniz için evinizde kalın ve askeri hedeflerden uzak durun. Koalisyon kuvvetleri sivilleri hedef almayacaktır. Bilgilendirmeleri dinleyin."

Bu bildirinin ön tarafı daha önce değerlendirilen IZD-003 ile aynıdır. Arka taraf ise IZD-022 (a ve b) ile tamamına yakını aynıdır. Bu nedenle değerlendirmesi yapılmamıştır. Diğer ilgili değerlendirmeler bu bildiri içinde geçerlidir.

IZD-1000 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-1000

"***ATLAMIŞ KOALİSYON PİLOTUNA YARDIM ET.***

Yardımlarınız size geri dönecektir.

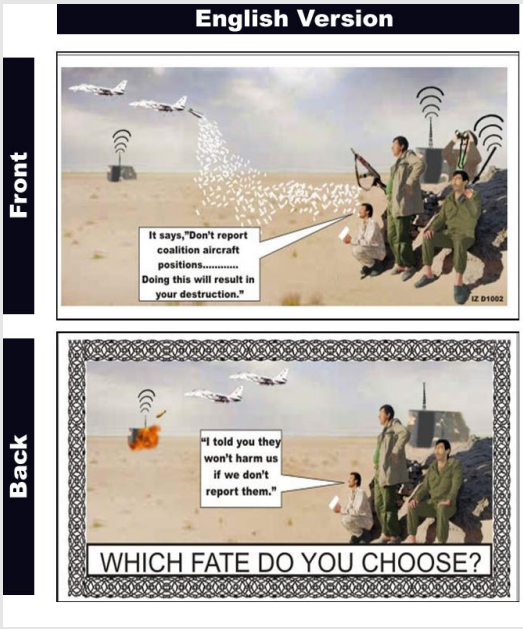
Konukseverliğiniz için ödüllendirileceksiniz."

"***Eğer bir koalisyon kuvvetlerine ait bir pilotla karşılaşırsanız;***

- ***Uygun şekilde davranın.***
- ***Onlara su ve yiyecek verin.***
- ***Tıbbi destek verin.***
- ***Emniyetle geri dönmelerine izin verin.***
- ***Koalisyon kuvvetlerine doğru yönlendirilmelerini sağlayın.***
- ***Koalisyon kuvvetleri konukseverliğinizi ve yardımlarınızı ÖDÜLLENDİRECEKTİR."*** ifadesi yer almaktadır.

GÖSTERGE	Pilot	Ortam	Niyet	Resim (arka)	Talimat (arka)
GÖSTEREN	Koalisyon pilotu	Iraklı ailenin evi	Pilotun konuk edilmesi	Paraşütle atlayan pilot	Pilota davranış şekilleri
GÖSTERİLEN	Yorgun olmasına rağmen kendini bir Iraklı kadar rahat hisseden yere oturmuş yemek yemeğe hazırlanan pilot, emniyetle geri dönmesinin sağlanacağına inancı tam	Iraklı ailenin evi ve yemek zamanından biran; su ve yiyeceğini paylaşmaları, başka ihtiyacı olup olmadığının sorulması, kadının yabancı bir erkekten çekinmeden durabileceği ve bir zararın gelmeyeceği	Pilota uygun şekilde yardım edenlere ödül verilmesinin ana sebebi pilotun savaşta ki stratejik değerinin yüksek olmasından ve savaş kayıplarında önemli bir yer işgal etmesinden, ayrıca yakalanmaları engellenerek pilotların tv ekranlarından işkence ve dayak izleriyle gösterilmesini engellemek	İniş yeri dost elin avucu gibi sıcak ve emin, güvenli, eğer talimatlara uyulursa pilot yerine eline ödülün geçeceği	Uygun davranışa uygun ödül verilmesi ancak pilotun sağlam bir şekilde geri dönmesiyle beraber mümkün olacağı

IZD-1002 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-1002

"***Koalisyon uçaklarının konumunu rapor etmeyin, yapacağınız bu şey sonunuz olacaktır.***"

"Sana söylemiştim, eğer onları rapor etmeseydiler zarar vermeyeceklerdi."

"HANGİ KADER SİZİN SEÇİMİNİZ?"

GÖSTERGE	Uçak	İnsan	Karar
GÖSTEREN	Koalisyon uçakları	Hava savunma mevziinde bekleyen Iraklı askerler	HANGİ KADER SİZİN SEÇİMİNİZ?
GÖSTERİLEN	Tehdit olmayınca bildiri atan, tehdidi algıladıktan sonra savaşan uçaklar, her an vurmaya hazır uçuşların varlığı	Atılan bildiriyi okuyan askerin yorumu kendi ağızlarından ifade edilerek uygulamadaki haklılık ve kaçınılmaz sonun gerçekleşmesini izlemek	Savaşa katılmama yönünde karara yönlendirmek

IZD-2502 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-2502

"Koalisyon kuvvetleri kimyasal silah saldırılarına karşı savunmak için iyi eğitilmiş ve hazırlanmışlardır."

"Eğer Saddam kimyasal silah kullanırsa masum Irak halkı ve kader arkadaşlığınız kurbanı olacaktır.

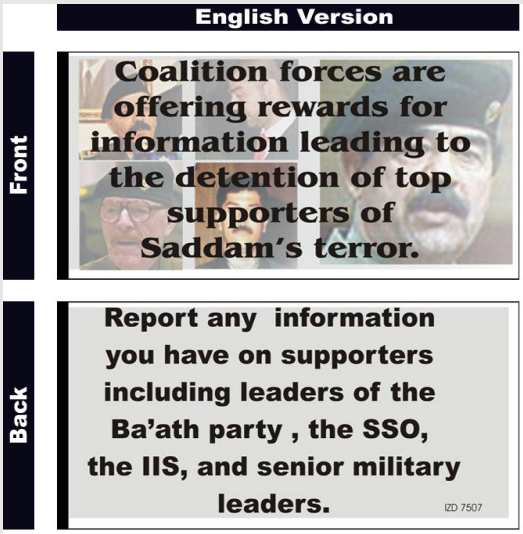
Bu suçun bir parçası olmayın.

Kimyasal silah kullananların birlik komutanları da sorumlu olacaktır."

GÖSTERGE (ön sayfa)	**Silah**	**Fon**	**İnsanlar**	**Yazı**
GÖSTEREN	Zırhlı personel taşıyıcı, askerlerin elindeki tüfekler	Siyah gökyüzü	NBC teçhizatlı koalisyon kuvvetlerine ait askerler ve ölçüm yapan araştırmacı asker	Koalisyon kuvvetleri kimyasal silah saldırılarına karşı savunmak için iyi eğitilmiş ve hazırlanmışlardır
GÖSTERİLEN	Koalisyon kuvvetleri sahip oldukları savaş araçları ile görevlerine her koşulda ve NBC (kimyasal) saldırısı karşısında devam edebilmektedirler	Fonda siyah gökyüzü kullanılarak KİS (kimyasal silah) kullanımı sonucu kargaşa,belirsizlik ortamı, geleceğe açık olarak bakamama, matem ve yok oluşun vurgulaması	Kimyasal silahın kullanımından sonra koalisyon askerleri sahip oldukları NBC teçhizatı sayesinde halen hayattadır ve görevlerini yapacak durumdadır. Irak halkı ve askerleri ortada görünmemekle kimyasal saldırıdan korunamadıkları, çok etkilendikleri vurgulanmaktadır	Kitle imha silahlarını kullanmanız koalisyon kuvvetlerini hiç etkilemeyecektir. Bu konuda eğitim seviyeleri çok iyi ve tecrübeleri oldukça fazladır. Kimyasal silah kullanımı en çok Irak halkı ve askerlerine zarar verecektir. NBC teçhizatınız tam değil, kendinizi ve çocuklarınızı nasıl koruyacaksınız? (arka sayfadaki resimle desteklenmiştir)

GÖSTERGE (arka sayfa)	Ölüm	İnsanlar	Yazı
GÖSTEREN	Oyun oynarken veya uykuda hayatını kaybetmiş çocuklar	Ölen yakınlarının cenazesini kaldıran topluluk	Eğer Saddam kimyasal silah kullanırsa masum Irak halkı ve kader arkadaşlığınız kurbanı olacaktır. Bu suçun bir parçası olmayın. Kimyasal silah kullananların birlik komutanları da sorumlu olacaktır
GÖSTERİLEN	Koalisyon kuvvetleri sahip oldukları savaş araçları ile görevlerine her koşulda yerine getirirken (ön sayfadaki resimle desteklenmekte) Irak halkı başta çocukları olmak üzere hayatlarını kaybetmektedir, devamında da kaybeden taraf Irak halkı olacaktır.	Kimyasal silahın kullanımından sonra Irak halkından bir grup yakınlarının cenazesini kaldırırken acı ve çaresizlik ortamında kaldıklarını, kimyasal saldırıdan korunamadıkları, çok etkilendikleri, geleceklerinin koybolduğu vurgulanmaktadır	Saddam ve yandaşlarının kitle imha silahlarını kullanması halinde sonuçlardan en fazla Irak halkı ve askerleri zarar görecektir. NBC teçhizatınız tam değil, kendinizi ve çocuklarınızı nasıl koruyamayacaksınız. Bu suça ortak olmayın, kimyasal silah kullandıranlarda kullananlar kadar suçlu olacaktır. Kimyasal silah kullanmayın kullandırmayın.

IZD-7507 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-7507

"Saddam terörünü destekleyen üst düzey kişiler hakkında bilgi verenlere koalisyon kuvvetleri ödül verecektir."

"Baas partisinin, SSO (Special Security Organization), IIS ve kıdemli askeri komutanların da dahil olduğu destekçiler hakkındaki her türlü bilgiyi rapor edin."

GÖSTERGE	Resim	Yazı (ön taraf)	Yazı (arka taraf)
GÖSTEREN	Saddam, oğulları ve iki yakın bakanı	Saddam terörünü destekleyen üst düzey kişiler hakkında bilgi verenlere koalisyon kuvvetleri ödül verecektir	Baas partisinin, SSO (Special Security Organization), IIS ve kıdemli askeri komutanların da dahil olduğu destekçiler hakkındaki her türlü bilgiyi rapor edin
GÖSTERİLEN	Saddam ve üst düzey yöneticilerin yüzlerinde her an yakalanma korkusu, endişeli durum ve gergin ifadeleri hakim olmuş resimleri yayınlanarak halk arasında yönetimin kendi sorunlarıyla ilgilendiği ülke sorunlarıyla uğraşacak vakitleri olmadığı	Para için mutlaka birileri bilgi verecek ve zamanı geldiğinde Saddam ve beraberindekiler yakalanarak yargılanacaklar ve gerekli cezaları verilecek	Zaman daralmaya yönetimde görev alanların çemberi genişletilmeye başladı, biran önce sorumlu kişilerden yakalamak savaşın akışı açısından önemini korumakta

IZD-7509 nolu bildiri;

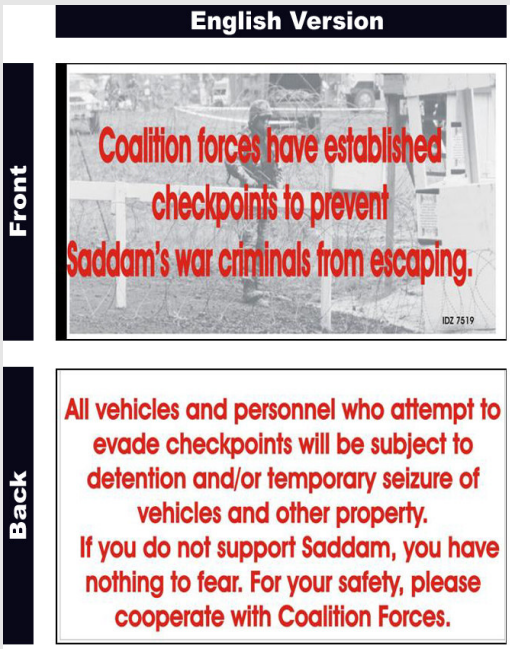
Leaflet Number: IZD-7509

"KAVGAMIZ SADDAM'A VE ONUN YÖNETİMİNEDİR, IRAK HALKINA KARŞI DEĞİLDİR. Saddam'ın tiranca yönetiminden Irak halkını kurtararak özgürlüklerini vereceğiz."

"EMNİYETİNİZ İÇİN EVİNİZE DÖNÜN VE BARIŞ İÇİNDE YAŞAYIN."

GÖSTERGE	Resim (ön	Yazı (ön taraf)		Resim (arka	Yazı (arka taraf)
GÖSTEREN	Saddam	KAVGAMIZ SADDAM'A VE ONUN YÖNETİMİNEDİR, IRAK HALKINA KARŞI DEĞİLDİR	Saddam'ın tiranca yönetiminden Irak halkını kurtararak özgürlüklerini vereceğiz	Iraklı bir aile	EMNİYETİNİZ İÇİN EVİNİZE DÖNÜN VE BARIŞ İÇİNDE YAŞAYIN
GÖSTERİLEN	Endişeli, kaygılı ve bakışları dalgın kontrolü elinden kaçırmak üzere olan bir Saddam	Resmin üzerinde ve altında; Tüm bu çekilen sıkıntıların sebebi ve gelecekte olabilecek sorunların da kaynağı Saddam olacaktır, halkı dost olarak kabul ediyoruz	Saddam yönetimine halktan gelecek desteğin azaltılması, sorumlu olarak Saddam gösterilerek iktidara olan desteğin azaltılması	Mutluluk içinde yaşamak herkesin hakkı, ailenizle beraber olmak sizin de hakkınız, savaşma evine dön, çocukların ve eşin seni	Geniş ufukları ve huzuru, sakinliği ifade eden mavi zemin üzerine, istikrarı, saflığı ve güveni ifade eden beyaz ile mesaj yazılarak daha anlam çözümüne gitmeden okuyanı olumlu bir şekilde etkilemek

IZD-7519 nolu bildiri;

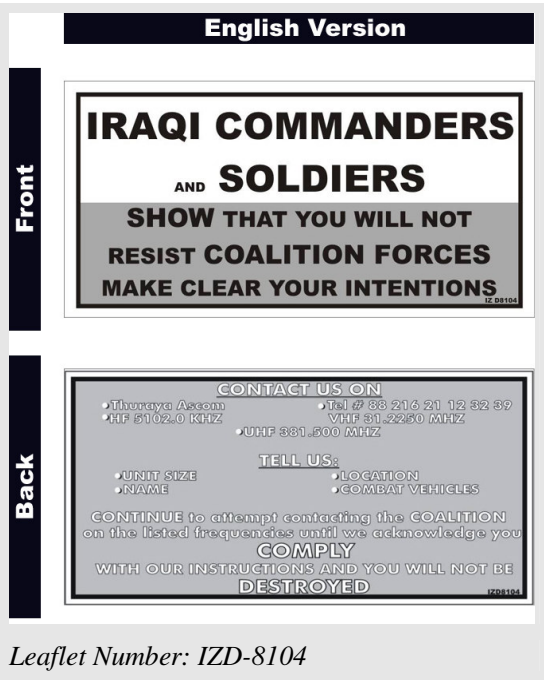
Leaflet Number: IZD-7519

"KOALİSYON KUVVETLERİ SADDAM'IN SAVAŞ SUÇLARINDAN KAÇMASINI ENGELLEMEK İÇİN KONTROL NOKTALARI OLUŞTURMUŞTUR."

"Kontrol noktasından kim kaçarsa aracına ve eşyalarına belirli bir süre el koyulacaktır. Eğer Saddam'ı desteklemiyorsanız hiçbir şeyden korkmamalısınız. Emniyetiniz için koalisyon kuvvetleriyle işbirliği yapın."

GÖSTERGE	Fon	Yazı (ön taraf)	Yazı (arka taraf)
GÖSTEREN	Kontrol noktasında bariyer kapalı ve askerler nöbet tutuyor	KOALİSYON KUVVETLERİ SADDAM'IN SAVAŞ SUÇLARINDAN KAÇMASINI ENGELLEMEK İÇİN KONTROL NOKTALARI OLUŞTURMUŞTUR	Kontrol noktasından kim kaçarsa aracına ve eşyalarına belirli bir süre el koyulacaktır. Eğer Saddam'ı desteklemiyorsanız hiçbir şeyden korkmamalısınız. Emniyetiniz için koalisyon kuvvetleriyle işbirliği yapın."
GÖSTERİLEN	Kaçış yolları ve yol kontrol noktaları kontrol altındadır, koalisyon kuvvetlerinin izni olmadan hiç kimse bir yere gidemez, otorite koalisyon kuvvetlerinin sorumluluğundadır	Saddam ve diğer üst düzey yöneticiler bir yere kaçamaz, er veya geç yakalanacaklar	Saddam ve beraberindeki diğer yöneticilere yardım ve yataklık yapmıyorsanız sizlere zorluk çıkmayacak, aksi takdirde koalisyon kuvvetleri ile işbirliği yapmazsanız emniyetinizi garanti edemeyiz

IZD-8104 nolu bildiri;

Leaflet Number: IZD-8104

"IRAKLI KOMUTANLAR VE ASKERLER, koalisyon kuvvetlerine direnmeyeceğinizi GÖSTERİN.

Düşüncelerinizi açıklığa kavuşturun."

"BİZİMLE TEMAS KURUN (Thuraya Ascom ile) –

HF 5102.0 KHz. VHF 131.225 MHz. UHF 381.500 MHz. Tel no: #88 216 21 12 32 39

TELEFONDA BİZE; adınızı, bulunduğunuz yeri, birliğinizin büyüklüğünü, savaş aracınızın cinsini, SÖYLEYİN.

Sizi bilgilendirene kadar listedeki frekanslardan KOALİSYON KUVVETLERİYLE temas kurma girişimine DEVAM EDİN.

Talimatlarımıza UYUN ve ÖLDÜRÜLMEYECEKSİNİZ."

GÖSTERGE	Komuta ekibi	Talimat	Yöntem
GÖSTEREN	Iraklı komutanlar ve askerler	Koalisyon kuvvetlerine direnmeyeceğinizi GÖSTERİN. Düşüncelerinizi açıklığa kavuşturun.	BİZİMLE TEMAS KURUN TELEFONDA BİZE bilgilerinizi SÖYLEYİN Talimatlarımıza UYUN
GÖSTERİLEN	Savaşı yönetecek tüm askeri personele hitaben bu ifade kullanılmış	Verilen talimatlarla birliklerin içinde çözülmeleri hızlandırmak, emir komuta düzenini sarsmak, savaşma azim ve iradesini kırmak	Verilecek bilgilerden sonra savaş sizin için bitecek

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Göstergebilimsel analiz ile yapılan değerlendirmelerde, havadan atılan bildiriler konu veya anlam olarak birbirine benzeyenlerin bir araya getirilmesiyle yapılmıştır. Bazen gösterilen, başka bir konunun göstereni durumuna da gelebilmiş ve zaman zaman kavramların iç içe geçmesine neden olabilmiştir.

Sırasıyla bildirilerden konularına göre bir araya alınarak elde edilen çıkarsamalar ve değerlendirmeler yapıldıktan sonra toplu değerlendirme yapılmıştır;

HAVADAN ATILAN BİLDİRİLERİN YORUMLARI

IZD-001, IZD-001c, IZD-002, IZD-002a, IZD-002c ve IZD-003 nolu bildiriler;

Fiziksel olarak her kesime ulaşabilen bilgilendirici radyo yayınlarının BİLGİ RADYOSU aracılığıyla yapıldığı duyurulmaktadır.

Bu bildirilerde; Irak halkının yapılan radyo yayınlarını daha rahat bir ortamda dinlemeleri ve yorum yapmaları veya iktidar taraftarlarının dikkatini çekmeden sansürle ilgili önlemleri aşarak dinleyebilecekleri şekilde frekanslar seçilerek Koalisyon Kuvvetlerinin radyo yayınlarının dinleyebilme imkânı yaratılmıştır. Verilmiş olan frekanslar Irak halkının fakir olması ve yeni teknolojiye uygun radyo sayısındaki azlık dikkate alınarak eski tip radyolardan rahatlıkla dinlenebilecek şekilde, daha uzun mesafelere ulaşabilen frekanslardan seçilmiştir.

Daha önce ikinci bölümde belirtildiği gibi, az bilgi sahibi olan kimselerin radyo yayınlarını diğer yayınlardan daha çok güvenmeleri ve radyonun haberleri süratle diğer yayınlardan daha ayrıntılarıyla verdiği için güvenilir birer kaynak olarak kabul etmeleri koalisyon kuvvetleri tarafından dikkate alınmıştır.

Buradaki gizlenen amaç; radyo yayınlarıyla yapılacak propaganda faaliyetlerinde Koalisyon Kuvvetlerinin radyo yayınlarını her kesime ulaştırması olarak değerlendirilmiştir. Zaman zaman havadaki uçaktan yapılan yayınlar koalisyon kuvvetlerinin konuya ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Savaşın ilerleyen günlerinde yine radyo yayınlarının dinlenmesi için benzeri bildiriler atılarak tekrar kuralı uygulanmıştır.

Bildirilerde yer alan Irak haritası çevre ülkelere göre daha ön planda ve parlak renkli olarak gösterilmesi ise ülkeye verilen önemin Irak halkı tarafından daha rahat algılanmasını sağlayacak şekildedir.

IZD-017d ve IZD-017e nolu bildiriler;

Her iki bildiride resimler de vurulan Irak'a ait silahlar vardır. Birinci resimde bulunan SAM taşıyıcı araç yerine ikinci resimde tank yer almıştır. Geri kalan yazılar ve resimdeki temsili ifadeler tamamen aynıdır.

Yazılı ifade ile Iraklılara EMNİYETLERİNİ daima ön planda tutmaları, Saddam yönetiminin koalisyon kuvvetlerine karşı koymasına yardımcı olunmaması, özellikle hava savunma silah sistemlerinden herhangi birinde veya başka birlikte görevi olsa bile kendi yaşamları için şahsi silahlarını ve hava savunma sistemlerindeki veya birliğindeki silahlarını terk ederek ayrılmaları istenmiştir.

Silahları kullanacak personel bırakılmayarak, bu şekilde koalisyon kuvvetlerine yönelik tehlike azaltılırken görevini bırakan askerlerin birbirini etkileyerek savaşma isteklerini ve motivasyonlarını azaltmak veya tamamen ortadan kaldırmak, Medine Cumhuriyet Muhafız Kuvvetlerinin adı verilerek Irak'ta güvenilir birlik olan bir kuvvetin saf dışı bırakıldığı izlenimi verilerek nispeten daha az eğitim almış diğer askeri birliklerin savaşma azim ve iradesi ile moralini bozmak amaçlanmıştır.

Ayrıca EMNİYETİNİZ İÇİN yazısı kırmızı ve büyük puntolarla yazılarak tehlikenin boyutları ve konunun önemi vurgulanmıştır. Yazının çerçevesinin siyah olması da Koalisyon Kuvvetlerinin otoriter yapısını ve tavırlarını desteklemektedir.

IZD-019, IZD-019a, IZD-038 ve IZD-2502 nolu bildiriler;

Bu dört bildirinin de ortak tarafı NBC silahlarının ve kitle imha silahlarının (KİS) kullanımını önlemek şeklinde görülmektedir. Silahın hazırlanmasından, kullanılmasından ve kullanımına izin veren birlik komutanına kadar her şahıs olabilecek kötü sonuçlara hazır olmaları konusunda kesin dille uyarılmaktadır. Bu bildiriler koalisyon kuvvetlerinin kimyasal silah fabrikası olarak değerlendirdikleri ve imha ettikleri çocuk maması fabrikası akıllarda tazeliğini koruduğu döneme denk gelmektedir.

Halka iletilmek istenen ana mesaj; koalisyon askerlerinin NBC ve KİS'dan korunabildikleri, Irak halkının daha önce Saddam tarafından kullanılan kimyasal silahlardan çok etkilendiğini şimdi de etkilenecekleri şekildedir. Bu çağrışım küçük çocukların cesetleriyle ifade edilmektedir. IZD-038 nolu bildiride istihbarat uydusunun çok yetenekli olduğu ve Irak haritasının projektörle aydınlatılmış gibi araştırılıyor şeklindeki görünümüyle her hareketlerini rahatlıkla izleyebilecekleri imajı verilmektedir.

IZD-022, IZD-022a, IZD-022b ve IZD-023 nolu bildiriler;

Bu bildirilerde; askeri birliklerden ve binalardan uzak durulması, gece araç kullanılmaması sizin ve ailenizin geleceği ve EMNİYETİNİZ İÇİN gereklidir. Hedefimiz sivil halk kesimi değildir, sadece askerler ve silahlı personeldir, katılmadığınız sürece zarar görmeyeceksiniz, koalisyon kuvvetleri her an savaşmaya hazırdır, konuları işlenmiştir.

Evinizde kalın ifadesi de cepheye giden babanın çocuklarına ve ailesine duyduğu özlemini hatırlatmak, savaşma azmini ve iradesini kırmak, cephedeyken

evinin özlemini artırarak Saddam yönetiminin hataları sonucu evinden ayrı kaldığını hissettirmek, geri dönememe korkusunu aşılamak, savaşa gitmemişler ise ortada dolaşmaları engellenerek koalisyon kuvvetlerine sorun çıkarılmasını önlemek amaçlanmıştır.

Evlerinde kalıp beklemeleri halinde Irak halkına yaşamları için gerekli insanı yardımın ödül olarak dağıtılacağı, silahlı eylemde bulunurlarsa ailelerinin geçimi için insani yardımdan faydalanmalarının engellenebileceği gibi yaşamlarının da son bulabileceği ima edilmektedir.

Yazının rengi ve fonunda, Arapların kan akışını yavaşlattığına inandıkları mavi kullanılmıştır. Bu renk aynı zamanda huzuru ve sakinliğide ifade etmektedir. Yazının beyaz olması ise ifadeye olan inanç oluşumunda dürüstlüğü ifade etmektedir. Renklerin bilinçli olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir.

IZD-024 nolu bildiri;

Saddam sorunların kaynağında ve büyüyen sorunlara yol açan diktatörce sert bakışları ile Irak'ı elinde sıkarak parçalayan kişi olarak gösterilirken, toprak bütünlüğü ortadan kaldırılan suçsuz Irak toprakları yeşil harita ile vurgulanmıştır. Ayrıca Irak haritasının renginin yeşil olması Irak bayrağındaki renkle çağrışım yaparak etnik milliyetçiliğin ortaya çıkmasını sağlamak için seçildiği değerlendirilmiştir.

Herhangi bir sebeple koalisyon kuvvetlerine müdahalede bulunmayanların gündelik hayatlarına devam edebilecekleri, koalisyon kuvvetlerinin Saddam yönetimini sonlandırmak için görev yapmakta oldukları ve sivil halka zarar vermeyecekleri anlatılmaktadır.

Fonda kullanılan renk çizgilerle ihtişam ve lüksü açığa çıkaran aynı zamanda da nevrotik ifadeye sahip mor renkle gittikçe büyüyen sorunlar sarmalını ifade edilmiştir. Saddam ile bütünleştirilerek bilinçaltına tüm sorunların sebebi Saddam olarak yerleştirilmeğe çalışılmıştır.

IZD-027a nolu bildiri;

Koalisyon kuvvetlerinin sivil halkın yaşam alanına zarar vermeden Irak'a ait her türlü askeri araç ve silahı istediği yerde vurabilen silahlara sahip oldukları açıkça ifade edilmiştir.

"Koalisyon kuvvetleri seçkin Irak halkına zarar vermeyecektir" ifadesindeki "seçkin" kelimesiyle Irak halkı yüceltilip gururu okşanarak, koalisyon kuvvetlerine sempati duymaları, gereken yardımları yapmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

IZD-033o, IZD-033p ve IZD-069 nolu bildiriler;

Koalisyon talimatlarına uymayan ve adı iyi bilinen birlik isimlerine gönderme yaparak askerlerin silahlarını bırakmaları, bıraktıkları silahların kullanıma hazır olmayacak ve her an nakledilebilecek şekilde depolanması, verilecek diğer talimatlara uyulduğu sürece hayatta kalacakları ve askeri hedef olarak değerlendirilmeyecekleri, talimatlara uymaları halinde Irak askerlerine hiçbir zararın verilmeyeceğini belirten bir dizi talimat bulunmaktadır.

Verilen talimatlarda görevlerini nasıl bırakacakları detaylı bir şekilde anlatılarak uymaları halinde savaş esiri olarak daha az sıkıntı çekecekleri, sonuçta ailelerin dönebilecekleri yananlam olarak çıkarılabilmektedir.

Sadece subayların şahsi silahlarını taşımalarına izin verilerek hem subaylar onore edilmiş hem de kendi aralarında çıkabilecek kargaşayı bastırabilecek gücü ellerinde bulundurmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

IZD-036 nolu bildiri;

Koalisyon özel harekat kuvvetleri ve diğer görev yapanlar Saddam yönetimini sonlandırmak için görev yapmakta oldukları, sivil halka zarar vermeyecekleri, her an ateş edecek şekilde gelebilecek tehlikeye karşı mevzilenmiş askerlerin hava/kara harekatıyla her yerde ve her zaman desteklenmeye hazır olduğu ifade edilmektedir.

Yine herhangi bir sebeple koalisyon kuvvetlerine karşı koyanlar yaşatılmayacakları ve müdahalede bulunmayanların ise güvenli gündelik hayatlarına devam edebilecekleri, koalisyon özel harekat kuvvetlerinin Irak halkına Saddam yönetimini ortadan kaldırarak özgürlüklerini verecekleri belirtilmektedir.

Bu bildiriyle halka tek hedef olarak Saddam gösterilmekte ve "yalınlık ve tek düşman" kuralına uygun tek kişi üstünde halkın kin duygularını yoğunlaştırmak amaçlanmıştır.

IZD-047 nolu bildiri;

Her ortamda savaş kabiliyetine sahip koalisyon kuvvetleri, her yerde ve her zaman görevde olduğu, Irak'ın sahil kesimindeki askeri harekat bitene kadar Irak halkının emniyeti için uzak durmaları, aksi halde bu karışık ortamda vurulabilecekleri, sahildeki çıkarma yapılan yerler veya askeri harekatın devam ettiği yerlerin Saddam rejiminin sona ermesinden sonra sivil halkın kullanımına açılacağı koalisyon kuvvetlerinin buralarda kalıcı olmayacakları, bu yerlerin asıl sahibi olanlara barış içinde terk edileceği anlatılmaya çalışılmıştır.

IZD-048 nolu bildiri;

"SADDAM REJİMİNİN ADALETTEN KAÇMASINA İZİN VERMEYİN" bu emredici ifadeyle rejimin sahiplerini yakalayacaklarını, yakalanmalarına yardım edilmesini, kaçmalarına izin verilmemesini, desteklenmemesini, aksi takdirde koalisyon kuvvetleri Irak liderlerinin kaçışını her yerde engelleyebilecek (havadan takiple deniz ve kara bölgelerinin kontrol altında olduğu vurgulanarak) kuvvete ve kudrete sahip olduğu için, yardım edenlere gerekenlerin yapılacağı ve çevresinde ki diğer yardımcılarının da zarara uğrayacağı belirtilmiştir. Burada kastedilen yardımcılar olarak aile bireyleri ifade edilmektedir. Saddam ve yardımcıları ancak sivil halkın arasında gizlenebilecek yer bulacağı değerlendirildiği için, yardım

edecek olanların aile bireylerinin de tehlikeye gireceği belirtilerek, yapılacak yardımların önlenmesi amaçlanmaktadır.

IZD-050 nolu bildiri;

Savaşın ve kötü yönetimine rağmen hayatını lüks ortamda devam ettiren Saddam ve diğer devlet adamlarının durumu parlak bir şekilde, kucağında çocuğunu emziren ve cephedeki kocasını bekleyen genç annenin çaresiz bakışlarıyla gelecek kaygısı içindeyken, babasını bekleyen çocukların veya oğlunu bekleyen savaşa gidememiş yaşlıların durumu hatırlatılarak, şu soru soruluyor;

"Aileniz yaşam savaşı verirken, ailenizin mi, yoksa rejimin mi size daha fazla ihtiyacı var?"

Hemen arkasından geçici durumu simgeleyen sarı ile gösterilmiş ibareye yer verilerek "Evinize ve ailenize dönün." ifadesi bulunmaktadır.

Duygu ve tutumların söz konusu olduğu durumlarda, bilgilerdeki sapmanın bu duyguları ve tutumları güçlendireceği yönünden hareketle; doğrudan insanları en hassas olan duygularıyla baş başa bırakarak bir an önce askeri görevlerini sonlandırıp evlerine geri dönmeleri, iktidara olan desteklerinin ve tabanın üst kesime olan inancının azaltılması ve dahada sonra koparılması hedeflenmiştir.

Bu bildiride Saddam o anda halkın duruna göre çok lüks sayılacak şekilde ifade edilmesi gri propaganda örneği olarak verilebilmektedir.

IZD-060a nolu bildiri;

Bu bildiride; "Koalisyon Kuvvetlerine müdahale etmeden evinizde kalın. Koalisyon Kuvvetleri sizin korunmanız için sokağa çıkma yasağı uygulayacak ve devamında sizlere talimatlarını 'Bilgi Radyosu' frekansından yayınlayacaktır" ifadesi ile Iraklı halka geçici yasakların kendi yararlarına olduğu ve bu nedenle karşı

çıkmamaları gerektiği, kısa süreli olacak zorlukları birlikte beraber aşacaklarını anlatmaya çalışmaktadırlar.

Adı geçen "Irak'ın soylu insanları" daha önce de kullanılan seçkin insan isimlendirmesiyle aynı etkiyi yapması ve askeri harekatın hedefinin "zalim yönetim" olarak (isim takma uygulamasına örnek) adlandırarak zıt tarafları belirgin bir şekilde ortaya çıkararak tabandan tavana olan desteğin azaltılması veya tamamen kesilmesi amaçlanmıştır.

IZD-061 ve IZD-017 nolu bildiriler;

Kriz zamanı radyodan verilecek talimatların dinlenmesini sağlamak için dağıtılmış bildirilerdir. IZD-061'de arka taraftaki iki farklı deri rengine sahip tokalaşan el ile iki ayrı konumda bulunan Irak halkı ve koalisyon kuvvetleri simgelenmiştir. Halkın Saddam ve yönetiminden kurtulma isteklerini desteklediklerini, suçsuz Irak halkına zarar vermeyeceklerini uzattıkları dost el ile ifade etmektedirler.

IZD-071 nolu bildirinin ön tarafı daha önce değerlendirilen IZD-003 ile aynıdır. Arka taraf ise IZD-022 (a ve b) ile tamamına yakını aynıdır. Bu nedenle değerlendirmesi yapılmamıştır. Diğer ilgili değerlendirmeler bu bildiri içinde geçerlidir. Fakat bu safhada radyo yayınlarının bir daha dinlenmesinin hatırlatılması tekrar kuralının uygulamasına bir örnek oluşturmaktadır.

IZD-070 nolu bildiri;

Petrol tesislerine yapılabilecek sabotajların önlenmesi için ön plana aileler ve özellikle küçük çocuklar çıkarılarak şahsi nedenlerden dolayı halkın karşı çıkmasını sağlamak amaçlanmıştır. Asıl savaşa giriş sebeplerinden biri olan petrol kaynaklarının koalisyon kuvvetleri için önemli olduğu gizlenmek istenmiştir.

Bu bildiride gri propaganda uygulamasına benzer bir uygulama söz konusudur.

IZD-1000 nolu bildiri;

Pilota uygun şekilde yardım edenlere ödül verilmesinin ana sebebi pilotun savaşta ki stratejik değerinin yüksek olmasından ve savaş kayıplarında önemli bir yer işgal etmesinden kaynaklanmakla beraber yakalanmaları halinde karşı propaganda malzemesi olmaları ve pilotların tv ekranlarından işkence ve dayak izleriyle gösterilmesinin savaşın devam eden günlerinde evinden onbinlerce km uzakta uçan koalisyon kuvvetlerine ait pilotlar arasında moral bozukluğu yaratması engellenmek istenmiştir. Bu sebepten dolayı yardım edene verilecek ödül bu bildiride ön planda vurgulanmış ve yer almıştır.

Bu bildiride koalisyon kuvvetlerine ait pilotlar için halkın yardım etmesi halinde ödüllendirileceği haberine karşılık Irak hükümeti de canlı veya cansız yakalanacak koalisyon kuvvetlerine ait her bir pilot için yüklü miktarda para ödülü verileceğini açıklayarak karşı propaganda uygulamasın güzel bir örnek oluşturmuştur.

IZD-1002 nolu bildiri;

Koalisyon uçaklarının konumunu rapor edip etmeme konusunda insanları kaderleriyle baş başa bırakan bir tablo yaratılmıştır. Yapılan işin kişiselleştirilemesi ile savaş hakkındaki düşüncelere ego duygularının hakim olması sağlanarak yine tabandan Saddam yönetimine olan desteğin azaltılması hedeflenmiştir.

IZD-7507 ve IZD-7519 nolu bildiriler;

Harekatın ilerleyen günlerin dikkate alınarak hazırlanmış bir bildiridir. Zaman daralmaya başlamış ve Saddam ile üst düzey yöneticilerinin yüzlerinde her an yakalanma korkusu, endişeli durum ve gergin ifadeleri hakim olmuş, halk arasında yönetimin kendi sorunlarıyla ilgilendiği ülke sorunlarıyla uğraşacak vakitleri olmadığı ifade edilmeye çalışılmıştır.

İnsanların duymak veya görmek istediklerinin gerçekleşeceğini düşündükleri veya inandıkları ilkesinin uygulamasına bir örnek olarak; halka Saddam rejiminde görev alanlarla Saddam'ın artık yakalanma zamanlarının geldiği, Irak'ın üst düzey yöneticilerinin kaçmasına izin verilmeyeceği ve yakalanmalarının sağlanmasıyla bu savaşın son bulacağı ve tekrar barışın geleceği ifade edilmektedir.

IZD-7509 nolu bildiri;

Harekatın ilerleyen günlerine doğru çözülmeleri hızlandırmak için yayınlanmış bir bildiri özelliği taşımaktadır. Yine Saddam'a isim takılarak kötü gösterme, taraflar arasında Irak halkının suçsuz olduğu ve "emniyetiniz için evinize dönün ve barış içinde yaşayın" ibaresiyle de cephede olan kopmalar veya birliklerinden teslim olmayı düşünen Iraklı askerler hedef alınmıştır. Bu ifadeler endişe ve korkuların azaltılarak er geç istenen fikrin oluşturulacağını ifade eden Ellul'un sözlerinin güzel bir örnek uygulamasıdır.

Fonda kullanılan renklerle; geniş ufukları ve huzuru, sakinliği ifade eden mavi zemin üzerine, istikrarı, saflığı ve güveni ifade eden beyaz ile mesaj yazılarak daha anlam çözümüne gitmeden okuyanı renklerle olumlu bir şekilde etkilemek amaçlanmıştır.

IZD-8104 nolu bildiri;

Bu son bildiri aynı zamanda savaşında sonunun geldiğini adeta bildirir gibi Iraklı komutanların ve askerlerin koalisyon kuvvetlerine direnmemelerini, kendi yaşamları için verilen talimatlara uyarak artık savaşmamalarını empoze eden son mesaj özelliği taşımaktadır.

DEĞERLENDİRME

Bildirilerden yapılan çıkarsama ve yorumlar ile; asker ve sivil kesime ayrı gibi görünse de sonuçta sivil asker ayrımı yapmadan tüm Irak halkının savaşma azim ve iradesini ortadan kaldırmak, Saddam ve yönetimine olan halkın tabandan gelen desteğini yok etmek ana amaç olarak belirlenmiştir.

Genel olarak baktığımızda atılan bildiriler küçük ve belirli konuları kapsadığı görülmekle birlikte bu bildirilerde; eve dönüş, evde kalınması, emniyetiniz için, kavramları, küçük çocuk resimleri, genç anne, evde beraberce yenen yemek resimleriyle görsel olarak desteklenerek aileniz yaşam savaşı verirken siz yanlarında yoksunuz, size (babaya) ihtiyaçları var mesajı verilmek istenmiştir.

Başka bir grup bildiriyle askeri birliklerden uzak durun, yaklaşmayın, silahlardan uzaklaşın kavramlarıyla, vurulmuş uçaksavar ve SAM mevzii, imha edilmiş tank veya seçme birliklerin adları ve resimleriyle görsel unsurlarla desteklenerek; Irak silahlı kuvvetlerinde görev yapanların yaşamak için görevlerini bırakmaları, aksi takdirde öldürülecekleri mesajı iletilerek koalisyon kuvvetlerine karşı çıkacak ve direnecek silahlı birlik ortadan kalkması sağlanmaya çalışılmıştır.

Saddam ve beraberindekiler için ülke sorunlarının kaynağı, tiranca yönetimin sahipleri, lüks içindeki hayata devam eden ekip kavramları, temiz takım elbiseli, toplantı salonunda diktatör gibi oturan resimleriyle Saddam ve yönetiminin baskıcı, hürriyetleri kısıtlayıcı olduğu, buna karşılık halkın sefalet içinde olduğu vurgulanarak halkın tabandan tavana olan desteğini azaltmak veya tamamen ortadan kaldırmak amaçlanmıştır. Propaganda etkinliğini artırmak için yalınlık ve tek düşman kuralı Saddam için uygulanmıştır.

Genel olan bir diğer konuda koalisyon kuvvetlerine karşı koyulmaması için "koalisyon talimatlarına uyun, radyodan talimatları dinleyin, gece sokağa çıkmayın, çocuklarınızın dışarıda oynamasın izin vermeyin" kavramları askeri birliklerin ve silahların üstüne yasak işareti koyulan resimlerle desteklenmiştir. Ne kadar sorun çıkmaz veya halk direnci olmazsa koalisyon kuvvetleri o kadar rahat hareket

edebilecek ve ülke içinde sağlamak istedikleri otoriteyi kurabilecek ortamı yakalamaları sağlanmaya çalışılmıştır.

ABD'nin Irak'a saldırmasında BM ve dünya devletlerine karşı en büyük dayanak olarak kullandığı kitle imha silahları (KİS) ile nükleer, biyolojik ve kimyasal (NBC) silah kullanımını engellemek için bu konudaki hazırlıkları izleyebildikleri yüksek teknolojiye sahip oldukları, kendi NBC teçhizatlarının tam ve eğitimlerinin yüksek seviyede olduğu, bu tip silahları kim kullanırsa kullansın sorumluluktan kaçamayacağını belirten kavramlar, "ateş topu, nükleer mantar şeklindeki bulut, kargaşa ve Iraklı çocukların cesetleri"nin resimleriyle desteklenerek, bu tip silahların asıl cezasını Irak halkı ve çocuklarının çekeceği mesajı verilmek istenmiştir.

Bildirilerden son olarak çıkarılan sonuç ise şu şekildedir;

Harekatın ilerleyen safhalarına göre Irak'ın liderleri (sivi-asker)'nin adaletten kaçmamaları ve kaçmalarına izin verilmemesi için alınan önlemlere ilave olarak kontrol noktalarında sorun çıkarılmaması, deniz yoluyla kaçışına yardım edilmemesi, kaçma girişimlerinin haber verilmesi uyarıları, bariyer başında yol kontrol görevi yapan askeri birlik, destroyer ile deniz kontrolü, helikopter ile hava sahası kontrolü ve havadan izleme resimleriyle desteklenmiştir. Bunun devamında kaçış yolları kapatıldığı ve kaçacak yeri olmayan liderden sonra komuta kademesinde görevli askerlere teslim olmaları ve birliklerini sevk ve idaresini bırakmaları çağrısı yapılarak Saddam'ın her an yakalanabileceği mesajı verilmiştir.

Yukarıda açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılan bildirilerin uygulamaları esnasında daha önce bahsi geçen stratejik yaklaşımlardan Alenilik Stratejisi (Strategy of Publicity - Propagandanın tüm iletişim medyasında yapılması) ve İkna Stratejisi (Strategy of Persuasion - Propagandacının tezini veya fikrini savunurken duygulara hitap etmesinin sağlanması) kullanılmıştır. Irak halkına uygun taktik olarak ta; Açığa Vurucu Propaganda (Revealed Propaganda - Propagandacının ya da destekleyenin kimliğinin ve propagandacının maksat ve amaçlarının izleyici kitleye açıkça belirtilmesi) uygulanmıştır.

Propaganda çeşitleri açısından çoğunlukla beyaz propaganda, çok az bölümünde ise siyah propaganda uygulanmıştır.

Propagandalarda tek çözüm yolu olarak Saddam ve rejiminden kurtulmak ön planda tutulmuş ve bu konuda kitlesel etki yaratabilmek için tabanı harekete geçirecek şekilde icraat ve hareket oluşumuna yol açacak ifadeler kullanılmıştır. Yapılan propaganda da etkinliği artırmak içinde "yalınlık ve tek düşman" kuralı "düzenleme" kuralı ile desteklenmiştir.

Bildirilerin içeriğinin iyi anlaşılması ve etkisinin artırılması için renkler hem fonda ve/veya arka plandaki görüntülerde ve yazılarda, hem de vurgulanmak için öne çıkarılacak görüntü veya kelimelerde çok iyi derecede kullanılmıştır. Ayrıca bildirilerin bir çoğunda ana tema olarak kullanılan resimlerde sadece konuya uygun küçük çaplı eklemeler veya düzeltmeler yapılırken fotomontaj tekniği kullanılmıştır.

Lideri tabandan ayırmak ve tabana karşı düşmanlıkların olmadığı, sadece Irak halkına yardım için gelindiği vurgulanırken hassas olan dini öğeler ve etnik öğeler kullanılmayarak dinler veya medeniyetler arası çatışma görüntüsünden uzak durulmaya özen gösterilmiştir. Ayrıca resimlerde ve ifadelerde Irak halkını küçük düşürecek veya aşağılayacak, örf ve adetlerine ters olacak hiçbir şeye yer verilmemesi dikkat çekici diğer bir husustur.

SONUÇ

Yapılan çalışmada propagandanın, farklı tekniklerle, farklı iletişim araçları üzerinden, farklı içeriklerle uygulanabilmekte olduğu belirlenmiştir. Bildirilerde yapılan propaganda uygulamaları hedef kitle üzerinde koalisyon kuvvetleri tarafından arzu edilen tutum ve davranış değişikliklerini yaratmak amaçlanmıştır.

Savaşlarda propagandacı kendi anlayışı doğrultusundaki düşüncesini hedef kitleye istediği biçimde sunmaya çalışırken ve mesajlarını topluma yönlendirirken, seçtiği hedef kitlesini ikna edecek bir biçimde, çok geniş toplumsal ve kültürel kaynaklardan yararlanmaktadır. Propagandacı bunları benzeri görülmemiş bir esneklik içerisinde, (özellikle savaş ortamında) yıkımı ve yıkımın beraberinde

getireceği yoksulluğu, acıyı, yakınların kaybını, ölümün karanlık yanlarını, tam karşıt olan mutluluk, hüzün, eve dönüş, özlem, ayrılık ve hatta eğlence, gösteriş macera gibi yaşamın her kesitini kullanarak uygulamalarına devam etmektedir.

İkinci Körfez Harekatı sırasında harekatın başlangıcından itibaren devam eden on günlük süre içinde havadan atılan bildirilerin metinlerinde hedef kitle üzerinde istenilen birtakım davranış modelleri oluşturularak veya aşılanarak potansiyel hedef kitle için bir tutumlar şeması yaratmak ve savaşın sevk ve idaresi için gerekli olan koalisyon kuvvetleri tarafından istenen ortamı sağlamak hedeflenmiştir. Bu bildirilerin içindeki bazı metinlerde, okuyucu konumunda bulunan sivil ve/veya asker Irak halkının davranışı belirli kalıplar içinde sıkıştırılmaya çalışılarak belirli bir standart oluşturulmaya çalışılmıştır. Kişisel yorumların en alt düzeyde tutulmaya çalışıldığı ve toplu olarak hareket etmeye yönelik uygulamalara yönlendirmeler ağırlık kazanmıştır. Ana tema değişik görüntüler, ifadeler ve simgeler ile tekrarlanmıştır.

Bildiriler atılırken, hedef kitlenin konumu ayrıntılı olarak saptanmış ve gruplara veya bu konumlara göre sivil veya asker gibi konu özelleştirilerek günün gereklerine göre planlanmıştır. Söz konusu istekler doğrultusunda gerçek yaşamdan nakledilen ifadeler, insanlara ait olan sembolik değişim değerleri ile karşılanarak anlam yüklemesi yapılarak eve dönüş, savaşma azim ve iradesinin azaltılması gibi konulara ağırlık verilmiştir. Irak halkının taşıdığı bilinçli veya bilinçsiz duygulara ağırlık verilmiş bunların ortaya çıkarılması hedeflenerek "aşılama kuralı" uygulanmıştır.

Anlam oluşumu sürecinin ve metinlerdeki yan anlamın, atılan bildirilerde nasıl gerçekleştiğini görmek açısından göstergebilim prensipleri ve buna uygun olarak gerçekleştirilen göstergebilimsel çözümlemeler önemli bir araç konumunda ele alınmıştır. Buraya kadar ifade edilenler paralelinde araştırmada ilk olarak, atılan bildirilerden değerlendirmeye alınanlarda anlam yaratma fonksiyonu aracılığıyla şekillendirilen ifadeler, birer "gösterge" olarak söz konusu edilmiş ve sonrasında birer "anlam levhası" olarak nitelenerek bildirilerin anlam yaratma özelliği ele alınmıştır. Çalışmanın analiz kısmında ise, söz konusu edilen bu unsurlar, araştırma on günlük süre içinde atılan bildiriler bütüncesi üzerinde gerçekleştirilerek göstergebilimsel analiz yöntemiyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca son olarak bahsedilmesi gereken başka bir nokta, bu çalışmadaki amacımızın kendine özgü bir sembolik biçim olan ve bu şekilde anlam yaratma işlevine sahip bulunan bildirilerin (leaflets) hedef kitleyi ne kadar ve nasıl etkilediğini ve gücünü incelemek olmadığıdır. Bu tamamen ayrı ve farklı alanda yapılacak bir dizi çalışmayı gerektiren bir araştırma konusudur. Çalışma kapsamında amacımız, kitle iletişimiyle ilgili koalisyon kuvvetlerinin, sosyal, askeri ve ekonomik ilişkileri destekleyen birer araç olan bildirilerin sembolik kod içinde anlam yaratma özelliğini göstergebilimsel bir yöntemle irdelemek ve bu kâğıt parçası olarak sunulan ifadelerde neyin görülebileceğini çözümleyip, derin anlamlarına inmeğe çalışmak olmuştur.

Yinede bugün etkili olan bir propaganda yarın hiçbir şey ifade etmeyebilecektir. Değişen şartlar, uygulamalarda ve planlamalarda daima en etken faktör olacaktır. Bu faktörler modern propagandanın amacı olan; sadece bireylerin bir öğreti veya düşünceyi benimsemelerini sağlamak değil, onları aktif olarak bu sürece katılmaya yöneltecek, bir anlamda bireye bir seçenek sunmak yerine seçimi ortadan kaldırarak gerçek ve doğal kabul edilen tepkiler ve inançları yaratmayı amaçlamalıdır. Bireye kendi seçimini yapıyormuş gibi bir ortam yaratılarak kendi seçimine yönlendirmek ve amacına uygun seçimi yapmasını sağlamak modern propagandanın daima göz önünde bulundurması gereken ilke olmalıdır.

KAYNAKÇA:

AKAD Mehmet Tanju (1992) , **20nci Yüzyıl Savaşları - Stratejik, Taktik, Teknolojik ve Jeopolitik Yönleriyle**, Kastaş Yayınları, Ağustos, İstanbul, ISBN 975–7639–49–4.

Alçak Yoğunluklu Çatışma: Savaş Dışı Harekat, Hrp.Ak.K.Lığı, 1995.

ALEMDAR Korkmaz, ERDOĞAN İrfan (1990), **Kitle İletişim Kuramları; Tutucu ve Değişimci Yaklaşımlar**, Ankara, Bilgi Yayınevi

ARNETT Peter (1999), **Savaş Alanından Canlı Yayın Vietnam'dan Bağdat'a, Dünyanın Savaş Bölgelerinde 35 Yıl (Live From The Battlefield 1994 From Vietnam to Baghdad 35 Years in The World's War Zones.)**, İletişim Yayınları, İstanbul, ISBN 975-470-300-0.

ASNA Alaaddin, **Halkla İlişkiler ...Public Relations...P.R.** Sabah kitapçılık 1997.

ATAÖV Türkkaya (2004), **11 Eylül; terörle savaş mı, bahane mi?**, Alkım Yayınevi, Şubat, İstanbul, ISBN 975-6363-24-X.

AVŞAR Servet, **Birinci Dünya Savaşı'nda İngiliz Propagandası (2004),** Ankara, Kim Yayınları.

BALTAŞ Zuhal-Acar, **Bedenin Dili**, , Remzi Kitapevi.

BARTHES, R. (1990), **Çağdaş Söylemler**, Çev. Tahsin Yücel, İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları.

BAŞDOĞAN, Ferhat (1960), **Propaganda** Ankara Kara Kuvvetleri Komutanlığı. Basım, Mayıs Ankara, ISBN 975-8717-01-4.

BAUDRILLARD Jean (2005), **Simülakrlar ve Simülasyon**, Ankara, Doğu Batı Yayınları, ISBN 975-8717-01-4

BEKTAŞ, Arsev (2000), **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi,** Bağlam Yayınları.

BEKTAŞ Arsev (2002), **Siyasal Propaganda; Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumlardaki Uygulamaları,** İstanbul, Bağlam Yayınları,

BERGER, A.A. (1996), **Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemi,** Çev. Murat Barkan ve Uğur Demiray, İkinci Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.

BLACK, Jeremy (2003), **Top. Tüfek ve Süngü (Yeni Çağda Savaş Sanatı, 1453–1815)** İstanbul, Kitap Yayınevi.

BROWN, J. A. C. (1992), **Siyasal Propaganda**, Ağaç Yayınevi,

CHAPMAN Gary (1997), **Beş Sevgi Dili**, Sistem Yayıncılık (Çev: Betül Çelik).

CHOMSKY Noam (2001), **Düşmanını Arayan Savaş**. İstanbul, Everest Yayınları.

CHOMSKY, Noam (1993), **Medya Denetimi**; çeviren Şen Süer. İstanbul: Tüm Zamanlar Yayıncılık.

CHOMSKY, Noam (2002), **Medya Gerçeği**, İstanbul., Everest yayınları!

CHOW-HOU Wee (2001), **SUN TZU Savaş Sanatı İlkelerinin Uygulanması: Rekabetin Giderek Yoğunlaştığı ve Giderek Daha Karmaşık Hale Gelindiği Bir Dünyada Liderlik ve İnsan Kaynakları**, İstanbul Kastaş Yayınevi.

CLAUSEWITZ, Carl Von (1997), **Savaş Üzerine**. İstanbul, Spartaküs Yayınları.

CÜCELOĞLU, Doğan (1991), **İnsan ve Davranış**, Remzi Kitabevi.

CÜCELOĞLU, Doğan (1994), **İyi Düşün Doğru Karar Ver**, Sistem Yayınevi.

CÜCELOĞLU, Doğan (1996), **Yeniden İnsan İnsana**, Remzi Kitabevi.

CÜCELOĞLU, Doğan (1998), **Yetişkin Çocuklar**, Sistem Yayıncılık.

ÇÖLGEÇEN, Mutlu (2002), **Siber Savaş**: Kıyametin İlk Halkası. Ankara.

DEMİRCİOĞLU, Mustafa (1969), **Bir Milleti Savaşa Hazırlamak ve Savaş Azmini İdame Etmek İçin Psikolojik Harp Faaliyetleri**, Hrp.Ak.K.lığı.

Dictionnaire Larousse, Cilt 5, (1993-1994), Milliyet Yayınları.

DIXON Aubrey (1968), **Komünist Gerilla Savaşları**, Ankara Gnkur.Bşk.lığı Yayınları,

DOMENACH, Jean Marie (1961), **Siyasi Propaganda**, İstanbul Remzi Kitapevi,

DOMENACH, Jean-Marie (2003), **Politika ve Propaganda**; Türkçesi Tahsin Yücel. İstanbul: Varlık Yayınları, ISBN 975-434-142-7.

DÖKMEN, Üstün (1998), **İletişim Çatışmaları ve Empati**, Sistem Yayınevi.

ELLUL Jacquess (1973), **Propaganda; The Formationof Men's Attitudes**. Vintage Boks, New York, ISBN 0-394-71874-7.

ERDURMAZ A. Serdar (2003), **Ortadoğu'daki Kitle İmha Silahları, Silahların Kontrolü ve Türkiye.** Ankara- Ümit Yayıncılık

EREN Erol (1979), **Yönetim Psikolojisi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

ERKAN, Hüsnü (1998), **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**, , Türkiye İş Bankası Kültür yayınları.

EVOLA, Julius, RENÉ, Guenon (2000), **Savaş Metafiziği ve Sembolik Silahlar**. İstanbul, İnsan Yayınları.

FAHRİ M. (1966), **Amerikan Harp Doktrinleri**, Yön Yayınları, İstanbul.

FREUD Anna (1989), **EGO ve Savunma Mekanizmaları**, (Çev Yeşim ERİM), Bağlam Yayınları, İstanbul.

GRAY Chris Hables (2000), **Postmodern Savaş, Yeni Çatışma Politikası**. Çeviren, Derya KÖMÜRCÜ, Alfa Yayınları, Temmuz, İstanbul, ISBN 975–316–599–4.

GRESH, Alain (1991), **Ortadoğu Mezopotamya'dan Körfez Savaşına**, Alan Yayıncılık,.

GÜNSEV, MESUT (1990), **Savaş Aldatmaları: Savaşta Aldatma ve Yanılmaların Öyküsü**, Kastas Yayınları.

GÜRÜN, Kamuran (1986), **Savaşan Dünya ve Türkiye**, Ankara Bilgi Yayınları.

HADAMOVSKY, Eugen (1972), **Propaganda and National Power**. Arno Press.

HALBERSTAM, David (2002), **Barış Zamanı, Savaş, Bush, Clinton ve Generaller**. İstanbul Türkiye İş Bankası,

HİTLER Adolf (1998), **Kavgam**, İstanbul, Kamer Yayınları.

HYAMS, Joe (1990), **ZEN ve Savaş Sanatları**, Yol Yayınları,

IGNATIEF Michael (2000), **Sanal Savaş**, Everest Yayınları, Ağustos, İstanbul, ISBN 975-316-637-0

IŞIK Metin (2002), **dünya ve Türkiye bağlamında kitle iletişim sistemleri**, Eğitim Kitapevi, Konya, ISBN 975-93166-0-9.

JOMINI, Antoine Henri (2002), **Savaş Sanatının Ana Hatları**. Doruk Yayınları. İstanbul.

KAZANCI Metin (1999), **Halkla İlişkiler**. Turhan Kitabevi.

KEEGAN, JOHN (1995), **Savaş Sanatı Tarihi**, Sabah Yayınları.

KIPPUR, Yom (1985), **1973 Arap İsrail Savaşı**, İstanbul Kastaç Yayınevi.

Körfez Savaşı 1991: Özel, Gnkur.

Körfez Savaşı 1994, Özel, Gnkur.

KRECH David, CRUTCHFİLD Richard S. (1980), **Sosyal Psikoloji; Teori ve Problemler** İstanbul, Ötüken Yayınları.

LANNES, Bruce, SMİTH, Harold D. (1946), **Propaganda, Communication And Public Opinion : A Comprehensive Reference Guide**, Princeton University Press.

LAURENT Eric, **Çöl Fırtınası, Beyaz Saray'ın Savaş Sırları**, E Yayınları, Kasım 1991, İstanbul, ISBN 975-390-071-6.

MAXVELL, John C., DOİNON Jim (1998), **Etkili İnsan Olmak**, Sistem Yayınevi.

MEGRET, Maurice (1972), **Psikolojik Savaş**. İstanbul, Varlık Yayınevi.

MOSLEY, Leonard (1975), **Petrol Savaşı**, E Yayınevi.

MUTLU Dr.Mustafa (2003), **Vietnam'dan Körfez'e (Savaşlarda Kamuoyu Oluşumu)** Okumuş Adam Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri, Mart, İstanbul, ISBN 975-8513-37-0.

MUTLU, Erol (1998), **İletişim Sözlüğü**, Bilim ve Sanat yayınları.

NYE Joseph S. Jr. (2003), **Amerikan Gücünün Paradoksu, Dünyanın Tek Süper Gücü Neden Tek Başına Davranamaz ?** Çev: Gönül KARACA, Literatür Yayıncılık, Temmuz, İstanbul, ISBN 975-04-0183-2.

OKAY, Vahap (1957), **Modern Propaganda**, İstanbul Okay Yayınevi.

ÖZSOY Osman (1998), **Propaganda ve Kamuoyu Oluşturma**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, Mart, İstanbul. ISBN 975–316–090–9.

ÖZSOY, Osman (1999), **Politik Propaganda Teknikleri**, Alfa Yayınları.

PITT William Rivers, RITTER Scott (BM Eski silah Denetçisi) (2002), **Irak'a Savaş, Bush Yönetiminin Bilmenizi İstemediği Gerçekler**. Metis Yayınları, Kasım, İstanbul, ISBN 975-342-395-0.

PRIMAKOV, Yevgeni (1991), **Bu Savaş Olmayabilirdi**, Afa Yayınları.

QUALTER, Terence H. (1965), **Propaganda And Psychological War Face**, New York: Random House.

RUELLAND Jacques G. (2004), **Kutsal Savaşlar Tarihi**, İletişim Yayınları, İstanbul (1993 Fransa), ISBN 975-05-0251-5.

ROAD Blaby (2005), World War II, Taj Boks Ltd, U.K. ISBN 1-84509-166-3.

SALINGER Pierre – LAURENT Eric, **Körfez Savaşı (1991), Gizli Dosya**, E Yayınları, Ocak, İstanbul, ISBN 975-390-061-9.

SARAÇ, Ali Fuat (2000), **İran Irak Savaşının Askeri Analizi**, Gnkur,

SAZAK Derya (2002), **11 Eylül Gölgesinde Saddam. Kuveyt İşgalinden, Usame Bin Ladin Saldırısına Körfez Savaşı Dosyası**. Doğan Kitapçılık, İstanbul. ISBN 975–6612–76–2.

SÖNMEZOĞLU Faruk (1996), **Uluslararası İlişkiler Sözlüğü**, Der Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, ISBN 975-353-105-2.

TARHAN Nevzat (2003), **Psikolojik Savaş,** İstanbul, Timaş Yayınları.

Thema Larousse (1993-1994), Milliyet Yayınları, İstanbul.

TOFFLER Alvin ve Heidi (1994), **Savaş ve Savaş Karşıtı Mücadele, 21nci Yüzyılın Şafağında**. Sabah Yayınları, Temmuz, İstanbul, ISBN 975-7339-08-3

TOYNBEE, Arnold (1997), **Savaş ve Uygarlık**. Ankara : Ürün Yayınları.

TÜRKMEN, Faik (1953), **Siyasi Propaganda Sanatı**, İsti Vakıf Matbaası.

UGUREL, Reyia (1992), **Gençlik Psikolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul.

UYSAL, Birkan (1998), **Siyaset Yönetim Halkla İlişkiler** Ankara, TODAI.

VAROL, Muharrem (1993), **Halkla İlişkiler Açısından Örgüt Sosyolojisine Giriş**, AÜ İLEF yayınları.

Webster's New Dictionary & Thesaurus'da - version 1.0;1997.

WHITTON, John Boardman (1963), **Propaganda And The Cold War,** Washington Public Affairs Press,

WILLIAMSON, J. (2000), **Reklamların Dili, "Reklamlarda Anlam ve ideoloji"**, Çev. Ahmet Fethi, İstanbul, Ütopya Yayınları.

WING R.L.(1995), **Strateji Sanatı;** SUN TZU'nun Klasiğinin Türkçe'ye Çevirisi, Ezgi Kitabevi Yayınları. İstanbul, Mart 1991, ISBN 975-7763-13-6.

YENGİN, H. (1996), **Medyanın Dili,** İstanbul, Der yayınları.

Yıldız Savaşları, İstanbul Hava Harp Okulu, 1986

IRAK KRONOLOJOSİ (2003)

Savaşın Güncesi

20 Mart, Perşembe-1. Gün

ABD Başkanı George W. Bush'un 18 Mart 2003 Salı günü, Türkiye saatiyle 03:00 sularında yaptığı ulusa sesleniş konuşmasında Saddam Hüseyin ve ailesine Irak'ı terk etmeleri için verdiği 48 saatlik sürenin dolmasından 105 dakika sonra Bağdat'ta savaşı başlatan ilk saldırı gerçekleşti. Hemen ardından Beyaz Saray Sözcüsü Ari Fleischer ve Bush, yaptıkları basın açıklamalarında savaşın başladığını ilan ettiler. Koalisyonun ikinci büyük ortağı olan İngiltere de, güç kullanmaktan başka çareleri kalmadığını, savaşta aktif rol alan İngiliz birliklerinin görevinin Saddam'ı devirmek ve Irak'ı kitle imha silahlarından arındırmak olduğunu söyledi.

Savaşın ilk gününde, Bağdat şehir merkezi ağır bombardıman altına tutuldu ve güneyden geniş kapsamlı bir koalisyon harekatı başladı. Irak radyosunda yapılan açıklamalarda "Allah'ın düşmanlarının, Irak'a ve halkına saldırma aptallığını yaptığı" söylenirken, Saddam Hüseyin de televizyona çıkarak ABD'ye yönelik saldırgan bir konuşma yaptı.

Uluslararası platformda savaşa karşı ilk tepki, İran Dışişleri Bakanı Kemal Harrazi'nin operasyonu kınadığını ancak her iki tarafa da müdahale etmeyeceğini söylemesiyle geldi. İran birkaç saat sonra da hava sahasını kapattığını açıkladı. Çin de ABD'yi uluslararası hukuku çiğnemekle suçladı ve daha geniş bir operasyona girişilmeden Amerikan askerlerinin geri çekilmesini isteyerek savaşa karşı ikinci uluslararası tepkiyi verdi. Günün ilerleyen saatlerinde Fransa, Irak savaşının kısa sürede sona ermesini umduğunu açıklarken, Rusya Başbakanı Mihail Kasyanov da savaşın başlamasından dolayı üzüntü duyduklarını söyledi. BM Genel Sekreteri Kofi Annan, operasyon sürerken sivillerin korunması için ne gerekiyorsa yapılması gerektiğini söyledi. Savaş karşıtı tepkiler yalnızca hükümetlerden değil, dünya

çapında gerçekleştirilen geniş çaplı eylemlerle sivil kamuoyu tarafından da gösterildi.

Türkiye'de Türk hava sahasının yabancı silahlı kuvvetler tarafından kullanılmasına izin verilmesini öngören Başbakanlık tezkeresi, 202 ret oyuna karşılık 332 oyla kabul edildi.

21 Mart, Cuma-2. Gün

Savaşın ikinci gününde de Bağdat'a yapılan hava saldırıları devam etti. Bu saldırılar sırasında başkanlık saraylarından biri de isabet aldı. Güneyde ise Fav Yarımadası İngiliz birlikleri tarafından ele geçirilirken, Umm Kasr'da Irak askerleri şiddetli direniş göstererek koalisyonun ilerleyişini durdurdu. Irak içlerinde 150 km. kadar ilerleyen Amerikan askerleri, Bağdat'ın yaklaşık 375 km. güney doğusunda bulunan ve Bağdat'a geçiş noktalarından biri olan stratejik Nasıriye kentinde de şiddetli bir direnişle karşılaştı. Koalisyon kuvvetleri tarafından güneydeki Basra ve Irak'ın kuzeyinde yer alan Musul kentlerine hava saldırıları düzenlendi.

Koalisyon kuvvetleri, ilk askeri kayıplarını Kuveyt'te bir kaza sonucu düştüğü ileri sürülen Amerikan helikopterinin içindeki 8 İngiliz ve 4 Amerikan askerinin ölmesiyle yaşadı. Ayrıca Irak'ın güneyinde çok sayıda petrol kuyusu, iddialara göre Irak askerleri tarafından ateşe verilmeye başlandı.

Savaşın ilerleyen günlerinde çatışmaların gidişatına ilişkin her iki tarafın birbirini yalanlayan açıklamaları bugünden başladı ve Bağdat, daha önce çok sayıda Irak'lı askerlerin ABD kuvvetlerine teslim olduğuna dair Koalisyon kuvvetleri tarafından yapılan açıklamaların asılsız olduğunu söyledi.

Fransa'dan ABD önderliğindeki Irak savaşına bir tepki daha geldi. Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, savaş sonrası Irak'ın tekrar yapılanmasına ilişkin ABD ve İngiltere planlarını kabul etmeyeceğini açıkladı.

Türkiye'de ise Başbakan Recep Tayip Erdoğan'ın başkanlığında ABD'nin Irak'a yaptığı operasyonun ele alındığı ve Genelkurmay Başkanı Hilmi Özkök, Milli Savunma Bakanı Vecdi Gönül ile diğer asker ve sivil bürokratların katıldığı toplantıda Türk hava sahasının Amerikan uçaklarına açılması kabul edilerek, iki ülke arasında kriz yaratan sorunun çözüme kavuşturulduğu açıklandı.

22 Mart, Cumartesi-3. Gün

Günün erken saatlerinde, Bağdat'ta birkaç saatlik aralıklarla süren ağır hava bombardımanı başladı. Nasıriye, Amerikan ordu yetkililerinin yaptığı açıklamalara göre büyük oranda koalisyonun kontrolü altına girdi ve yalnızca birkaç küçük grubun direnişi kaldı. Akşamın ilerleyen saatlerinde de Pentagon tarafından yapılan açıklamada, koalisyon güçlerinin Nasıriye kentini ele geçirerek Fırat Nehri üzerindeki iki stratejik geçiş noktasında kontrolü ele aldığı söylendi. Basra'da sabah yaşanan yoğun çatışmaların ardından, ülkenin ikinci büyük şehri koalisyon askerleri tarafından kısmen ele geçirildi ve Amerikan deniz piyadeleri, büyük bir konvoy halinde Basra'dan ayrılarak Bağdat'a doğru harekete geçtiler. Basra'yı savunan Irak ordusunun 51 nci Tümeni koalisyon kuvvetlerine teslim oldu. Kuzey Irak'ta ise, Ensar ül Islam örgütünü hedef alan saldırılarda, 70 adet füze atıldığı bildirildi ve Musul kentinde patlamalar olduğu haberi verildi.

Koalisyon kuvvetlerine ait uçaklar ve füzeler Türk Hava Sahasını kullanmaya başladı.

Koalisyon kuvvetleri bugün ikinci helikopter kazasını yaşadı ve Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait iki helikopterin çarpışması sonucu 7 askerin öldüğü belirlendi.

Amerikan Merkezi Kuvvetler Komutanı Orgeneral Tommy Franks, Irak operasyonunun başlamasından bu yana ilk basın toplantısını yaptı ve bunun tarihte benzeri görülmemiş bir harekat olacağını söyledi. ABD Başkanı George W. Bush ise yaptığı açıklamalarda operasyonda zaferden başka bir olasılık olmadığını, ancak harekatın beklenenden uzun ve zorlu olabileceğini kaydetti.

Irak, BM'ye bir çağrıda bulunarak ABD'nin yürüttüğü saldırıları kınamasını istedi. Güvenlik Konseyi'ne yapılan çağrıda operasyonun dünya barışını tehdit ettiği söylendi.

Türkiye'nin kuzey Irak'a girdiği yolundaki haberler üzerine Dışişleri Bakanı Abdullah Gül, yaptığı basın açıklamasında Türkiye'nin zaten Irak'ın kuzeyinde bulunduğunu ve bundaki amacın da bölgeyi işgal etmek değil, daha önce yaşanan acı tecrübelerin önüne geçmek ve bölgede doğan otorite boşluğundan terörist grupların faydalanmasını engellemek olduğunu söyledi. İngiltere Savunma Bakanı Hoon da, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyine girdiğini bildiklerini ve bundan rahatsız olduklarını, gelişmelerin izleneceğini söyledi. Türkiye açısından bir başka gelişme ise, ABD'nin 4. Piyade Tümeni'ni Türkiye'den geçirmeyip, Süveyş Kanalı üzerinden harekata devam edileceğini açıklaması oldu.

23 Mart, Pazar-4. Gün

Liman kenti Umm Kasr'da ise, koalisyon yetkililerinin daha önce kenti aldıklarını söylemesine rağmen Amerikan kuvvetleri ile Cumhuriyet muhafızları arasındaki çatışmaların devam ettiği görüldü. Nasıriye'de devam eden çatışmalarda ise 6 Amerikan askeri hayatını kaybederken Irak, çatışmalarda öldüğü anlaşılan 4 Amerikan askerinin cesetlerini ve aynı çatışmada esir aldıkları 5 Amerikan askerinin sorgulanırken çekilen görüntülerini yayınladı. Bush ve Blair, bu görüntülerin yayınlanmasını Cenevre Konvansiyonu'na aykırı olduğunu söyleyerek kınadılar. Irak Savunma Bakanı Haşim Ahmet ise, Irak'ın esirlere Cenevre Konvansiyonu'na uygun muamele edeceğini açıkladı. Basra kenti, gece boyunca koalisyon uçakları tarafından bombalanırken, Bağdat'ın 160 km güneyindeki Necef kentinde de şiddetli çatışmalar yaşandı. Irak'ın kuzeyindeki Erbil ve Musul kentinde ise Amerikan ve Kürt askerleri ile Irak kuvvetleri arasındaki çatışmalar gün boyu devam etti.

Savaşın diğer önemli gelişmelerden biri de Kuveyt'in kuzeyindeki bir Amerikan üssünde Amerikalı bir askerin kendi komutanlarına el bombasıyla yaptığı saldırı neticesinde 12 asker yaralanırken, 1 askerin de hayatını kaybetmesi oldu.

Suriye sınırı yakınlarına düşen bir koalisyon füzesinin sivillerle dolu bir otobüsü vurması da 5 sivilin ölümüne yol açtı.

Irak Dışişleri Bakanı Naci Sabri, Arap ülkelerinin liderlerine, ABD önderliğindeki savaşı kınamaları çağrısında bulundu. Birleşmiş Milletler'in yaptığı bir çağrıda da Irak'ta savaşan tüm taraflardan sivil kayıpları engellemek için gereken her şeyi yapması istendi. Ayrıca Kanada, Pakistan, Afganistan ve Avustralya'da savaş karşıtı geniş katılımlı gösteriler gerçekleşti.

ABD Başkanı George Bush'un Irak danışmanı Zalmay Halilzad'ın Pazartesi günü Türkiye'nin kuzey ırak politikasını konuşmak üzere Ankara'ya geleceği açıklandı.

24 Mart, Pazartesi-5. Gün

Sabahın erken saatlerinde Bağdat'ın şehir merkezinde patlama sesleri gelirken, akşam saatlerinde de şehrin güney ve güneydoğusuna koalisyon güçleri tarafından hava akınları gerçekleştirildi. Nasıriye kentindeki çatışmaların yoğunluğu artarken, Bağdat'ın güneyinde yer alan Kerbela'daki Cumhuriyet Muhafızları mevzileri, Amerikan helikopterleri tarafından bombalandı. Kuzey Irak'ta ise Musul ve Kerkük kentlerinde yoğun bombardıman yaşandı. Koalisyon kuvvetleri, gün sonunda Bağdat'ın 90 km. yakınına ulaştı.

Günün diğer gelişmelerinden biri de Irak'ın bir Amerikan Apache helikopterini düşürmesi ve televizyonda yayınlaması oldu. Esir alınan helikopter mürettebatının görüntüleri de gece saatlerinde televizyonda gösterildi. Ayrıca Amerikan askerleri, Bağdat'ın güneyinde bir kimyasal madde fabrikasına ulaştıklarını ve incelemelere başladıklarını açıkladılar.

Saddam Hüseyin, yapmış olduğu televizyon konuşmasında, zaferin yakın olduğunu söylerken, İngiltere Savunma Bakanı Hoon, konuşmanın canlı olmadığına ve daha önceden kaydedilmiş bir görüntü olduğuna inandıklarını söyledi. General Franks de, yaptığı basın toplantısında koalisyon güçlerinin hedeflerine ulaşmak için

ilerlemeler kaydettiğini açıkladı. Irak Başbakan Yardımcısı Tarık Aziz ise, Irak yönetiminin görevinin başında olduğunu ve Saddam Hüseyin'in ordunun ve ülkenin kontrolünü elinde tuttuğunu açıkladı.

Uluslararası alanda, bugünkü en önemli gelişmelerden biri Beyaz Rusya'dan, Rus şirketlerinin Irak yönetimine teknik destek sağladığı yolunda ellerinde bilgi olduğuna dair gelen açıklama ile Mısır'ın başkenti Kahire'de düzenlenen Arap Birliği Dışişleri Bakanları toplantısında, Irak'a yönelik ABD'nin saldırgan tutumunun kınanması ve koalisyon askerlerinin ülkeyi hemen terk etmesinin istenmesi oldu. Bunun dışında, Saddam kuvvetlerine destek vermek için otobüsler dolusu gönüllünün Suriye'den Bağdat'a doğru yola çıktığı bildirdi.

Orgeneral Özkök, son günlerde gündemi işgal eden önemli konulara ilişkin bir açıklama yaptı. Açıklamada, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyine girmek için plan ve hazırlıklarının mevcut olduğunu, bu kararın zamanı geldiğinde verileceğini kaydetti. Ayrıca ABD uçaklarına hava sahasını açma meselesi ile Irak'ın kuzeyinde asker bulundurma konularının birbirine şart oluşturmadığını söyledi. Uluslararası platformda ise ABD, Türkiye'nin bölgeye tek başına girmesine karşı olduğunu söylerken, İngiltere Başbakanı Blair böyle bir durumun kabul edilemeyeceğini ifade etti. Avrupa Komisyonu da Türkiye'nin bölgeye girmesinin üyelikte sıkıntılar yaratabileceğini savundu.

25 Mart, Salı-6. Gün

Savaşın 6. gününde Koalisyon güçlerinin Bağdat'a yönelik ilerleyişi, görüş seviyesini engelleyen ve operasyonu güçleştiren şiddetli kum fırtınaları nedeniyle aksamaya başladı. Bununla birlikte, şehrin güneyi yine gün boyu aralıklarla devam eden ağır bombardımana tabi tutuldu. Amerikan Merkez Komutanlığı'ndan Tümgeneral Victor Renuart'ın yaptığı açıklamada, Amerikan birliklerinin kötü hava şartlarına rağmen ilerledikleri söylendi. İngiliz Tuğgeneral Jim Dutton da, gazetecilere yaptığı açıklamada Irak'ın güneyindeki Umm Kasr limanının günler süren direnişin ardından **güvenli ve açık** olduğunu ileri sürdü. Amerikan birlikleri,

Nasıriye'de karşılaştıkları yoğun direnişin ardından Fırat Nehri'nden geçerek kuzeye doğru ilerlemeye başladılar. Basra kenti ise, İngiliz komutanların açıkladığına göre insani yardım malzemelerinin geçişini sağlamak için bundan böyle **askeri hedef** statüsüne getirildiği bildirildi. Ayrıca Basra'da bir ayaklanma çıktığı ve ayaklananlar üzerinde Iraklı askerlerin ateş açtığı yolundaki haberler Irak Enformasyon Bakanı Sahaf tarafından yalanlanırken, Irak'ın başlıca Şii Müslüman muhalefet gruplarından İslam Devrimi Yüksek Konseyi, Basra'daki Şii nüfusun yaşadığı bölgelerde bir ayaklanma olduğunu doğruladı. Gelen haberlere göre Irak ordusundan ayrılan bazı askerler Kürt kontrolündeki Kuzey Irak'a gitmeye devam ederken, koalisyon güçleri de Musul ve Kerkük kentlerine hava saldırıları düzenledi.

İngiltere Başbakanı Blair, ABD Genelkurmay Başkanı Myers ve ABD Savunma Bakanı Rumsfeld gibi koalisyon kuvvetlerinin önde gelenlerinin gün içinde yaptıkları açıklamalarda, savaşın henüz en zor kısmına geçilmediğine ve çatışmaların şiddetleneceğine dair işaretler verildi. Bush ise savaş masraflarını karşılamak için Kongre'den 74.7 milyar dolar kaynak istediğini doğruladı. Irak tarafında ise, devlet televizyonun da Saddam Hüseyin'e ait olduğunu söylediği bir açıklamada aşiret liderlerine düşmana karşı çarpışmayı şiddetlendirmek için çağrıda bulundu. Ayrıca Petrol Karşılığı Gıda programı çerçevesinde gelen yardımların da koalisyon kuvvetleri tarafından Irak'a ulaşmasının engellendiği ileri sürüldü.

Irak Devlet Başkan Yardımcısı Ramazan, ABD ve İngiltere'ye petrol sağlayan Arap ülkelerini eleştirirken, Enformasyon Bakanı Sahaf da Rusya'nın Irak'a askeri malzeme sattığına dair ABD tarafından ortaya atılan iddiaları yalanladı. Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Suud el Faysal da, ülkesinin Irak krizinin çözümü için bir plan önerdiğini ancak ABD'den henüz bir yanıt alamadığını açıkladı. BM Güvenlik Konseyi de, Irak konusunda yapacağı olağanüstü oturumun çarşamba günü yapılacağını açıkladı.

Abdullah Gül, Türkiye'nin daha önce yaşanan göç trajedisini tekrar yaşamaması için Irak'ın kuzeyine önlem olarak 20 km. kadar girebileceğini söyledi.

26 Mart, Çarşamba-7. Gün

Gün boyu Bağdat'ın merkezi ve çevresinde Irak askerlerinin mevzilendiği bölgeler hava bombardımanına maruz kaldı. Düzenlenen hava saldırılarında kalabalık bir Pazar yerinin isabet alması sonucunda çok sayıda sivil hayatını kaybetti. Amerikan ordu sözcüsü Tuğgeneral Vincent Brooks, bombalamayla ilgili bir bilgisi olmadığını ve olayda Amerikan birliklerinin herhangi bir rolü olduğunu zannetmediğini söylese de daha sonra patlamanın koalisyon bombardımanı sonucu olduğu belirlendi. Daha önce bombalara hedef olarak devre dışı kalan Irak devlet televizyonu ve Irak uydu televizyonu, yayınına tekrar başladı. Umm Kasr'daki çatışmalara ilişkin Irak Enformasyon Bakanı Muhammed Said el-Sahaf'ın yaptığı açıklamada, limanın koalisyon güçleri tarafından ele geçirildiği yalanlandı. Nasıriye'de devam eden çatışmalarda, Irak birliklerinin Amerikan birliklerine düzenledikleri füze saldırısı sonucunda 20 Amerikan askeri yaralandı. 70-120 tank ve zırhlı araçtan oluşan büyük bir Irak konvoyu Basra'dan hareket etti ve ardından koalisyon kuvvetlerinin saldırısına uğradı. 1000 araçlık bir Cumhuriyet Muhafızları konvoyu da Bağdat'ın güneyindeki Amerikan birliklerine saldırmak üzere harekete geçti. Necef kentinde devam eden çatışmalarda, Amerikan birlikleri tarafından yapılan açıklamaya göre 300'den fazla Irak'lı öldürüldü. Musul'da da, hava saldırısı sirenlerinin duyulmasının ardından büyük patlamalar meydana geldi.

Uluslararası platformda ise BM Genel Sekreteri Kofi Annan, ülke güvenli hale getirilene kadar, ABD ve müttefiklerinin Irak halkına insani yardım ulaştırmak zorunda olduğunu söyledi. Annan, daha sonra yaptığı bir açıklamada da, Güvenlik Konseyi'nin Petrol Karşılığı Gıda Programında bir uzlaşmaya varacağına inandığını kaydetti. Irak savaşını ele almak için BM'nin (bugün) gerçekleşen olağanüstü oturumunda ise, tüm dünyada pek çok kişinin Irak operasyonunun meşruiyetini sorgulamakta olduğu ifade edildi.

Savaşın Türkiye cephesinde ise Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök, sabah saatlerinde yaptığı açıklamayla Türkiye'nin sadece kendisini savunma amacıyla bölgede asker bulundurduğunu, kuzey ırak'a savaşmak veya işgal için

girmeyeceklerini, sürekli bir tampon bölge oluşturmak gibi bir niyetleri bulunmadığını ve hiçbir gizli emellerinin olmadığını söyledi.

27 Mart, Perşembe-8. Gün

Irak Savunma Bakanı, yaptığı açıklamada 5-10 gün içinde başkentin kuşatılabileceğini ancak kente girmeye kalktıkları takdirde koalisyon kuvvetlerinin sert bir direnişle karşılaşacağını söyledi. Nasıriye kentinde Amerikan deniz piyadeleri ile Irak askerleri arasındaki yoğun çatışmalar devam ederken, Basra'da da İngiliz birlikleri Irak devlet televizyonunun ve radyosunun yayınını keserek şehrin Irak'la olan iletişimini tamamen engellediklerini söylediler. Şehrin güneyinde de, 14 tank ve 4 zırhlı araçtan oluşan bir Irak konvoyuna İngiliz Challenger tankları tarafından saldırı düzenlendi. Samava kenti yakınlarında da tank ve helikopter desteğiyle ilerleyen Amerikan askerleri, Iraklı askerlerle çatışmaya girdi. Amerikan ordusunun 173ncü Hava İndirme Tugayı'na bağlı yaklaşık 1000 asker, paraşütle kuzey Irak'a indi ve başlıca hava üslerinden birinin kontrolünü ele geçirdi.

Katar'daki Merkez Komutanlığı'nın yaptığı açıklamada, hava şartlarının düzelmesiyle koalisyon güçlerinin üç gün içinde operasyonları arttıracağı söylendi. İngiltere Başbakanı Tony Blair, savaşa karşı uluslararası tepkilerin iyice yoğunlaştığı ortamda ABD Başkanı Bush'la Camp David'de buluşarak savaşın gelişmelerini görüştü. Suriye, Devlet Başkanı Esat'ın yaptığı açıklamayla savaşı kınarken, Fransa Dışişleri Bakanı Villepin de savaş sonrası Irak'ın yönetiminde BM'nin söz sahibi olması gerektiğini tekrarladı. BM silah denetçilerinin başkanı Hans Blix de Irak'ın yasa dışı silahlar kullandığı yolunda Amerikan birliklerinin elinde hiçbir kanıt olmadığını söyledi.

28 Mart, Cuma-9. Gün

Bağdat'ta sabahın ilk saatlerinde yeni patlamalar ve uçaksavar ateşi görüldü. Katar'daki Merkez Komutanlığı'nın sözcüsü de hava saldırıları ve Cruise füzeleriyle

düzenlenen operasyonlarda Bağdat'taki önemli iletişim merkezleri ve komuta-kontrol merkezinin devre dışı bırakıldığını açıkladı. Nasıriye'de devam eden yoğun çatışmalara katılmak için binlerce Amerikan askeri bölgeye sevk edilmeye başlandı. Gelen haberlere göre, buradaki çatışmalarda Amerikan deniz piyadeleri, Iraklı bir generali esir aldı. Basra kentinde, İngiltere ordu sözcüsünün yaptığı açıklamalarda kentten ayrılmak isteyen birkaç bin sivilin Iraklılar tarafından engellendiği ve İngiliz ordusun Basra kentine ambulanslar göndermeye çalıştıkları ancak ırak mevzilerini aşmayı başaramadıkları bildirildi. Kürt kontrolündeki Çemçemal kentinde de, Kürt gruplar Kerkük'e ilerlerken Irak ordusunun ateşi altında kaldı.

Tony Blair BBC televizyon kanalına yaptığı açıklamada, Saddam Hüseyin'e karşı başlatılan savaşın uzun sürebileceğini ve bu süre boyunca güç anlar yaşanabileceğini söyledi.

Uluslararası ortamda ise, Tahran'daki İngiltere Büyükelçiliği'nin camları, onbinlerce kişinin katıldığı savaş karşıtı gösteriler sırasında kırıldı. Suriye hükümeti de ABD Savunma Bakanı Rumsfeld'in, Suriye'nin Irak'a yardımcı olduğuna ilişkin iddiaları reddederek Washington yönetimini, dikkatleri sivil can kayıplarından başka yönlere çekmeye çalışmakla suçladı. BM'de, Petrol Karşılığı Gıda programını yeniden başlatmak konusunda uzlaşmaya varıldı ve Irak için 2.2 milyar dolar yardım çağrısında bulunuldu. Tony Blair da, BM Genel Sekreteri Annan ile Irak'ın savaş sonrası yapılanmasında BM'nin başrolü üstlenmesi gerektiğini savunurken, Tony Blair bu konumun koalisyonun hakkı olduğunu söyledi.

29 Mart, Cumartesi-10. Gün

Bağdat'ta günün çeşitli saatlerinde düzenlenen hava saldırıları sırasında şehir merkezinde büyük patlamalar meydana geldi ve Irak Enformasyon Bakanlığı Tomahawk füzeleriyle vuruldu. Enformasyon Bakanı Muhammed Said el-Sahaf da Amerika'nın, Irak askerlerinin sivil kıyafetler giyerek kendilerini gizledikleri iddialarını yalanladı. Nasıriye'de devam eden Irak direnişini kırmak için, Amerikan güçlerinin savaş uçakları ve helikopterlerle yapılan saldırıları topçu ateşiyle

desteklenmeye başladı. Basra da devam eden çatışmalarda 5 İngiliz askerinin gece vakti kaçırıldığı yolundaki haberler İngiliz yetkilileri tarafından reddedildi. Necef kentinde bir intihar bombacısının Amerikan birliklerine düzenlediği saldırıda da 5 Amerikan askeri öldü. Iraklı yetkililer, saldırıyı Irak ordusundan bir subayın düzenlediğini açıkladılar. Taha Yasin Ramazan da, "ABD'nin başka intihar saldırıları için hazırlıklı olmasını ve Amerika önderliğindeki kuvvetlerin durdurulması için her yolun kullanılacağını" söyledi.

Günün diğer askeri gelişmelerinden biri, koalisyon birliklerinin kötü hava şartları nedeniyle ilerleyişinin 4 ile 6 gün arasında erteleneceğine dair çıkan söylentiler oldu. Bu haberler, Katar'daki Merkez Komutanlığı tarafından yalanlandı.

HABERLERİN DAĞILIMI

1 Eylül 2002 ile 30 Nisan 2003 tarihleri arasında toplanan haberlerin gazetelere göre dağılımı aşağıdaki tabloda bulunmaktadır.

AYLAR	HABER SAYISI
Eylül 2002	409
Ekim 2002	657
Kasım 2002	333
Aralık 2002	685
Ocak 2003	1252
Şubat 2003	1403
Mart 2003	1706
Nisan 2003	958
Genel Toplam	7403

19-28 MART 2003 TARİHLERİ ARASINDA IRAK'A ÖZGÜRLÜK HAREKATINDA HAVADAN ATILAN ABD PROPAGANDA BİLDİRİLERİ												
		1nci gün	2nci gün	3 ncü gün	4ncü gün	5nci gün	6ncı gün	7nci gün	8nci gün	9ncu gün	10ncu gün	Kullanım sayısı
1	IZD-001							*				1
2	IZD-001c			*								1
3	IZD-002								*			1
4	IZD-002a			*								1
5	IZD-002c									**	*	2
6	IZD-003					*		*				2
7	IZD-017d							**				1
8	IZD-017e					**						1
9	IZD-019			*								1
10	IZD-019a			*		*						2
11	IZD-022						*	*				2
12	IZD-022a			**				*				2
13	IZD-022b					**	*					2
14	IZD-023						*	*				2
15	IZD-024			**			*					2
16	IZD-027a						**	*				2
17	IZD-033o					**						1
18	IZD-033p					**						1
19	IZD-036			*				*				2
20	IZD-036a									**	*	2
21	IZD-038			*		*						2
22	IZD-047			**								1
23	IZD-048			**								1
24	IZD-050					*						1
25	IZD-060a					**						1
26	IZD-061			*		*						2
27	IZD-069			*		*		*	*			4
28	IZD-070			*								1
29	IZD-071			*								1
30	IZD-1000			**								1
31	IZD-1002			**								1
32	IZD-2502			*		*						2
33	IZD-7507									**	*	2
34	IZD-7509									**	*	2
35	IZD-7519									**	*	2
36	IZD-8104					**						1
TOPLAM				17		13	5	9	2	5	5	56

NOT: (**) işareti ilk kez kullanılan bildirileri belirtmektedir.
(*) işareti daha önce kullanılmış bildirileri belirtmektedir.

19 – 28 MART 2003 TARİHLERİ ARASINDA HAREKAT SIRASINDA HAVADAN ATILAN KOALİSYON KUVVETLERİNE AİT BİLDİRİLER.
LEAFLETs

IZD-001

Front

Back

IZD-001c

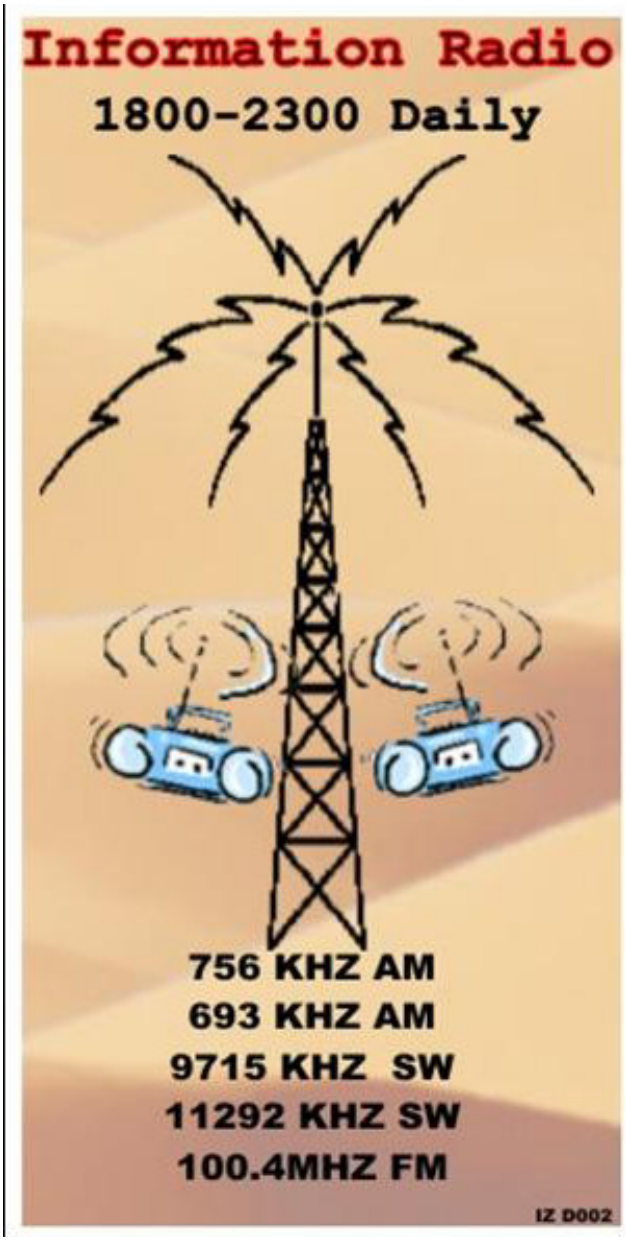
Front

Back

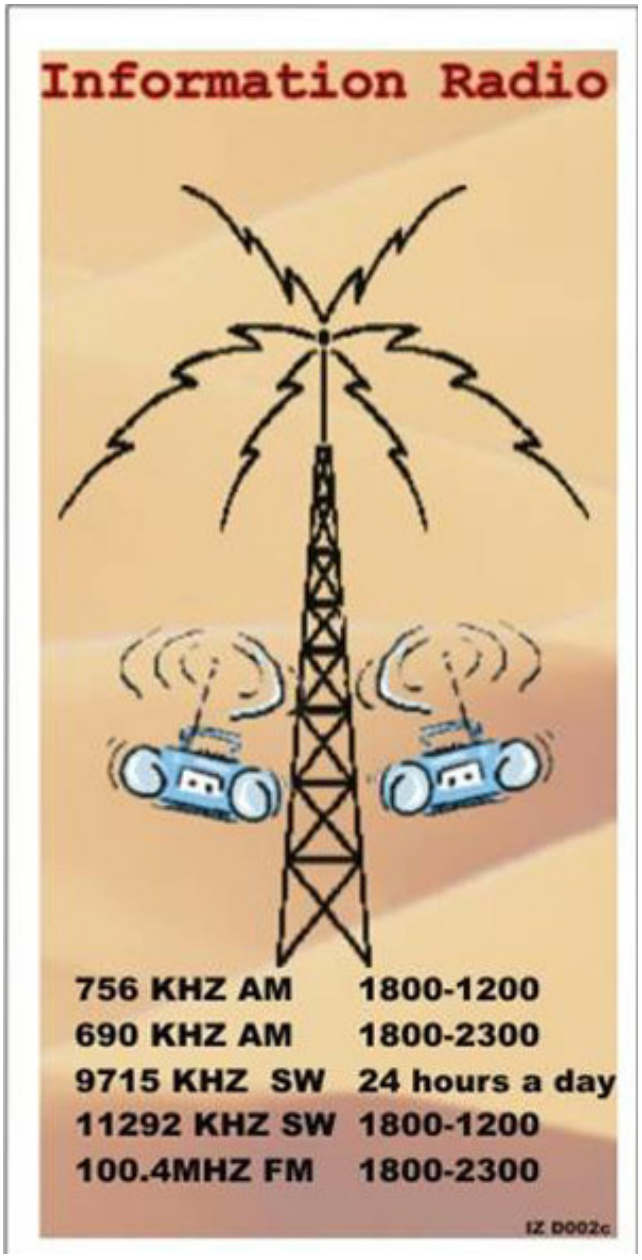

IZD-002 / IZD-002a

NOT: IZD-002a, IZD-002 ile aynı olup isimden başka bir değişiklik mevcut değildir. Bu nedenle değerlendirmeye ayın isim içinde alınmıştır.

IZD-002c

Information Radio
756 KHZ AM 1800-1200
690 KHZ AM 1800-2300
9715 KHZ SW 24 hours a day
11292 KHZ SW 1800-1200
100.4MHZ FM 1800-2300
IZ D002c

IZD-003

Front

Back

IZD-017d

Front

Back

FOR YOUR SAFETY

Abandon your weapons systems. Whether manned or unmanned, these weapons systems will be destroyed.

IZD-017e

Front

Back

IZD-019

Front

Back

Any unit that chooses to use weapons of mass destruction will face swift and severe retribution by Coalition forces. Unit commanders will be held accountable if weapons of mass destruction are used.

IZD-019a

Front

Back

Any unit that chooses to use weapons of mass destruction will face swift and severe retribution by Coalition forces. Unit commanders will be held accountable if weapons of mass destruction are used.

IZD-022

Front

Back

IZD-022a

Front

Back

IZD-022b

Front

Back

IZD-023

Front

Back

People of Iraq, please remain in the safety of your homes. Do not travel to work or drive at night. Coalition Aircraft may mistake your car for a military vehicle. Please do not attempt to interfere with Coalition operations or you will become a target. Do not allow your children to play outside. You will be given specific instructions when Coalition Forces begin to distribute humanitarian aid.

IZD-024

Front

Back

The Coalition wishes no harm to the people of Iraq. The Coalition is here to end the oppressive rule of Saddam and his regime.

IZD-027a

Front

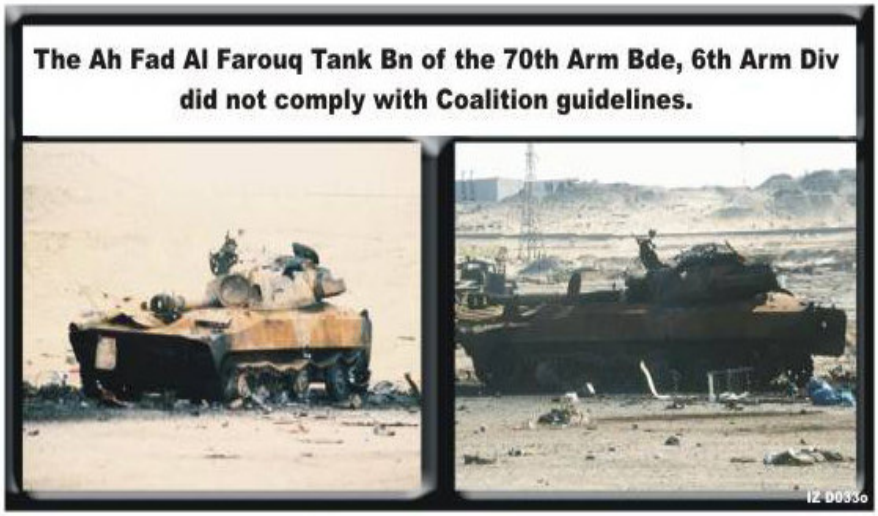
Back

Coalition forces do not wish to harm the noble people of Iraq. To ensure your safety, avoid areas occupied by military personnel.

IZD-033o

Front

The Ah Fad Al Farouq Tank Bn of the 70th Arm Bde, 6th Arm Div did not comply with Coalition guidelines.

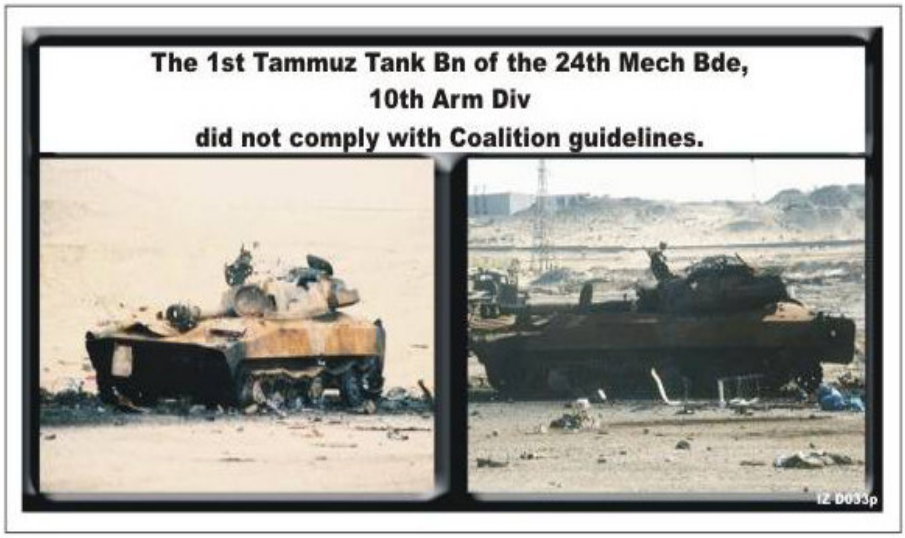
Back

Indicate you are not a threat by following these Coalition instructions:

- -Park vehicles in squares, no larger than battalion size.
- -Place gun barrels over back deck of vehicle.
- -Stow artillery and air defense artillery systems in travel configuration.
- -Display white flags on vehicles.
- -No visible man portable air defense systems.
- -Personnel must gather in groups, a minimum of one kilometer away from their vehicles.
- -Officers may retain their sidearms, all others must disarm.
- -Do not approach Coalition forces.
- -Wait for further instructions.

IZD-033p

Front

Back

Indicate you are not a threat by following these Coalition instructions:

- -Park vehicles in squares, no larger than battalion size.
- -Place gun barrels over back deck of vehicle.
- -Stow artillery and air defense artillery systems in travel configuration.
- -Display white flags on vehicles.
- -No visible man portable air defense systems.
- -Personnel must gather in groups, a minimum of one kilometer away from their vehicles.
- -Officers may retain their sidearms, all others must disarm.
- -Do not approach Coalition forces.
- -Wait for further instructions.

IZD-036

Front

Back

IZD-036a

Front

Back

IZD-038

Front

Back

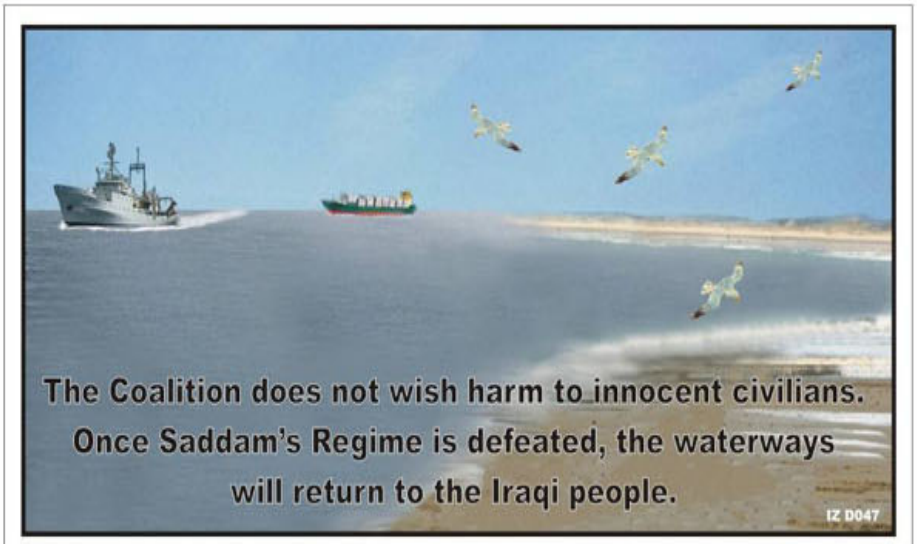
Do not attempt to use nuclear, biological, or chemical weapons. The Coalition has superior satellite technology which allows Coalition forces to see the preparation and transportation of nuclear, biological or chemical weapons. Unit commanders will be held accountable for non-compliance.

IZD-047

Front

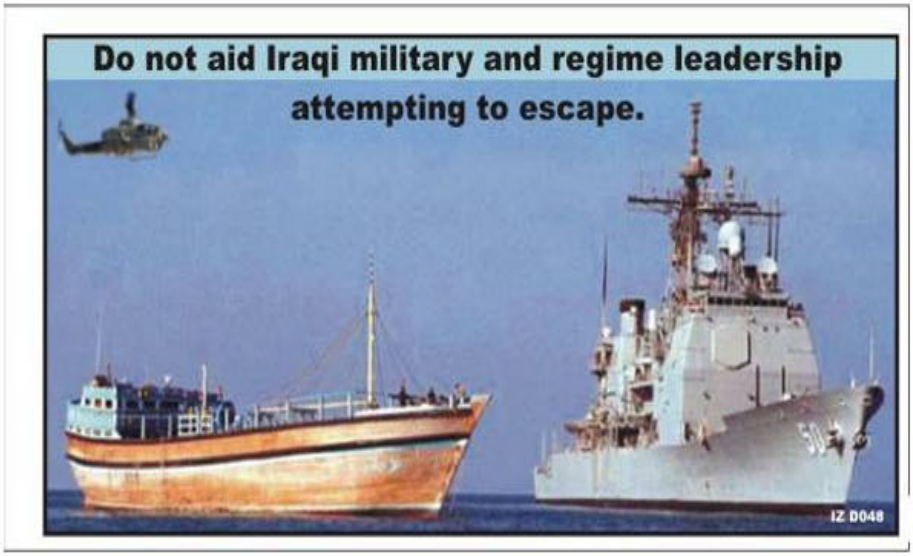

Back

IZD-048

Front

Back

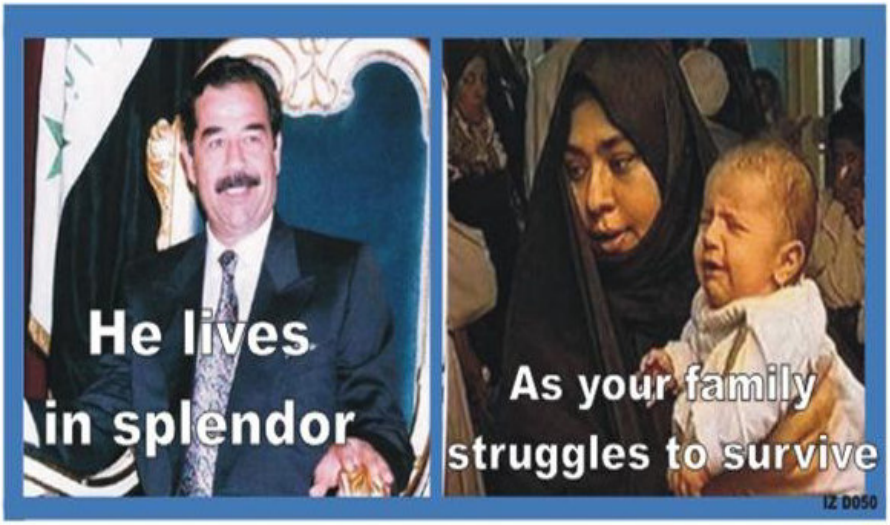
ATTENTION!

The Coalition is here to block the escape of Iraqi leaders attempting to flee. If you harbor, aid, or assist these individuals you risk confiscation of your vessel and endanger yourself and your crew. If you observe defectors, report it to Coalition forces.

DO NOT LET SADDAM'S REGIME ESCAPE JUSTICE!

IZD-050

Front

Back

IZD-060a

Front

Back

IZD-061

Front

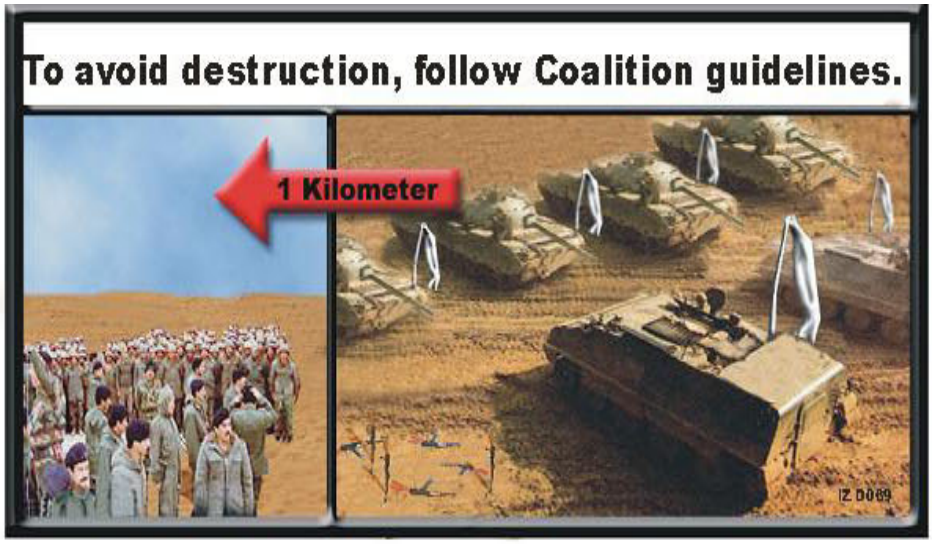

Back

IZD-069

Front

Back

For Your Safety Follow These Coalition Guidelines

- Park Vehicles in Squares No Larger Than Battalion Size.
- Stow Artillery and Air Defense Artillery in Tavel Configuration.
- Display White Flags On Vehicles.
- No Visible Man Portable Defense Systems.
- Personnel Must Gather in Groups a Minimum of One Kilometer Away From Their Vehicles.
- Officers May Retain Their Sidearm, Other Must Disarm.
- Don Not Approach Coalition Forces.
- Wait For Further Instructions.

IZD-070

Front

Back

IZD-071

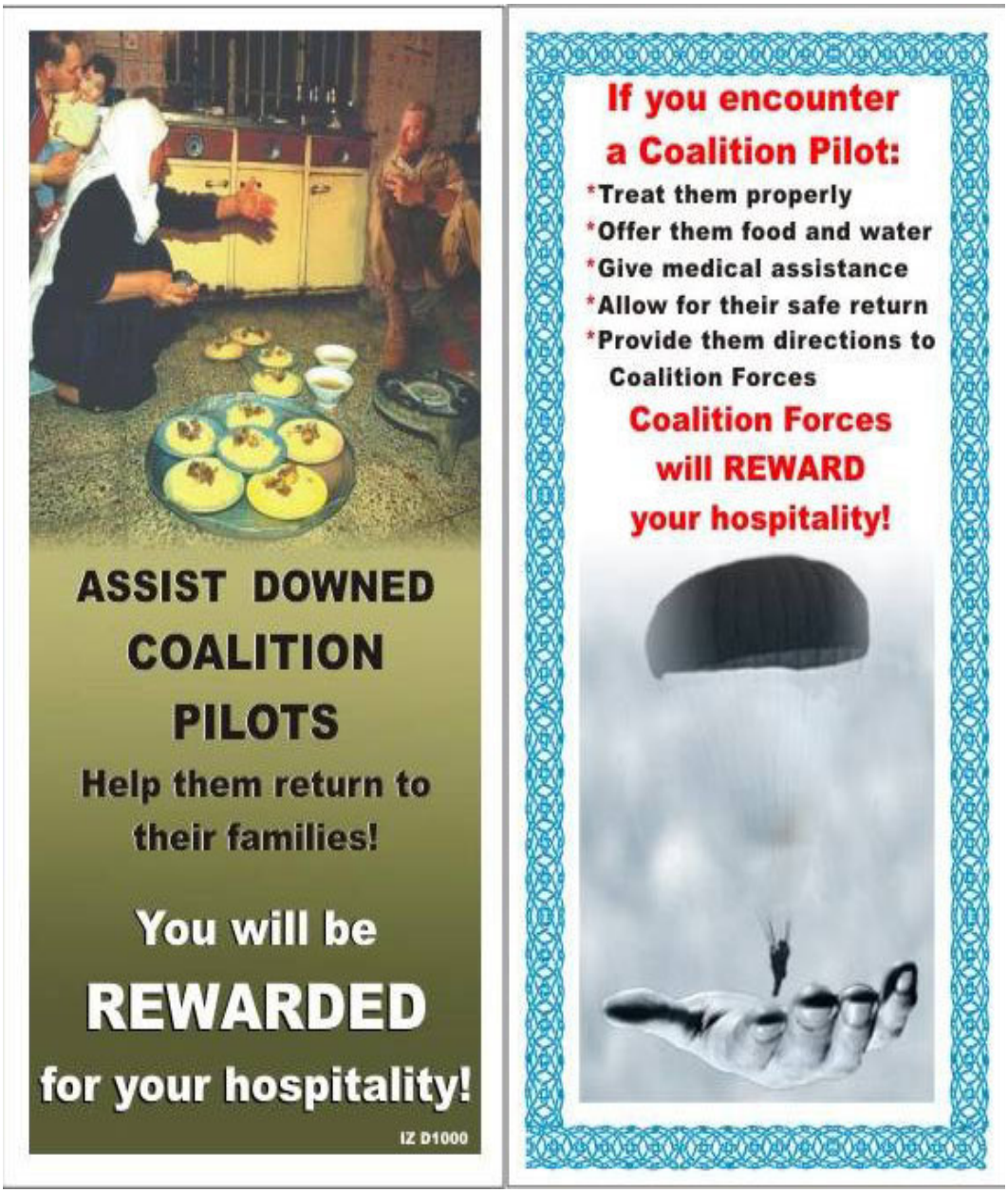
Front

Back

IZD-1000

ASSIST DOWNED
COALITION
PILOTS
Help them return to
their families!
You will be
REWARDED
for your hospitality!
IZ D1000
If you encounter
a Coalition Pilot:
*Treat them properly
*Offer them food and water
*Give medical assistance
*Allow for their safe return
*Provide them directions to
Coalition Forces
Coalition Forces
will REWARD
your hospitality!

IZD-1002

Front

Back

IZD-2502

Front

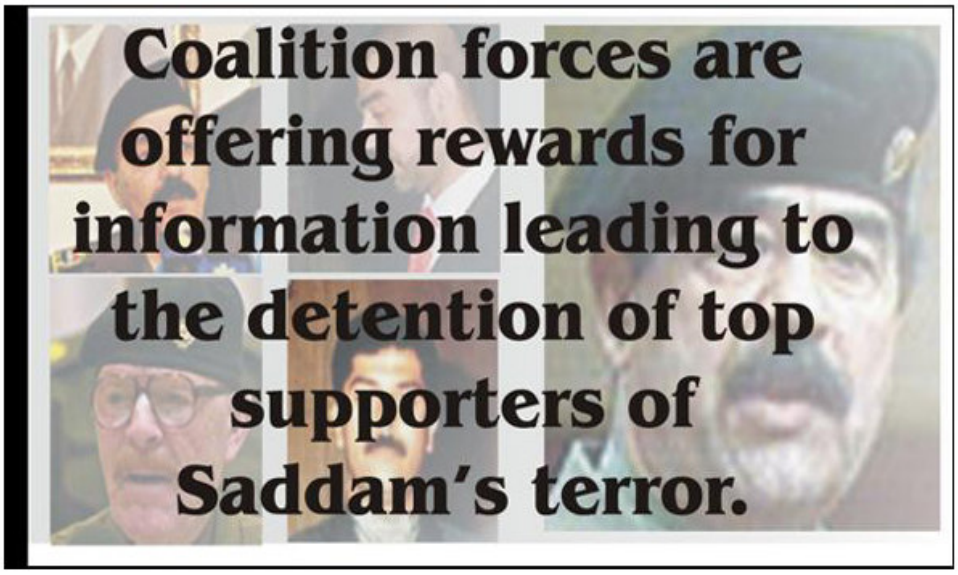

Back

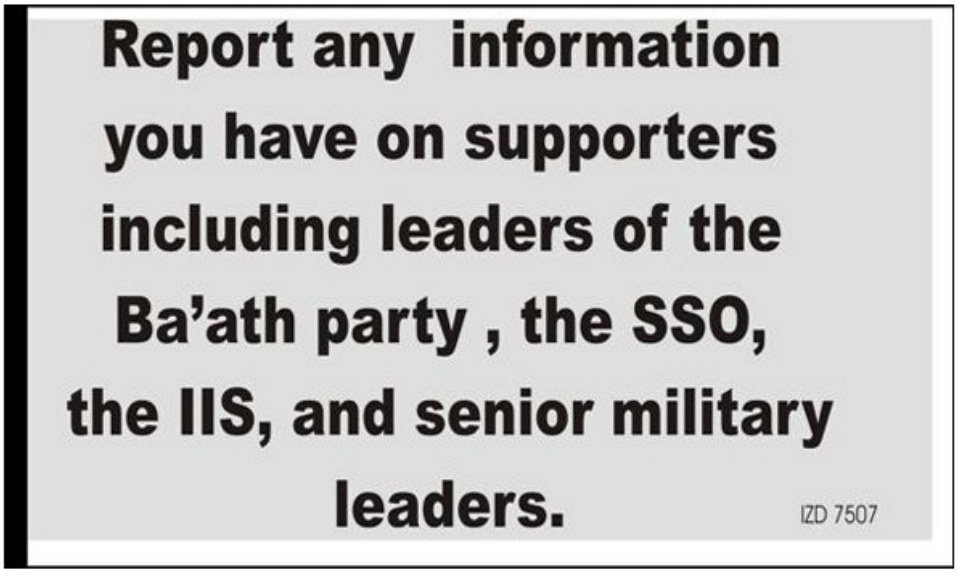

IZD-7507

Front

Back

IZD-7509

Front

We wish only to liberate the people of Iraq from Saddam's tyranny.

OUR FIGHT IS AGAINST SADDAM AND HIS REGIME

NOT THE IRAQI PEOPLE

Back

FOR YOUR SAFETY, RETURN TO YOUR HOMES AND LIVE IN PEACE.

IZD 7509

IZD-7519

Front

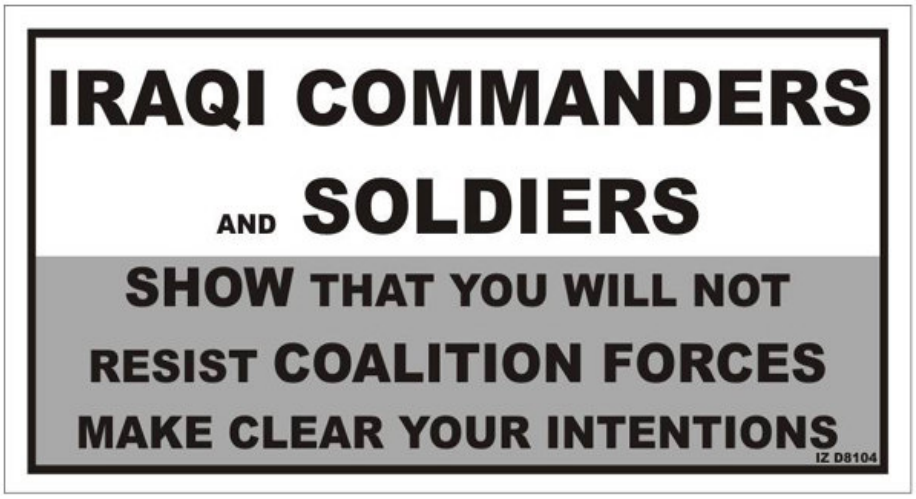

Back

All vehicles and personnel who attempt to evade checkpoints will be subject to detention and/or temporary seizure of vehicles and other property.
If you do not support Saddam, you have nothing to fear. For your safety, please cooperate with Coalition Forces.

IZD-8104

Front

Back

